

biblioteka
Virtuelne vertikale
edicija
savremeni roman

No. 1

Živojin Ivković
Pustinja

Izdavač:

Udruženje nezavisnih pisaca Srbije, Beograda

Za izdavača,

Glavni i odgovorni urednik:

Živojin Ivković

Lektor:

Nevena Bojičić

Tehnički urednik:

Vasa Radovanović

Copyright, 2018. – UNPS Beograda

Ni jedan deo ove publikacije, kao ni publikacija u celini, ne sme se reprodukovati, umnožavati, preštampani niti u bilo kojoj drugoj formi i bilo kojim drugim sredstvima preneti ili distribuirati bez odobrenja izdavača.

Sva prava za objavljivanje ove knjige zadržava izdavač prema odredbama Zakona o autorskim pravima i autorskom ugovoru.

ISBN 978-86-7702-238-9

COBISS.SR-ID 191908364

Udruženje nezavisnih pisaca Srbije,
Beograda 2018.

Živojin Ivković

Pustinja

roman

*„Kada neko primi saznanje, on uzima natrag
što je njegovo.
Ko je bez saznanja, nepotpun je, jer
nedostaje mu ono veliko
Što ga čini savršenim.
Savršenstvo je u Ocu, svako se mora uzdići
do njega,
Da bi primio što je njegovo.“*

Jevanđelje istine

*Posvećeno sećanju na Isidoru
i kao trag moguće potrage za Bogom,
ali i
za merom i smislom sopstvenog postojanja.*

Čini mu se da vreme stoji. Sunce se razlilo po nebu i blešti kao da je ceo nebeski svod velika titrava užarena masa. Nemilosrdno žeže ispucalu zemlju. Pustinja stenje i pulsira; čini mu se da udaljeno gorje lebdi, da se razvlači i vitoperi, kao da teži da otplovi s vrelinom u beskraj, kao da je vreme stalo.

Još sa zorom, pripeka je s neba pritisla sve živo; jara je pod zemlju, u rascepine i pukotine, među stenje ili u skrovite planinske pećine saterala sve što se kreće. Niko se, čak ni snažni pustinjski lav, ne bi odvažio da krene put usijane doline.

Nema čak ni štakora, niti pustinjskih miševa – i oni se povlače; tek se pojavi pokoja škorpija, a i one se sklanjaju pod kamenje bežeći od prižege. Kao i zmije. Nema ni guštera. Čak ni muha nema: i one miruju, i njima je jara nepodnošljiva. Jedino se još zrikavci čuju, a i oni retko, tek da upotpune treperavu, vrelu i tešku tišinu.

Teško da bi bilo koji čovek mogao da preživi takvu pustinjsku omaru, a kamoli da se kreće pustinjom.

Niko to ne bi mogao.

Niko osim njega. On može. Može jer mora, mora jer nema kud; može jer nema izbora. U bekstvu je. Beži jer ga proganjaju; beži i od samog sebe; mora jer drugačije ne može, mora jer nema volje ni za šta drugo, kao da mu je put određen – predaje se pustinji jer više

nema cilja pred sobom do odricanja od sveta iz kojeg je izgnan. Pred njim je još samo kretanje i izvesno – smrt, ona telesna.

Mora tako jer nije volja njegova, nametnuta mu je; njegova je uništena, razorili su mu smisao postojanja, uništili su ga zamahom i fijukom britkog sečiva, izbrisali su mu život i obesmislili ga. Sve kasnije beše iznuđeno, sve što je učinio, sve što se dogodilo. Potom je morao da pobegne, da izbegne nepodnošljivu oholost drugih, njihovih volja, njihovih odluka, njihove prisile nad njime, nad samom mišlju, nad rečju, nad logosom i, konačno, nad samim duhom.

Mogao je bilo kud, i na sever, ka Damasku, ili još dalje, ka Efesu, ili na istok, preko Jordana i Mrtvog mora, ili na zapad, u Misir i Aleksandriju; mogao je, a nije.

Uputio se u pustinju.

Pustinja ga je neodoljivo privlačila. *U pustinju*, govorio mu je nekakav glas, *u pustinju, da budeš u pokretu, u begu, u stalnom napuštanju i odricanju*. Da, želeo je da bude sam, da nestane jer drugačije nije umeo; slušao je glas – da ostane među ljudima nije mogao sve i da je želeo.

Da li su ga tajanstvene sile dovele u pustinju ili je to ruka sudbine – nije znao. Odgovor na to pitanje više mu ništa ne znači. Nije mu više važno da li mu je taj put odredio Jahve ili sam Ariman.

Izgubio je svaki osećaj, za njega više nije postojao razdelnik dobra i zla, pakla i raja. Čini mu se da je u paklu od trenutka suočenja sa kćerkinom smrću. U paklu je i dalje. Zar može da se nada da će iz njega izaći, zar želi, zar sme da želi, zar ima svrhe? Svakim delićem svoga tela i svoje duše oseća: pakao je u njemu, oko njega. Sámó zlo.

Naslućuje da mu je kraj izvestan, čak mu postaje blizak koliko i staza kojom korača, a on samo želi da se to mučenje okonča. Umoran je i želi kraj toj mucii. Očaj u njemu tumara, saplićući se preko ostataka vere koju u sebi prepoznaje kao tanušnu i ne baš ubedljivu nadu.

Da li je to vera?

Vera u šta?, odzvanja mu poput bila. *U šta da verujem, zašto bih se više nadao, i kako?*, pita se pri svakom sve težem udisaju. Oseća mučninu u želucu. *Pa zar nisam bio iskren vernik, zar nisam poštovao zakone, zar nismo živeli u skladu s rečju božjom?* Da li je sve što se dogodilo nagrada za njegovu revnost? Priznaje, ne beše pravednik poput Jova, no beše ponizni sin Jahveov: nije se o njega ogrešio, praznike je slavio, hram pohodio, i darivao ga je, redovno i obilato; i žrtve je prinosio. Zašto je dozvolio da se dogodi zlo? I šta nakon svega? Da li bi vera, da je slučajno ima, išta promenila? Da li bi verom povratio u život ljubljenu svoju ili dete? Očajnički mu je potrebno nešto za šta bi se uhvatio, nešto što bi ga sprečilo da dalje propada, što bi mu otkrilo izvor druge, možda i jedine moguće vere, koja bi opravdala – ako već ne bi mogla da osmisli – njegovo opstajanje u ovom svetu i kretanje ovom užarenom dolinom.

Ništa od toga. Za svakim njegovim korakom ostaju tragovi ruševina jednog sveta, njegovog sveta, negdanjeg njegovog sveta. Ne može da izgradi nov, sve i da želi; a kako bi i s kime bi? Pomisao da nastavi da živi nezamisliva mu je, povređuje ga svojom blasfemičnošću. Izvesnost sopstvenog kraja u pustinji prihvata s beskrajnim mirom, kao da je spasenje, kao da je izbavljenje iz nepodnošljivog i nemogućeg stanja.

Da, smrt!

To što ga progone oružnici nije mu važno; oseća se prazno jer života u njemu više nema – ljudi su ga potrli. Ono što je otkrio u onim smutnim i košmarnim danima pre nego što je bežeći napustio dom sustiže ga i pritiska.

Isprva se protivio spoznajama svim svojim bićem, negirao ih je, ne zbog toga što im se želeo suprotstaviti već zato što ih je želeo odgoditi do trenutka kada bude imao dovoljno snage da im se suprotstavi razumom. Onda je prestao da se opire. Naposljetku je postalo besmisleno da izbegava konačno suočenje, pre svega sa sobom; prešao je na drugu obalu i više nema povratka, svi su mostovi porušeni. Nema mu kud, ne može pobeći očajanju.

Tu, u pustinji, shvatio je da je njegovo bivstvovanje među ljudima tokom dana očajavanja teško koliko i bazanje bespućem. Teško mu je jer se ne može osloboditi sećanja. Sećanja i osećanja. Telesne muke i bol više ne oseća kao teret, već kao pročišćenje, kao tiho ali silovito podsećanje na nepristajanje. Svaka muka i bol s kojima se danima suočavao u pustinji zanemarljivi su spram bola koji je osetio u smiraj onog kobnog dana kada se njegov krik razlegao vrtom Get šemanim, i dalje, kroz maslinjak, uz Maslinsku goru, nakon što je ugledao na tlu okrvavljeno i beživotno telo svog deteta – ubijenog deteta. Sve ostalo postalo je nevažno, ceo svet je postao nebitan. Na kraju je učinio ono što je morao, ono na šta su ga primorali – kaznio je zločinca. Oko za oko – zub za zub. Goneći ga potom, ubili su mu voljenu ženu. Utekao je progoniocima. Sada se pak pita može li sebi da umakne. Ljudima može, od njih može da se skrrije, može da izbegne njihovo prisustvo, njihove poglede, njihove reči, misli, njihova dela, može da se osami, no od sebe teško da može da pobegne –

sopstvena misao ga proganja. I mržnja koja narasta u njemu proganja ga, a ljubavi se seća i vapi za njom.

Kreće se bespućem, kamo ga nagoni unutrašnji glas haosa. Korača lagano, tromo, nogu pred nogu; umoran je i žedan, obnevideo je i zaslepljen.

Tako već danima. Ne broji ih. Jednog jutra se probudio drhteći i shvatio da je izgubio računicu. Kada je to bilo? Ne seća se. Juče, prekjuče, pre pet dana, šest možda, ili sedam? Prestao je da ih broji, a i zašto bi? Šta mu znače, da li su mu išta značili? Da li je bilo ikakvog smisla u brojanju? Onda mu je postalo neshvatljivo to što ih je uopšte brojao. Nije li to zaostali eho nekadašnjih navika koje se grče ne bi li opstale? Ne želi ih, kao što ne želi da se vrati nekadašnjem životu. Ne želi više ništa. Šta će mu opiljci predašnjeg života koji se još zadržavaju u naborima sećanja, šta će mu kada je sve izgubilo smislenost, kada je život koji je nekad živio uništen, kada mu je preostala jedino mržnja?

Korača i ne osvrće se. Zna da su ruševine za njim razasute, svakim korakom ih utiskuje u vrelu prašinu.

Izgubio je predstavu o vremenu. Vreme mu više ne znači ništa. Ništa mu ne znači vreme sadašnje, a buduće ne postoji jer je prošlost satrvena. Jedino još opstaju sećanja, a ona izazivaju neizdrživ bol. Ni krajolik koji preseca njegovu putanju ne znači mu ništa; više ga i ne primećuje, ne prepoznaje u njemu lepote koje bi ga ushitile kao nekada davno. I da se kreće drugim stazama, da se kreće kroz sinajska planinska bespuća ili preko misirskih peščanih dina, opet bi sve bilo isto, ništa se ne bi promenilo. Zar bi bilo drugačije da je usred

Edena? Sve staze su mu jednako bezlične i jednako izlišne, kao i krajolici.

Jedino u šta želi da veruje jeste to da ga put kojim hoda vodi ka konačnom smiraju. Želi da skonča i da ode, da nestane, da ga nema. Sve ostalo je izgubilo smisao. Ništa više i ne mora da zna. Znanje mu nije potrebno. Ničemu se ne nada jer ne može da se nada, niti to želi.

Zna da bi ga sve staze vodile ka istom cilju jer nema izbora i ne želi da bira. Izbor pretpostavlja postojanje htenja, kakvog smisla. Kako da želi izbor kada mu je smislenost uništena? U njemu nema htenja, čak ni nade u njemu nema – poražena je. Oseća kuda ga vodi taj put i ne protivi se konačnom; priželjkuje ga, kao spas. Da li je to njegov izbor ili tek prepuštanje sudbini? Nije važno. Da, rekao bi, svesno se odriče sopstvenog postojanja i života. Ne doživljava to više kao poraz: već je bio poražen kada je stupio u pustinju. Nema više kud i nema mesta za druge poraze.

Nedostaje mu žena. Nedostaje mu kćerka.

Čini mu se da čuje glas koji dolazi duboko iz pustinje, nagoveštavajući mu postojanje nade; učinilo mu se da mu je blag i neočekivano svež povetarac udahnuo osećaj da možda postoji nekakav smisao, drugačiji, neodređen i njemu nedokučiv.

Korača stazom omeđenom beznađem. Prepoznaje ga, skoro da može da ga dotakne. Muka mu je od toga. Kada će doći kraj svemu tome? Da li je Jahveovom voljom ta putanja njemu namenjena, ili je nekim drugim nedokučivim umom određena? Mogao bi da poveruje i u to, sada bi mogao da poveruje u bilo šta.

Smisao? Postojao bi da mu svaki otkucaj srca nije suvišan, da mu svaki udisaj nije kazna.

Možda i jeste kazna?

Zašto?

Nema odgovora.

Hoda sprženom pustinjom – suvom zemljom, širokom, kao dlan ravnom kotlinom; hoda sa svojim očajem i svojom čežnjom, hoda sa svojom mukom i svojom bolom, hoda odeven u rite tanušne vere. Silno bi želeo da zna – ne samo da veruje – da je cilj kome stremi pravi put, jedini put, njemu jedini spas, da ga ta staza vodi konačnom sjedinjenju u večnosti, u onom životu, drugom, pravom životu, sada jedinom mogućem, bestelesnom, nematerijalnom – nedohvatnom umu njegovom, ali sjedinjenju s njegovim detetom i njegovom ženom u Jahveu.

Hoda, jedva primećujući krajolik; isti je dokle mu oko dopire, a dopire daleko; dopire do izmaglice koju pravi titrava vrelna, do treperavih obrisa kamenih planina u neizmernoj daljini.

Do ostataka njegove svesti dopiru slike gradskih zidina; vidi palate i veliki hram. Ljudi se tiskaju, žamor potire svaku izgovorenu reč; oseća bol, vidi ženine suze i čuje jeziv vrisak, koji se razbija i utapa u urlike mase u lelujavom i vrtložnom pokretu; razabire glasove i iz prolaznosti istrgnute reči *ubijena*, *mrtva*, *patnik* i *krvnik*. O kome oni to? O čemu oni to? Nečiji uplašen glas tvrdi: *Strašan je zločin počinjen. O dete moje*, vapije drhtav ženski glas. Čuje molitvu: *O Bože, vaskrsni dete moje, vrati mi je, evo, uzmi mene, uzmi moj život*; shvata da je to njegov glas, da iz njega očaj izbija. Krik se razleže mračnim katakombama. U grudima oseća bol, u ustima slatkast ukus krvi. Iznenada se slike rastaču i tonu u mračne dubine tišine; ne prepoznaje ništa osim mraka. Trže ga blesak. Jarka svetlost, srebrnastobela, kao šiba, oštar pramen božjeg gneva – zaslepljuje ga i parališe

misao koja trne. Ništa ne prepoznaje, ništa ne vidi. Slika se smiruje, više ne titra, mada je mutna; ne prepoznaje likove, čak su i glasovi nerazgovetni; mrmor teče kao reka, mutan i lepljiv. Jedva raspoznaje siluetu mučenika koji se tetura uzanim gradskim ulicama. Da li to korača ka Gulgulti? Na sopstvenim leđima oseća teret. Da li je to krst? Oseća ga čitavim bićem – težak je. Neko kaže: *Evo čoveka*. Da, vidi ga, vidi čoveka. I on nosi svoj krst. Ko je taj čovek? Poznat mu je, njegovi pokreti su mu poznati, i crte lica. *To sam ja*, dopire mu do svesti sopstveni glas.

„To sam ja!“

Njegov urlik se rasplinu pustinjom i nestade, kao da ga nije ni bilo.

Da li sam to doista ja? Čuje žamor, krici odjekuju, ženski plač čuje, bruj glasova – to ljudi urliču. Da li je ovo bilo ili će tek biti? Šta se to dešava? I bol oseća. Fijuk biča. Ukus krvi u ustima. Sve ga boli: i duša, i srce, i telo; ima utisak da ga teskoba razdire, da ga razapinje po zemlji, na konjskim repovima, na krstu, do neba. Nije li to bol izmučenog ljudskog tela, patnja izmučene ljudske duše? Bol ljudski, bol pravednički i mučenički. *Bol spasenja?* Staza se uspinje uz brdo ka krstu i dalje ka nebu i beskraj, ka Jahveu. Oseća nečije ruke na sebi – vuku ga, podižu ga. Na tren je uočio suzu; brzo je nestala predstava o njoj, no ostala je u sećanju. Video ju je i osetio. Ne može je zaboraviti. Nije li sav bol ovog sveta u njoj sakupljen? Prepoznaje stazu, sveta je i svetla, liči na ovu njegovu.

Jahve, uzmi me k sebi!

Da li je to doista put iskupljenja kojim stupa? Možda spasenja? Da li je uopšte na toj stazi? *Jahve, u ruke tvoje predajem duh svoj*, odnekud dopire misao.

Da li imam pravo na iskupljenje?

Ili će tek stupiti na put iskupljenja?
Kasnije? Da li ima pravo na spasenje? Ili tek
kada dođe vreme za to? Kada će doći vreme
njegovog iskupljenja?

Tišina.

Jahve, zašto si me ostavio?

Nema odgovora. Da li ga iko tamo
iščekuje? Da li ga iko iščekuje sa one strane?
Postoji li uopšte ta druga strana?

Nestaju slike; ne čuju se više ni glasovi.

Ničeg osim užarenog neba i vrele
pustinje – i prašine.

Kao i svake godine uoči Pashe, Jerušalem postaje centar sveta za Judejce, Izraelićane, Galilejce i Helene – i više od toga, postaje centar vasseljene. Tih dana sa svih strana vasceli verujući narod hrli u Jerušalem da prinese žrtve u velikom hramu, stvarajući u uzanim i kamenjem popločanim ulicama neopisivu gužvu. Dok su se pridošlice, zaplašene drekom i bukom koja ih je dočekala, kretale ka hramu sporo i u grupama, probijajući se krivudavim uličicama kroz neopisivu gužvu i izbegavajući napadne trgovce što su ih saletali pred svojim dućanima nudeći svakovrsnu robu, a najčešće svete relikvije sumnjivog porekla, razne amulete sa istoka, svete zapise iz Misira, dočekivalo ih je mnoštvo prosjaka, secikesa i drugih dokonih gradskih siromaha, koji su se tiskali jedni uz druge, prilepljeni uza zidove kuća oblepljenih blatom. Jedva su se kretali, no ipak su hitali ka hramu nošeni verskim zanosom i s nadom da će im Jahve, nakon što mu polože žrtvu, ispuniti sve želje.

U vazduhu se oseća pretpraznična, svečarska atmosfera. Na svakom koraku se očituje uobičajeno uzbuđenje.

Ipak, ovog puta se u Jerušalemu moglo primetiti nešto čega ranijih godina nije bilo. Oko Antonije, romejskog utvrđenja, beše postavljeno neuobičajeno mnogo straža; čak su se gradom kretale. Nije bilo dela grada gde ih

nije bilo. Na ulaznim gradskim kapijama beše ih ponajviše, no sve je to među narodom ostalo skoro neprimećeno. Dani uoči Pashe behu posvećeni slavljenju Jahvea – o Romejima će kasnije, oni ionako nikuda neće.

I tako, nakon već poslovičnih prepodnevnih gužvi koje su vladale u velikom hramu, ali i oko njega, u prostranom dvorištu, kao i uobičajene užurbanosti Judejaca pred veliki praznik posnih hlebova, od podneva užurbanost i gužva počinju da jenjavaju i već se posle podne sva ta gužva i galama smiruju, ljudi se povlače iz hrama i sa ulica u svoje domove i zatvaraju se iza bedema svojih vrtova; tada život Judejaca poprima svakodnevni, porodični ritam.

Tako se i Šimun, potomak Harnaha, uglednog i poštovanog domaćina i zemljoposjednika čiji su se preci pre više od stotinu godina doselili u Jerušalem iz Kirine, sa starijim sinom Aleksandrom digao od sofre i povukao u dno malog vrta, što je obično činio nakon obilnog ručka, pa se smestio na udobnu ležaljku u prijatnoj hladovini široke i niske krošnje stare smokve. Učinio je to kao što je činio godinama, kao što je činio otkako zna za sebe, kao što je video od svoga oca prateći ga kao najstariji sin, kao što su to činili svi njegovi preci otkako je tu posađena smokva, a kada je posađena – to niko više ne zna. Više nema nikoga ko bi pamtio kada su njegovi preci došli iz Kirine. Biće da je Šimun četvrta, možda čak i peta generacija koja se rodila u toj kući.

Šimunova kuća beše jedna od malobrojnih u Jerušalemu koja je imala brižno uređen i prostran vrt; to je bila privilegija ne samo bogatih već i starosedelaca. Za razliku od Šimunove, jerušalemske kuće mahom behu stešnjene jedna uz drugu i najčešće bez

dvorišta, tako da su najveći deo dana njihovi žitelji provodili na krovu, naravno, kada bi bili kod kuće. Na krovu bi pripremali hranu i obedovali sedeći oko niske sofre, na njemu su primali goste, proslavljali praznike i tugovali za pokojnicima, vodili razgovore i dogovarali poslove i često, a naročito za vrelih letnjih noći, i spavali.

Šimun je imao tu sreću da ima veliko i uređeno dvorište s razgranatom i lepo oblikovanom vinovom lozom, i vrt u njegovom dnu sa starom smokvom.

S jeseni, kada bi nakon obeda ustajao od trpeze, uzbrao bi grozd belog grožđa i zaputio se pod smokvu.

I tog pretprazničnog dana, Šimun je ležao, udobno smešten među mekanim jastucima ispunjenim kozjom kostreti, i posmatrao Saru dok se odmarao u tišini. Uživao je dok je gledao svoju ljubljenu ženu kako posluje oko trpeze uklanjajući posuđe i ostatke hrane, kao što je to činila svake večeri.

Vrućina je odavno popustila, a suton se neprimetno prikrađao sa istoka goneći zaostale sunčeve zrake ka smiraju. Šimun je voleo to doba dana, u kojem je mogao da se opusti nakon napornog rada u polju i da na miru popije šoljicu omiljenog čaja. To su bili retki, zapravo jedini trenuci u kojima je porodica bivala na okupu.

Tek je nakon nekog vremena shvatio da mu čaj nije poslužen. Čudno, to je bila Rebekina obaveza. Zapravo, pričinjavalo mu je posebno zadovoljstvo da ga dvori njegova mezimica. Rebeka beše vragolast, za udaju skoro stasao devojčurak i Šimunu je teško padala i sama pomisao da će, koliko za godinu ili najviše dve, doći kakav pristao prosac i odvesti njegovu

jedinicu. Sinove je voleo, ali Rebeka mu je bila sve na svetu.

Izenenada se začulo snažno i nervozno lupanje po kapiji.

Šimun iznenađeno zглеda Aleksandra. Ko bi to mogao biti?

„Ko li je to?“, upita Aleksandra.

„Znam koliko i ti, oče“, odgovori mu sin i svoje reči prprati sleganjem ramena.

Potom je pogledao ka Sari ne bi li iz njenih očiju saznao da li možda ona iščekuje nekog. Nije mu odgovorila; i ona je samo slegla ramenima i nastavila da obavlja svoj uobičajeni posao.

Lupanje na vratima nije prestajalo, postalo je jače i brže, kao da neko tamo, sa one strane kapije – neko na ulici – nestrpljivo čeka da mu je otvore.

Ruf, Šimunov mlađi sin, golobrad dečkić koji je upravo izašao iz kuće, zastade ispod široke nadstrešnice povrh stepeništa. Samo je raširio ruke kada je susreo očev upitni pogled; očigledno ni on nije nikoga očekivao.

Rebeke nema, konačno zaključi Šimun, začudivši se. Sigurno nije tu. Ali gde bi bila, zar nije čudno to što u ovo doba dana izbiva iz kuće? Nikada to nije činila.

„Doista, gde je Rebeka?“, glasno upita Šimun.

„Nije tu“, odgovori Ruf.

„To vidim“, nezadovoljno i oštro odbrusi Šimun.

„Otišla je k Mirijam; trebalo je već odavno da se vrati. Rekla je da se neće dugo zadržavati“, odgovori mu Sara, ispravljajući se.

„Nikada se toliko dugo nije zadržala van doma“, više za sebe promrmlja Aleksandar.

„Nije pristojno da se devojka zadržava na ulici u ovo doba dana“, prekori Šimun Saru.

Lupanje po kapiji ne prestaje.

„Rufe! Hajde, sine, otvori“, naredi Šimun.

Ruf hitro strča niza stepenice i laganim korakom se uputi ka kapiji preko dvorišta popločanog uglačanim kamenom.

„Šimune, otvori“, čuje se nepoznat glas.

„Evo, stižem“, dovikuje Ruf nepoznatom.

Sara prestade da posluje i obrisa ruke o kecelju, a potom se okrete ka vratnicama i podboči se da bi bar malo ublažila bol u leđima. Uznemirila se jer je osetila nervozu u nepoznatom glasu sa ulične strane kapije.

Šimun ustade i izađe iz senke smokve; vidno je napet, spreman da reaguje, ma šta da je posredi. Aleksandar ga je pratio u stopu.

Šta bi to moglo biti toliko hitno?, pita se i pokušava da prizove iz sećanja lik mogućeg iznenadnog posetioca. Zalud, glas mu je nepoznat, mada to ništa ne mora da znači. To ga i plaši: dolazak nezvanog i nepoznatog pred kapiju i takva užurbanost ne ukazuju na dobro, smutna i teška su vremena, svašta se može dogoditi; najčešće ništa dobro ne biva kada se neko ovako pojavi, nezvan i neočekivan.

Ruf konačno stiže pred kapiju i odškrinu vratnicu.

Pred vratima stoji nepoznat mlađi čovek, krupan i naočit. Ruf brzim pogledom odmeri čoveka od glave do pete. *Dobro je*, zaključí u sebi, *nije naoružan*. Za pojasom mu primeti kesu – dakle, nije prosjak; odeven je u čiste, mada ne previše bogate haljine – pre bi se moglo reći da su skromne – a na nogama mu sandale od kozje kože. Možda je neko od očevih poznanika, pomisli, mada je odmah uočio neobično ponašanje stranca. Deluje mu je nervozno: krši prste, izvesno je neodlučan, kao da se premišlja hoće li ili neće da uđe u kuću,

čini mu se da bi se najradije okrenuo i pobegao. *Zašto je onda dolazio?*, pomisli sa čuđenjem.

Šimun lagano prilazi kapiji, nekoliko koraka iza njega stupa Aleksandar, a iza njih, kao da se krije iza sinovljevih leđa, gega se Sara sitnim i umornim koracima.

Rufu je sve to malo čudno. Jedva je dočekaao očev dolazak kako bi mogao da šmugne i pobegne s kapije u kuću.

„Jesi li ti Šimun, sin Harnahov?“, zausti pridošlica, pa zastade.

„Da, jesam“, odgovori Šimun i zagleda se ispitivački u čoveka koji je stajao pred kapijom.

Pridošli bi nešto da izusti, ali muči se, kao da ne zna kako da počne.

„Znamo li se?“, upita Šimun s već izvesnim lošim predosećajem. *Sigurno se nešto dogodilo, neko zlo*, prođe Šimunu kroz glavu.

„Zovem se Joav, sin sam Avanira iz Evrona. Moj otac ima kuću kraj istočne kapije grada, tamo... pod Maslinskom gorom“, počeo čovek da objašnjava, nervozno pokazujući rukom u pravcu istoka.

„Dobro“, naglo ga prekide Šimun, „znam ti oca.“ Pun zlih slutnji, brzo i nervozno dodade: „Kojim dobrom, ako je dobro, mada, kako te vidim, teško da je kakvo dobro. Zbori već jednom, Joave, sine Avanirov.“

Joav krši ruke, luta pogledom od Šimuna do Sare. Kako vreme prolazi, on sve manje zna kako bi rekao to što mora da prenese, to što mu je otac naložio da kaže ovom čoveku.

Šimunu je sasvim jasno da taj nervozni momak nije došao pred njegovu kapiju svojom voljom.

„Da li te možda Avanir nekim poslom šalje?“, upita naposletku, pokušavajući da odagna zlu slutnju.

„Ne“, jedva promuca Joav. „Zapravo, da. Šalje me otac, samo... ne poslom.“

„Šta je onda posredi? Govori već jednom, momče.“

„Da li ti je ćerka kod kuće?“, konačno izgovori čitavu rečenicu. Kao da je iz njegovih usta izletela, kao da se tereta oslobodio.

„Zašto te se to tiče?“, jedva prozbori Šimun, osećajući kako mu krv navire u glavu.

„Oprosti, nego... biće da su ljudi u pravu“, pokuša Joav da objasni. „Izgleda da se nešto desilo... mislim, njoj... tvojoj...“ Onda začuta.

Sara ciknu i prekri usta rukama.

„Šta se dogodilo? O čemu ti to govoriš?“, izusti Šimun i preblede, a najcrnje misli mu pomutiše um.

„U vrtu Get šemanim... devojka... rekoše da je... tvoja ćerka... izgleda da je, ovaj...“, jedva promuca Joav. Ne gleda Šimuna u oči, ali oseća, prepoznaje u njima iskonski strah koji ga parališe i sprečava da izgovori ma i najjednostavniju rečenicu.

„Šta u vrtu, govori, ko reče, šta rekoše?“ Grč u grlu konačno popusti i Šimun dođe do daha.

„Nesreća, Šimune. Oprosti mi što ti ja ovo saopštavam.“

Joav uplašeno šara pogledom i širi ruke. Šimun vide kako mu bledilo izbija po licu, kako mu se hladne graške znoja slivaju niz čelo. Sigurno se veliko zlo dogodilo. Rebeka mu je u mislima; vidi njen lik, njen osmeh, i oseća strah, ogroman strah. Okreće se ka Sari. Htede je upitati gde je Rebeka, no strah koji je izbijao iz njenih očiju natera ga da pretrne. Onda se seti da mu je upravo rekla da je otišla Sarinoj sestri, Mirijam. „O Jahve“, pomisli, „pa Mirijamina kuća je u podnožju Maslinske gore,

s druge stane vrta Get šemanim – kroz njega put do Mirijamine kuće vodi.“

Šimun više ne misli na Joava, zaboravio ga je, ne seća se da li ga je zaobišao ili odgurnuo. Možda ga je oborio, mada ni o tome ne razmišlja; ni o čemu ne razmišlja. U strahu je, velikom strahu. Trenuci neizvesnosti su beskonačno dugi. „Šta ako jeste? Šta ako je Rebeka? Ako je zaista?“

Trči uzanom ulicom, nikoga ne vidi, samo mu je Rebekin lik pred očima.

„Jahve, smiluj mi se, učini da to nije istina“, šapuće.

Možda i ne šapuće, možda više, možda urla. Čini mu se da se svet pred njim sklanja dok hita uz brdo, ka Maslinskoj gori i vrtu Get šemanim. Možda ipak nije ona? „Šimune, zar si sišao s uma? Zašto si se toliko uplašio? I ne znaš da li se išta desilo, da li je uopšte reč o Rebeki. Zašto bi njoj, zašto bi ona? Zašto? Možda je to sve zabuna, nesporazum. Možda su se prevarili. Šimune, čoveče, pa onaj smotani Joav nije ti ni rekao šta se zbililo. Odjurio si kô bez glave. Biće sve u redu. Sve je u redu. Na koncu ćeš ispasti budala“, pokušava da obodri sebe.

Strah se ne da, rve se s nadom i pobeđuje je. Šimun se plaši – neizvesnosti ponajviše. Biće da je utisak koji je doživeo tokom jučerašnjeg nenadanog susreta s tužnom povorkom ubogih kažnjenika koju su obesni romejski vojnici vodili ka Gulgulti izazvao kod njega takvu reakciju. Sigurno je to posredi. Doista ga je potresla slika onih mučenika koje je sud osudio na smrt razapinjanjem na krst, bez obzira na to što se to događalo skoro svakog dana. Bože, kako su ih unakazili, ni rođene majke ih ne bi mogle prepoznati onako krvave i izobličene od šibanja i mučenja. Mora da je ta slika izazvala u

njemu toliki strah. Ovo je ipak obična greška i sigurno nema nikakve veze s njegovom devojčicom, sigurno nije Rebeka posredi.

Aleksandar i Sara ga prate kao senka, nemi i bleđi. Iza njih je bojažljivo kaskao Ruf.

Šimun ne obraća pažnju na njih. Zaboravio je na sve drugo, sam je sa svojim mislima. Ipak o Rebeki brine.

U daljini vidi stabla masline. Među njima primećuje ljude, tiskaju se.

Šimun zastaje. Iza njega se zaustavlja Sara, potom i Aleksandar; Ruf ih sustiže.

Šimun nema hrabrosti da nastavi, promišlja se i lomi, no neizvesnost mu ne dozvoljava da stane, vuče ga ka gomili u vrtu. Mora napred, mada ne može – strah je silan. Zebnja u njemu raste.

Aleksandar mu prilazi; čuje očevo disanje, čuje i Sarine tihe jecaje. *Zašto plače?*, pita se. Majčin plač izaziva u njemu nervozu.

Šimun neće da veruje da se Rebeki išta dogodilo, ne priznaje, ne može.

Zašto majka plače, pita se Ruf, *kao da priziva zlo?* Oseća kako nervoza i u njemu raste.

„Ženo, ne plači!“, grubo i nervozno odbrusi Šimun Sari, ne okrećući se. „Ne prizivaj zlo.“

Sara se utiša. Aleksandar je tu, kraj njega. I Ruf je tu, kraj majke, pridržava je.

Šimun usporava, koraci su mu sporiji i kraći. Kreće se, ali ne želi da stigne tamo, ne želi da se suoči s mogućim. Sve na svetu bi dao da je neko pogrešio, da se nikakvo zlo nije dogodilo Rebeki.

Onda se priseti da mu onaj Joav zapravo nije ništa rekao – strah je u njemu sve izmislio.

„Ništa se nije dogodilo, sve je ovo zabluda, veliki nesporazum“, bodri sebe.

Klecavih nogu, kao u bunilu, prilazi gomili ljudi; čuje sopstveno ime, neko ga je to primetio. U magnovenju, krajičkom oka primećuje da se ljudi došaptavaju, skreću pogled, neki ga obaraju, no svi se izmiču pred njim, niko ga ne gleda u oči. U Šimunu raste strah i nada koju je u trenu počeo da gaji napušta ga. Ne, ne želi da prihvati ni mogućnost da se Rebeki dogodilo nekakvo zlo; no što se više upinje, nada je sve tanja, topi se svakim trenom, svakim korakom.

Iznenada, pred sobom ugleda vojnika. Romejski vojnik. Jedan među njima, krupan i širokih ramena, kleči; ostali stoje u gomili. Šimun ne vidi dobro, vojnici mu zaklanjaju pogled. Ipak, učini mu se da na zemlji neko leži. Da li to neko leži? Vidi haljinu, belu haljinu s purpurnim obrubom, primećuje kožne sandale na nogama, ženske sandale, na ženskim nogama. Stopala su mala. Ne, to nije Rebeka. To nije Rebeka. Ne može biti ona. Vojnik, stenjući, ustaje i okreće se. Samo na trenutak, Šimun ugleda telo koje leži na stazi i veliku tamnu, crvenu mrlju na belom platnu haljine. Vojnik je već sledećeg časa zaklonio telo. Nije siguran da li je mrlja od krvi na grudima ili na stomaku; ni lice nije video, video je samo dugu, crnu, talasastu kosu; čini mu se da je prekrivala lice.

Vojnik mu prilazi.

Šimunu je svest zaprečena, ništa i nikog ne prepoznaje, kao da su zabrani svuda oko njega postavljeni. Ne želi da vidi ono što gleda, ne želi da čuje ono što sluša, ne želi da shvati ono što jeste.

„Ne, to nije Rebeka, to ne sme biti Rebeka, to ne može biti Rebeka“, mrmlja i ubeđuje sebe dok mu se celo telo tresе kao u groznici.

Ljudski žamor ga okružuje. I ljudski pogledi su na njemu. Oseća ih. Na tren mu se učini da su im lica ozbiljna. Požele da ih nema, da ih ne vidi, da ih ne čuje.

Ne, još i to, zavapi Šimunova duša.

„Ne mogu...“, tiho i bolno zavapi on nakon što se vrtom razleže krik, Sarin krik, dug i jeziv.

Onda nastade tajac. Ljudi raširiše krug oko njih povlačeći se sa staze.

Okruženi utihlom gomilom, Šimun, Sara i njihovi sinovi stoje kraj nepomičnog Rebekinog tela, iz kojeg je život istekao s krvlju koju je upila žedna zemlja.

Šimun pada na kolena i širi ruke. Urliknuo bi, no nema daha. Suze ga guše, grlo mu se steglo, srce bi da iskoči iz grudi.

Krug ljudi koji se do maločas tiskao oko Rebekinog beživotnog tela razmiče se sve više. Razilaze se u tišini, kao da beže od Sarinih jecaja, kao da žele da se sakriju od Šimunovog bola.

Šimun pokušava da udahne zrak, no ne može. Grudi mu se stežu, vatra u njima bukti; cepa košulju.

Iz vrta Get šemanim ka Jerušalemu širi se krik, otisak Šimunovog bola u vazduhu.

Šimun pade na kolena; oseća da je iz njega istekla sva krepost. I život s njom polako curi. Uspravlja telo i diže pogled ka nebu; sunce ga zaslepljuje. Poslednjim delićem snage širi ruke, dlanova upravljenih ka nebu.

Jahve, kralju nebeski, uzmi me već jednom k sebi, ne muči me! Pusti svoj gnev na mene i sprži me, vapije. Učini da dođe kraj mojim mukama.

Muka ga pritiska, slepoočnice mu pulsiraju, kao da u daljini čuje zrikavce. Ne oseća telo. Pogled mu se lagano spušta i ostaje izgubljeno prikovan za nestvarno titrave žučkasto-sive planine u daljini.

Daleko kameno gorje deluje kao privid; čini mu se da mu izmiče, kao da je svakim treptajem sve udaljenije, nedohvatnije. Hoće li ikada stići do njega? Da li ga put kojim korača vodi do kamenih masiva ili mu je kraj tu, u toj prašini? Da li korača putem grešnika ili pravednika? Da li je to put mučenika ili kažnjenika? Da li je to put kušnje pred konačno iskušenje ili je samo iskušenje? Da li su mu zato planine nedostupne? Nisu li stoga svakim korakom sve dalje i nedostižnije, kao i iskupljenje? Da li će ga Jahve još mučiti primoravajući ga da prevaljuje put koji kao da nema kraja? Gde je taj kraj? Ima li ga ili je to samo njegova nasušna potreba za spasenjem? Možda se zaglavio u traganju? Možda je na

večno traganje osuđen? Mogućnost da će večno lutati pustinjom čini mu se sve izvesnijom. Ili mu to Jahve ostavlja još vremena da se suoči sa sobom? Više nije siguran ni u šta. Ima li veće kazne od večnog života u materijalnom svetu? I u pustinji? A pustinja je svuda unaokolo. Da li se to pustinja uselila u njegovu dušu ili ga je usisala u sebe? U čemu je razlika? Da li je ovo pakao? Da li on to korača kroz pakao ili se pakao otvorio u njemu?

Sakuplja preostalu snagu i ustaje, napreže se i čini prvi korak, potom sledeći, sapliće se i opet pada, dočekuje se na kolena i ruke. Oseća bol, naslućuje da je razderao dlanove. Ponovo se pridiže i baulja ostavljajući krvave tragove za sobom. Uspravlja se i nastavlja da hoda; korak mu je nesiguran, klecav, to više iz njega ne izbija umor, to više nije ni očaj. Više ništa ne oseća. Čudi se: odakle mu snaga za još jedan korak? Odakle ta snaga kada u sebi ne prepoznaje volju da ga učini? Svaki mu je potonji koračaj kraći, udah sve plići, a suva i žuta zemlja koja ga nosi sve je bezličnija.

Okružuje ga beskrajno more vrele prašine. Oseća kako mu tlo prlji stopala i otkida kožu, kako mu pravi žive rane. Ne okreće se, ali ipak zna da za sobom ostavlja trag. Kome? Ljudima? Zverima?

Zašto hoda, zašto se upinje da dosegne planine u daljini? Čemu? Zar se nije svega odrekao?

Muči ga žeđ, oseća je svom svojom telesnošću. Žeđ neizmerno muči i njegovu dušu, nerazdvojivo povezanu s njegovom telesnošću.

Čudno, glad ga ne tišti, niti bilo koja druga potreba ili želja. Žeđ, samo žeđ.

Hoda i upinje se da korača. Predeo ne vidi jer ga sunce zaslepljuje, kao ni stazu kojom hoda.

Sunce peče i iz njegovog tela crpe poslednje pramenove iskidanog života, kao da se njima hrani; razlaže pretekle tragove sećanja i nekadašnjeg života.

Hoda jer nema izbora, hoda jer ga i očaj napušta. Hoda jer više ničega od njegovog života nije preostalo osim nesnosne čežnje.

Ne želi da prihvati pomisao da je njegov napor uzaludan. Ne može biti uzaludan, sigurno postoji nekakav smisao.

Diže glavu i upire oči ka bleštavilu; sigurno je podne. Obara pogled i glavu ka tlu i zatvara oči, oseća kako mu sasušena so izjeda očne kapke, vrelina mu prlji kožu, jara mu suši grlo. Usta su mu suva, i dah mu je vreo; u grudima mu je kamen zapeo. Misao i sećanje na probi su mu. Opet, čini mu se da je njegov bol snažniji i izdržljiviji, da su njegovo beznade i njegov očaj jači od njegovog znanja i njegove vere. Ili je to njegova želja da dosegne večnost i Rebekin i Sarin duh tamo, na onoj drugoj strani, toliko snažna da ga održava u životu pronalazeći u njegovom ispijenom telu ostatke snage kako bi načinio još jedan korak, i još jedan.

Saro, kako mogu bez tebe?, šapuće. Zar nismo vazda bili jedno? Nedostaješ mi.

Jara treperi, Šimun gubi dah, guši se; vid mu se muti.

Pita se dokle će moći tako. *Dok je mržnje u tebi* – odgovara mu neki glas.

Ima li kraja ovoj dolini? To nemoć iz njega izvlači krkljav i škripav glas, nešto što liči na pitanje; to možda i jeste pitanje. Ni sam ne zna kome to pitanje postavlja: možda Jahveu, ili Halelu, a najverovatnije sebi. Što više sebe

poništava iskušenjem u pustinji, to su i Hallel i Jahve neosporniji, stvarniji i delatniji; to zlo doživljava kao snažno, opšte i sveprisutno, a dobro kao slabo i nedostižno, skoro kao san, kao planine u daljini, kao titravu prividnost – skoro kao opsenu.

Spotiče se i pada u prašinu; u ustima oseća njen gorak i bljutav ukus, oseća kako mu pesak škripi pod zubima. Pridiže se lagano, na ruke i na kolena. Kašlje muklo i bolno. Nema snage niti volje da ispljune kal koji mu se u ustima valja. Ruke mu klecaju, mišići drhte, zglobovi od ukočenosti i bola pucaju. Snaga ga napušta. Kako će dalje? I volja ga napušta. Već je danima u pokretu. Teško da i sam zna koliko. Trideset dana, četrdeset, pedeset; možda više, možda manje. Možda je čitavu večnost u pustinji? Ne zna. Izgubio je svaku računicu, jedva naslućuje. Dugo je tu, čini mu se, možda i previše. Brojao je i zabrojao se, pa je prestao da broji. Ne misli više o tome, samo oseća mučno trajanje. Večnost? To ga plaši. Ne može da se otrgne sumnji; ipak, nije li to kušnja iskupljenja greha radi? Zar u njemu ima greha? Kakvog greha? Kakav je njegov greh? Da li je Rebekino umorstvo kazna? Zašto ona? Zašto ne on? Nudio je svoj život, Rebekin da spase. No Jahve ga nije hteo. I onda je sve krenulo naopako, sve se raspadalo, i on se raspadao; događaji su se nizali van kontrole. Okolnosti, pa ni prilike više nije mogao da kontroliše. Nije mogao ni da utiče na posledice. Niz kobnih zbivanja više nije mogao izbeći, samo ih je pratio. Da li je njena smrt kazna za greh, njegov greh? Morao je da prekine tu nit zla, sve je napustio ne bi li okončao tragičan sled. Nije bilo izbora. Morao se svega odreći jer je sve što se dešavalo s njime i oko njega izgubilo smisao. Krenuo je na

samotno putovanje da bi se približio Jahveu, da bi duh voljenih bića pronašao.

Zar mi Jahve toliko ne veruje, pa me kuša žeđu, ovom vrućinom, nemilosrdnim suncem? Zar mi smrt deteta nije dovoljna kazna? Zar potonje nesreće nisu dovoljna kazna? Zašto me stavlja još i na ove muke i iskušenja? Zar od Jahvea ne ishodim, zar nisam sin Jahveov iz plemena Izrailjevog, od roda Isaka Navina? Zar Jahve ne vidi da nemam izbora, da nemam kud? Čemu još i ova patnja, čemu još i ova kušnja? Opet, preći ću ja put svoj i neću roptati. Trpeljiv sam sluga Njegov.

Ne želi da sumnja da bi sve to moglo da bude uzaludno; mora postojati nekakva svrha. Sve ima svoju svrhu, makar i neznanu. Ko je on da bude sveznajući? Zar nije sve to promisao Njegova?

Ko sam ja da sumnjam?, odjekuje Šimunov glas pustinjom i nestaje pod jarom u belini dana.

Tišina se širi dolinom, a sumnja njegovom dušom.

Šimun više ništa ne razume. Sve je vrlo čudno; zar ne beše smerni i krotki sluga, onaj koji je vazda koračao stazom nade, onaj koji je istinu i znanje tražio? Zna da on nije taj koji palima i beznadnima donosi nadu – nije toliko snažan. On je samo verovao, on se i dalje upinje. Sada se samo još sopstvenom kraju nada.

Verujem, ja verujem, ubeđuje sebe ropćući, a vere je sve manje u njemu.

I to što danju umire od vrućine a noćima od studeni mora imati svrhu. Primiće zasluženu platu od Jahvea, kad-tad. Jahve će ga primiti u carstvo nebesko; videće se sa svojom ženom i sa

svojim detetom. Vera ga drži i Jahve to vidi. Mora da vidi. No da li doista vidi?

I to što je čovek valjda ima nekakvu svrhu. Kako bi inače? Valjda ga i njegova vera još čini čovekom. Zasiurno ga i bol koju oseća za vlastitim detetom čini čovekom; jamačno ga njegov gubitak ponajviše čovekom čini. I gubitak voljene žene sigurno ga čini čovečnim u bolu i nemoći. Umor u njemu je ljudski, koraci su mu ljudski, žeđ mu je ljudska. I telesni bol koji oseća u kostima jeste ljudski.

Nad njim je sunce, vreli žuti prsten koji pulsira.

Ne sumnja on, odbija da sumnja – neće da sumnja. Sigurno postoji razlog toj patnji.

Možda je to sve zbog mržnje njegove? Ali i ta mržnja je ljudska. Kako drugačije? Zar je trebalo da ne mrzi krvnika koji je život njegovom detetu, njegovoj mezimici uskratio, zar da ne mrzi ruku koja je oštricu noža zarila u njene grudi? Zar je trebalo da oprost i da ne ište pravednu kaznu, da se ne osveti kada ne htedoš da kazne krvnika po božjim zakonima, kad čak ni po ljudskim zakonima ne htedoš da odmere kaznu? Zar u zakonu božjem ne piše: oko za oko, zub za zub? No ako ga Jahve i zbog toga kuša, i to će izdržati jer ljubav njegova za Rebekom je beskonačna. Zar da stišava bes i obuzda sebe pri pomisli na bezočnost vojnika koji su uništavali sve pred sobom u poteri za njim, koji su posekli Saru, to krotko i voljeno biće koje nikome zlo nije učinilo?

Pokušava da ustane; sve ga boli, zemlja je vrela, prašina ga štupa za oči. Upinje se ne bi li se uspravio. Ne uspeva. Više i nije čovek? Možda je pustinjski šakal, četvoronožac?

Šimun podiže ruku i natkri čelo i oči. Odvaži se i čkiljavo pogleda poviše, ka nebu i svetlosti, ka suncu; namah oslepe. Umoran i

obnevideo, opušta glavu; naslućuje da se u njemu budi potreba da arlaukne, da zalaje poput prebijenog psa.

Hajde, ustani. Možeš ti to, ubeđuje sebe. Nisi ti pas; bar nisi još. Nisi dok u tebi ima sećanja, dok je u tebi ove duše, dok je bar odsjaja svetlosti i sećanja. Nećeš ti, Šimune, još režati i lajati.

Upevši se, uspravlja se. Vrućina je neizdrživa – samo da ne misli na nju, niti na žeđ. Šakom zaklanja oči, žmirka; teško diše. Sakuplja snagu kako bi samo jedan korak napravio, onaj prvi, odsudni – posle bi već nekako išao. Pokušava da se usredsredi na svoje telo, da ga kontroliše, da njime upravlja; zna da mora da načini taj prvi korak. Kako će nastaviti da hoda kroz pustinju ukoliko ne učini taj prvi korak?

Bes u Šimunovim grudima raste i snaga mu, iznenada i niotkud, preplavljuje telo. Pokreće se, čini korak, očajnički korak, jer snaga odjednom kopni i rastače se, nestaje; korak mu ponovo postaje drhtav i klecav, kakav je i bio, nesiguran – kakav je i on sam; izmučen korak – kao i on što je izmučen.

Šimun kleči u prašini kraj Rebečinog nepomičnog tela, obnevideo i izgubljen, bez glasa. Klata se nad svojim detetom, ruke mu drhte, prsti su mu ukočeni, miluje joj obraze, sklanja joj uvojke sa čela. Vrisnuo bi, pustio bi urlik, ali ne može – u grlu mu je zastao glas i stegao se kao kamen. Ne može ni da diše; srce mu besomučno lupa, i ono bi da iskoči. U grudima oseća vrelinu kao da mu neko raspiruje vatru, kao da će se vulkan probuditi. Oseća da će prepući.

Pred očima mu se smrkava dok mu u ušima bubnji kao da će mu se žile na slepoočnicama rasprsnuti. Muti mu se svest, onesvestiće se. Jedino što još vidi jeste samrtni grč na Rebečinom licu, širom otvorene oči i staklast pogled u čijim krajevima se još prepoznaju tragovi straha; primećuje da su joj usta jedva otvorena. Nazire njene lepe zube, a u uglu usana vidi tragove krvi koja je ugušila njen poslednji krik. Velika mrlja od krvi, razlivena po beloj haljini na njenim grudima, mami mu urlik.

Više nikoga i ništa ne primećuje, niti čuje žamor i sašaptavanje ljudi koji se još tiskaju unaokolo. Nije svestan ni toga da Sara kleči kraj njega, ne čuje njeno očajno jecanje koje odzvanja među kvrgavim stablima masline i unosi jezu u duše prisutnih, kao što ni Aleksandra ne primećuje, a on je tu, tik kraj

njega, presamićen kraj sestrih nogu. Ne primećuje kako Ruf plaće i, u neverici, celiva Rebekinu nadlanicu.

Gomila se iznenada uskomeša i utihnu. Kroz mnoštvo sveta se probijala krupna figura uniformisanog čoveka. Ljudi mu se sklanjahu s puta. Uvek su mu se uklanjali. Bio je to Lavinije, vojni zapovednik Pilatove gradske straže, surov i prilično bezosećajan čovek, veran svom gospodaru. Prišao je Šimunu brzim i odsečnim korakom i stavio mu ruku na rame.

„Žao mi je“, hladno prozbori Lavinije.

Šimun se trže i nagoniski podiže glavu ka pridošlici, pogledavši ga praznim i tupim pogledom; ne prepoznaje Lavinija iako ga poznaje. Teško da bi ikoga prepoznao. Samo tupo gleda u njega i ne vidi ga. Misli su mu daleko, ukoliko i njih ima.

„Ja sam, Lavinije.“

Lavinije, Lavinije, Lavinije..., odzvanja Šimunovom praznom svešću u kojoj, osim saznanja da je Rebeka ubijena i da je mrtva, u ovom trenutku nema mesta ni za šta drugo niti za bilo koga drugog.

Lavinije se saže i na uho mu prošaputa: „Moramo da porazgovaramo.“

Šimun ne uzvraća, nepomičan je. Lavinije ga drmusa.

„Osvesti se, čoveče. Ne možeš tako.“

Šimun se trže, ožive namah i iznenada zaplaka.

„Ko je ovo učinio? Ko ju je ubio?“, promuca kroz suze koje se više nisu mogle zaustaviti.

„Varava. Nasilnik i tat. Ljudi kažu da su ga videli kako beži iz vrta. U ruci je imao okrvavljen bodež. Odmah potom su pronašli Rebeku. Kažu da je već bila mrtva.“

Varava... Varava, odzvanja kroz Šimunove zbrkane misli.

Odjednom oseti strahovit bol u grudima i to ga povrati. Zgrči se nad Rebekinim telom i bolno zarida. Svest o okruženju i onome što se događalo i što se događa vraćala mu se. Varava. To ime mu ništa ne znači. Mogao je Lavinije da mu kaže bilo koje ime, bilo bi isto.

Pridiže se teturavo i tupo pogleda u Lavinija.

„Varava? Odakle je, čiji je?“, sikće bes kroz Šimunove stisnute zube.

„Ovdašnji je. Sin nekog Zavadeja“, odgovori mu vojni zapovednik hladno. „Znam tog propalicu. Već sam ga jednom hapsio.“

Šimun, otupeo, ne može da prati ono što mu Lavinije govori. Zavadejevo mu je ime poznato, no ne može da se seti odakle, niti mu se lika može setiti. Sve mu je u glavi zbrkano. Ne seća se da Zavadej koji mu jedino pada na um ima sina, ne, Varavino ime mu nije poznato; ne zna da li ga je ikada video. Možda jeste, ko zna. Toliko Zavedeja ima u Jerušalemu – ko će ih sve znati.

„Gde je taj zlikovac?“, kriknu Šimun. „Gde je, da mu ja presudim?“

„U bekstvu je i još ne znam gde je. Naredio sam svojim ljudima da ga traže. Ne brini, verujem da će ga do jutra naći, strpati u lance i baciti u tamnicu. I sudiće mu po zakonima.“

Šimunu se bistri pred očima.

„Daćeš mi ga da mu ja sudim“, besno viknu Šimun, ustajući.

„Ne, sudiće mu sud po ljudskom i božjem zakonu.“

„Ja ću mu presuditi“, sikće podižući pesnice ka nebu.

Lavinija opterećuje sve to. Uradio je sve što je bilo potrebno, čak je pokazao i saosećanje prema gubitku tog Judejca, što i nije bila njegova obaveza. Kao čovek, razumeo je sav njegov bol i njegovu patnju, no više nije imalo smisla da nastavi taj zaludan razgovor. To što se još vrzma tu samo mu otežava stvar; bolje bi mu bilo da bude kraj svojih ljudi i da ih drži pod kontrolom, da ih goni da pronađu tog zlikovca. Ma, siguran je da će ga njegovi ljudi pronaći i utamničiti, samo da ih potera, a to ne može dok se tim jadnikom bakće. Kasnije, kada ga strpa u tamnicu i izvede pred pretora, sudiće mu, no to više ne zavisi od njega. Svoj posao će uraditi valjano, kao što je i dosad činio.

Lavinije pozdravi Šimuna i, pravdajući se obavezama, udalji se.

I okupljeni ljudi već su uveliko počeli da se razilaze.

U tom trenutku, odnekud se pojavi Mirijam, Sarina mlađa sestra. Za njom je, čuteći, išao njen muž Avram.

Ugledavši sestru, Mirijam joj pritrča i zagrlji je plačući. Avramu beše mučno da gleda sestre kako se guše u suzama i jecajima. Rebeka je bila i Mirijamina ljubimica. Doista, baš je bila umiljata i ljupka, plenila je, niko joj nije mogao doleteti. Često se pitao da li će i njegove i Mirijamine ćerke biti poput Rebeke kada porastu i stasaju.

Šimun nežno podiže opuštено Rebekino telo i usporenim, klecavim korakom krete niz stazu ka gradu, ka kući. Aleksandar ga je pratio u stopu. Mirijam i Sara su išle zagrljene i očajne, nekoliko koraka iza njih. Konačno, na začelju se kao senka kretao Avram, vodeći Rufa.

Vest o Rebekinoj smrti je stigla u Šimunov dom pre njega. Posluga ih je već čekala na kapiji.

Noć se spuštala nad Jerušalemom.

Bio je već mrak kada je Šimun proneo Rebekino telo kroz opustelu i utihlu ulicu i uneo je kroz širom otvorene dveri zamuklog doma. U kući je vladala tišina. Uljane svetiljke su već bile zapaljene i osvetljavale su dvorište i unutrašnjost kuće žutom i nejakom treperavom svetlošću.

Mirijam se odvojila od Sare i prišla sluškinjama i okupljenim ženama koje su, zbijene i neme, stajale na tremu, skrivene u dubokoj senci, u zlokobnoj tišini, iščekujući rasplet i gospodareve naloge. No od gospodara nikakvih naredbi nije bilo. Nemo je prošao kraj skrušenih žena, ne primećujući ih, i uneo Rebeu u kuću da bi je položio na postelju u njenoj odaji.

Žene su s Mirijam u tišini sledile Šimuna do ulaza u Rebekinu sobu i tu su zastale; samo je Sara dopratila Šimuna do Rebekine postelje. Ni dečaci se ne usudiše da kroče u sobu – ostali su u vratnicama kraj Mirijam.

U sobi je vladala polutama.

Konačno, Mirijam povuče Aleksandra i Rufa u hodnik i zatvori vrata za sobom.

Kada su ostali sami s Rebekom, Šimun i Sara padoše kraj postelje.

Šimun oseti neizreciv bol koji mu je cepao srce; nikad se nije osećao jadnije, usamljenije i nemoćnije. Nikada mu sopstveno postojanje nije bilo besmislenije. Ni Saru nije više osećao kao deo sopstvenog bića.

„Jahve, neka si proklet!“, pokulja sav očaj iz Šimuna.

Tišina koja je potom zavládala kućom dugo nije bila narušena. Niko se nije kretao, niko nije govorio.

„Šimune, dođi“, konačno prozbori Sara tihim glasom i podiže se na noge. Zatim uhvati muža za podlakticu i pomože mu da ustane, pa ga povede iz sobe. Nije se opirao, hodao je kao u transu, ne pruživši nikakav otpor, kao da nije svestan šta se s njime i oko njega dešava. Sara ga je lagano vodila kroz hodnik ka izlaznim vratima, pa ka klupi pokraj stola na terasi pod nadstrešnicom. Nije se opirao, kretao se ukoćenim korakom, onako izgubljen i odsutan. Aleksandar i Ruf priđoše i nežno ga preuzeše od majke, te ga posadiše na klupu.

Kada su smestili Šimuna, Aleksandar reče Rufu da dobro pazi na oca, te da on ne može da sedi kod kuće skrštenih ruku i besposlen dok se ubica skriva po mračnim ulicama Jerušalema. Onda otrča u kuću i iz magaze uze dugačak očev dvosekli bodež, sakri ga u nabore svoje haljine i potajno, da ga niko ne vidi, kroz kapiju šmugnu u noć.

Jedna od sluškinja, po Mirijaminom nalogu, iz kuće donese vrč crnog vina i stavi ga pred Šimuna, no on ga i ni pogleda; samo je netremice zurio uprazno.

Rufu se činilo da otac nije svestan onoga što se oko njega zbiva. Jadno dete je, onako prestravljeno, sedelo kraj oca i posmatralo ga ne trepćući, pritom se trudeći da čak ni glasnim disanjem ne poremeti tišinu. Plašio ga je očev tup pogled, činilo mu se da otac svakog trenu može presvisnuti od žalosti. Izgubio je sestru – bilo bi strašno da u istom danu izgubi i oca. S vremena na vreme je bacao pogled ka majci, koja je stajala kraj stuba iznad stepeništa, zurila u mrak i nervozno, bez prestanka, brisala ruke pregačom. Činilo mu se da će i ona pući od

tuge. I u njenim očima se očitivalo beznađe i očaj.

„Bože mili, šta nas je ovo zadesilo?“, ponavljala je Sara jedva razgovetnim šapatom.

Onda je Mirijam prekinula muk obzirnim pozivom upućenim Sari.

„Saro, draga moja, dođi na trenutak.“

Sara se trže. Trebalo joj je vremena da shvati šta joj je sestra rekla.

„Dobro, Mirijam, dobro“, odgovori joj i zajeca, ne uspevši da obuzda suze. Dok je ćutala, to joj je nekako i polazilo za rukom, no čim je progovorila, suze su same potekle. Pognula je glavu i brzo okrenula leđa Rufu i Šimunu. Nije želela da je sin vidi kako plače. Šimun ionako ništa nije video, već je tupo buljio preda se u noć.

Polako se okrenula i zakoračila ka ulazu u kuću. Mirijam ju je dočekala, zagrlila je i poljubila. Potom su zajedno ušle u kuću.

Nedugo potom, Sara se vratila na terasu, donevši u laboru bokal s vodom i stavivši ga pred Šimuna kako bi se umio; zatim mu je oprala noge. Za njom je izašla i Mirijam i tiho se skrila u senku iza debelog potpornog stuba. Stajala je tiha, bez glasa, i zabrinuto posmatrala mučan prizor čiji su nemušti učesnici bili Sara i Šimun. Nije ni njoj bilo lako – sestričina joj je ubijena, sestrina ljubimica, jedino žensko dete, mezimica Šimunova, no znala je da se njen bol nikako ne može uporediti sa onim koji osećaju njena sestra i njen muž.

Mirijam je naročito mučilo to što je Rebeka ubijena dok se od nje vraćala kući. Trebalo je ranije da krene. Da je nije zadržavala, da je samo na vreme krenula kući, ta tragedija se ne bi dogodila. Oseća se krivom. To sebi nikada neće oprostiti.

Kada se uverila da će Sara ostati kraj muža, pokrenula se i tiho se spustila niza stepenice u dvorište jer nije mogla da podnese prizor, kao što nije mogla da gleda ono što se dešavalo u kući. Nije mogla da gleda Rebeku kako leži na masivnom stolu, mrtva i ukočena, zatvorenih očiju i modrih usana, kako je žene u tišini kupaju i mirom i drugim mirisima mažu, pripremajući je za ukop. To više nije mogla da izdrži, morala je da izađe, a i nije želela da Sara tome prisustvuje.

Preko dvorišta se uputila ka malom vrtu u njegovom dnu, no ni tamo nije našla mir. Nije mogla da odvoji pogled od tužnog prizora na verandi: Šimun sedi na klupi utrnuo i odsutan duhom, tupog pogleda upravljenog u daljinu, mali Ruf, očajan i uplašen, sedi kraj oca, Sara pokušava da skrene misli u nekakav zaborav tako što će nešto raditi, bilo šta, tako što će mužu prati noge. Onda shvati da nema Aleksandra i pretrnu. Doista, nije ga videla otkako su došli.

Pohita preko dvorišta i brzo ustrča uza stepenice, pa uđe u kuću.

„Gde je Aleksandar?“, upita muklim glasom – nikoga posebno, već svakoga ko se zatekao u velikoj sobi i ko je mogao da je čuje.

Tišina i muk. Žene koje su u tišini poslovale jedva da su je pogledale. Tek su joj jedva primetno dale znak da ga nisu videle i da ne znaju gde je. Niko joj ne odgovori ni u kuhinji.

Zaputila se ka privatnim odajama. Sve je pretražila, svaku sobu, svaki kutak kuće, no od Aleksandra ni traga ni glasa. Onda oprezno izađe na terasu i tiho pozva Rufa.

„Rufe, gde ti je brat?“, upita ga kada joj je prišao.

Ruf podiže pogled i, ne trepćući, upravi ga ka Mirijam; gleda je tupo, kao da ne shvata šta ga pita. Tek kada mu je nervozno, skoro sikćući, ponovila pitanje i dobro ga prodrmala, Ruf se pokrenu iz obamrlosti.

„Otišao je“, odgovori joj nakon nekog vremena nesigurnim glasom.

„Kuda?“

Sara podiže glavu i pogleda Rufa uplašenim pogledom.

„Otišao je da traži Varavu.“

„Bože moj, a kada to?“

„Odmah“, odgovori Ruf pokajničkim glasom, shvativši da je kriv jer je ćutao.

„O bože, još nam samo to treba“, uplašeno reče Mirijam i brzo ulete u kuću.

„Avrame, dođi brzo“, povika kroz kuću.

„Šta je bilo?“

„Aleksandar je otišao da traži Varavu.“

„Kada?“, upita je Avram zabrinuto.

„Ne znam“, odgovori mu Mirijam i zaplaka. „Samo da mu se ništa ne desi.“

Avram pokaza glavom ka terasi i Šimunu.

„Šta?“, upita žena.

„Pa kako je?“

„Obamro je. Takav je sve vreme“, odgovori mu Mirijam zabrinuto, ne odvajajući pogled od Šimuna i Sare. „Molim te, pronađi Aleksandra i dovedi ga, Sara će prepući. Šimun je ionako sav izgubljen.“

Avram izađe na terasu i priđe Sari, te je blago podiže i pomeri u stranu.

„Šimune“, obrati mu se Avram neočekivano grubim i odsečnim glasom. „Trgni se, čoveče, ne možeš samo da sediš i piljiš u jednu tačku. Idemo da tražimo Aleksandra. Da ne napravi kakvu glupost, glavu da ne izgubi uludo.“

„Da, da, idem“, pometeno odgovori Šimun, još nesvestan situacije niti onoga što mu prijatelj govori. „Idem, idem“, reče i, teturajući se, ustade.

Avram ga uhvati za ramena i protrese ga snažnim trzajem.

„Šimune, povrati se, ozbiljno je. Aleksandar je pobegao. Otišao je da traži Varavu. Moramo ga pronaći pre nego što upadne u kakvu nezgodu ili, ne daj bože, nastrada.“

Do Šimunove svesti jedva dopiru Avramove reči. Polako počinje da shvata da Aleksandru preti nekakva opasnost. Hvata ga strah da može i starijeg sina izgubiti.

„O bože, šta mi se ovo događa?“, očajnim glasom šapuće Šimun i stresa se; osvrće se kao da nešto traži. Zna da bi trebalo nešto da uradi, možda nešto da uzme, ali ne može da se seti šta, niti da se usredsredi.

„Nađi mi dete i dovedi ga kući“, moli ga Sara plačnim glasom.

„Hoću, dovešću ga“, odgovara joj Šimun, i dalje se osvrćući. Onda se seti da mu je potreban nož, pa se okreće ka Rufu, pokušavajući da se priseti gde mu je bodež.

„Sine, donesi mi nož iz škrinje. Brzo.“

Ne čekajući da mu otac dvaput naredi, dečak otrča u kuću.

„Šimune, sandale! Obuj sandale“, dovikuje mu Mirijam.

„Sandale, da, sandale“, ponavlja Šimun i osvrće se.

Sara, onako uplakana, donosi mu sandale, spušta se pred njega i obuva ga. Uto se Ruf pojavi na vratima kuće s velikim dvoseklim nožem u rukama. Potom priđe ocu i dade mu ga.

„Tata, mogu li i ja s vama?“

„Sine, ostani u kući i pazi na majku“,
reče mu Avram i pohita ka kapiji, vodeći
Šimuna. Za njima u tišini pođoše trojica slugu,
poslušavši Avramovo naređenje.

Hoda. Čini mu se da hoda. Ipak ne hoda. Seća se da je hodao; da, hodao je, hodao je i pre priviđenja. Da li je to bila prikaza, plod njegovog bunila, ili on to umire?

Tišina je oko njega, tišina je u njemu.

Više ne oseća vrućinu, a trebalo bi da je oseća. Valjda bi trebalo. I žeđ. Ne razume. Ništa ne razume. Nije siguran da li to oseća bol. Ne straši ga neizvesnost; ipak, ne zna šta se to s njime događa i koliko još može tako, koliko će još moći u bunilu tom da izdrži; strašnog li demonskog mučilišta. Umoran je i spava mu se.

Ovo je sigurno lagano umiranje, čini mu se.

Dobro je, i to je nekakav ishod. Biće korak bliže Sari, bar se nada. I Rebeki.

A šta ako je već umro i ako je u paklu?

Kako mi se spava.

Na tren, u njemu se budi slabašan trag svesti. Trza se i zvera unaokolo; onda shvata da oko njega nema ničeg do bleštavog neba, vrelog sunca, jare i spaljene zemlje. Već u sledećem trenutku, svest lagano i neprimetno trne i napušta ga.

Ipak, ostaje nekakva sumnja u udaljenom kutku njegove poslednje misli, poput ugarka.

Ako je ipak još živ i smrt ga pohodi, nije li to uslišenje njegovih molbi pre negoli kazna? Ili su to samo snohvatice, možda tek pričine?

Ako su posredi samo priviđenja, onda sigurno ljudi.

Šta ako doista ljudi?

Slike užasa koje ga upravo pohode dokaz su skorog smiraja njegovog uma. To mora biti kazna. A šta ako u svom ludilu utone u zaborav? Da li bi i tad to bila kazna? Da, bila bi, i to ona najgora, pomišlja.

Zaborav je najteža kazna.

Ipak, zar staza kojom se kreće nije put spasenja? Nije li u to u jednom trenutku verovao? Nije li se tome nadao? Nije li verovao da mu to Jahve pokazuje put o kome ništa ne zna, o kome u Tori nema ni pomena, o kome nijedan nabi još nije svedočio?

On zna samo ovaj put na kome jeste, put kroz bespuće, kroz pustinju i pakao – kao put sopstvenog bola, kao put kroz sopstveno sagorevanje.

Da li je to pakao sopstvene telesnosti?

Ima li većeg i goreg pakla od sopstvene duše koja pati? A šta ako je ova pustinja zapravo njegov život? Da li je to ono što mu Jahve saopštava?

Koji život, pita se, kakav život?

Da, ali ceo njegov život nije bio takav, nije bio pustinja; bio je drugačiji, bio je i lep; Sara je bila u njemu i činila ga je izuzetnim, nesvakidašnjim. Bili su tu i Ruf i Aleksandar. I Rebeka, njegova mezimica, vazda je bila uz njega. Ipak. Možda su samo sadašnji i budući život paklom razdeljeni, možda je samo njegova duša paklom omeđena. Da li će ipak otići u šeol nakon ovog iskušenja? Ako je tako, primiće bez roptanja svaku kaznu. Opet, pita se da li je sam za svoje muke kriv i koji je to greh počinio. Ako i jeste kriv, ako i jeste kakav greh počinio, zašto Jahve nije uzeo njega, nego Rebeku? Neka njega kazni, neka ga čak i ovako surovo

kažnjava, ali zašto je morao njih da kazni? Zašto je Rebeku kaznio? Zašto je Saru kaznio? U čemu je svrha? Da li samo u tome da on više pati? Zašto je kaznio Rufa i Aleksandra? Zašto Ruf i Aleksandar moraju da pate? Zar su i oni grešni? Kako da se iskupi, kako da bar njih iskupi? Ima li uopšte iskupljenja?

Jahve, odgovori, kriknu, kakav su to greh počinile, kakav je to grdan greh mogao da bude da ih ovako kazniš? Ako su neki greh i počinile, zar nisi mogao da im oprostiš? A ako sam ja zgrešio, ja – Šimun, sin Harnaha iz Kirine – zašto si njima živote oduzeo, a ne meni? Nisam li ti svoj život ponudio? Nisam li te molio mene da uzmeš? Zašto nisi? Reci, zašto ćutiš?

Tišina. Tišina i mir. Nema pokreta. Nema zvuka. Nema ničega do bleštavog neba, vrelog sunca, jare i spaljene zemlje. Ne čuje čak ni zrikavce.

Jahve, uzmi me već jednom sebi, ne muči me! Pusti svoj gnev na mene i sprži me. Učini kraj ovim mukama.

Nanovo pada ničice u prašinu, oseća da više nema snage u njemu.

Da, to je kraj.

Da li mi je to Jahve uslišio molbu?, pita se sa olakšanjem.

Otkako je napustio dom, Aleksandar se poput uhode šunja ulicama Jerušalema u potrazi za Rebekinim ubicom. Odlučan je: mora da ga pronađe i mora da ga kazni. Hoda tiho, nečujan je; noć mu je saveznik, prima ga u svoje okrilje i pruža mu zaštitu.

Voleo je Rebeku, svoju mlađu sestru. Svi su je voleli. Više je nema. Ubijena je. Tek tako, bez razloga. Ne može da shvati da iko može da oduzme život tako jednostavno i hladnokrvno. Kome je Rebeka išta skrivila? Sa svojih petnaest godina, nikada nikome ništa nažao nije učinila, nikome ružnu reč nije rekla. I besan je. Zar da taj nitkov ubije njegovu sestru? Njegovu mlađu sestru, koju je bezmerno voleo?

Mora da ga pronađe, mora da je osveti.

Zna da ta tuđinska vlast nije pravedna, da zlotvora neće kazniti onako kako zaslužuje, a zaslužuje smrt. Uostalom, koja je vlast pravedna? Zar je Irodova pravedna? Nije. Kako bi onda romejska bila bolja? Sam mora da kazni ubicu, sam mora božju pravdu da sprovede – oko za oko, zub za zub. Da, život za život. Ali to je neće vratiti. To je neće oživeti. Zar da krvnik hoda zemljom? Zar da ubica diše i da se smeje? Ne, to nije božja pravda.

Korača utihlim ulicama grada držeći se zidova kuća i dubokih senki, u potrazi za sestrinim ubicom. Isuviše je napet, straši se nepoznatog, iznenadnog, te s vremena na

vreme zastajkuje, osvrće se, osluškuje i nervozno se trza na svaki šum.

Ulice su prazne. Nema ljudi, sretne tek pokojeg psa ili mačku. Čak se ni iz kuća kraj kojih prolazi više ne čuju glasovi. Prozori su tamni, vratnice u dubokim senkama.

Isprva je tragao za Varavom po gostionicama i krčmama. Nikada ranije nije zalazio na takva mesta i među polusvet. U početku ga je hvatao strah i blaga jeza, potom mu je sve to postalo neprijatno; konačno je prevladao strah i nelagodu, jedino mu je cilj bio pred očima. Zavirivao je u svaku jazbinu na koju bi naišao, muvao se okolo i raspitivao se. Tamo gde ga je tražio, nije bilo Varave. Niko ga nije video, a još manje znao gde se krije, čak ni kuda bi mogao da pobegne. Možda nisu hteli da mu kažu? Potom je otišao do dela grada za koji je čuo da u njemu živi Varava. Nije mu mnogo trebalo da pronađe kuću u kojoj je stanovao: pred ulazom je ugledao dvojicu ljudi. Kada im se prišunjavao, zaključio je da su to stražari. Tiho su razgovarali, ali Aleksandar nije mogao da razabere o čemu govore. Onda se okuražio, otisnuo se iza ugla i prošao pored njih. Jedva da su se osvrnuli na njega – samo su na trenutak prekinuli razgovor. Kada se našao sasvim blizu, na osnovu odeće je zaključio da su to romejski vojnici.

Varava sigurno nije tu, zaključio je, a i da se pojavi, vojnici ga ne bi primetili. No ni on se ne bi osmelio da uđe u kuću pred čijom su kapijom stajali.

Onda se uputio ka velikom hramu, pomislivši da bi Varava možda tamo mogao potražiti utočište. Dešavalo se. Dešavalo se da ubice u hramu pronađu utočište i zaštitu, čuo je mnoge priče o tome.

Prevario se. Ni tamo ga nije bilo. Onda je počeo da traga po ulicama, kružeći oko hrama. Kretao se sve laganije i opreznije, pravio je sve veće krugove, sve se više udaljavao od hrama i od mestâ gde su se okupljali ljudi sumnjivog morala i loših navika.

Noć već beše uveliko odmakla kada je stigao do gradskih zidina i istočne kapije.

Vrt Get šemanim!

S druge strane gradskih zidina nalazio se vrt Get šemanim, u kojem je ubijena Rebeka.

Aleksandar oseti snažnu nelagodu, kao da mu se hladan znoj sliva niz kičmu. Desetak metara od mesta na kojem je stajao ubijena je Rebeka, njegova mila i nežna sestrice.

A šta ako je Varava tamo? Čuo je da se ubice vraćaju na mesto zločina. Možda je i on tako postupio? Ima u tome razložnosti. Zar to nije najbolje mesto za skrivanje? Doista, kome bi palo na pamet da ga tamo traži?

Aleksandar se trkom uputi kroz gradske kapije ka Maslinskoj gori i vrtu Get šemanim.

Nadomak vrata zastade i umiri se. Osluškiavao je. Tišina. Ni lavež pasa nije čuo, već samo sopstveno glasno disanje.

Konačno, Aleksandar se osmeli i, sa isukanim bodežom u ruci, lagano prođe kroz širok ulaz u vrt. Krećući se levom stranom šljunkovite staze, uz nizak kameni zid, stigao je do male zaravni na koju beše postavljena masivna klupa – beše to mesto na kome je Rebeka ubijena.

Aleksandar preskoči ogradu i spusti se na голу zemlju iza nje. Sedeo je podvijenih nogu, leđima oslonjen o kameni zid. Čvrsto držeći bodež u ruci, zauzeo je busiju, rešen da istraje do kraja. Sklopio je oči i osluškivao zvuke.

Ako je tu, odaće se; ukoliko nije tu, možda će doći. A on ga čeka.

„Čekam te, Varava, čekam te“, ponavljao je Aleksandar, pokušavajući da odagna umor i san koji mu se lagano prikradao.

U cik zore, Avram ga je pronašao kako spava sklupčan uz niski kameni zid. Čvrsto je stezao bodež obema rukama.

Ko zna koliko je noći probdeo pre ove. San mu nikako nije dolazio na oči. Što je on bivao umorniji, san mu je bivao nedohvatniji. Više ne pamti kada je poslednji put spavao u postelji. Za Rebekina života, valjda. Očajan je. Više od nesanice muče ga Rebekina smrt i nemoć.

Sedeći kraj prozora, tupo gleda u nebo nad Jerušalemom. Uskoro će zora i još jedan neizvestan i mučan dan.

Saru retko viđa. Povukla se u sebe i po kući se kreće kao duh, tiha i skoro neprimetna. Brine za nju i za decu. I Ruf se povukao u sebe, čuti i retko izlazi iz svoje odaje; sav je na majku, nežan i osećajan.

Jedino je Aleksandar primetan. Bučan je i naprasit: očigledno je u njemu mnogo besa. Takav je još od one noći kada je lutao po gradu i oko grada u potrazi za Varavom. Šimun neprestano brine za njega. Možda će načiniti kakvu nesmotrenost, možda će, iz očaja, zapodenuti kavgu s nekim – možda s romejskim vojnicima – i glavu izgubiti?

Iznenada, odnekud niz ulicu, zalajase psi.

Šimun instinktivno osluškuje. Pita se preli kakva opasnost. Sigurno neko prolazi ulicom. Ovako rano nije budan niko osim njega, onih buntovnih sikarija i – naravno – kradljivaca. Onda se seti romejskih vojnika.

Mora da su to stražari u uobičajenim noćnim obilascima usnulog grada.

Lavež pasa postaje sve glasniji. Da li to nekoga jure?

Možda pak samo psi jure kakvu prestravljenju komšijsku mačku.

Onda začu bat užurbanih koraka. Biće da je ipak nešto drugo posredi. Šimun nije mogao da oceni koliko ljudi se kreće ulicom. Jedino u šta je bio siguran beše to da ih je više: trojica, četvorica, ne više od petorice.

Koraci se iznenada utišaše.

Šimunu zastade dah. Po glavi mu se vrzmaju svakojake tmurne misli. Da li to oni dolaze po Aleksandra, ili po njega? Samo da Aleksandar ne bude ni za šta kriv, moli se Bogu. Da nije kakvu nepromišljenost učinio u svom jadu i nemoći? A njega, zašto bi njega tražili? Pretura po glavi i ne nalazi ništa što bi navelo vlast da ga progoni.

Već je na nogama i, nesvestan svog postupka, hita iz sobe.

Lupa po kapiji odjeknu kroz noć. Učini mu se da ceo grad odjekuje od te lupe, da je svaki živi stvor razbuđen.

Šimun brzim koracima grabi kroz hodnik ka izlazu iz kuće i ka prostranoj verandi. Čuje kako se iza njega otvaraju vrata. Ne okreće se, ali ipak zna da je i Aleksandar budan.

„Sine, vrati se u sobu“, odsečno mu naređuje, ne dozvoljavajući nikakvo protivljenje.

Lupa ne prestaje, samo postaje žešća.

Sve to Šimunu ukazuje na jednu jedinu mogućnost – pred vratima su romejski vojnici.

„Čujem i dolazim. Prestanite, probudićete čitav grad“, doviknu im nervozno i brzo strča niza stepenice da bi se već u sledećem

trenutku našao pred kapijom i nesigurnim pokretima počeo da uklanja prečku.

Kada je čuo Šimunov glas i bat njegovih koraka, neko tamo, s druge strane visokog dvorišnog zida i masivne ulazne kapije, prestao je da besno lupa po njoj.

Kada je konačno otvorio vratnicu, Šimun je ugledao trojicu nepoznatih muškaraca kako stoje raširenih nogu i s rukama opuštenim uz telo. Dugačkim šalovima prikrivali su bodeže za pojasom. To nisu bili Romejci, već Judejci, sluge Kajafine, stražari koji su čuvali red u velikom hramu. Stajali su nekoliko koraka udaljeni od kapije. Merkali su ga hladno i nepoverljivo. Jedan od njih, stariji i naočitiji, očigledno vođa, iskoračio je i odsečno progovorio bespogovornim glasom.

„Jesi li ti Šimun, sin Harnahov?“

„Jesam.“

„E pa, Šimune, dođoh da ti saopštim da smo uhvatili onog Varavu koji ti je kćer ubio.“

„Gde... gde je... sada?“, jedva upita Šimun dok mu je srce tuklo pod grudima.

„Predali smo ga Romejima. U njihovom je utvrđenju, bacili su ga u tamnicu.“

Šimun je zanemio od uzbuđenja. Srce mu je tuklo kao ludo – imao je utisak da će iskočiti iz grudi. Zausti da zahvali neznancima za vest, no više nije mogao ni reč da izusti. Glas nikako da izađe iz njegovog grla, kao da mu se grkljan skamenio. Ne sačekavši ni trenutak nakon što je saopštio poruku, čovek se okrete i pođe niz ulicu ne osvrćući se. Ona dvojica njegovih pratilaca što stajahu postrance okrenuše se bez reči i odoše za njim.

Šimun ih je pratio pogledom.

„Bogu hvala, nisu to bili romejski vojnici i nisu došli zbog Aleksandra“, zaključio sa olakšanjem.

„Šta je bilo? Ko je to bio?“, začu Aleksandrov šapat iza svojih leđa.

„Uhvatili su ubicu“, odgovori mu Šimun dok je zatvarao kapiju, krkljajući i boreći se da dođe do daha.

„Hajde“, reče mu pošto se okrenuo, „idi da spavaš, a ja ću se spremi i, kada se razdani, otići ću do pretora.“

„I ja ću s tobom, oče.“

„Ne, ti ćeš ostati kod kuće.“

„Ali...“, pokuša on da se usprotivi ocu.

„Nema 'ali', rekao sam ti i neću da ponavljam“, reče mu Šimun oštrim i povišenim glasom.

Aleksandar učuta i povinova se očevoj želji. Znao je da je svako protivljenje ocu uzaludno.

Nedugo potom, Šimun se tiho iskrao iz kuće ne remeteći tišinu.

Nebo je postalo bledoplavo, a Severnjača se jedva nazirala dok je mesečev srp tonuo na horizontu.

Leži na leđima i oseća vrelinu tla – otvara oči; sunce je iznad njega, u zenitu, prlji mu očne kapke.

Zar neće na zapad, ka smiraju?

Da, seća se – tako je stajalo i kada je pao. I tada je bilo isto, stajalo mu je nad temenom i pržilo.

Koliko dugo ležim u prašini?, pita se. Da li sam to bio u nesvesti ili sam spavao, možda sve ovo sanjao?

Čuje zrikavce.

I razum me napušta, počeo sam da se gubim, zaboravljam, prebacuje sebi.

Koliko će još ovako? Kada se uputio ka pustinji, bežeći, činilo mu se da je pred njim jasan cilj. Ubrzo je spoznao: nije ga bilo; shvatio je da beži nehotice, nagonski – poput očajnika. Iz njega je izbijao nagon progonjene zveri. I bio je zver, ili je samo zver u sebi osećao.

Učinilo mu se da je u sebi otkrio nešto što je sličilo unutrašnjoj potrebi da se izoluje od ljudi, da razmisli i da se presabere, da se suoči sa sobom i svim onim što se dogodilo, s posledicama, sa izgubljenim nadama, sa urušenim svetom, s vlastitim smislom ili sve izvesnijim vlastitim besmisлом. Potreba da otkrije ostatke sebe, da sazna ko je, ili pre šta je od njega ostalo, ako je išta ostalo i preteklo, proganjala ga je tokom lutanja pustinjom. Onda se i ta misao razvukla i nestala u prostranstvima

pustinje, istopila se pod snažnom sunčevom pripekoma.

Onda noću, dok je bdeo bez sna pod treperavim zvezdanim nebom, sumnja je počela da se rađa u njemu.

A šta ako u sve ovo Jahve nema upliva?, pitao se. Šta ako je sve ovo đavolovo delo? Zar sve što se dogodilo nije neprekinuto zlo? Zar zlo nije delo Halelovo?

Ali zašto je onda Jahve dozvolio da se dogodi po volji Halelovoj, zašto ga nije sprečio, zašto ga nije osujetio? Zašto je dozvolio da Rebeka i Sara budu žrtve đavolovog pira? Da li je nemoćan ili je nešto drugo posredi? *Da li možda njegove moći nisu onakve kakvim sam ih smatrao?*, pitao se i posumnjao po prvi put.

Bes u njemu raste, i snaga se iznenada i niotkud pojavljuje i preplavljuje mu telo. Pokreće se i ustaje, potom čini očajnički korak, drhtav i klecav, jedva vidljiv i primetno nesiguran korak, kakav je i on sam; izmučen korak – kakav je i on sam.

Sunce i dalje neizdrživo peče, nebo se spustilo svom svojom vrelinom i pritiska ga. Stoga se povija, obara glavu i spušta pogled, skuplja snagu za još jedan pokret, za još jedan korak. Može on to. Valjda može? Ipak, ne može.

„Zdravo, Šimune.“

Šimun se trže i ustuknu. Malo, tek koliko mu nemoć dozvoljava. Strah mu dah iznenadi i srce mu snažno zadrhta.

Teturajući se, povuče se korak-dva, pre od straha nego iz opreza.

Pokušava da bolje osmotri stranca, no sunce ga zaslepljuje. Žmirka. Vidi samo nejasne obrise, jedva razaznaje crte strančevog lica. Gleda ga ispod oka; šakom je prekrivio oči štiteći se od bleštavog sunca.

Otkuda ovaj?, zapanji se Šimun.

Koliko tren ranije, pre no što je oči rukama skrio, nije opazio žive duše dokle god mu je vid dopirao. Ili se vara. Možda je to bilo nekada davno? Nije siguran koliko je vremena prošlo od trenutka kad je poslednji put posmatrao daleke planine kako se rasplinjavaju i nestaju poput plavičastosrebrne pare u zlatnoj, treperavoj jari. Možda nekoliko treptaja oka, možda čitav čas ili ceo bogovetni dan, možda koliko traje jedan život ili više od toga, možda čitava večnost, ko zna; možda nije ni gledao, možda je sve to sanjao, ili umislio. Možda. Ne zna više ni gde se nalazi. Možda je sve ovo san? Ništa više ne zna.

Opipava svoje lice, trlja oči, grize usne ne bi li osetio bol.

Da, oseća bol, ne sanja, budan je i još je živ.

I kako se samo taj čovek stvorio pred njime, i odakle? Ko je on? Gleda ga uplašeno. Srce mu jako lupa, oseća blagu drhtavicu. Npoverljiv je i umoran, iscrpljen je, a on ga je iznenadio i prepao. Kako i ne bi bio? Navikao se na tišinu, na nebo i sunce nad sobom i kamenito tlo pod sobom; danima čoveka nije video, niti je glas ljudski čuo. I sada se iznenada pred njime pojavio čovek.

U žeženoj pustinji, pod suncem što pali, pred njime stoji stranac i obraća mu se nazivajući ga imenom. Odakle zna njegovo ime? Primećuje njegovu negovanu spoljašnjost: sigurno je plemenita roda, nosi svilenu odoru i kožne sandale. Pokušava da se priseti da li ga odnekud zna. Ne može da se seti, ne poznaje ga, nikada ga nije video. Skoro je siguran u to. Ali kako bi on mogao znati njegovo ime da ga ne poznaje? Neobične okolnosti. Neobičan čovek. Čini mu se da je i sve na tom čoveku neobično, i čudno; na njegovom čelu ne primećuje graške

znoja, kao da mu nije vrućina, čisto je i bledo, kao da ga sunce nije ni okrnulo. Lice mu je uokvireno kratkom i negovanom bradom, koža mu je sveža i meka, a tek to njegovo ponosito držanje, gospodsko i samosvesno... Taj čovek odaje neverovatnu sigurnost i samopoštovanje – čudesnim spokojem zrači. Kao da nisu u središtu beskrajne pustinje, kao da njega sunce ne greje, kao da mu ova jara ne smeta, kao da se njemu ova prašina ne lepi za kožu i odeću, kao da mu se ne uvlači u tkanja haljina i košulja.

Onda primećuje strančeve svetle oči, čudne i prodorne. Ne može da izdrži strančev pogled i obara svoj, gleda u zemlju; vrti mu se u glavi, zemlja ga privlači. Tako mu malo treba da pred njime padne ničice. Da li ga je to stranac primorao da spusti pogled ili je to odraz njegove slabosti? Možda je to od umora, iznurenosti i žeđi?

Pita se da li doista nikada nije video tog čoveka. Kao da je negde već video te oči, tako mu je poznat taj pogled, samo ne može da se seti odakle. Doista jesu čudne i jesu prodorne, no i tople su; doista ima u njima nečeg čudnog, tajanstvenog. I baš stoga mu se čini da ih je nekad, negde, u nekom trenutku video, kao da su mu se urezale u pamćenje – taj pogled se ne zaboravlja. Eto, on je ipak zaboravio, valjda je to sve zbog ove proklete vrućine, zbog umora, možda zbog ludila u koje polako tone u ovoj pustinji i pod ovim suncem.

Primećuje i strančeve haljine. Zapaža da su čiste, a sandale na nogama očuvane, neoštećene, kao da su nove. I jesu nove. Možda ih je upravo obuo? Kriomice se osvrće, promatra unaokolo i osluškuje. Dokle mu oko dopire, samo užarena pustinja, žuta zemlja, škripav pesak, oštro stenje i tišina. Nigde bivaka, nigde žamora ljudskog, niti blejanja

ovaca, meketanja koza, njakanja magaraca, njištanja konja.

Ne, ovo ipak ne može biti stvarnost; ovo mu se sigurno priviđa, možda je od žeđi i umora obnevideo pa mu utvare i prikaze pomućuju svest, ili mu je svest već dovoljno pomućena da gubi razum. Da li je izgubio razum ili mu se to kraj bliži? Plaši se da će ga već u sledećem trenutku preplaviti panika; možda on to vidi utvare pod ovim nemilosrdnim suncem, da li ga to pustinja lagano ubija? Pre će biti da ljudi, sigurno ljudi, a kako i ne bi – danima već nije okusio ni kap vode niti česticu hleba nasušnog. Sve je to sigurno plod njegove mašte. Ovo je uistinu samo privid i opsena. Nema sumnje, sve mu se ovo priviđa. Nema nikoga, sam je, sam u beskonačnoj pustinji.

Zatvoriće oči i potisnuće sav metež iz sebe, izlučiće svu bespokojnost iz svojih misli. Onda će ponovo otvoriti oči i uveriće se da je sam, da nikoga nema, da mu se samo učinilo da je čuo ljudski glas i da je video čoveka.

Zatvara oči. Trudi se da kontroliše svoje disanje, svoje kretnje, svaku svoju moguću misao. Smrti se ne plaši, no ludila; toga se boji. Šta će ako poludi, kako će pronaći svoju ženu i svoje čedo?

Hajde, Šimune, smiri se. Osvesti se. Samo ti se učinilo. To je zbog vrućine, zbog pustinje i zbog žeđi, šapuće sebi. Seti se, Šimune, slušao si svedočenja ljudi koji su prošli kroz pakao pustinje, ubeđuje i bodri sebe. Pričali su ti o priviđenjima. Karavani su im se pričinjavali, čak i vrele hladne vode ili bistri bunari i odmorišta ispod zelenih palmi usred nepreglednog peska. Smiri se. Diše usporeno i duboko, oseća strujanje vrelog vazduha u plućima; misao mu trne; čini mu se da vreme protiče, da se izobličuje, no ne može da ga

kontroliše niti da ga pojmi, tek zna da teče, oseća to jer mu je telo mirno, ni ruke mu više ne dršću.

Eto, vidiš. Možeš ti to, kaže poluglasno, kao da bodri sebe. Dobro je, sada otvori oči i videćeš – nestaće prikaze.

Šimun duboko udahnu.

Sada, hajde, otvori oči, kaže sebi.

I ljudski glas ponovo odjeknu.

Čuje neznančev glas.

„Zdravo, Šimune.“

Lagano otvara oči. Pred njime i dalje stoji stranac, dobroćudno ga posmatra i smeši mu se.

Poguren, sivog lica i odsutnog pogleda, primetno ostareo, s već vidno prosedim uvojcima na slepoočnicama, Šimun nesigurno korača prašnjavim i uzanim ulicama Jerušalema; ljudi se mimoilaze s njim, no on nikoga i ništa ne primećuje; o tome svedoči njegov grozničav pogled. Deluje zamišljeno iako izbegava da o bilo čemu razmišlja, očajnički se trudi da odagna svaku misao, no ne uspeva jer mu je volja utrnula od Rebekinog ukopa, a zbrkane misli naviru. Ne primećuje čak ni Avrama, koji ćutke hoda uporedo s njim.

Idu ka pretorijumu; danas sude Rebekinom ubici. Aleksandar i Ruf ih prate. Tek za njima, tihe poput večernjih senki, kreću se Sara i Mirijam.

Svih onih dana od ukopa, Šimun je s nadom ali i sa zebnjom iščekivao ovaj dan, trenutak istine, odsudni čas suočavanja sa ubicom svog deteta, kada će stati pred krvnika, pogledati ga u oči i pitati zašto mu je ubio dete. Čekao je dan suočavanja, ali je i strepeo zbog onoga što taj trenutak može izroditi. Više ne poznaje sebe, ne zna kako će postupiti u odsudnom času; možda će razum izgubiti, ili samokontrolu, možda će se sam ostrviti. Ni sa kim o svojim očekivanjima, nadanjima i strahovima nije razgovarao, nikome se nije jadao, nikome poveravao, sve je potiskivao u sebe i sada oseća ogroman teret, i strah, skoro

paničan strah. Kako će sve to izdržati? Kako će Sara sve to podneti, kako će suđenje uticati na Aleksandra ili na Rufa? Nije želeo da ih povede, no nije bilo načina da ih spreči da pođu.

Očekivao je pravedno suđenje i pravednu kaznu; o težini kazne koju bi sudija mogao da izrekne nije razmišljao, tek, u glavi mu se snažno učvrstila pomisao o njenoj prihvatljivosti. Samo da uzmogne da je prihvati. Tek sada mu je postalo jasno da je sve vreme izbegavao da je osmisli i konkretizuje. Da li će ga smrtna kazna zadovoljiti? Više nije siguran. Šta ako je sudija ne izrekne? Smetnuo je s uma da mu nijedna kazna neće vratiti Rebeu iz mrtvih, i sada ga je to saznanje sustiglo kao da ga je neko ošamario – kako će se s time pomiriti?

Kreće se sve sporije, kolena mu klecaju, mišići drhte, do vazduha teško dolazi, hladan ga znoj obliva. Kada bi se samo sve ovo odložilo, do sutra, da prođe Pesah, unedogled – tada bi možda u njemu obitavala samo nada, samo bi mu iščekivanje ostalo. Izvesnost skore presude sve ga više plaši. Ubeđuje sebe da će sud izreći kaznu koju će moći da prihvati, te da će nakon toga moći da pogleda Saru u oči. Ubeđuje sebe u to, ali to mu sve slabije polazi za rukom. Strah ga sustiže, neizvesnost ga natkriljuje. Korača sve sporije. Priseća se: Avram je bio sumnjičav, možda i nehotice, usadio je u njegovu dušu nespokoj. Sada, dok se približavaju sudu, hvata ga panika, sve mu se izvesnijim čini da bi njegov pašenog mogao biti u pravu. To ga pritiska poput žrvnja. Avramovo prisustvo ga guši. Korak mu je sve nesigurniji i sve kraći.

Veruje u pravdu. Veruje jer je tako odgojen. Kako bi inače, pa Jevrejin je. Neće dozvoliti da ga crv sumnje razjeda. Pa šta ako su Romeji, ako su neznabošci i pagani? Imaju oni

zakone; i za njih je život svetinja. Ne može da prihvati da Romeji, ma koliko bezbožni bili, manje vrednuju život od Judejaca; zna on da oni zakone svoje poštuju i da ih se pridržavaju. I prema tim njihovim zakonima, ubistvo je zločin a ubica zločinac. I romejski zakoni ubistvo kažnjavaju. O da, zna on, strogo kažnjavaju romejske sudije, zar vazda zločince ne raspinju na Gulgulti?

Ne, Avramove sumnje Šimun neće da prihvati, čak ni tvrdnju da romejski sud možda neće biti previše strog prema Varavi samo zato što je Rebeka Judejka. Nije želeo ni da razmišlja o onome što je Aleksandar spomenuo.

„Stigli smo, Šimune“, tiho mu se obrati Avram.

Šimun se trže. Nije ni primetio da su se već obreli pred ulazom u predvorje suda.

„Da, stigli smo“, ponovi Šimun i preblede. Noge su ga jedva držale dok je prilazio podnožju širokog kamenog stepeništa što je vodilo ka velikom, širom otvorenom ulazu sudnice pred kojom mirno, poput statua, stajahu dvojica do zuba naoružanih romejskih vojnika.

Kada se konačno uspeo i stao pred ulaz, Šimun zastade i okrete se da bi sačekao svoje pratioce. Sara s dečacima beše tik iza njega, no Avram je neodlučno stajao s Mirijam u podnožju stepeništa.

„Zašto si stao, Avrame, ideš li?“, upita ga Šimun začuđeno.

„Pesah će, Šimune, ne valja se oskrnaviti ulaskom u neznabožačku kuću“, odgovori mu Avram glasom koji je odavao nelagodu. Mirijam je stajala oborene glave, krijući se iza muževljevih leđa.

„Tvoja volja, prijatelju“, jetko procedi Šimun. „Ja odoh. Šta me više od Rebekine smrti

može oskrnaviti pred Jahveom?“, reče mu s prekorom u glasu, pa privuče sebi sinove svoje i okrete se ka vratima sudnice.

„Grehota je, Avrame, da ih sada ostavimo na cedilu. Zar sestru da izdam i povredim?“, prekori Mirijam svoga čoveka pa odlučno krete uza stepenice. „Hajde, mužu moj, idemo za njima, pa šta nam bog da.“

Avram je s nevericom gledao za svojom ženom koja je, ne osvrćući se, odmicala uza stepenice ka sudnici i to ga kosnu, ne toliko zbog toga što mu se prvi put suprotstavila koliko zbog toga što je bila u pravu: održala mu je lekciju o odanosti i privrženosti. Postiđen, Avram huknu i krete za ženom baš kad je Šimun stupio u sudnicu i nestao iz njegovog vidokruga.

Čim je kročio kroz raskriljena vrata sudnice, Šimuna je dočekala polutama koja je vladala u prostranoj i dugačkoj odaji. Unutrašnjost pretorijuma iznenadila ga je svežinom, a tišina ga je primorala da načas zastane. Trebalo mu je nekoliko trenutaka da mu se oči priviknu na iznenadnu oskudnu svetlost, da nestanu one tamne senke koje su se, titrajući, kretale po bleđim freskama na sivim zidovima, ispod teških crnih tavaničnih greda od kedrovine. Tek kada su mu se oči malo privikle na polutamu, na kamenom podu velike sale ugledao je svoju neprirodno izduženu senku. Uto ču Rufov uzdah i postade svestan da su mu se dečaci pridružili, pa se napregnu da bi bolje osmotrio unutrašnjost sudnice. Odaja beše prazna i u njoj je vladala grobna tišina. Jeza ga podiđe. I Sara pristize. Dečaci, zastrašeni stranim i nepoznatim prostorom, tiskali su se uz oca. Napregnuta Šimunova čula opazila su Mirijamino duboko i teško, sve glasnije disanje i Avramove teške korake koji su

dopirali sa stepenica. Iako ga sudnica nije opčinila veličinom – viđao je on i veće odaje, pa i veliki hram je imao na desetine većih prostorija – u tom neznabožačkom prostoru osećao se neprijatno. Sve je odisalo Romejima i njihovom nadmenošću, njihovom silom i snagom, sve je delovalo sablasno i preteće.

U dnu sudnice, naspram ulaza, na uzdignutom podijumu je dominirao sudijski stolac, obasjan kosim zracima sunčeve svetlosti koja je dopirala kroz bočni, jedva uočljiv otvor na zidu, stvarajući čudesnu sliku od koje se naježio.

Vođen navikom da se uklanja pred Romejima, Šimun povede Saru i decu u stranu, u taman i udaljen kutak sale, što dalje od sudijskog trona, da bude tu, prisutan, da sve vidi i sve čuje, a njega da ne primete, bar ne pre nego što se ukaže potreba za tim, kada će istupiti, stati pred sudiju, sve mu potanko ispričati i za ubicu svog deteta tražiti najstrožu kaznu.

Tišinom iznenada odjeknu bat brzih i teških koraka, a potom i zveket oružja. U sudnicu umaršira nekolicina vojnika i, bez komande, rutinski se raspoređi po kutovima i kraj nekih od sporednih ulaza. Ubrzo se sve utiša i ponovo zavlada tišina. Šimun se ponadao da će ubrzo doći i sudija s pratnjom, da će potom i Rebekinog ubicu dovesti, no neko vreme se ništa nije dogodilo. To muklo iščekivanje teško mu je padalo. Sa svakim otkucajem srca, sa svakim udahom, postajao je sve uznemireniji. Nervozno se šetkao levo-desno. Vreme mu je pritiskalo grudi poput kamena; sporo je proticalo, prokletu sporo. *Hoće li konačno doći taj sudija, hoće li već jednom izvesti ubicu da mu sude?*, pitao se Šimun, a neverica je rasla u njemu.

Nedugo zatim, začu se žamor i on pretrnu. Učini mu se da čuje udaljene i nerazgovetne muške glasove. Nije mogao da odredi odakle dopiru. Kao da je s druge strane zida neko glasno razgovarao. I Sara se pritajila privijajući dečake na grudi, ni ona ne diše, i ona iščekuje. Avram netremice posmatra Šimuna, vidi kako mu mišići na bledom licu drhte – sav je napet, kao pustinjski lav spreman na skok. I on je čuo glasove; ni on nije siguran da li to sudija dolazi ili ubicu dovode. Možda su to samo stražari koji prolaze skrivenim hodnicima romejske palate? Možda nekog drugog sužnja sprovode? Ovih dana su ionako mnoge zilote hapsili po gradu. I sam oseća nelagodu i strah, plaši se i Šimunovih postupaka. Da li će moći da se kontroliše kada uvedu ubicu, hoće li nasrnuti na njega?

„Bože, daj mi snage“, čuje Avram tihu Šimunovu molitvu dok mu oprezno prilazi.

Uto u sudnicu banuše dvojica stražara zveckajući oružjem i odmah stadoše kraj otvorenih vratnica okrenuti jedan ka drugom.

Sara uzdrhta, Šimun se trže, no to beše sve. Ništa se više ne dogodi. Onda Šimunova pozornost poče da popušta i, baš kada on htjede da se obrati Avramu, u salu tiho uđe poveća grupa Romeja. Behu to ljudi zaogrnuti svečanim belim togama, tužioci, pisari i brojni službenici; kretali su se kruto, tromim i odmerenim korakom. Mirijam s nelagodom primeti njihova bezizražajna lica i zabrinuto pogleda svog čoveka. Na kraju u salu nagrnuše sluge i nekoliko tamnoputih robova.

Šimun je nervozno pogledom tražio sudiju među pridošlicama, no nije ga bilo i to ga dodatno uznemiri. Šta ako je došao u pogrešno vreme, šta ako je suđenje već održano, ili je možda odloženo? Nakon duže pauze, ponovo

začu zveckanje oružja i ujednačen ritam vojničkog koraka. *To sigurno sudija u pratnji garde dolazi*, pomisli dok se upinjao da odgonetne kroz koja će vrata sudija ući. Konačno ugleda kako vojnici ulaze kroz skrivena bočna vratanca koja dotad ne beše ni primetio. Među njima, Šimun prepozna Lavinija. Dobro je, na pravom mestu je, samo još da se i sudija pojavi. Ipak, sudije nije bilo. Dok su se pisari i ostali razmeštali iza sudijskog trona i oko njega, vojnici se uputiše u stranu, bliže Šimunu i velikom centralnom ulazu prekrivenom teškim purpurnim zastorom, i zapodenuše tih razgovor.

Nedugo potom, dvojica slugu tiho rastvoriše zastore i tada, skoro neprimećen, bez pratnje i posebne najave, odmerenim i sporim korakom u salu uđe sudija Silvije Taverije i prođe nekoliko koraka od Šimuna. Da je ispružio ruku, dodirnuo bi sudiju. Očekivao je da će sudija biti krupan i stamen čovek, poput romejskih kipova kojih je bilo svuda unaokolo, kao i u svim romejskim zdanjima. Sudija, međutim, beše običan čovek, mršav i sredovečan, i ne bi se baš mogao pohvaliti svojom građom. Na prvi pogled, Šimun mu ne bi dao više od trideset godina, najviše trideset pet, možda zbog guste i tamne kose ili zbog preplanulog tena. Zapalo mu je za oko da sudija hoda uspravno, odmerenim i krutim korakom, nadmeno, kao da nikoga ne primećuje, kao da gleda mimo prisutnih ili kroz njih. Nikoga nije udostojio pogledom, a kamoli čim više. Tek kada je stigao nasred sudnice, sudija je skupio skute svoje odore, lagano se okrenuo i oprezno se popeo uz nekoliko uglačanih mermernih stepenika. Stupivši na podijum ukrašen mozaikom, seo je na svoj tron, bogato ukrašen sedefom, i oštrim pogledom ispod čekinjastih

obrva prešao preko prisutnih, ne zadržavajući pogled ni na kome.

Da li je ikoga uopšte video?, zapita se Sara. Sudija joj je delovao odbojno i nepouzđano, ali nije to smela da kaže Šimunu, koji je ionako bio sav napet. Zadržala je svoje strahove za sebe, kao što je inače činila – kao što su žene uvek činile.

Dok je sudija, zasevši na tron, nameštao nabore svečane pretorske odore, dežmekast činovnik rumena lica, koji je sve vreme mirno stajao kraj drvenog pisarskog pulta, prenu se i živnu.

„Tišina u sudnici!“, zaurla on, groteskno se isprsviši. „Plemeniti sudija Silvije Taverije sudi.“

„Bože, pomoz!“, poče da se moli Sara. Krv joj udara u lice, oseća kako joj srce mahnito bije, jedva diše. Obazrivo, da ne bi privukla ničiju pažnju, Sara pogleduje u Šimuna. Primećuje da je napet: bled je, žile na vratu su mu nabrekle, hladan znoj ga obliva.

Uto stražari uvedoše okovima sapetog Varavu kroz onaj niski i uzani bočni otvor na zidu. Dvojica vojnika s kratkim kopljima u rukama dovukoše ga pred sudijski tron i, pošto se zaustaviše, grubo primoraše sužnja da padne ničice pred sudijom.

U sudnici zavlada grobna tišina. Sudija sedi, udobno zavaljen, i gleda u stranu, kroz okno, kao da ga sužanj i sve to što se u sudnici i oko njega zbiva nimalo ne zanimaju.

Dežmekasti pisar ponizno prilazi sudiji, duboko mu se klanjajući, no sudija ga i ne primećuje. Pisar načini još jedan korak i pritaji se. Sudija ga i dalje ne primećuje: gleda kroz prozor nekud u daljinu, preko krovova koji blešte na suncu. Pisar krši ruke. Onda se odvaži i nakašlja se, pa načini još jedan korak ka

sudijskom tronu i stade tik kraj sudije, ponizno, skoro ne dišući.

Sudija se iznenada prenu i, nakon što prezrivo pogleda pisara, okrenu glavu ka Varavi i pogleda ga sa gađenjem. Zatim podiže pogled ka drvenom stropu i huknu ne bi li pročistio grlo.

„Dakle, da vidimo: šta danas imamo ovde?“, konačno progovori s beskrajnom dosadom.

Pisar živnu, i on se nakašlja, pa se kočoperno, poput gusana, uspravi pokušavajući da sebi prida osobit značaj.

„Plemeniti Silvije Taverije, pred vama je slučaj bezumnika i zločinca Varave“, glasno i biranim rečima progovori pisar, pokušavajući da tonom istakne važnost svojih reči. „Lupež ovdašnji, jerušalemski Judejac niska roda, nasilnik i razbojnik. Ne bi bilo čudo ni da je pobuni sklon, kao i svi ovde. Dakle: ološ najgore vrste.“ Onda zastade, pa se čitavom zdepastom figurom okrete ka Varavi i pogleda ga sa gnušanjem i dubokim prezirom. „Vaša plemenitosti, ovaj zločinac je, kako se čini i kako izveštava vojni zapovednik, u Getsimanskom vrtu ubio jednu mladu ženu, zapravo devojkicu – skoro devojčicu, može se reći – takođe Judejku, zvanu Rebeka, kćer Šimuna, ovdašnjeg, zemljodelca.“ Dok govori, netremice gleda u sudiju, sve vreme pokušavajući da privuče njegovu pažnju teatralnom gestikulacijom.

Šimun uzdrhta. Bio je spreman da hitro istupi pred sudiju, samo kad bi ga prozvali. Duboko diše da bi se malo smirio. Zna on da će morati da bude pribran i staložen kada bude govorio o svom detetu i, naročito, kada bude govorio kako zakon Tore nalaže – kada bude optuživao ubicu.

„Dobro“, prekide sudija pisara.

U tom času, iz grupe romejskih službenika izdvoji se sredovečan dostojanstvenik, te odmerenim korakom priđe sudiji i, pošto popravi nabore na tunici, obrati mu se.

„Plemeniti sudijo“, započe službenik uz blag, jedva primetan naklon, da sudiji ukaže dužno poštovanje ali da sebe ne učini poniznim. „Ja, Livije Konije, zastupnik interesa velike Romejske imperije i od Tiberija opunomoćeni državni tužilac, optužujem u ime cezara ovamo dovedenog Judejca Varavu...“

Zar moram da slušam sve ovo?, pita se sudija Silvije. Posao mu se sve više gadi, gade mu se ti necivilizovani i divlji Judejci, pritvorice vazda spremne na pobunu. Muka mu je od te provincije na kraju sveta. Koliko puta je već prokleo dan kada je kročio na tlo ove pustinje! Da je u Efesu, ili bar u Damasku, ne bi se toliko žalio, kada mu već nije mogla zapasti Aleksandrija. Ali ovako, nezadovoljstvo iz dana u dan raste u njemu. Da mu je porodica bila imućnija i uglednija, ne bi ga, kao po kazni, s Krita ovamo poslali – i zaboravili. Evo, već je punih sedam godina u Pilatovoj službi, a ni na vidiku nema prilike za kakav premeštaj. Uzaludne su mu bile sve molbe. I šta radi tu? Sudi secikesama, lopovima i ubicama.

„Dobro, dobro“, prekide i tužioca sudija Silvije, pa se nagnu k njemu i tišim glasom mu reče: „Polako, Livije, ne moraš preterivati s formalnostima. Ne sudimo građaninu Romeje, već varvarinu. Pređimo odmah na stvar.“

„Svakako, plemeniti Silvije. Ovi Judejci ne zavređuju romejsko pravo“, odvrati Livije šapatom i uz jedva primetan osmeh. Ne primećujući da su sudijine misli nepojmljivo daleke, on se uspravi i nakašlja, te nastavi kao

da se ništa nije dogodilo. „Optužujem ovog varvarina, Varavu, za ubistvo ženske osobe, devojke, Rebeke, kćeri Šimunove, ovdašnje, varvarke. O tome kako se slučaj odigrao određene dokaze poseduje stotnik Lavinije, a i očevici mogu posvedočiti.“ Tužilac počeo da šara po sudnici očima. Ugledavši Lavinija, ozari se i nastavi s više samopouzdanja. „Uostalom, ako je potrebno, ceo događaj vam bolje i preciznije može opisati sam stotnik, a mogu to učiniti i svedoci. To su, uostalom, sve sami Judejci“, ustvrdi Livije Konije šireći ruke i kolutajući očima.

„Dobro, dobro“, nestrpljivo progundala Silvije. „Neka pristupi prvo Lavinije, a nakon njega ću saslušati i te tvoje svedoke.“ Kao da se nečeg dosetio, dodade: „Naravno, ako bude neophodno.“

Lavinije, dotad sakriven među svojim vojnicima, nemarno se odmače od zida i stupa pred sudiju.

„Zar neće prvo mene prozvati?“, šapatom upita Šimun Avrama, prilično uznemiren.

„Ne znam, ne poznajem romejsko pravo“, odgovori zbunjeni Avram. „Da je po zakonu, trebalo je. Ovako, ne znam šta da ti kažem.“

„Stotniče“, obrati se sudija Laviniju, „šta imaš da kažeš o ovom slučaju?“

Lavinije se pomeri u stranu i ispod oka pogleda Varavu, pa se okrete i pogledom pređe po sali. Konačno, pogleda u sudiju i nakašlja se.

„Ništa posebno, Vaša svetlosti“, najzad progovori.

„Čujmo onda to 'ništa posebno'“, procedi sudija.

„Namesnik Pontije Pilat je, uoči Pashe, predstojećeg judejskog praznika, naredio pojačane straže i patrole po gradu. Bilo je

naznaka mogućih nemira ili čak pobune. Sa ovim Judejcima čovek nikada nije načisto i stoga mora biti na oprezu. Moj zadatak je bio da kontrolišem puteve ka Maslinskoj gori i oko nje i gradske kapije iz tog pravca. Tako sam i rasporedio straže, a ja sam predvodio jednu patrolu.“

„Kakve to veze ima sa ovim slučajem?“, prekide ga sudija.

„Puka slučajnost, sudijo“, spremno odgovori Lavinije. „Zadesio sam se u blizini kada sam začuo larmu i viku i, razumljivo, pohitao sam da vidim o čemu je reč. Još dok smo prilazili, uočio sam da se ljudi okupljaju i galame. Kada sam ušao u taj – kako ga zovu – Getsimanski vrt, video sam telo na stazi. Prišavši, shvatio sam da je na tlu beživotno telo neke devojkice. Od prisutnih sam saznao šta se dogodilo. Neki koji su znali koine opisali su mi događaj, drugi su opisali napadača, a nekoliko ljudi ga je i imenom nazvalo. Kasnije sam kod svojih stražara proveravao i saznao da je čovek kojeg su nadničari opisali i čije su ime naveli trčeci prošao putem pored straža i, kroz gradske kapije, u grad ušao.“

„Tako, dakle“, zaključio sudija i promeškajući se. „Imaš li šta da dodaš?“

„Ne, nemam. Meni je važno to što pobune nije bilo, a ostalo nije moja briga.“

„Da, nije bilo pobune. Da jeste, sada bih imao pune ruke posla“, potvrdio sudija uz uzdah. „Slobodan si stotniče.“

Posmatrajući Lavinija kako odlazi, sudija pomisli, s nekim čudnim osećanjem, da izgleda nije samo on opterećen pobunama i pobunjenicima. Eto, i taj sirovi plaćenik, ogrubeli vojnik, jednako je opterećen time; možda je i on, poput njega, zbog pobuna izgubio miran san. Iz noći u noć, sanja lica onih

koje je osudio na raspeće i prikivanje na krst, iskrivljena i puna mržnje. On ih osuđuje, ovaj vojnik ih prikiva. I tako već punih sedam godina. Muka mu je od toga. A kako mu se za toliku revnost i odanost vraća? Zar je zaista spao na toliko niske grane da sudi ništarijama kakva je ta spodoba?

Neko se u sudnici nakašlja i sudija se trže, nesvestan da je već proteklo nekoliko minuta, pa se okrete ka tužiocu.

„Čujmo načas i te svedoke“, naredi.

„Kako vi kažete, plemeniti Silvije“, nakloni mu se tužilac, zastupnik cara Romejske imperije, i odsečnim pokretom posla pisara ka vratima koja su vodila u dvorište kako bi izvršio zapoved i prizvao svedoke. Mladi pisar hitro poskoči i nespretno se okrete, zateturavši se. Onda se ispravi zauzimajući gord stav i pođe ka bočnim vratima. Stigavši do vrata, stade između dvaju vojnika i povika: „Nek svedoci pristupe sudu!“ Očigledno nezadovoljan brzinom kojom su reagovali, viknu još jednom: „Brže malo, nemamo ceo dan.“

U sudnici je i dalje vladala tišina. Prisutni nisu skidali poglede sa ulaza kroz koji je upravo izašao mladi tužiočev potrčko, nestrpljivo iščekujući da se pojave svedoci. Svi osim Šimuna. Šimun je netremice gledao Varavu. Očajan je. Sve su manji izgledi da će ga pozvati pred sudiju da iznese svoje optužbe i sasvim je nemoćan da išta promeni. Ne može da shvati da čovek koji je pre neki dan počinio ubistvo, neshvatljivo, bestijalno ubistvo, stoji u sudnici, sasvim miran, skoro nezainteresovan za zbivanja u njoj; njegovo vrpoljenje i premetanje s noge na nogu izluđuju Šimuna. Kao da ga više zanima ko je u sudnici nego šta o njemu govori tužilac, ili pak šta radi sudija. To što se Varava smeška gledajući nekud u stranu

ne izluđuje samo Šimuna: i Sara je uznemirena, a ni Avram i Mirijam nisu ravnodušni prema Varavinom ponašanju. Šimun ne može da dokuči kome to ubica šalje poruke i to ga još više uznemirava. Osim njegove porodice, Judejaca u sudnici nema, pa se sigurno obraća nekome od Romejaca, ali kome? Zar bi ovde mogao biti neko ko je prijatelj ovom nečoveku, nakazi, čudovištu, toj zveri? Varava se kezi i koluta očima, ponaša se kao da ga ništa ne dotiče, kao da neće raspravljati o onome što je učinio, kao da njemu neće suditi, kao da ga neće osuditi na smrt. Da, na smrt, veruje Šimun, zar ma koja druga kazna može doći u obzir? Zar nije rečeno: oko za oko, zub za zub? Bezosećajnost koja se očituje u Varavinim očima primorava Šimuna da odvрати pogled od njega. Ako to ne učini, oseća, izgubiće pribranost i skočiće da ga zubima rastrgne.

Postrance, nekoliko metara od uzdignute stolice na kojoj sedi sudija, Šimun vidi krupnu Lavinijevu figuru kraj mračnog bočnog prolaza kroz koji je malopre iz tamnice doveden Varava: Lavinije stoji među svojim vojnicima, oslonjen o zid. Šimunu se čini da se i on dosađuje, da ni on nije previše zainteresovan za to što se događa u sudnici – kao da čeka da se suđenje okonča, pa da ode odatle. I njegovi vojnici i stražari se dosađuju. Svi bi oni najradije pili vino u nekoj krčmi. Kako se prevario onog dana u vrtu! Učinilo mu se da je u njemu prepoznao ljudsku saosećajnost, no ona kao da je ovde iščilela. Nije je bilo dok je svedočio, ne vidi je ni sada.

„Da li iko ovde mari za to?“, prošapta Šimun sebi u bradu.

„Budi pribran, Šimune. Nemoj učiniti nešto zbog čega bi se kasnije kajao“, tiho ga

opominje Avram i steže ga za mišicu kao da želi da ga bolom povrati iz bunila u koje je zapao.

Tada u sudnicu konačno uđoše dvojica Judejaca, praćeni mladim stražarom, te stadoše pred sudiju.

„Da čujem: šta je to bilo?“, obrati im se sudija gledajući na drugu stranu. „Prvo ti“, reče i pokaza prstom na starijeg čoveka. „Sve po redu: ko si, šta si, i tako to... Redom! Dakle, slušam.“ Kao da se nečeg setio, dodade: „I bez laži!“

„Ja sam Icak, sin Isakov; Isaka iz Natanije. Nadničar sam i radio sam van gradskih zidina, u maslinjaku iznad vrta Get šemanim. Bilo je tamo nas nadničara, bogami, dosta, ne manje od dvadeset, kad začusmo ciku i viku. Ženski glas. Ja oslušnem. Jeste, bogami, ženski je...“

„Dosta, šta trabunjaš? Pričaj ono što je bitno.“

„Da, Vaša svetlosti“, zamuca Icak i duboko se pokloni, pa brzo nastavi, doduše nesigurnim, drhtavim glasom. „Eto, čuli smo krike i zgledali se, a onda smo potrčali niz brdo, kroz maslinjak, dole ka vrtu, da vidimo šta je bilo. Tamo sam video ženu kako leži u krvi i čoveka kako beži. I video sam da je imao veliki nož u ruci. Nož je bio krvav, to sam dobro video. Eto, to je sva istina, Vaša svetlosti, Jahve me ovde gromom spržio ako lažem.“

„On će te možda spržiti, ali ja ću te na krst prikucati ako lažeš, neka ti to bude na pameti“, odbrusi mu sudija ljutito. „Dobro.“ Počutavši, nastavi: „Prepoznaješ li ti ovde tog, kako reče, čoveka koji je bežao?“

Icak se osvrnu, pa strašljivo odmeri Varavu. On mu se iskezi.

„Evo, ovaj, Vaša svetlosti“, reče i pokaza prstom ka Varavi.

„A otkud znaš da je to on?“, upita ga sudija.

„Pa, ako smem da kažem, Vaša svetlosti, sećam se da se okrenuo na trenutak ka nama kada smo povikali za beguncem. Video sam mu lice, poglede smo ukrstili. Tada je odbacio bodež i hitro pobegao ka Jerušalemu.“

„Dobro, slobodan si. Možeš da ideš“, reče sudija ne gledajući ga više i upravi pogled prema drugom svedoku. „Hajde sad da čujem i tebe. Sve po redu, da ne ponavljam.“

„Ja sam Ruvim, nadničar. I ja sam radio u maslinjaku. I ja sam čuo ženski glas i zapomaganje, a potom krike i krkljanje. I svi mi, tako mi Jahvea, Vaša svetlosti, potrčasmu da vidimo šta to bi. I videsmo kako ovaj beži...“

„Ko kako beži?“

„Pa, ovaj, onaj tamo“, okrete se Ruvim i kažiprstom pokaza ka Varavi. „Bežao je s nožem u ruci. To sam video. Video sam i to kada je odbacio sečivo. Ja sam romejskom oficiru pokazao mesto gde je bacio nož. Kunem se Bogom da je sve tako bilo. Vaša visosti, video sam tu mladu ženu kako krvari, ali kada smo dotrčali do nje, kada smo prišli, onda smo videli, mislim, već je bila mrtva.“

„Poznaješ li žrtvu?“

„Ne, Vaša visosti, otkud bih ja, ja sam samo nadničar izdaleka, ali bilo je tu drugih ljudi, takođe sve sami nadničari, koji su je izgleda poznavali. Neki od njih, hoću da kažem. Kasnije su došli i ljudi iz okolnih kuća koji su je prepoznali. Onda je neko od njih poslao po devojčinog oca. Eto, tako je bilo.“

„Dobro, hajde, i ti si slobodan“, odmahnu rukom sudija Silvije.

Ruvim se duboko nakloni sudiji i povuče se unatraške ka izlazu, pa se okrenu i šmugnu iz sudnice.

U sudnici ponovo zavlada tišina. Sudija kroz prozor gleda osunčano nebo i ćuti. Niko se ne pomera, niko ne govori. Sve su oči uprte u sudiju, svi iščekuju šta će se desiti.

Nema sumnje, ova nakaza je ubica, i šta ima tu više da se priča? Mučna mu je sama pomisao da mora još i njega da saslušava, da sluša njegove laži. Lavinijevoj reći je poklonio puno poverenje, izjave onih nadničara samo su potvrdile nepobitnost zaključka romejskog oficira. Uostalom, nije taj ubica romejski građanin pa da ga mora saslušati.

„Plemeniti“, obrati se tužilac sudiji obazrivim i tihim glasom. „Plemeniti, hoćeš li saslušati optuženog?“

Sudija se trže i obazre se unaokolo, ugleda ljude kako ga netremice posmatraju i beše mu neprijatno; trebalo mu je vremena da se priseti šta se do malopre događalo. Nije znao koliko dugo je lutao mislima, te se nakašlja i poče da se ugodnije namešta u svojoj udobnoj stolici. Tužiočeve reći su mu se urezale u svest.

„Dovedite optuženog pred moje noge“, glasno reče sudija i neodređeno pokaza rukom.

Ćuvši sudijin nalog, Šimun se trže. Očekivao je da će sudija pozvati njega, da će ga pitati ima li on šta da kaže. Ali to se nije dogodilo, sudija ga nije pozvao. Opet, ponadao se, možda će ga na kraju pozvati: pa on je otac, ima on šta da kaže, ako ništa drugo, valjda može da zahteva kaznu.

„Sudija bi već morao da me sasluša“, skrušeno prošapta okrenuvši se Avramu.

„Da, ali ne sudi se po Tori“, odgovori on ljutito.

Na sudijin znak, čuvari koji stajahu nad Varavom iskoračiše pa grubo zgrabiše Varavu za mišice i dovukoše ga pred podijum u podnožju sudijskog trona.

Varava je cvileo dok su ga vojnici vukli po podu, pa je zajaukao kao ranjeni pas kada su ga bacili pred sudijine noge.

Lavinije se udobno namesti i, naslonjen na zid, ponovo prekrsti ruke na grudima, dajući svima do znanja da zbivanja u sudnici nisu njegova briga.

Oslobođen stiska, Varava se ispravi i pokuša da ustane, no jedan od one dvojice vojnika iza njegovih leđa priđe, grubo ga gurnu nogom i ponovo ga baci na kolena.

„Dobro, hajde da čujem tebe“, obrati se sudija Varavi. „Da li si ubio tu ženu?“

„Časni sudijo, nisam kriv, tako mi Boga.“

„Da li si kriv ili nisi – o tome ja odlučujem. Nego, da čujem: da li si je ti ubio i, ako jesi, zašto?“

„Časni i plemeniti, ne bih ja to uradio, nego, eto, desila se nesreća.“

„Nesreća, veliš? Nemoj da ti čupam reči, inače ti ode glava. Da čujem, sve od početka. Šta imaš da kažeš?“

„Časni sudijo, bilo je to ovako. Išao sam niz put s gore ka gradu, kroz vrt sam se zaputio, velim, kraći je put, računao sam da ću brže stići kući. Kad, tamo na putu, ugledam jednu ženu i odmah primetim da je lepa, ali produžim svojim putem. Znaš, plemeniti sudijo, ja sam pristojan čovek, smeran i bogobojažljiv. To ceo Jerušalem zna“, reče Varava udvorički i isceri se. „Pitajte bilo koga“, raširi on ruke i stade da se okreće, kao da je sudnica prepuna Judejaca koji bi potvrdili njegove reči.

„Šta to ovaj bulazni?“, besno procedi Šimun.

Sara ga zgrabi za ruku i povuče ga k sebi, a Avram priskoči da ga umiri. Mirijam obgrli dečake pokušavajući da obriše suze Rufu. Sudija se blago izdiže na tronu pa povika: „Ne izmotavaj se da te ne bih predao dželatima da ti udari pedeset šiba po leđima!“

Tren kasnije, malo se smirivši, prosikta: „Nastavi!“

„Svakako. Svakako, Vaša svetlosti“, zgrči se Varava i odmah nastavi promenjenim glasom. „Dakle, ovako je bilo. Krenem ja tako dalje, kad – čujem kako me neko zove: 'Varava, Varava!' Ko li je to, pitam se. Nikog poznatog nisam usput sreo. A ono ženski glas. Osvrnem se, kad vidim: to me ona lepa žena zove. Ne poznajem je. 'Šta hoćeš?', pitam je ja. Ona me gleda i smeje mi se, onako, znaš, presvetli sudijo, prsi se i mazi svoje dojke, izaziva me.“

„Lažeš, pseto lažljivo!“, povika Šimun, ne mogavši da otrpi, pa se ustremi ka Varavi, pokušavajući da se probije između dvojice stražara koji stajahu ispred njega.

Sudija besno poskoči i ustade, pa pogleda u dno sale odakle je dopro povik.

„Šta?!“, povika besno. „Ko se to usuđuje da prekida suđenje?“

Stražari se uzmuvaše. Lavinije poskoči i, mašivši se kratkog mača koji mu je stajao u koricama za pojasom, krenu ka središtu sudnice, usput izdajući kratka i odsečna naređenja svojim vojnicima.

Šimun iskorači i raširi ruke, okrenuvši dlanove ka sudiji, pa mu se nakloni kao da želi da mu kaže da se podvrgava njegovoj vlasti, da nema šta da krije i da zlih namera nema u njemu.

„Sudijo, plemeniti, Varava laže. Moje je dete taj skot ubio. Ceo Jerušalem zna moju kuću, svi znaju moju porodicu i moju decu.

Moja ćerka beše pobožna i smerna, devojka za ugled. Ovaj ubica bezočno laže, Vaša visosti. Nisam to mogao da istrpim pa planuh – zbog njega, a ne zbog vas, plemeniti“, pokuša Šimun da opravda svoj postupak.

Sudija se spusti na tron i zagleda se u Šimuna. Gledao ga je hladnim i bezizražajnim pogledom, bez saosećanja, odmeravajući ga od glave do pete. Na njegovom licu jasno se videlo da u njemu nema razumevanja za oca ubijene devojke.

Lavinije proceni da se napetost stižala pa htela da se vrati među svoje vojnike, no sudija ga zaustavi odsečnim pokretom ruke. Lavinije se ćutke ukopa u mestu.

U sudnici je i dalje vladala napeta atmosfera. Svi su iščekivali sledeći sudijin potez.

„Judejče“, napokon promrsi sudija, „ti kao da ne znaš gde ti je mesto. I da si romejski građanin, ne bi se mogao tako ponašati u sudnici. Da li si smetnuo s uma kako kažnjavamo buntovništvo?“

„Znam mesto koje mi je određeno, i od božje milosti i od ćovećje vlasti, i ne bunim se, već molim, plemeniti sudijo, za malo pravde za seni svog deteta“, odgovori Šimun sudiji, skoro grcajući.

„Gle, on bi da mudrijaši“, procedi sudija. Onda se okrete ka Laviniju i naredi mu: „Napolje s njim! Izbaci ga!“

„Nemoj, sudijo, smiluj se mućeniku“, u suzama moli Sara. „Obnevideo je od bola za voljenom ćerkom. Oprosti mu.“

„Oprosti mu, plemeniti sudijo“, preklinje Avram. „Od žalosti za mrtvim detetom izgubio je razum.“

„Nemojte, molim vas, nemojte ga izbaciti“, vapije Sara, pokušavajući da umilostivi sudiju.

„To ne opravdava drskost i nepoštovanje romejskog suda“, odgovori sudija Silvije. Zatim naredi Laviniju: „Šta čekaš? Izbaci ga iz sudnice i neka ga, za nauk, dobro išibaju ako se bude opirao.“

„Vaša visosti, plemeniti, bar me saslušaj“, ponizno zamoli Šimun.

„Zašto bih te saslušao?“, začuđeno ga pogleda sudija. „Zar da se raščuje da varvari mogu drzništvo da se nameću romejskom sudu? Dok sam ja ovde sudija, to se neće dogoditi.“ Sudija se okrenu ka Laviniju i povika: „Zar još nisi izvršio moju zapoved? Izbaci ovog Judejca van.“

„Nema potrebe da me iko izbacuje. Sam ću izaći. Ovde ionako nema ni pravde ni zakona, ni za moje dete ni za mene“, prosikta Šimun koračajući ka izlazu u pratnji Lavinijevih namrgođenih stražara.

Dok je Šimun izlazio iz sudnice, Varava je likovao i potuljeno se cerio.

Aleksandar se zagleda u Varavine oči i polako podiže ruku sa ispruženim prstom, te ga upravi u njegovu glavu i procedi: „Oko za oko, zub za zub.“

Hitro, pre nego što je sudija primetio Aleksandrove pretnje, Lavinije stade pred dečaka, zgrabi ga grubom vojničkom šakom za košulju i unese mu se u lice. „Hoćeš li i ti, balavče, da se pridružiš svom ocu?“

Aleksandar se sledi od straha. Sara pokuša da zaštiti sina moleći romejskog vojnika da joj poštedi dete jer je već jedno izgubila. Lavinije je prezrivo pogleda, pa odgurnu dečaka. On se zatetura i umalo pade.

Uto među Romejima zavladaše graja i komešanje.

„Vidite li vi ovo? Bezobrazluk ovih varvara je nečuven“, reče tužilac okrećući se grupi romejskih službenika koji su stajali kraj prozora sudnice i gledali šta se zbiva napolju.

Gužva i žamor u sali ne prestaju.

„Tišina, tišina tamo“, zakrešta pisar.

Lavinije se okrenu ka svojim vojnicima i rutinski, ćutke im zapovedi. Oni se smesta raštrkaše po sudnici, a dvojica vojnika se izdvojiše i stadoše pred malu i uplašenu Šimunovu porodicu. Oklopljeni i naoružani, delovali su zastrašujuće.

Avram je iskoračio i stao ispred žena, želeći bar da svojim telom zaštititi Mirijam i Saru, koje su drhtale od straha. Ruf se privio uz majku. Mladi i buntovni Aleksandar pokuša da se prkosno ispreči pred jednim vojnikom i da zaštititi mlađeg brata i majku. Bio je spreman ne samo da primi udarce već i da uzvрати – videlo se to u njegovom odlučnom pogledu.

Videvši da Aleksandar može da počini kakvu nepodopštinu, Avram ga zgrabi za mišicu i snažno ga steže svojom težačkom šakom, pa se mladalačke strasti brzo umiriše i metež utihnu. Još su samo odzvanjali drhtavi, prigušeni jecaji žena.

Umirivši vojnike, Lavinije zapreti Avramu da će ih sve dati dželatima da ih išiba samo li neko pisne.

„A ti, mali“, reče i unese se Aleksandru u lice, „zahvali Bogu na tome što sam milostiv.“

Kada se galama stišala i gužva umirila, sudija Silvije se postrance namesti u stolici.

„Tako“, reče nabusito. „To više neću trpeti. Ko izusti ma i jednu reč bez mog odobrenja, dobiće ovde, u sudnici, dvadeset udaraca goveđom žilom po leđima.“

U sudnici zavlada tajac, no napetost je popustila, iako se Avram pribojavao da će neko izgubiti prisebnost i da će se ostvariti sudijina pretnja.

Namrgođen, sudija se zavalio u veliku i udobnu stolicu. Posmatra kroz prozor i čuti, očito besan, i nervozno dobuje prstima po rukohvatu.

Oborene glave, tužilac stoji postrance u podnožju podesta sudijskog trona i vrhom sandale ocrta nevidljive krugove po uglačanom kamenu, kao da kaže: „Ja sa ovim nemam ama baš ništa.“ Presamićen nad pergamentom na pultu, držeći pero u ruci, pisar pokorno, skoro ropski ponizno iščekuje sudijin mig da nastavi da beleži njegove reči.

Nakon duge tišine, sudija se trže, prenu se i obrecnu se na sužnja.

„U šta zveraš, bagro varvarska?“

Varava kleči pred sudijom pognute glave i ne miče se.

„Hajde, razbojnice, pričaj šta se potom zbilo.“

Varava se malo pridiže i podiže glavu, tek toliko da može krajičkom oka da vidi sudijine sandale i krajeve njegove raskošne toge, pa snishodljivo načini bolnu grimasu.

„Svakako, Vaša visosti, svakako. Eto, opisah vam šta je bilo.“

„Nisi rekao zašto si je ubio.“

„Pa, eto, izazivala me je. A meni, sudijo, pade mrak na oči. Kad vidim lepu ženu, i još kad mi se tako namešta...“

Sudiji Silviju je već muka od svega, a ponajviše od prenemaganja tog ubice. Zar mora da sluša sve te bljuvotine?

Neko se u sudnici nakašlja. Optuženi i dalje kleči pred sudijom.

Šta da radi s tim skotom? Najradije bi ustao i otišao u svoje odaje, no ne može, zna da mora da okonča to mučenje. Najbolje će biti: što pre i što brže.

„Šta je bilo? Pričaj, da ti jezik ne iščupam.“

„Kad sam je dohvatio, kurva je počela da mi se migolji, i ja više ništa ne znam šta je bilo i kako je bilo.“

Iz predvorja se iznenada začu vika, pa mnogobrojni nerazumljivi glasovi, glasni povici, a onda i eho komešanja. Gužva spolja načas privuče sudijinu pažnju, ali on odmah iskosa pogleda Lavinija, koji poskoči, te se usredsredi na Varavu kao da se ništa nije dogodilo.

„Kako ne znaš?“, prasnu sudija ljutito.

Povišen sudijin glas odvratila pažnju većine od galame u predvorju.

Tužilac se nakašlja i očima daje znak svom mladom i lepouškastom slugi koji je stajao nedaleko od njega, nemarno oslonjen o kameni stub blizu prozora. Mladić se odgega do prozora i pogleda napolje. Dobro osmotrivši šta se napolju zbiva, priđe tužiocu i počeo da mu šapuće. Dok je on pričao, tužilac je samo klimao glavom i pritvorno se cerio. Onda se okrete, pa nehajnim pokretom ruke otpravi momka, a zatim odmerenim pokretom ispravi nabore svoje odore, prezrivo posmatrajući optuženog. Trenutak kasnije, začuše se prigušeni povici vojnika i galama utihnu. Bilo je očigledno da se komešanje iz predvorja prenelo dalje, u dvorište suda. Tužilac zaključio da je gužva pod kontrolom stražara. Niko od prisutnih Romeja više nije obraćao pažnju na događaje spolja; suđenje se već nastavilo.

„Pa, ne znam, pao mi je mrak na oči, izgubio sam razum“, krešti Varava. „Zamađijala me veštica.“

„Veštica, kažeš.“

„Jeste. Kako ne bi bila? Da nije, setio bih se.“ Varava zastade i raširi ruke, dižući ih uvis.

„Bog mi je svedok.“

Iz dna sudnice dopre prigušen ženski jauk.

„A ti se ne sećaš da si je nožem ubo?“

„Ne, blaženi, ne, Vaša visosti, ne sećam se. Tako mi Boga.“

„I onda si pobjegao?“

„Možda jesam, možda nisam, Vaša visosti. Kažem vam, ni toga se ne sećam.“

„Svedoci kažu da jesi.“

„Ali ja sam bio omađijan i ne sećam se. Možda je bilo tako, a možda i nije, ko zna“, odgovori Varava plačnim glasom, presamićen skoro do zemlje.

Sudija gleda Varavu kako krši ruke i pravi bolnu, skoro pokajničku grimasu. Da ne poznaje ovaj svet i da se nije nagledao svega i svačega u toj sudnici i u tom gradu, pomislio bi da je pred njim žrtva koja daje iskaz, presamićena od patnje i bola.

„Dobro“, preseče ga sudija oštrim glasom.

Varava se trže i tek tada bojažljivo pogleda u sudiju, koji se nagnu preko naslona svog stoca i pogledom potraži zapovednika straže.

„Lavinije“, pozva ga sudija.

„Izvolite, plemeniti“, spremno se odazva Lavinije.

„Zapovedniče, odvešćeš ovog nitkova u tamnicu i bacićeš ga u lance.“

„Po vašoj naredbi, plemeniti“, spremno odgovori Lavinije i pohita da obavi zadatak.

No sudija se namah predomisli i povika za njime.

„Lavinije, pre nego ga utamničiš, daj da mu udare trideset udaraca.“

Sudija se onda okrete optuženom i obrati mu se monotonim glasom.

„Tebe, optuženi, osuđujem da tri godine veslaš na galiji – ako preživiš šibanje, naravno. Šibanjem te pak kažnjavam zbog drskosti prema sudu.“

Sudija ustade i, ne gledajući nikog, poče da silazi s trona.

„Suđenje je završeno“, viknu dežmekasti pisar i potrča pred sudiju. „Pustite sudiju da prođe, pustite sudiju da prođe“, ponavljao je dok se, gegajući se, trudio da napravi prolaz sudiji Silviju.

Potuljeno se smejući, Varava je ispod oka gledao po sudnici. Onda podiže ruke sputane okovima i htjede da načini nekakav pokret, no stražar grubo cimnu lanac Varavinih okova i on se, izgubivši ravnotežu, zatetura no ne pade.

„Miči se, stoko“, povika drugi stražar i raspali Varavu po leđima prepletenim bičem.

Varava se izvi i izmače da ne bi dobio još koji udarac, no lanac kojim je bio vezan zateže se, te on izgubi ravnotežu i pade na kameni pod. Drugi udarac ne usledi – vojnik je, preteći, samo zamahnuo.

„Drži se, psino“, prosikta drugi stražar i zamahnu bridom koplja.

Varava se četvoronoške izmače van stražarevog domašaja i pridiže se na sve četiri. Poput divlje zveri, pratio je svaki pokret stražara, spreman da skoči kako bi izbegao udarac. Kada se uverio da mu više ne preti neposredna opasnost, hitro je ustao i, oprezno, počeo da se povlači pred stražarima hodajući unatraške. Kada se uverio da ga više neće tući, okrenuo se i uputio ka niskom i uzanom prolazu u dnu bočnog zida.

Pre no što je ušao u prolaz, bacio je poslednji pogled na sudnicu. Video je dve žene kako nepomično stoje.

„Zdravo, Šimune.“

Šimun lagano otvara oči. Pred njime i dalje stoji stranac, dobroćudno ga gleda i prijateljski mu se smeši.

„Ne boj se“, obrati mu se blagim i prijatnim glasom. „Ne priviđa ti se.“

„Da li to ludim?“

„Ne ludiš, Šimune, niti sanjaš“, blago mu odvrati neznanac. „I izvini ako sam te uplašio.“

„Uplašio? O jesi, čoveče, uplašio si me. Da samo znaš koliko si me uplašio.“

Šimun se muči, teško diše. Vreo vazduh ga guši i tih nekoliko reči koje je s mukom izgovorio predstavlja prevelik napor za njega. Ne zna ni kako mu je glas zvučao, niti da li ga je nepoznati razumeo.

„Nije mi to bila namera“, pokušava sagovornik da bude što prijazniji.

Izgleda da više nema sumnje: doista čuje ljudski glas i vidi pred sobom čoveka. Pita se da li to uistinu sa strancem razgovara. Suviše je stvarno da bi posredi bila opsena. Ko zna, doduše, više ni u šta nije siguran, u sopstvena čula pod dejstvom tog sunca ne može biti siguran, u sopstveni razum možda i ponajmanje.

Ipak, zar čuda nisu moguća? Slučajni i iznenadni susret, susret dvojice ljudi u pustinji bez prethodnog dogovora, doista jeste čudo.

Bože, pomози mi, ne daj da izgubim razum, mrmlja Šimun.

Da li je ovo jedno od božjih čuda? Možda mi se doista ne priviđa. Teško bi halucinacije bile toliko stvarne, ili se možda vara.

Ipak, nepoverljivost ga ne napušta; obema rukama zaklanja oči od sunca dok prati svaki strančev pokret. U neverici je unatoč prijatnom glasu i uljudnim, umirujućim rečima nepoznatog. Ne čini mu se da mu preti ikakva opasnost. Doduše, možda je i to varka, a varke su moguće. Ljudi su pritvorni i zli. Da ga možda to vlast ne proganja zbog Varave? Možda ga je onaj Romej, Pontije Pilat, poslao da mu se osveti. Ali zašto bi se svetio? Njemu nije bio važan Varava, on je samo hteo da vidi na krstu onog propovednika – taj je njemu bio pretnja, ne Varavin ubica, ne on. Varava je u svemu tome nevažan, običan zločinac, tat i secikesa. Da, i ubica.

A šta ako je taj čovek kakav drumski razbojnik? Možda će ga zaskočiti i orobiti? Uzdrhta.

Tren kasnije, shvati da nema mesta takvoj bojazni. Šta bi iko od njega mogao orobiti? Pa on, takav kakav jeste, nema ništa što bi ikome bilo potrebno. I zašto se onda plaši? Zar bi ga neko ko nije nameran njega da traži i pronađe bez vidnog razloga napao i ubio? A i da ga napadne, pa šta? Kome je on vredan, kome je više vredan takav kakav je postao? I da skonča od nečije ruke, zar bi iko bio na gubitku? Čak ni on sam ne bi. Bar bi mu muke bile prekraćene. Opet, šta ako ga je Pontije Pilat otposlao da ga nađe i na sud dovede, ili Irodovi glavari i vojvode? Ali zašto bi oni? Da ga kazne zbog pravednog čina? Zbog onoga što je morao da učini, zbog onoga što bi svako učinio? Zar nije

reč božju i zakon božji izvršio? Zar nije rečeno: oko za oko, zub za zub?

Stranac stoji pred njime, opuštenih ruku i sa osmehom na licu. Strpljiv je, spokojno čeka dok se Šimun nesigurnim koracima pomera u stranu pokušavajući da stane između sunca i njega ne bi li ga bolje osmotrio. Trpeljivo i s beskrajnim mirom, dopušta da ga Šimun drži na sigurnom odstojanju i da ga zazorno promatra.

Da je hteo, mogao je da ga zaseče mačem ili kopljem da ga probode. Nervozno pretražuje stranca pogledom ne bi li otkrio kakvo oružje. Ništa, ničeg nema. Stranac nema ni koplja ni mača; nema nikakvog oružja, čak ni bodež za pasom.

U strahu čoveku svašta može pasti na pamet. Strah je čudo. Čudna je ljudska priroda, vazda je čovek u strahu, vazda mu je zlo na umu; tuđe zlo i sopstveno zlo, svejedno. Zlo je zlo.

Zašto je čovek takav?, skrušeno se zapita Šimun.

Doista, nikada mu prva misao nije bila o nečemu dobrom, vazda je prvo na zlo pomišljao. Možda stoga što se plaši svega onoga što ne poznaje i što ne shvata, ili je pak takvu prirodu Jahve čoveku odredio – zlu prirodu.

Da li je zao sazdan ili se zlo u čoveka uselilo po njegovom padu?

Kukavičluk, zloba, pometenost, podozrivost, odbojnost, oholost – zar su to osobine koje krase ljudsku prirodu, po obličju božjem sazdanu? Ne može to olako da prihvati, sve se u njemu buni. Zna on da su te ljudske osobine povod nemirnom snu, lutanjima od nemila do nedraga, i skitanju svakovrsnom. Ne zadaju li ljudi stoga bezrazložno i nepotrebno udarce jedan drugom, ne ubijaju li zarad svega

toga, ne kaljaju li zato i ruke i obraz svoj? Zar ne vide da time ubijaju ne samo druge ljude već i sebe, i Boga u sebi? Dokle će rod ljudski živeti u takvoj pometnji? Da, težak je teret neznanja svekolikog, neznanja iz kojeg ishodi i strah, i mržnja, i sve zlo.

Oh, Jahve, podigni na noge narod svoj koji sam ne može na noge ustati, zavapi Šimun upirući pogled ka nebu.

Čovek pred njim i dalje stoji miran i sa osmehom na licu.

Šimun grčevito razmišlja. Zašto mu se smeši? Šta li samo smeru?

Uočava strančevu smirenost; da je hteo, mogao je da mu naudi. Skoro s razočaranjem, shvata da mu stranac neće ništa. Niti je razbojnik, niti Irodov sluga. Skoro je siguran u to. Biće da nije ni Pilatov uhoda.

Nevoljno i pokajnički, prekoreva sebe ne toliko zbog preterane bojazni i nepoverenja koliko zbog kukavičkog straha za sopstveni život. Kao da mu je još važan.

Da li je?, proverava sopstvenu misao.

„Ko si ti?“, konačno se odvaži da pita stranca, no glas ga odaje. Vidno je zbunjen i to je i neznancu jasno, mada ne želi da odaje takav utisak; ipak, to je jače od njega. Ljudska je to priroda u njemu, sasvim očekivana i normalna.

Kako je vruće.

Silno sam žedan, usta su mi suva, pritiska ga misao. Samo jedna kap vode, oh, kada bih samo jednu kap vode popio.

Nemoćan i ozlojeđen, Šimun nervozno šeta po malom amfiteatru ispred sudnice. Besan je i, najviše od svega, muči ga nemoć. U sudnici nedaleko od njega – mogao bi do tamo bez napora i kamenom dobaciti – sudilo se Rebekinom ubici. Ima utisak da mu se Varava i dalje obesno kezi, a da mu on ne može ništa a da pritom ne naudi Sari ili deci. Nemoćan je i zbog bezosećajnosti romejskog sudije – neznabožački sud; nadmenost Romejaca ga je ranjavala. Čini mu se da za tuđinske moćnike Rebekin život nema vrednost.

I onda, kada je pokušao da zaštiti uspomenu na nju, doživeo je poniženje, izbacili su ga iz sudnice kao psa. Da su ga pritom bičevali kako mu je sudija zapretio, čini mu se, manje bi ga bolelo od uvreda izrečenih na Rebekin račun. A to što su to sve deca morala da slušaju i trpe bolelo ga je još više.

Osluškuje. Iz sudnice dopiru glasovi. Na trenutke prelaze u žamor, potom se stišavaju, da bi tren kasnije slušao nešto nalik na galamu. Čuje nerazgovetan mrmor, upinje se, ali ne razaznaje reči; jedino što naslućuje jeste da se nešto dešava, nešto što svakako nije povoljno jer, iskustvo mu govori, više ništa dobro ne može da očekuje.

Kada bi samo mogao da bude tamo, u dvorani, da čuje šta se dešava, kako se odvija suđenje. Jarost u njemu raste. U jednom

trenutku je besno šutnuo kamen i podigao oblak prašine.

Onda u sebi prelomi. Ne može samo da stoji na suncu kao šugav pas i da, skrštenih ruku, čeka kraj suđenja. Odluči da pokuša da priđe ulazu u sudnicu i vidi šta se tamo zbiva. Bar do stepenica. Valjda bi tada bar nešto čuo. I za decu brine. Boji se i za Saru, da joj se slučajno nešto ne desi – žena je, slaba i ranjiva. Naročito strahuje za Aleksandra: gnevan je i inače na okupatore, te obesne romejske pagane, neznabošce, a sad, nakon ovog i ovakvog suđenja, sigurno je još i više ljut i ogorčen. Da nešto ne napravi, da ne dopadne tamnice.

Odsečnim korakom, spreman i da se suprotstavi straži koja je stajala na ulazu u sudnicu, Šimun neometano pređe preko atrijuma i krete uz kameno stepenište.

Na vrhu ga zaustavi stražar.

„Kuda?“

Šimun ga pogleda u oči. Osetio je kako u njemu raste bes, no suzdržao se. Ne sme da reaguje nepromišljeno, ne sme da se pobuni, da izaziva.

„Ne želim nevolje“, odgovori što je moguće mirnijim glasom. „Sudi se ubici moje ćerke. Dozvoli mi bar da priđem vratima, ili bar prozoru, i da čujem šta se unutra dešava.“

„Gubi se“, osorno mu odbrusi Romej. „Budi srećan što te nismo išibali kako je sudija zapovedio.“

„Oprosti mi“, s teškom mukom progovori Šimun, „smiluj se mojoj tuzi i mom bolu. Eto, samo načas da provirim, da vidim i da čujem šta se tamo događa.“

Čkiljeći pod kalpakom, stražar nakrivi glavu i pogleda ga ispitivački, kao da ga procenjuje. Gricka donju usnu, očigledno se premišlja.

Šimun ga molećivo gleda, sklapa ruke, pa se spušta na kolena.

„Molim te, ako u tebi ima bar malo samilosti.“

Da li da popusti ili ne? Stražar nije načisto s tim. Nervozan je, a sunce upeklo. Znoji se.

„Ma hajde, pusti ga nek promoli nos“, predlaže drugi vojnik. „Vidiš kako cvili kao pas.“

Vojnik konačno prelomi, ljudskost u njemu odnese prevagu i pobjedi.

„Pustiću te zato što sam plemenit čovek. Jao tebi budeš li samo šušnuo. Ne daj bože da reč izustiš ili kakvu drugu glupost napraviš.“

„Hvala ti, plemeniti“, nakloni se Šimun i tiho šmugnu ka ulazu.

Od stražara koji su stajali oko ulaza nije mogao bliže prići. Jedino što je mogao videti u sudnici bila je njegova porodica, ili bar ono što je od nje preostalo. Ubicu nije video, ali čuo ga je.

„Pa, eto, izazivala me je“, čuje kreštav ubičin glas. „A meni, sudijo, pade mrak na oči. Kad vidim lepu ženu, i još kad mi se tako namešta...“

Šimunu pripade muka; oseti strahovit bes i neizmernu nemoć. Da može, sam bi presudio tom zlotvoru. Ako Romejima pretekne, hoće, presudiće mu.

„Pa je l' ti dala?“

Svaka izgovorena sudijina reč kao koplje se zabada u Šimunovu dušu. *Zar je to čovek?*, pita se ojađeno.

„Nije, sudijo, nije dala. Kurva.“

Onda mu se svest pomračí. Ništa mu više nije bitno, pa šta i ako ga izbičuju, šta mari i da ga ubiju? Ubili su Rebeku, mogu i njega – nije ga briga. Kako da živi s tolikom sramotom?

Prvo ju je ubio, a sada i pljuje po njoj, dok se ovi romejski psi šegače i prave sprdnju s njegovim mrtvim detetom.

„Psi pogani, ne skrnavigate mi dete!“, povika Šimun i jurnu ka ulazu.

Stražari koji su stajali na ulazu u sudnicu spremno mu se isprečiše, te ga jedan od njih bez milosti udari pesnicom u lice i odbaci ga unazad. Šimun se zatetura i izgubi ravnotežu, pa pade na kameni pod predvorja palate. Nije stigao ni da se pridigne, a nekoliko stražara ga je opkolilo i počelo da ga šutira i da ga batina debelim goveđim žilama.

Šimun pokušava da se zaštiti, no udarci su pljuštali po njemu sa svih strana. U jednom trenutku, paralisa ga strahovit udarac u glavu; pred očima mu blesnu jarka, zaslepljiva svetlost, svetlost koja je potisnula svaki bol. Onda svetlost počne lagano da bleđi i Šimun utonu u tamu gubeći svest.

Stražari nastaviše da udaraju po omlitavelom Šimunovom telu ispruženom na kamenom podu. Nisu prestali dok ih nije zaustavio zapovednik straže, koji je sve dotad stajao kraj njih i mirno posmatrao prizor. Trojica batinaša se udaljiše od nepokretnog tela, a dvojica ostadoše podbočeni i presamićeni kraj Šimuna, teško dišući i hvatajući dah. Kad se jedan od njih povrati, pljunu na pod i, pre nego što krete ka svojim prijateljima, još jednom šutnu sklupčanog i okrvavljenog Šimuna.

„Izbacite to smrdljivo i nezahvalno judejsko pseto na ulicu“, naredi zapovednik straže dvojici svojih ljudi koji su sve vreme stajali naslonjeni na zid kraj ulaza u sudnicu i posmatrali batinanje s kockarskim zadovoljstvom, te se okrete i vrati se u sudnicu

kao da se koji trenutak ranije ništa nije dogodilo.

Ona dvojica se lenjo odvojiše od zida i priđoše Šimunu.

„Hoćemo li za ruke?“, upita mlađi.

„Ma svejedno. Bolje za noge“, odgovori drugi, stariji.

„Misliš? A šta ako mu smrde noge?“, opet će mlađi ozbiljno.

„Vidiš, majku mu, u pravu si. Biće da u toj tvojoj ružnoj glavurdi ima malo pameti“, ceri se stariji, pokazujući red žutih i pokvarenih zuba.

„Dakle, za ruke?“, samozadovoljno zaključuje mlađi i hvata Šimuna za levu ruku povlačeći ga niza stepenice.

Stariji vojnik huknu, namesti grudnjak i priđe gegajući se, pa u hodu dohvati drugu Šimunovu ruku.

Svukoše onesvešćenog Šimuna niza stepenice i preko atrijuma i dvorišta, pa ga kroz veliku kapiju izvukoše na ulicu i tamo ga, kraj bedema, ostaviše kao mrcinu.

Tek kasnije, kada su se vojnici udaljili, Šimun je počeo da dolazi sebi. Osećao je mučninu i strahovit bol, sve ga je bolelo. Bolela ga je glava. Bolela su ga leđa. I grudi, i ruke i noge – sve ga je bolelo.

Jedva je uspeo da se pridigne. Vrtelo mu se u glavi. Od bola nije mogao najjasnije da vidi, niti je od bubnjanja u glavi mogao da čuje. Smogao je snage tek da se dovuče do bedema naspram ulaza u zgradu suda i da se na njega nasloni. Da se ukloni sa sunca – nije imao snage.

Naslonivši se na bedem, osetio je na leđima vrelinu nakupljenih sunčevih zraka koji su mu pekli krvave rane od udaraca bičem i povlačenja po kamenju i prašini.

Ko si ti?, odzvanja u Šimunovoj svesti njegov sopstveni glas.

„Zar je to bitno?“, čini mu se da čuje strančev odgovor.

Da li je to bitno? Bitno je, svakako, razmišlja Šimun, osećajući da ljutina u njemu raste. Odbrusio bi nepoznatom, no unutrašnji glas mu nalaže oprez. Čuti i pušta da vreme prolazi ne bi li se malo smirila napetost u njemu. *Opet, ovde u pustinji, možda i nije bitno*. Ako je zlonamernik, ime mu nije važno, zlo će iz njega ishoditi, neće imati snage da mu se suprotstavi i dobro neće biti; ukoliko je pak dobra i bogobojažljiva duša, opet je svejedno, dobrotu će i ljubav oko sebe širiti. *Doista, nije bitno ko je, već kakav je*, zaključi Šimun, uveliko smiren.

„Ne znam“, konačno progovori. „Valjda ima smisla to što kažeš.“

„Eto, vidiš“, odgovara mu stranac, dobroćudno se smeškajući. „Uostalom, znaš ti već ko sam ja“, dobaci nakon kratke stanke.

„Kako bih mogao da znam?“

„Grdno bi se začudio kada bi saznao koliko zapravo znanja ima u tebi. U sebi nosiš česticu dobra, kao i trunku zla. Malo li je?“

Šimun netremice i zaprepašćeno promatra stranca; pita se o čemu to taj čovek govori. Zaista ga ne razume. *Kako bih mogao sve to da znam, o kakvom znanju govori, o kakvim to česticama dobra i zla trabunja ovaj stranac? Možda je on lud, a ne ja?*

„Ti me, stranče, ne znaš. Kako možeš nešto takvo da tvrdiš, i to s tolikom sigurnošću?“

„Poznajem te bolje no što i možeš da zamisliš. I da ti kažem kakve nas niti vezuju, ne bi mi poverovao.“

Šimunu se muti pred očima. Oseća iznenadnu i strašnu žeđ. Na trenutak zaboravlja na stranca i na ono što mu je upravo izrekao; zaboravlja i sopstvenu misao – žeđ mu prisvaja svu pažnju i misli. Toliko je žedan da mu se um i vid mute. Ne može više ni da razmišlja, a kamoli da razgovara.

Iznenada ga zaslepi blesak sunčevog zraka. Trebalo mu je vremena da se sabere.

Stranac je nešto rekao.

S naporom se priseća malopredašnjeg razgovora.

Ne reče li da znam ko je on; ne reče li da je u meni i dobro i zlo, i neko znanje?

Šimun grozničavo razmišlja. Opet, to što mu govori mora imati nekakav smisao. Da nije tako, zašto bi neistinu rekao, kakvu bi korist od te laži imao? Proučava strančeve crte lica ne bi li otkrio štogod bitno i neočekivano, nešto što bi ga podsetilo na neko davno viđenje ili nešto po čemu bi odredio s kim ima posla.

Bezumnik ili ludak sigurno nije. Možda je posredi neka znamenita ličnost? Možda mu je u ovim okolnostima nešto osobito promaklo, nešto što bi inače primetio. Zalud, ne otkriva ništa što bi mu ukazalo na to o kakvoj ličnosti je reč. Neznanačevo lice je prijatno, kao i oči. Sada kada ga je malo bolje osmotrio, siguran je da se maločas nije prevario u proceni: strančeve oči doista deluju toplo i blago, jedino što su zelene – čudno zelene, smaragdnozelene; ipak, pogled mu je širok i otvoren, pogled koji ništa ne krije, pogled koji uliva poverenje. Siguran je da je video te oči. Nema sumnje. No ne seća se kada i gde, i to ga uznemirava. Setiće se, smiruje sebe, setiće se već. Obrazi su mu zategnuti i sveži, prekriveni gustom i kratkom, vidno negovanom bradom, a još je čudnije to što na njegovom licu ne primećuje graške znoja niti tragove

pustinjskog peska; nije čak ni preplanulo. Da, seća se, sve je to i u prvi mah primetio. Nekakva čudna, samosvesna gordost zrači iz tog čoveka, gordost – ali ne i oholost. Gordost, i to u pustinji? Nikako mu to nije jasno. To se ne slaže, ne ide jedno s drugim. Kako iko ovde može zadržati gordost? Ovaj čovek je očigledno plemenita roda, naočit je i produhovljen. Nije li možda književnik, ili mudrac iz neke daleke zemlje? Brzo odbacuje takvu pomisao. Šta bi mudrac tražio u pustinji?

Uistinu, taj čovek uliva poverenje i širokim osmehom razvejava svaku sumnju. Onda se priseti da je već uočio da čovek govori aramejskim, bez naglaska. Stranac zasigurno nije, jer kako bi inače znao njegov jezik i njegovo ime? Zar to nije najčudnije? Zar i sam ovaj susret nije čudan?

U pustinji je danima, jedva da je nekoliko pustinjskih pacova primetio, i nekoliko orlova na nebu – možda su bili sokoli ili kopci, ko zna. Šakale je samo čuo. I sada – on. Čovek. Ljude poput tog čoveka u Jerušalemu nije viđao.

Osvrće se, pogledom traži stanište strančevo, kakav šator; osluškuje ne bi li čuo žamor slugu njegovih, možda njištanje konja ili mazgi. Moraju biti tu negde, u blizini. Možda je neko plemenita roda u lovu sa sokolima? Osvrće se i ništa ne vidi: nema bivaka, nema šatora. Čuje samo ritmično i treperavo zujanje insekata. Čini mu se da vreli vazduh pritiska zemlju i njega – ne i stranca.

A silno je žedan.

Zašto bi trebalo da znam ko je on, i kako bih to mogao znati?, pita se. Nikada ga nije video, skoro je siguran u to. Htede da se pobuni, no nema snage. Glas nikako da izađe iz njegovog grla – ništa osim šuštanja i nemuštog

grgoljenja; usta su mu suva, nema pljuvačke, ne može da guta. Bol mu je u grlu.

Iz plemena Davidova nije, razmišlja pokušavajući da bude razložan, oči su mu isuviše svetle, koža bleđa; sveštenik jerušalemski nije, to je bar jasno, odeća mu je drugačija, građanska i nekako čudna, kao da nije iz plemena Izrailjevog. Takvu odeždu nikada nisam video, ni na Romeju ni na Helenu, čak ni na Persijancu; takvu odeću ne nose ni u sirijskim ni u asirskim gradovima; nisam je video ni u Filistejaca, niti u Haldejaca. Nije ni konzul niti kakav romejski patricij – latinski ne zbori, već aramejski govori, tečno i kitnjasto, mekano i bez naglaska.

Zar doista moram znati ko je ovaj čovek?, posumnja Šimun u vlastiti razum i varljivo sećanje. Kako?

„Zar bi doista trebalo da znam ko si?“, konačno progovori, nesiguran.

„Trebalo bi. No ukoliko i ne znaš, nije važno – setićeš se već. Veruj mi, oči će ti se kad-tad otvoriti“, odgovori mu stranac nezainteresovano, blago odmahujući rukom kao da je sve u redu, kao da u njihovom susretu nema ničeg čudnog i neuobičajenog, kao da mu se to dešava svakog bogovetnog dana. Onda se lagano okrete i počne da se udaljava od Šimuna.

Čudno, zaista čudno, zaključio Šimun promatrajući strančeva leđa. Takva zagonetnost i tajanstvenost dostojna je grčkih tragedija koje je nekoć gledao u romejskim pozorištima – ovde pak, u pustinji, krajnje je neprikladna. Uprkos svemu, oseća izvesnu nesigurnost: a šta ako ga je zbilja negde video?

Onda mu se neočekivano i namah ukaza sećanje – tanko i nestvarno, no ipak sećanje; jedva da ga može dosegnuti i dotaći, vazda mu

izmiče. Seća se da je na reci Jordanu, pred okupljenim narodom, ugledao onog propovednika, onog koji krštavaše narod i koga zвахu prorokom. Nije li u jednom trenutku, upirući prst u nekog čoveka koji mu je prilazio, rekao da je on taj koji pre njega bejaše? Nije li se tada beli golub spustio u svetlosti koja je obasjavala obale Jordana? Kao da od tog trenutka ništa ne beše kako je dotad bilo. Nije li ovog čoveka beli golub predstavio? Učini mu se da je konačno u tom strancu prepoznao čoveka koji je tada pred krstiteljem u reci stajao. Liči. Ali šta će on ovde, u pustinji, šta on tu traži? Koja muka njega dovodi ovamo? I da li ga muka dovodi? Ne deluje kao čovek koga nešto tišti. Deluje sigurno i smireno. Taj čovek nije očajnik poput njega samog. Opet, previše mu je čudno to što razuman čovek boravi tu bez preke potrebe i teške muke. Možda se krije, pomisli, no u isti mah odbaci tu pomisao. Ne deluje kao neko ko se skriva ili beži.

Jasno je, prevario se: to nije onaj čovek s Jordana, ne može biti, nikako. Jednostavno se prevario, zaključio, mora da se prevario.

Odjednom pretrnu i uplaši se. Stranac se kretao stazom kojom se i on sam zaputio. Promatra mu leđa. Primećuje da su mu ramena mirna. Šta ako nije čovek, već demon?

Stranac iznenada zastade i okrete se. Na licu mu je lebdeo širok i prijatan osmeh. Klimnuo je glavom i veselo lupio dlanovima.

„Nepoverljiv si bez povoda, Šimune. Zar doista misliš da sam demon?“, prekorno ga upita, blago se smešeći, i pritom mu, poput učitelja, pokaza visoko podignut prst – kao da ga prekoreva i opominje. „Sumnjičaviji si no što je Toma ikada bio“, dodade i glasno se nasmeja.

Šimun ga zapanjeno gleda. Ovaj kao da mu čita misli. Mora da je demon: kako bi

drugačije mogao to da čini? Da je čovek, ne bi mogao; ako je demon, možda i može. Ali onda, izvesno je, ne može da bude onaj čovek s Jordana. Zbunjen je. Više ni u šta nije siguran. A i ko je taj Toma? Htede da pita ko je Toma, no odustade. Nije bio siguran da će uspeti da izgovori i tu jednostavnu rečenicu, a i žed ga ubija, ne dozvoljava mu da misli, muti mu razum. Možda greši? Možda ipak nije demon? Šta ako greši dušu? Možda je vrlo mudar čovek, ili je ipak onaj na koga je krstitelj upro prstom? Da li je doista Mešijah? Ali šta bi on onda tražio u pustinji? Ne, to bi bilo previše.

„Nemaš povoda da toliko mučiš sebe, niti da sumnjaš“, reče i smrači se, dajući mu do znanja da je povređen tolikim sumnjičenjem. „Ne znam za druge“, dobaci okrećući leđa Šimunu, „no ja ti neću nauditi. Naprotiv.“

Šimunu beše neprijatno jer u strančevom glasu oseti jasan prekor. Gleda stranca kako se udaljava. Možda zbilja nije demon, a moguće je da nije ni onaj čovek koga je video u mnoštvu na Jordanu. Možda, ali sve će biti da govori istinu. Šimun prekoreva sebe zbog preteranog sumnjičenja. Možda je kakav putnik namernik, možda je i u Jerušalemu ili Nazaretu bio, ili pak u Kapernaumu, možda u Kani, možda ga je nekom prilikom u nekom od tih gradova video; zar nije moguće da je neko ko se slučajno zadesio tu, baš kao i on sam? Ko zna, putevi božji su nepoznati. Razmišlja šta mu je činiti, da li da prati tog čoveka ili da se okrene i ode na drugu stranu. Ne, ne može da se okrene i drugim putem da pođe – pa on je već na svojoj stazi, a taj neznanac i čudak njegovom stazom hoda. Ima li u tome nekakvog višeg smisla? Nije li to prst sudbine ili delo božje promisli? Ne, neće se okrenuti i vratiti se, nastaviće svojim putem ma kuda ga on odveo.

Aleksandar nije imao strpljenja da sačeka da se sudnica isprazni, pa se, pre nego što je Avram stigao da ga zadrži, svom silinom probio između dvojice romejskih legionara, iznenađenih mladićevom drskošću, i kroz velika ulazna vrata istrčao na prostran natkriljen trem. Odatle se, preko širokog stepeništa, sjurio do atrijumske staze, kojom je izašao pravo na veliko i osunčano dvorište sudske palate.

Sara je, sva prestravljena i u brizi za Šimunom, pratila sinovljev izlazak. Molila se Bogu da mu vojnici ne naude u njegovom nekontrolisanom besu i ludosti. Zar bi tim strancima bilo teško da potegnu mač i poseku Aleksandra? Nimalo! Uostalom, toliko je puta videla slične scene bezumnog i nepotrebnog nasilja, čak i u bezazlenijim situacijama i bez ikakvih vidljivih povoda, ukoliko ih je uopšte bilo. Strepela je i inače, još samo da joj sada, nakon svega, obojica stradaju, i muž i stariji sin. Nije znala šta se događa sa Šimunom i to ju je brinulo. Ko zna da li je živ? Šta ako su ga vojnici, po sudijinom nalogu, zaista išibali? Usrdno je molila Jahvea da ne bude tako. Šta ako im se Šimun usprotivio? Šta ako su ga osakatili, ili ubili? Ne, nešto toliko strašno nije smela ni da pomisli.

I Avram je bio zabrinut za Šimuna. Ipak, strpljivo je čekao da se Romeji uklone i razidu. I u njemu je kuvalo, no uspevao je da obuzda srdžbu i bes. Mogao je i on da se prepusti osećanjima, ali nije. I on bi Varavi najradije odrubio glavu. I ne samo njemu. I ove neznabošce bi sve pobio – toliko je kivan na njih nakon ovog suđenja, na sve njih. Onom sudiji bi prvom odrubio glavu, i onom zadriglom pisaru koji, kao šakal, smrdi na

užeglu svinjsku mast. Mrzi ih. Mrzi ih iz dna duše. Mrzi ih jednako kao Iroda. Sve ih mrzi.

Hoće li pomazani konačno doći i osloboditi Judejce od ove pošasti?, pita se Avram, ali nema odgovora. Nema ga sada kao što ga već godinama nema. Kao što ga decenijama niko nema. Seća se, razgovarao je sa Šimunom već nekoliko puta, predlagao mu je da idu u Mesadu k esenima. Da su otišli tada, ništa se od ovoga ne bi dogodilo. A nisu otišli. Nisu jer se Šimun plašio za decu, plašio se da će romejske legije krenuti u pustinju, na Kumran i na Mesadu. *Da čovek zna gde će pasti, seo bi, pomirljivo zaključi Avram. Ipak ne može tek tako da osuđuje pašenoga i prijatelja.*

Konačno, nakon što je sudnicu napustio i poslednji vojnik, Avram povede Mirijam i Saru ka izlazu. Ruf se vukao za njima zaostajući korak-dva; kretao se pognute glave, postidjen i povređen.

„Jadno dete“, prošaputa Mirijam.

Avram sačeka da Mirijam izvede Saru iz sudnice, pa zagrlj Rufa i poljubi ga u teme.

Kada su izašli u dvorište, sunčevi zraci ih odjednom zaslepiše. Tek kada su mu se oči privikle na žarku svetlost, video je da je dvorište ispred zgrade suda pusto. Samo su dvojica stražara stajala na suprotnom kraju dvorišta, kraj izlaza prema ulici.

Šimuna nije bilo nigde u dvorištu.

Sara uzdrhta i zakuka. Teško da je mogla i da pomisli da je Šimun otišao; biće da su ga odveli, možda i utamničili, ne daj bože – prebili ili čak ubili.

Mirijam je obgrli i privuče je sebi.

„Nemoj“, teši je. „Ne plači, daće bog da je dobro. Možda su ga samo isterali na ulicu“, umiruje sestru, mada ni sama u to što govori ne veruje.

Avram ih povede preko praznog dvorišta. Stražari su nezainteresovano stajali oslonjeni o zid i dremali u hladovini, ne udostojivši ih ni pogleda. Aleksandar je već bio na kapiji. Tek što je izašao na ulicu, za njim potrča Ruf, dozivajući ga. Sara htede da ih pozove da se vrate. Nije želela da ih ispušta iz vida; veliki strah je u njoj, želi da bude sigurna da im se ništa neće desiti.

Aleksandar je već bio na ulici kada ga je sustigao mlađi brat. Osvrtao se tražeći oca pogledom, a kad ga je ugledao, samo se na tren okrenuo ka majci i nešto joj doviknuo, „Tu je“ ili nešto slično, i nestao joj sa očiju. Ruf ga je u stopu pratio.

Sari zadrhta srce i ona za njima pohita ka kapiji.

Našli su Šimuna kako, bez svesti, leži u prašini kraj zida. Lice mu je bilo podliveno, rane mu behu prekrivene još nedovoljno zapečenom krvlju, ali zato ispunjene prašinom, a usne rasečene i izobličene od otekline. Iz ugla usana cedila mu se krvava bala.

Aleksandar kleknu kraj oca i podiže mu glavu. Ruf zaplaka verujući da mu je i otac mrtav. No kad Šimun zaječa, sav se ozari i povika majci: „Mama, aba je živ! Živ je!“ Uto stiže i Avram, a za njime Sara i Mirijam.

Šimun pokušava da otvori oči, no ne uspeva, kapci su mu podbuli i teški; oseća bol u grudima, diše plitko. Polako počinje da se priseća malopredšnjeg događaja. Čuje glasove i prepoznaje ih, no slika pred njegovim očima još je mutna, jedva razaznaje likove oko sebe.

„Šimune, Šimune“, čuje Sarino dozivanje, kao da dopire iz daljine.

„Aleksandre, pomoz mi“, reče Avram pokušavajući da Šimunu povрати svest.

„Mogu sam“, prozuko i s bolom progovori Šimun. Pokušava da ustane, ali ne polazi mu za rukom. Sve ga boli: ruke su mu nejake, jedva ih kontroliše, a noge ga ne slušaju, kao da je paralizovan. Opušta se i predaje, prepušta se starijem sinu i pašenogu. Ipak, stid ga je, srami se zbog toga što ga sinovi vide u bednom stanju, pa on bi trebalo da im bude primer. Ovakav, prebijen, to sigurno nije.

„Polako, tata“, kaže mu Aleksandar.

„Hajde, polako, osloni se na mene“, dodaje Avram i pažljivo ga podiže snažnim rukama.

Aleksandar i Avram pomogoše Šimunu da stane na noge i povedoše ga niz ulicu. Sara je išla za njima, a Ruf se držao njenih skuta i trudio se da i on bude od kakve koristi, pa je činio sve da pomogne majci. Mirijam ih je pratila u tišini. Hodala je skrušeno i u sebi izgovarala molitvu – samo su joj se usne micale.

Kada stigoše do kuće i uđoše u dvorište, položiše Šimuna na divan u dnu bašte, pod lozu koja je odavala prijatan hlad.

Kada ga konačno umiše, kad mu previše grudi i premazaše rane melemima, žene se udaljiše. Pored Šimuna ostade samo Avram. Čak se i Aleksandar povukao u kuću.

Dvojica muškaraca su ćutala. Jedan je ležao zatvorenih očiju i mirno disao dok je drugi sedeo na klupi, oslonjen o zid visoke ograde, i gledao preko krova kuće u daljinu.

Konačno, Šimun progovori drhtavim glasom.

„Sramota.“

„Jeste, vala“, odgovori Avram zamišljeno. „U pravu si, sramota je. Samo tri godine na galiji. Zar jedan mladi život toliko vredi?“

„Sve tamo beše sramota. Samo suđenje beše sramotno, i onaj sudija, onaj Romej, bezdušni neznabožac – jesi li ga samo video? Biće da za njega život njegovog psa vredi više od Rebekinog života. Za njega smo svi mi divljaci. Ne nazva li nas tamo neko varvarskim psinama? To smo mi za njih. To je moje dete za njih!“

„Šimune, Bog sve vidi. Platiće on svoje, i to stostruko. Svi će oni pred božji sud i gorko će iskajavati svoje greške. Sad, šta da očekuješ od Romeje? Vlast je tuđinska i bezdušna.“

„Da li mi to može biti kakva uteha, Avrame?! I sam znaš da ne može. Ipak, očekivao sam bar malo ljudskosti i bar malo saosećanja. Očekivao sam bar malo poštovanja prema žrtvi, prema majčinskoj suzi. Ništa, moj Avrame. Gad je to varvarski. Neću i ne mogu to da zaboravim.“

„Znam, znam da ne možeš“, odgovori mu Avram. „I meni se srce cepa.“

Iz Šimuna iznenada provali sav zaprečeni bes, jad i nemoć. Više nije mogao da potiskuje suze i bolne jecaje koji su pokuljali iz njegovih grudi – plakao je sve glasnije.

Avram spusti pogled ka zemlji – ćuti, utišao je dah ne bi li postao neprimetan i za Šimuna nevidljiv; zna da je njegovom pašenogu potrebno da sav bol koji se nagomilao tokom poslednjih nekoliko dana pusti iz sebe, jer bi mu inače srce prepuklo.

Na ulici se čuju glasovi prolaznika. Kraj kapije, smejući se, protrčaše deca, a s batom njihovih bosih nogu nestajali su i njihovi glasovi, utapajući se u dnevnoj vreći.

Šimun je prestao da plače. Isplakao se i lakše mu je. Da li mu je zaista lakše? Ponovo oseća bol u grudima koji ga primorava na plitak dah, i na mirovanje.

Leži zatvorenih očiju. Pažnju mu privlači udaljeno njakanje nečijeg magarca. Čudno, nikada ranije nije toliko jasno primećivao živost na ulici, do njega nisu dopirali svi ti zvuci života, dečji smeh, ženski glasovi, lavež pasa, šum lišća, zvuk vetra – nije primećivao reči koje su ljudi izgovarali, a još je manje opažao njihova osećanja.

Žene se dovikuju, smeju se dok razgovaraju, jedan ženski glas veselo peva. Odnekud iz daljine, čuje se lavež.

Sada je sve to Rebeki uskraćeno. Sada pak i sam primećuje sve to, sada kada ga to opterećuje i kada ga čini žalosnim zbog gubitka deteta. Kao da ga podseća na sve propuštene trenutke u kojima je mogao da joj posveti svoju ljubav i svu nežnost koja je u njemu za nju postojala. Žao mu je zbog propuštenog, očajan je jer ništa ne može da ispravi.

Dvojica muškaraca ćute. Šimuna je stid zbog toga što je pred Avramom pustio suzu; Avramu je pak neprijatno što je prisustvovao tom doista teškom trenutku.

„Hoće li svemu tome doći kraj?“, konačno prekide tišinu Avram.

„Ne znam“, odgovori Šimun nakon dužeg ćutanja, pa duboko uzdahnu.

„Vidiš sada i sam, u pravu su ziloti“, jedva čujno nastavi Avram. „Više niko hohmu ne poštuje, pohota i razvrat na svakom koraku, nemoral i opšte propadanje. Zakone božje više niko ne poštuje. Ubistva, razbojništva, otimačina, pljačke, zelenašenje... Nikad kraja zlu ljudskom. Zar gore može biti?“

„Ne može, očigledno. Nema pravde.“

„Nema, moj Šimune.“

„Tako mi Jahvea, Avrame, biće je. Uzeću je u svoje ruke.“

„Nisam sve ovo zbog toga rekao. Nemoj misliti da sam nešto pokušao da ti nametnem“, prekide ga Avram. „Čuj, Šimune, ti imaš porodicu. Imaš ženu, ipak još imaš ovo dvoje divne dece. Misli i na njih, na Aleksandra i na Rufa.“

„Oko za oko, zub za zub, Avrame. Nije li to božji zakon?“

„Jeste, ali...“

„Zar to nije pravedno?“

„Pravedno? Jeste, Šimune, pravedno je, ali i pravednici stradaju. Zar Rebeka ne beše pravedna? Kome je ona ikakvo zlo učinila, kome je ružnu reč izrekla, kome je kakvo zlo pomislila?“ Sve to u jednom dahu izgovori Avram i ustade, pa se okrete ka kući i začuta.

Šimun ga promatra ne govoreći ništa. A i šta bi rekao? Delić njegove svesti mu govori da je ta razumnost na koju mu je Avram ukazao dovoljna sama za sebe, da razumnom čoveku ne bi bilo potrebno ništa više reći, no koliko je on sposoban da bude razuman, koliko je u njemu volje i snage da postupi na taj način? Kako besu sebi da prevlada? Pa i da uspe, kako sebi da pogleda u oči, kako sa sobom da se pred Jahveom suoči?

Avram se naglo okrete ka prijatelju i progovori drhtavim glasom.

„Ne dade li Irod da onom pravedniku, onom zilotu, propovedniku Jovanu, sinu Zaharijinom, onom što na Jordanu krštavaše, odrube glavu? I zašto? Zbog pohote i neprirodne, Bogu mrske skaredne strasti prema Salomi. Ne postradaše li, raspeti na krstu, mnogi pravednici s božjim imenom na usnama? Zar Gulgulta nije strašno gubilište? Razapinju Romeji, razapinje Irod – razapinju pleme Davidovo, ne znaš ko više.“

Šimun jedva vidno klima glavom. Njega druge misli muče. Kako da Varava hoda zemljom pod kojom je Rebeka pogrebena? Kako sebi da gleda u oči, kako pred Saru da izađe? Čak je i Aleksandar znao šta valja učiniti – zar nije svu noć tražio Varavu po gradu?

„Ubiću ga, Avrame. Osvetiću Rebeku. Sam ću ga kazniti“, tihim glasom, ponajpre sebi, otkriva Šimun upravo donetu odluku.

Avram kao da je u transu, obuzet je svojim mislima. Ne čuje svađu žena na ulici, ne čuje dečji smeh, ne čuje Šimuna.

„Hoće li konačno doći Mešijah i izbaviti nas?“, pita se. Očajanje koje ga je preplavilo iz glasa mu izvire i nezaustavljivo kulja.

Šimun se rve sa svojim mislima, do njega ne dopiru Avramove reči.

„Naći ću ga makar se i pod zemlju sakrio i ubiću ga.“

„Sećaš li se, Šimune, jednom zajedno otidosmo u Vitaniju, te izadoismo do Jordana i predosmo preko reke, a onaj Kanajac za koga neki pričahu da je prorok a drugi da je Mešijah, a koji za sebe tvrdi da nije ni jedno ni drugo, beše okupio mnoštvo naroda, pa je sledbenike svoje vodom krštavao radi pokajanja za oproštaj grehova.“

„Potkupiću straže u tamnici, platiću da me propuste krv da mu pustim, da mu vrat prerežem, život da mu prekratim kao što je i on detetu mojemu.“

Iz kuće je izašla Mirijam u pratnji dveju sluškinja koje su nosile pladnjeve s hranom. Nečujno je sišla niza stepenice i krenula ka dnu bašte, gde je na divanu ležao Šimun. Žene su je pratile nečujnim koracima.

Avram, zaokupljen sopstvenim mislima, nije ni čuo ni video žene koje su mu prilazile. Ni Šimun ih nije uočio. Pred njegovim očima je

treperio isceren Varavin lik, lik kreature koji se tamo, u sudnici, duboko urezao u njegovo sećanje. Znao je da to iscereno, krezubo i modrocruvenim ožiljcima izbrazdano masno lice nikada neće zaboraviti.

„Sećaš li se, Šimune, da je govorio da *on krštava vodom, ali da za njime ide jači od njega, kome nije dostojan odrešiti remenje na obući njegovoj; da za njime dolazi onaj koji će Svetim duhom krštavati, Svetim duhom i ognjem?* Vaistinu ognjem treba krštavati, Šimune, čistiti valja ognjem porod aspidin, sažeći plevu ognjem neugasivim.“

„Istinu govoriš“, progovori Ana, sluškinja, koja je pristigla da muževima postavi trpezu. „Istinu govoriš, Avrame. Mogu životom svoga jedinca da svedočim jer sam i sama jednom, ima tome tri godine, bila na Jordanu s mnogo naroda koji, kao i ja, dođe da se očisti od greha, baš kada je Jovan vodom u reci krštavao onog Jehošuu, sina Josifa iz Nazareta.“

„Ne sećam se. Ne želim da se sećam“, jeknu Šimun. „Čemu to? Hoće li to vratiti Rebeku?“

„Veruj, Šimune“, progovori Rahela, druga služavka, dok je po trpezi ređala činije s povrćem. „Veruj kao što ja verujem. Sve ti je to istina što pričaju i Avram i Ana. Pričali su mi ljudi da se tada s neba spustio sunčev zrak i s njim beli golub, i da se razlegao božanstveni hor najlepših glasova koje je ljudsko uho ikada čulo. I još su pričali da je sam Jovan tada rekao: *Ovo je onaj za koga rekoh: koji za mnom dolazi preda mnom bi, jer pre mene beše.* I kazuju svi koje sam slušala da *svi prisutni koji poverovaše od njegove ponoće primiše blagodat nad blagodatima.*“

„Šimune, verujem da je Rebeka sada na boljem mestu, među pravednicima i uz božje skute“, dodade Ana blagim glasom.

Mirijam stoji postrance i zabrinuto posmatra Šimuna. Izgovorene reči očigledno ne dopiru do njega.

„Kako ću međ ljude ako ne osvetim svoje mrtvo dete?“, mrmlja Šimun, pogleda uprtog u jednu tačku.

Mirijam priđe Šimunu i sede na divan kraj njega, te stade da mu vrhovima prstiju uklanja duge čekinjaste pramenove posedele kose s čela. Čudno, primeti, kako je posedeo od Rebekine pogibije, kako se izmenio i u licu: oči su mu usahle i upale u duplje, sjaja više u njima nema, čak ni svetlosti, duboke su i tužne; pogled mu je odsutan, kao da je odlutao preko judejske pustinje. Poslednjih nekoliko dana jedva da je nešto prezagajio, tek na grdno Sarino navaljivanje i na silu. I onda ono suđenje, tek ga je ono teško pogodilo. Zna to vrlo dobro, sve i da nije bila u sudnici. Konačno, batinanje ga je dotuklo i slomilo. Jadan Šimun. Jadna Sara, jadna deca.

„Šimune, hajde da jedeš. Evo, donele smo ti čorbicu“, govori mu Mirijam dok prinosi posudu s blagom čorbom. „Od povrća je.“

Šimun i dalje odsutno gleda u daljinu, ne primećujući Mirijam.

Mirijam prinosi kašiku Šimunovim ustima, no on ne reaguje.

„Hajde, Šimune. Moraš. Bar malo.“

„Čula sam da je taj Jehošua činio čuda, da je mnoge lečio, demone je, kažu, iz ljudi izgonio, slepi su od njegovog dodira progledali“, govori Rahela dok stoji kraj Mirijam.

„Jeste, i ja sam to čula“, potvrđuje Ana i klima glavom. „Možda bi mogao i Šimunu da pomogne? Šta misliš, Avrame? Čula sam da je u

Vitaniji. Možda bi neko mogao da ode do njega i da ga zamoli da dođe?“

„Ne zanosi se, ženo“, prekorno joj odbrusi Avram. „Jedino čudo koje bi mu sada moglo pomoći jeste da Rebeka vaskrsne. A to je, nažalost, nemoguće.“ Avram nemoćno raširi ruke i upre pogled ka nebu.

„Ni to za njega nije nemoguće“, odgovori mu Ana. „Zar nije vaskrsnuo Lazara?“

„Ne znam“, s bolnim uzdahom reče Avram. „Ništa više ne znam.“

„Pošalji nekog, Avrame, pošalji Aleksandra i s njime nekog od slugu.“

Avram je pogleda i zamisli se. Već neko vreme nije video Aleksandra. Doista, gde je? Gde je taj mladić?

Sada kada je Šimun u teškom stanju, Avram oseća duboku odgovornost ne samo za oba Šimunova sina već i za Saru, za čitavu njegovu kuću, jednako kao što oseća za svoju.

Zbilja, nije video mladića otkako su došli. Svu svoju pažnju je posvetio Šimunu. Oseti kako mu srce brže lupa, kako mu nervoza raste i širi se grudima. Loš osećaj ga preplavi, pa se brzo uputi ka tremu kuće, gde su žene sedele.

Ugledavši ga, Sara ustade i krete mu u susret.

„Šta se desilo?“, upita ga zabrinuto.

„Gde je Aleksandar?“

Sara se osvrnu i usplahireno poče da šara pogledom po dvorištu. Zaista, ne seća se da je videla sina, toliko je smetena da nije ni primetila da ga nema.

„Ne znam, zaista ne znam.“

Uto stiže Ana, pa se priseti da je videla Rufa, ali starijeg gazdinog sina, čini joj se, nije – ni sama nije sigurna. Svu svoju pozornost je usmerila na poslušanje.

Uto i Mirijam pristiže.

„Ruf! On će znati“, vrisnu Mirijam skoro nečujno, prigušenim glasom, tek da je Avram čuje, te se okrete i pohita ka kući.

„Rufe, sine, dođi“, povika Mirijam ulazeći u veliko predvorje.

Avram ju je pratio u stopu.

Nije potrajalo dugo, a Ruf proviri u bočni hodnik iz sobe i, ugledavši Mirijam i Avrama, uplašeno ih pogleda.

„Dođi, sine...“, zausti Mirijam.

„Ne boj se, nije ništa strašno“, upade joj Avram u reč jer vide da je dečaka skoro savladala panika. „Samo nas zanima gde je Aleksandar. Nisam ga video otkako smo došli.“ Zatim, kao da se pravda, dodade: „Trebalo bi nešto da me poslušā.“

„Mogu ja“, ponudi se Ruf.

„Ma dobro, možeš, svakako. Nego, doista – gde ti je brat?“, uporna je Mirijam.

„Otišao je s Josijom i Išmaelom do hrama“, odgovori joj Ruf. Videvši da je i dalje zabrinuta, dometnu: „Zašto?“

„Nije se javio, eto zašto!“, ljutito mu odgovori Mirijam.

„Nadam se da neće napraviti kakvu glupost“, reče Avram, povlačeći Mirijam za ruku.

„Najbolje će biti da pošalješ nekog po njega“, tiho ga posavetova Mirijam.

„Poslaću nekog od Šimunovih slugu“, reče Avram i brzim korakom napusti kuću.

Tajanstveni stranac lagano korača stazom; Šimun ga prati na odstojanju. I jedan i drugi svojim putem idu, svom cilju, misli Šimun, ali ne zna šta je strančev cilj; doduše, ne zna baš sasvim ni svoj. Ne poznaje sopstveni put, niti mu je izvestan vlastiti cilj. Da li ga uopšte ima? Siguran je već da ga nije imao ni kada se zaputio u pustinju.

Žedan je. Snaga mu je na izmaku. Bože, kako li ovom strancu polazi za rukom da ova jara na njemu ne ostavlja nikakvog traga?

Nepoznati iznenada zastaje i okreće se, širi ruke i lako, jedva primetno se klanja, kao da mu je sluga.

„Oprosti mi, zaista sam neuidavan. Sigurno si žedan?“

Šimun se prenu. Nakon strančevog pitanja, oseti još nesnosniju žeđ.

„Žedan? Da. Jesam. Žedan sam. Mnogo sam žedan“, zburnjeno mu odgovori Šimun prozuklim, šištavim i jedva razgovetnim glasom. Oseća kako mu pluća gore, kako mu se grlo cepa.

Stranac mu pruži staklenu bocu debelih tirkiznih zidova.

„Izvoli, Šimune, utoli svoju žeđ.“

Da li da prihvatim ponuđeno?, pita se gledajući bocu u strančevoj ruci. Otkuda sad ta boca? Da, žedan je. Izuzetno je žedan, svakim trenom žeđ postaje sve jača i poriv neodoljiviji. Gotovo je siguran da je stranac nije imao u rukama. Pita se šta da čini. Gotovo oseća miris vode, čini mu se da do njega dopire njena svežina; preplavljuje ga, a on ne može da joj odoli. Oseća vodu svim svojim bićem. Oseća je, kao da je živa. I živa je, diše i pulsira u boci, priziva ga, mami ga i zavodi. *Postoji li kakav razlog da odbijem ponuđeno?* Osim toga što su

okolnosti krajnje čudne i nejasne, ne vidi povoda koji bi ga nagnao da odbije ponuđeno. Ipak, u tim okolnostima, voda je prava dragocenost. Oseća kako su mu usta suva, i grlo; oseća sitne čestice prašine na nječima, škripu peska pod zubima. Teško diše. Da, žedan je. O kako je žedan. Taj neznanac ne može ni da pojmi koliko je žedan, i vode i svačega.

„Ne zavodim te niti pokušavam da te prevarim. Uzmi je i primi kao dar, ili nemoj; tvoja je volja, tvoja odluka. Slobodno si biće i sam odlučuješ.“ Stranac načas začuta, no odmah promenjenim glasom dodade: „Kako je to poznato.“ Nasmejao se. „Ne primoravam te, niti te uslovljavam. Ne podvaljujem ti. Volja i izbor su tvoji“, konačno dometnu tihim glasom.

O kako je žedan, kako želi tu vodu u strančevoj ruci, žudi za njom. Odbacuje svaku sumnju. A i zašto bi sumnjao? Ima li ikakvog razloga za sumnju? Prekoreva sebe zbog tolikog zazora koji prema neznanцу gaji. Sa ustezanjem, pomalo sramežljivo, Šimun pruža ruke ka strancu i boci u njegovoj ruci.

Nijedan mu zakon, ni božji ni ljudski, ne zabranjuje da veruje ljudima. Ali on više ne veruje ljudima, ne može. Nakon Rebekine smrti – nikako. Nakon njene smrti, više ga ni za zakone nije briga. Čemu oni? Gde su bili kada je ubijena? Gde su bili kada je horda obesnih oružnika rušila sve pred sobom u njegovom domu tragajući za njime, kada su napali, povredili i ubili Saru? Zar nije i tada trebalo poštovati zakone? Da su ih poštovali, sada bi obe bile žive, a on ne bi lutao pustinjom. Šta ga više obavezuje da poštuje bilo šta i bilo koga, da veruje u nešto?

Žedan je, poludeće od žeđi.

Obema šakama grabi staklenu posudu od stranca i drhtavim rukama je prinosi ustima;

trudi se da ni kap ne preda pesku. Prepušta se trenutku, oseća kako se otupela čula bude; prija mu hladnoća stakla, čuje kлокot vode, oseća njeno strujanje. Hladna voda, živa voda.

Pije, isprva uzdržanim, malim gutljajima, kao da kuša, kao da savladava strah i nelagodu usled strančevog pogleda, a potom žeđ uklanja sve prepreke, te on pije i pušta da mu hladna voda struji telom, da širi svoju svežinu, da mu vraća život u otupelo i vrućinom sažeženo i izmoždjeno telo. No oseća i više od svežine, više od snage koja mu se vraća, više od telesnog – život se vraća u njegovo telo.

„Prija li?“

O da, i te kako prija, pomisli Šimun, *kako samo prija*. Samo klima glavom, poput kakvog musavog derišta; odgovorio bi, no ne može – žeđ je prevelika, ne dozvoljava mu da odvoji bocu od usta ni na tren. Ne prestaje da pije velikim gutljajima. Žeđ je isuviše jaka, telo suviše slabo. I dalje klima glavom i netremice posmatra zadovoljno lice stranca dok voda ističe iz boce i plavi ga. Oseća kako mu se telo budi, kako snaga u njemu narasta, kako ga ispunjavaju spokoj i mir i kako mu se vraća sigurnost. Oseća zadovoljstvo. Oseća sebe. Milota se širi telom, sva mu se čula bude; čini mu se da svežina vode doseže do svake čestice njegovog tela. Oseća svoje telo kako buja, kako cveta, baš kao što bi, veruje, i ta pustinja procvetala kada bi joj se Jahve smilovao i s neba na nju pustio obilnu kišu.

Stranac mirno stoji pred njim i smeška se. Na licu, u očima, očituje mu se zadovoljstvo, da li sobom ili buđenjem života u telu žednog – teško je odgonetnuti, no Šimunu to više i nije važno.

Konačno uklanja bocu sa usta. Utolio je žeđ. Namah se zapitao da li je njegovo

ponašanje pred strancem bilo neprilično. Šta ako je i on žedan, a zarad gostoprimstva je prvo njemu pružio bocu? Šta ako mu je popio svu vodu? Pogleda u bocu i zapanji se: boca je bila puna. Nije li pravo čudo, nije li to doista živa voda? No ta misao ga je zaokupila samo na tren, a potom je zaboravio na sve svoje nedoumice.

„Uh, baš bejah žedan“, reče vraćajući bocu nepoznatom, kao da pravda svoje neprilično ponašanje. „Oprosti mi moju nepristojnost.“

„Ne zameram, znam ja šta je neutoljiva žeđ. Susrećem se s njom čitavog svog života.“

„Dugujem ti neizmernu zahvalnost.“

Čovek pred njime nemarno prihvati bocu za tanko i dugačko grlo i diže je do očiju, prodrma je kao da procenjuje sadržinu, a potom se zadovoljno nasmeja i nehajno je odbaci u stranu, ne skidajući pogled sa sagovornika. Čas kasnije, odjeknu prasak; boca puče i srča se razlete unaokolo, te vrelo u kamenu nastaje i voda niz stenje poteče ka žednoj zemlji.

Šimun se zgranu, pa pogleda stranca s bezmernim čuđenjem. Ta boca mora da vredi pravo bogatstvo, a gle šta on radi – kao da je najbogatiji čovek na zemlji, ili pak pljačkaš i razbojnik koji ne ceni vredno i mukom i trudom stečeno.

„Zašto to činiš? Zar posuda nije vredna, zar voda u njoj nije dragocena?“

Stranac začuđeno pogleda Šimuna, kao da je iznenađen pitanjem. Ne reče ništa, već se samo nasmeja, odmahujući glavom kao da kaže: ne obraćaj pažnju na bezvrednu stvar. Potom se nehajno okrete i pođe.

Šimun je ostao da stoji začuđen. Posmatra stranca kako lagano odlazi odmerenim i dostojanstvenim, lakim korakom, kao da jedva dodiruje zemlju.

Procenjuje strančevo držanje. Pita se da li to uzdignuto držanje glave odaje samosvesnost, samoljublje ili oholost. Vrlo je miran, vrlo spokojan – ili je i to očit i vidan trag grešne ljudske prirode?

U nedoumici je, ne zna šta da misli ni šta da čini; nesiguran je i neodlučan: da li da prati stranca ili da nastavi svojim putem?

Mogao bi da pomisli kako ga sledim, muči ga vlastita nesigurnost. Svako bi to tako shvatio. Verovatno bi to tako shvatio i ovaj stranac. Ne poznaje ga i ne zna da je to Šimunov put, njegova staza, koju mu je Jahve zacrtao. Tim pre je moguće da će pomisliti da ga sledi. Biće bolje da ostane na svom mestu, da sačeka da on ode. Možda će skrenuti sa staze i otići svojim putem, možda će nestati. Ili bi možda valjalo da se skloni u hlad stene i da sačeka koji čas, pa da krene svojim putem?

Načinivši nekoliko koraka, stranac zastade i lagano se okrete ka Šimunu, pa se, podbočivši se, vrati korak-dva i i malo nakrivi glavu; začuđeno posmatra Šimuna, reklo bi se da ne trepće, i blago vrti glavom.

Šimun primećuje osmeh u uglovima njegovih usana. *Ovaj čovek ipak nije demon,* zaključuje.

„Ideš li sa mnom ili se to dvoumiš, ljut zbog suda i vode koje odbacih?“

Šimun je neodlučan i zato ćuti.

„Nemoj pridavati previše značaja stvarima“, bodri ga stranac. „I sam znaš da su prolazne. Boca bi se kad-tad razbila, a voda prosula. Svejedno je kada bi se to zbilo: danas, sutra, za nekoliko meseci ili za koju godinu. To neće promeniti ni sudbinu boce ni sudbinu vode u njoj. Je l' tako?“, zaključuje on, netremice gledajući Šimuna i ne skidajući osmeh s lica.

Šimun oseti nelagodu i obori pogled.

„Eto, taj smo neizvestan problem upravo učinili izvesnim“, zadovoljno reče stranac.

Šimun se pita šta mu je činiti nakon takvog strančevog postupka. Kako da taj čudnovati gest prihvati? Da li je taj čovek zbilja toliko ohol i bestidan ili sažaljenja vredan zloslutnik? Možda je sledbenik onog Helena Antistena, za kojeg je čuo od nekih putnika koji bejahu u Atini, pa mu o njemu govora. Svakakvog sveta ima.

Možda je ipak i on sam iz Helade? Biće da je tako.

„Šimune, ne muči sebe“, obrati mu se stranac, „stvari su propadljive i truležne. Veruj mi, ne zavređuju pozornost. Zar nisi to već i sam shvatio?“

Šimun ga promatra ispod oka, oseća se postićenim. Biće da govori istinu. Zar boca, ma koliko skupocena bila, vredi koliko jedan tren nečijeg daha? Zar išta može nadomestiti Rebekin osmeh, njen pogled, zar ima blaga kojim bi mu to iko mogao platiti?

„Istinu govoriš“, odgovori mu Šimun.

„Eto“, pucnu prstima sagovornik. „Sada kada si povratio snagu i svežinu, pošto si zadovoljio dušu i čula svoja, mogli bismo nastaviti razgovor“, reče samozadovoljno i lagano se pokrenu, pozivajući pritom Šimuna i pokazujući mu rukama da ga prati.

„Tvoj sam dužnik, neznanče“, odgovori Šimun i povinova se želji sagovornika, lagano krenuvši za njim.

„Ne zahvaljuj unapred da se kasnije ne bi kajao.“

Šimun zastade. Dokle ovakvi obrti? Taj čovek ga svakim trenutkom sve više čudi i iznenađuje. Doista ga ne shvata. Čas deluje

prijazno i uliva poverenje, čas je odbojan i unosi sumnju u njegove misli.

„Zašto bih se kajao?“, upita, zabrinut.

„Izbor je prokletstvo plemena Adamovog. Jedno kajanje nikada ti neće nedostajati. To je usud koji sloboda i neznanje sa sobom nose.“

„Ne razumem te.“

„Razumećeš“, odgovori stranac ne zastajući. „No, ideš li?“, upita načinivši nekoliko koraka.

Šimunu se učini da ga stranac promatra čak i kada mu je okrenut leđima. Konačno se pokrenu i krotko krenu za njim, skoro pokajnički. Zaista, zar je ta boca toliko bitna, zar na osnovu toga da sudi o tome kakav je neko čovek? Uostalom, svako je vlastan da sa svojim imetkom čini što mu je drago. Čak je i nepristojno mešati se, a pogotovo nije lako suditi drugima. Ipak, zar taj postupak ne govori o razmetljivosti strančevoj? Onda, sopstvena trpeljivost i povlačenje pred bahatošću ne daju mu mira. Taj strančev čin nikako ne može da poveže sa utiskom koji je na njega ostavio onaj čovek s Jordana. Ne, to ne može biti ista osoba. Pre će biti da je ovaj stranac bogat i da je bahatost njegova priroda. Ili ga je možda zaposeo sam demon, te je u njegovoj vlasti? Šta ako je on sam demon? Opet, pogled mu je blag a reči tople, a zaposednuti nisu takvi, bar koliko je njemu poznato. Opet, ko zna; možda i greši. Uostalom, zar je sad sve to važno?

Ophrvan vlastitim nedoumicama, sustigao je stranca i nastavio da korača uporedo s njime. Tada podiže pogled, te susrete njegov i oseti kako ga snažno prožima nekakva čudesna snaga.

O Jahve, ne uvedi me u iskušenje i zaštiti me od nečastivog, pomoli se u strahu od nepoznatog što beše pred njime.

„Dakle, da li ti se sada čini da znaš ko sam?“, obrati mu se stranac mekanim i prijaznim glasom.

Skoro da je i zaboravio da su tako i započeli razgovor. Kada je zaustio da porekne svoje znanje o tome ko bi mogao biti njegov sagovornik, u dubini svesti pojavi mu se neuobičajena sumnja, mala no dovoljna da ga još više uznemiri i da poljulja njegovu ionako tananu sigurnost. Ništa ne reče, samo pognu glavu i obori pogled.

„Pošten da budem, ne znam. Kada si mi se nenadano obratio, uplaših se grdno. Potom te ugledah kako preda mnom stojiš. Delovao si odveć čudno, čak nestvarno, stojeći mirno usred pustinje, gospodski odeven, pa posumnjah da si čovek“, iskreno mu odgovori, primoravajući sebe da se nasmeši, no i dalje je izgledao krajnje skrušeno i nesigurno.

Šimun htede da mu kaže da je doista u jednom trenutku posumnjao u to da je demon, kao i to da ga je potom taj strah napustio. Opet, predosećanje mu kaže da bude oprezan pri svom sudu. Zbilja ne zna ko je on. Sve se u njemu buni protiv nepoznatog. Nije li to krajnje ljudski? Zaista je zbunjen. Čudne okolnosti, čudna osećanja, čudne misli. S druge strane, privlači ga, kao da poseduje nekakvu neobjašnjivu i tajanstvenu snagu. Ili je sve to zbog sunca, vrućine i žeđi. Sve što se događa u ovoj pustoši, makar i najobičnija pojava, nesvakidašnje je, a time je i čudo. Siguran je da i njegovo životno iskustvo nehotice govori kroz njega.

Šta se to sa mnom događa?, pomisli uzrujan. Kakve se to sumnje u meni rađaju? To

čak nije nikakva misao, to je samo goli nagon. Ima utisak da mu se svest širi. Strah ga je da bilo šta izgovori, jer oseća: poteći će iz njega nepoznato, neizrecivo, nesaznajno. Da li je to ono o čemu je stranac upravo govorio? Da li je mislio na iskonski strah, onaj strah koji je duboko pohranjen u njegovoj duši, na ono nepoverenje, na nešto podsvesno, ili pak na nešto drugo, ali takođe njemu nedokučivo i nepojamno?

O Jahve, spasi me grešnog i ne sruči gnev svoj na mene, slugu tvojega, zavapi bacajući uplašen pogled ka nebu. Pomoći niotkud, samo ga sunce prži svom podnevnom žestinom.

Stranac se šeretski nasmeši, kao da ga izaziva.

„Otvori svoj um i pusti da duh tvoj telo i dušu tvoju preplavi i sve će biti kako je rečeno pre nastanka vremena“, progovori stranac sa čudnom setom u glasu.

Ovaj, ako je čovek, ili je prorok ili je ludak – trećeg nema. Deluje kao da zna više no što govori. Mnogo više. Šimun sumnja da je stranac lud i sve manje veruje da su ga zaposeli demoni. Viđao je ljude čije duše i tela behu zaposednuti, a ovaj nije ni nalik njima; ubeđen je da ovaj čovek nije posednut. Ako pak nije lud, njegova vlast i sila sigurno su veliki. Više nije onoliko siguran u sebe i u svoja sećanja, sopstvena misao nije mu pouzdan svedok. Nesiguran je, pita se da li je doista moguće da je tog čoveka video na reci među onim silnim narodom, ili ga je možda video negde drugde. Gde bi to moglo da bude? No zalud svi njegovi naponi – ne seća se. Opet, sve mu je nekako poznato. Oči naročito. Te oči je već video, negde, nekada. Zna! Samo ne može da se seti

gde ih je video. Možda ga je u svojim snovima video? Ili u svojim košmarima?

„Da li znam? Da li bi trebalo da znam?“, tiho, jedva čujno i krajnje nesigurno prošaputa, potajno i molećivo, više za sebe, više sebe radi nego stranca radi.

„O da, trebalo bi, dragi moj“, nasmeja se stranac. Potom nastavi, skoro opsenarski mirnim tonom. „Zapravo, izvesno je – sreli smo se mnogo puta, Šimune. Dobar si ti čovek, Šimune, pomogao si mi pri poslednjem susretu, sećam se, i tada je još u tebi bilo ljubavi. Da, to sam video u tvojim očima. A danas? Ima li ljubavi u tebi danas, Šimune?“

Htede da mu odgovori da nema, da u njemu više nema ljubavi, no predomisli se.

„Zbunjuješ me, ne znam o čemu govoriš. Imam osećaj da se znamo mada se ne sećam odakle i od kada. Ne mogu ništa od toga da dokučim, svako mi sećanje izmiče. I kada sam ti to pomogao? Kako? Ne sećam se“, skoro očajno raširi ruke.

„To te zbunjuje, zar ne? Samo polako, ne uzbuđuj se. Nikakva ti opasnost ne preti. Naprotiv. Kako bilo, potrebno ti je vreme, a ovde ga imaš napretek. Sebe se ne moraš plašiti.“

„Sebe? O čemu govoriš? Strašiš me svojim rečima.“

Doista, čudno se oseća, a to ga i plaši. Oseća strujanje nekakvih treperavih sila kroz svoje telo, kao da mu se nešto u grudima širi i ispunjava ga nekakvom milotom. I u ušima kao da mu nebeske trube odzvanjaju. Pred očima mu titraju boje i prelivaju se. Kao da u njemu lepota pleše. *Osećam li ja to ljubav u srcu svom?*, primećuje uzbuđeno. Ima li ljubavi u tebi, Šimune? Da, to ga je pitao stranac. Sebe oseća kao vrelo iz kojeg kulja svakovrsna

milota. Kao da se kroz maglu seća nečega što je znao i što je tu u pustinji zaboravio, ili pak nečega što je nekada davno znao, što je znao u nekom vremenu koje mu je neznano i nedokučivo. To je nešto o čemu nije razmišljao svih ovih godina – otkako zemljom, među ljudima hodi, otkako zna za sebe. Sara. Sara mu nedostaje, silno mu nedostaje. I njena ljubav mu nedostaje, i ljubav koju je prema njoj osećao. Ona ljubav koju pamti, kada su bili skupa, svih onih godina zajedničkog života.

Trže se i strese kao da je nekakva jeza prostrujala njegovim telom. A možda ljubavi više u njemu nema, možda je iskopnela, možda ju je pustinja isisala iz njega? Sve što mu se dešava i što mu prolazi kroz glavu mora da je od prevelike vrućine, možda od žeđi koja ga je danima morila, ili od gladi. Da, postaje svestan da danima nije kušao hranu. Utolio je maločas žeđ i sada se glad javlja. Sigurno je to razlog takvom njegovom ponašanju i njegovoj zaboravnosti. Ali sada, kada se napio sveže i okrepljujuće vode, vraćaju mu se polako i snaga i sećanje. I čula se bude. Pa da, stvari mu postaju jasnije. Eto, i ta voda. Kako mu maločas nije palo na um da tom strancu postavi pitanje otkud se i kojim povodom zadesio u pustinji, na tom suncu koje sve pali, baš kada je on naišao, i otkuda mu toliko sveža i toliko hladna voda. To nije prirodno, to nije normalno. Ni iz jednog bunara nije kušao toliko svežu, hladnu i ukusnu vodu. I tada se uplaši vlastite misli, vlastite sumnje. Zgrči se i preblede.

Da li je on čovek?

Dok su se vraćali iz suda, Aleksandar je na jedvite jade uspevaao da potisne bes pred majkom. Da, dogodilo se upravo ono što je i mogao da pretpostavi, ono o čemu je i teča Avram govorio ocu. Za Judejce ovde nema pravde, to je bar sada jasno kao dan. Umalo je i oca izgubio. Umesto da ga s poštovanjem saslušaju, prokleti Romeji su ga prebili i izbacili ga na ulicu kao psa. S mrtvom Rebekom su se šegačili i njenog ubicu maltene pomilovali. Tri godine za ubistvo, za takvo svirepo ubistvo! Skoro da su ga i nagradili. Svetogrđe!

Kada je sa Avramom smestio oca na divan u dvorištu, nije mogao nigde u kući da se skrasi; od muke je pobegao iz svoje sobe, nije mogao da bude u zatvorenom prostoru, gušio se. Opet, ni besciljno tumaranje po dvorištu nije mu pomoglo; oca onakvog nije mogao da gleda. Ni majku nije mogao da gleda kako pati i kopni.

Onda su se na kapiji pojavili Josija i Išmael, Aleksandrovi prijatelji iz najranije mladosti – zapravo, zna ih otkako sebe pamti, skupa su odrasli.

Brzim i kratkim pokretima ruku, bez ijedne reči, pozvali su ga da im se pridruži. Po načinu na koji su mu se obratili, bilo mu je jasno da se dešava nešto značajno, o čemu odrasli ne bi trebalo ništa da znaju. Očima im je dao znak da ga sačekaju. Zatim su nestali, a on se nakon nekog vremena, iskoristivši prvu

priliku, kradomice išunjao iz dvorišta i izašao na ulicu.

„Šta je bilo?“, upitao ih je kada je izašao i za sobom oprezno zatvorio dveri kapije.

„Čuj, nešto se dešava u gradu“, uzbuđeno prošaputa Josija i stade da se osvrće i gleda da li neko slučajno sluša njihov razgovor. „Priča se da stiže pomazanik.“

„Mešijah je konačno u gradu“, umeša se Išmael, sav ozaren.

„O čemu vi to pričate? Kakav Mešijah? Otkud sad to?“

„Jeste, jeste, izabrani je na magarcu ušao u Jerušalem“, uporan je Išmael.

„Kažu da su i eseni viđeni u gradu“, dodade Josija.

„Hej ljudi, o čemu vi to govorite?“

„Uh, ala sporo razmišljaš“, nervozno mu odgovori Josija.

„Ovako. Sve ću ti polako objasniti“, ubaci se Išmael. „Dakle, čuo si za Jehošuu, Nazarećanina, sina Josifova, iz roda Davidova?“

Aleksandar klimnu. „Da, čuo sam. Ponešto.“

„Eto! Sad ti je valjda sve jasno“, upade Josija.

Aleksandar odriče glavom. Ne, njemu doista nije jasno, teško može da pohvata krajeve njihove priče.

„Čekaj, objasniću ti“, pokušava Išmael da smiri situaciju i da razložno prijatelju predstavi celu stvar. „Dakle, znaš za propovednika“, staloženo nastavi. „Za njega se priča da pravi čuda, da leči bolesne i vaskrsava mrtve. Nedavno je, priča se, vaskrsnuo nekog Lazara iz Vitanije.“

„Dobro, načuo sam nešto i o tome“, odgovori Aleksandar nestrpljivo. „I?“

„E, on nije ni prorok ni čudotvorac.“

„Dobro, a šta je?“

„On je Mešijah!“

„Kako znaš?“

„Grdan narod priča da je u Jerušalem ujahao na magarici, baš kako su proroci prorekli.“

„Jeste, baš tako narod priča“, dodade Josija klimajući glavom.

„Ma šta bulaznite?!“, iznenada se umeša Hošea, Aleksandrov vršnjak i sused.

Prijatelji umukoše i iznenađeno se okretoše ka pridošlici. Nisu ni приметili kada im se prišunjao.

„Zašto se ti mešaš?“, odbrusi mu Josija.

„Ko te je uopšte zvao?“, odbrusi mu Aleksandar.

„Hajde, gubi se“, dreknu Išmael.

„Farisejska i esenska naklapanja“, nabusito im odbrusi Hošea.

„Beži, sadukeju jedan“, prezrivo mu odbrusi Išmael.

„Pih, šizmatici“, odbrusi Hošea. „Kako može Nazarećanin i Galilejac da bude Mešijah i bar enasa? Gluposti! Pa svima je jasno da pomazanik mora biti judejskog porekla. Zar prorok Mihej nije prorokovao da će iz Beit Lehema izaći onaj koji će biti gospodar u Izrailju?“, reče, pa im slavodobitno okrete leđa i ode.

Tek kada su se uverili da se nezvanac udaljio, prijatelji nastaviše razgovor.

„Dogmatik“, promrmlja Išmael.

„Ma u pravu si“, saglasi se Josija.

„Zaboravite na tog uobraženka, nego, šta je bilo dalje?“, reče Aleksandar želeći da promeni temu.

„Pa, kada je jahao ulicama, narod je pred njim palmine grane prostirao i vikao: *Osana sinu Davidovom!*“

„I još su govorili: *Blagosloven koji dolazi u ime gospodnje. Živa istina*“, sve je uzbuđeniji Josija.

„Jeste, i još su vikali: *Blagosloveno carstvo oca našega Davida, koje dolazi*“, uporan je Išmael.

„*Osana na visinama*, pevao je sav narod koji ga je dočekaao“, nastavi Josija.

„Jeste li vi baš sigurni u sve to?“, priupita Aleksandar, sav u neverici.

„Aha“, odgovori Išmael uzbuđeno.

„Dobro. I šta je onda bilo?“

„Zaputio se ka hramu, a sav ga je narod u stopu pratio“, nastavi Josija.

„Među narodom je i mnoštvo esena. Joj, samo da si to mogao da vidiš!“, poskakuje Išmael.

„A ti si tobože video?“

„Dobro, nisam“, snuždi se Išmael. No brzo se prenu i, pun strasti, dodade: „Ali jesam čuo!“

„On je čuo!“, zadirkuje ga Aleksandar.

„Sav se grad uzbudio. Narod je izašao na ulice i svi se raspituju šta se dešava i ko to dolazi. Ludnica, kažem ti. Klicali su mu, nazivahu ga carem i naslednikom Davidovog trona. Ziloti ga nazivaju pomazanikom i izbaviteljem.“

„Stani, Josija, ništa te ne razumem. Čekaj“, prekide ga Aleksandar. Onda se okrete ka Išmaelu. „Da li je i to samo čuo ili je i bio tamo?“

„Ma ja sam prvo čuo“, odgovori mu Išmael. „Onda sam otišao Josiji, pa smo skupa krenuli put istočne kapije. Nismo mogli da omanemo – vest se brzo širila gradom, pa je bilo dovoljno pratiti gomilu sveta.“

„Znači, bili ste tamo?“

„Nismo.“

„Sad stvarno ništa ne razumem!“

„Prvo smo došli po tebe. Šta misliš, zar smo mogli da te zaboravimo?“, brecnu se Josija.

„Dobro de, ne ljuti se“, već pomirljivo progovori Aleksandar.

„Zašto se ovde zamajavamo?“, velikodušno prekide prepirku Josija. Zatim reče: „Hajdemo ka Sionu. Tamo se i Mešijah uputio i sav narod s njim. Sigurno će u hramu biti uzbudljivo. Ne bih voleo da propustim nešto.“

„U pravu si“, pomirljivo zaključi Aleksandar.

„Verovatno će Mešijah propovedati u hramu. Hajde da čujemo živi glas, da čujemo njegov midraš“, dobaci Išmael.

„Nisam baš siguran da će se sve ovo svideti Kajafi. Možda će i Irod poslati svoje oružnike? Bar tako pričaju eseni“, zaključi Josija.

„Nije li to mikra?“, zapita se Aleksandar.

„Ko zna?“, odgovori mu Išmael sležući ramenima. „Svejedno, hajdemo tamo.“

„Hajde, šta čekate, idemo“, uzbuđeno reče Aleksandar i brzim koracima krenu niz ulicu ka brdu Sionu i hramu.

Josija i Išmael se pogledaše i požuriše za prijateljem.

„Ako je tako kako pričate, cenim da će ovaj dan zlatnim slovima biti zapisan u istoriji Judeje“, uzbuđen je Aleksandar. „Da li nam se to doista Jahve smilovao, možda je to doista ostvarenje reči proročkih?“

„Biće gužve, velike gužve, pazite šta vam kažem“, dobacuje Išmael i dahće trudeći se da ne zaostane za prijateljima.

Što behu bliže Sionu i trgu na kojem se uzdizao hram, sve su se sporije kretali. Masa sveta je hrlila ka hramu tiskajući se kroz uzane gradske uličice. Prijatelji su se držali skupa u strahu da se ne razdvoje i ne pogube u velikoj gužvi.

U gradu je vladala nekakva svečarska atmosfera; ipak, ni izbliza nije bila onakva kakva obično biva pred Pashu. Nešto je lebdelo u vazduhu, nešto posebno, možda iščekivanje nečeg značajnog i sudbonosnog.

Antonija, obližnja romejska tvrđava koju sagradiše u neposrednoj blizini hrama, delovala je preteće s pojačanim stražama – negde behu udvostručene, a ponegde čak i utrostručene. I na njenim zidinama videli su se vojnici. Stajali su mirni, skoro nepokretni i, naizgled nezainteresovani, posmatrali ono što se dešavalo u ulicama oko hrama i u samom njegovom dvorištu. Neuobičajeno i čudno, čak zloslutno.

„Čudno, ima mnogo legionara po ulicama“, primeti Josija.

„Mora da su se uplašili dolaska Mešijahovog“, skoro s radošću zaključi Aleksandar.

„Da, da, ali čini mi se da nigde nema Irodovih plaćenika“, pronicljivo primeti Išmael.

„Ne vidim ni Kajafinu hramovnu stražu, kao da su se u mišju rupu sakrili, a nema ni Aninih žbira“, zaključi Aleksandar. „No ako već nisu ovde, biće uskoro. Smisliće oni već neku pakost.“

„Bogami, već su je smislili“, dobaci mlađi čovek koji stajaše tu, kraj njih, čuvši njihov razgovor. „Priča narod da su se u Kajafinom dvoru već bili sakupili prvosveštenici i glavari i da su se savetovali kako da na prevaru uhvate i ubiju Nazarećanina.“

„Eto, vidite“, obrati se Aleksandar drugovima. „Čujete li? Šta sam vam rekao?“

„Ali neće ga oni sada zarobiti i baciti u tamnicu, sačekajte da prođe Pasha, da se narod ne bi pobunio“, dodade nepoznati.

„Pravo zboriš. Lukavi su oni. Nego, ne plašim se ja fariseja, mene Romeji plaše. Priča se da su celu kohortu dovukli u Jerušalem“, dobaci čovek koji je bezuspešno pokušavao da se probije ka hramu.

„Da, vidi kolike su im straže, a po gradu su im se razmilele do zuba naoružane patrole. Izviđaju sve što se u gradu dešava“, saglasi se nepoznati.

„Bezočan je Pontije Pilat. Plašim se da će se ponoviti ona pogibelj od pre neku godinu, kada se narod pobunio zato što je blago iz hrama opljačkao“, reče onaj drugi i udalji se.

„Šta je to bilo? O čemu to ovaj govori?“, šapatom upita Josija Aleksandra, svog dve godine starijeg prijatelja.

„Ma bio si još mali. Romeji su gradili neki vijadukt, pa je s legionarima upao u hram i na silu oteo hramovno zlato da bi platio radove“, odgovori mu Aleksandar dok se probijao kroz masu sveta.

„I?“, beše uporan Josija. „Šta je onda bilo?“

„Šta je moglo da bude? Ljudi su se pobunili, a Romeji su pobili grdan narod.“

„Misliš da će opet?“

„Nikad se ne zna.“

„Dakle, biće uzbudljivo“, zaključi Josija.

„Bolje da ne bude“, prekori ga Išmael.

Uto se Jehošua, koji je stajao na vrhu stepeništa, okrete ka okupljenom narodu u podnožju. Stajao je tako nekoliko trenutaka, a onda je podigao desnu ruku i pokazao prisutnima ispružena i u cvet spojena tri prsta.

„Eno ga gore“, iznenada povika neko iz gomile.

„A šta se tamo događa?“, upita Aleksandar.

„Sin Davidov je na stepenicama“, čuju se glasovi iz gomile.

Gomila se zatalasa i pokrenu.

„Neka je blagosloven car koji dolazi u ime gospodnje“, povika oduševljena gradska sirotinja koja se u najvećem broju i okupila na trgu.

„Tamo je pomazanik“, promuca Aleksandar, jedva dišući od uzbuđenja, dok ga je mnoštvo nosilo.

„Šta se dešava? Ništa ne vidim“, raspituje se Išmael poskakujući i ne ispuštajući Aleksandra iz vida.

„Ne vidim baš najbolje. Izgleda da je na stepeništu, skoro pred ulazom u hram. Narod je svuda oko njega“, odgovori mu Josija.

„Ne mogu da ga prepoznam, ko je Mešijah?“, nestrpljivo će Aleksandar. „Kako izgleda?“

„Eno, onaj tamnopusi u belim haljinama. Vidiš li onog sitnog čoveka s dugom čekinjastom kestenjastom kosom i bradom? Onaj malog rasta, što stoji ispred onog krupnog ridokosog“, odgovori mu golem sredovečan muškarac koji se s njima tiskao ka podnožju stepeništa.

„Eh, pa skoro svi su takvi“, zakuka Josija.

„Pazi, onaj što upravo s glave skida talit i obavija ga oko vrata“, pobedonosno uzviknu neznanac. To su morali da primete.

„Da, sada ga vidim“, radosno uzviknu Aleksandar, koji je sada dobro video Mešijaha i ono šta se na stepeništu hrama dešavalo. „To je, dakle, Mešijah!“

Gomila se uskomeša. Aleksandar povuče Josiju i poče da ga gura pred sobom u nadi da će se dokopati stepeništa i da će se popeti gore, a za njima se tiskao Išmael, u strahu da će ih izgubiti.

„Idemo gore, da ga čujemo“, doviknu Aleksandar prijateljima pokušavajući da nadjača huk mase. Uvidevši da su ga razumeli, samouvereno i odlučno poče da se probija ka stepeništu koje je vodilo do glavnog ulaza u hram.

Nekako stigoše do podnožja širokih kamenih stepenica, no dalje su se teško probijali.

Doista, pomisli Aleksandar dok se tiskao s narodom, ne krasi ga baš neka lepota niti ljupkost da bi ti se na prvi pogled svideo, izgleda baš onako kako je prorok Isaija prorekao: vrlo je sitan, poput korena izraslog iz sasušene zemlje. Opet, kako bi i trebalo da izgleda čovek koji je predodređen da naše bolesti boluje i naš bol na sebe uzme? Sigurno ne kao kakav nalickani gospodičić.

Najzad su uspeli da se uspnu uza stepenice. I gore ih je čekala velika gužva, pa se stadoše tiskati pred ulazom u hram.

Mešijah je već bio u hramu kada su stigli gore. Stoga su svim silama pokušavali da se proguraju i uđu u hram kroz velike, širom otvorene dveri. Gužva beše neopisiva, no nenadano im pođe za rukom da uđu, te se konačno nađoše u hramu.

Nekako uspeše da stignu nadomak Jehošue. Prišli su onoliko blizu koliko im je silan narod dozvoljavao, jer sav je taj svet, kao i oni sami, silno želeo da bude što bliže sinu Davidovom.

Ipak, i odatle su dobro videli crte lica cara judejskog. Htedoše i bliže da priđu, da ga

dodirnu, no nisu mogli. Čak i da im je pošlo za rukom da se probiju, ne bi im vredelo: mnogobrojni eseni i učenici behu opkolili rabija, ne dozvoljavajući nikome da mu se previše približi.

Aleksandar je bio ushićen. Toliko je blizu željno iščekivanom Mešijahu, caru iz roda Davidova, koji će izbaviti narod Judeje iz romejskog ropstva i koji će oterati Iroda, tog omraženog samozvanca. I tada će sve biti drugačije, tada će pravi sud, judejski sud, sud koji po božjim zakonima sudi, osuditi Varavu na jedinu moguću kaznu – na smrt.

Uspevši da se još nekoliko koraka približi Jehošui, Aleksandar ugleda u njegovom oku jednu suzu kako se presijava, kao dragi kamen, dok je on u svoj svojoj veličini i lepoti, obasjan suncem, stajao i posmatrao Jerušalem i trg ispred hrama i sav taj okupljeni i uzbuđeni narod. *Da li je to car judejski, Mešijah, zaplakao od sreće ili od tuge?*, upita se Aleksandar. Sigurno od sreće, zaključio. Ovo je ipak onaj dugo očekivani dan.

„Aleluja“, povika neko iz naroda.

„Emanu Il“, razleže se sve do ulaza u hram.

Jehošua se prenu i okrete se svojim učenicima, te se nagnu u stranu k njima i obrati im se. Nekolicina se uskomeša. Uto mu eseni i ziloti počеше krčiti put ka svetilištu hrama, te on pođe sigurnim korakom.

Narod se zatalasa i huk se razleže.

Sin Davidov, car judejski, kretao se predvorjem hrama u pratnji svojih učenika i esena, a potom i centralnim brodom, između ogromnih kamenih stubova koji držahu lučni strop, s namerom da stigne do oltara, da se popne na uzvišen podest i da se odatle obrati narodu. Za njime navališe ratoborni ziloti i sav

narod koji se tiskaše ne bi li mu bio što bliži. Nošen mnoštvom, Aleksandar dospe tik iza učenika – mogao je da čuje kako dišu. Josija i Išmael zaostaše, no nisu ispuštali svog prijatelja iz vida i, uz tešku muku, uspeše da mu se pridruže.

Hram već beše ispunjen narodom. Nije bilo mesta ni iglu na pod da ispustiš.

Jehošua se rasrdi kad ugleda mnogobrojne menjače novca i grdne trgovce koji od hrama trgovište načiniše, te povika na njih.

„Šta je ovo, bezbožnici, hram ili pijaca?“

Zatim zađe međ lihvaru i menjače novca, te poče da im ruši stolove i da viče na njih. Novac se sa oborenih stolova rasu po kamenom podu. Nasta vika i trka, mnogi iz naroda polegoše po podu i počeše da sakupljaju rasute novčiće. Raspršiše se po hramu ziloti, eseni i ostali učenici njegovi i navališe na ostale menjače, lihvaru i trgovce, te stadoše da im ruše stolove i da im razbacuju tezge i lome kaveze.

„Napolje s njima!“, odjekivao je poput groma Jehošuin glas. „Napolje! Isterajte te gramzivce iz hrama Oca moga.“

Osokoljeni ziloti, puni gneva, još revnosnije nasrnuše, te počeše da proganjaju preostale lihvaru, čije stolove i novce ne stigoše da rasture. I prodavci žrtvenih ptica i životinja se razbežaše.

„*Kuća Oca moga je hram dobročinstva i ljubavi*“, odzvanjao je Jehošuin glas.

Narod koji je nadirao u hram, osokoljen rečju dugo očekivanog Mešijaha, za tili čas protera trgovce i lihvaru, razvaljujući i lomeći stolove menjača i kaveze, tezge i stolice trgovaca. Oslobođeni golubovi prhnuše i razleteše se po hramu. Lepet krila se mešao s glasovima i veselim uzvicima naroda.

„Od hrama bezbožnici načiniše razbojničku pećinu. Moj dom, ovaj dom Oca moga, odsad pa za vekove zvaće se domom molitve“, reče Jehošua okupljenom narodu.

I navali narod da se tiska oko Jehošue i njegovih učenika. Aleksandar se upinjao da bude što bliže Mešijahu. Josija i Išmael su i dalje sledili. Oduševljenje prijatelja neočekivanom pojavom sina Davidova u njihovoj blizini beše neopisivo.

„Dan oslobođenja Judeje se približava“, kroz suze izreče sedi starac koji je, ne mogavši da priđe bliže, posmatrao šta se u hramu oko Jehošue odigrava.

„Amin. Došao je taj dan, starče“, odgovori mu jedan od zilota.

„Bogu hvala što sam i to doživeo“, odgovori starina, povlaćeci se pred gomilom koja je nadirala. „Sad mogu mirno da umrem.“

„Jeste, došao je. Došao je dan u kojem će se zakon božji poštovati“, prošaputa Aleksandar i oseti kako mu srce zaigra. „Rebekin ubica će biti kažnjen. I onaj paganin što dade da oca onako krvnički izbatinaju. Svi će oni biti kažnjeni po božjem zakonu.“

„Biće, Aleksandre, biće“, ushićeno ga bodri Išmael.

„Ne gurajte se tako“, iznenada povika Josija. Aleksandar i Išmael se okretoše i spaziše kako se među njima tiskaju neki stranci, pokušavajući da se i sami približe Jehošui.

„Izvini, mladi gospodine“, obrati mu se stranac govoreći koine, jezik koji je Josija jedva razumeo. „Želimo samo da vidimo Hrista“, progovori stranac na lošem aramejskom, s prepoznatljivim helenskim naglaskom.

Prepoznavši Helena kraj sebe, Josija povika na njega ne bi li ga odagnao iz hrama, govoreći mu da je jeretik i da mu tu nije mesto.

Čuvši njegove reči, Jehošua prekorno pogleda Josiju i pozva Helene k sebi, te povika ne bi li kako nadglasao uzbuđeni narod: „Deco Izrailja, poslušajte me!“ Sav svet koji tu stajaše namah utihnu, pa Jehošua nastavi tišim glasom. „Ne terajte bližnje od sebe. Ni ja to ne činim, već dobro seme u plodnu zemlju bacam. *Zaista, zaista, kažem vam: ako pšenično zrno ne padne u zemlju i ne umre, ostaje samo; a ako umre, donosi mnogo roda. Ako ko meni dođe da meni služi – neka ide za mnom, i gde sam ja, onde će biti i moj služitelj; ako ko meni služi, njega će poštovati Otac.* Stoga ne odbacujte one koji hoće meni da služe, već ih prigrlite kao što ja to činim.“ I zagrlji Jehošua Helene i poljubi ih u obraz kao što je grlio i ljubio učenike svoje.

Čuvši te reči Jehošuine, narod se smiri i nastajac u hramu.

Josiji se učini da ga sav okupljeni narod prekorno gleda i shvati da je pogrešio što se na svog sunarodnika iz rasejanja tako okomio, a postide ga i reč cara judejskog. Skrušeno mu priđe i tihim, drhtavim glasom reče:

„Oprosti mi, Mešijahu: iz neznanja i nesmotrenosti, mislio sam da je neznabožac. Nisam znao da je naše vere. Kajem se.“

Sav narod je iščekivao Mešijahove reči.

Prilazeći Josiji laganim korakom, Jehošua se blago nasmeši i spusti dlan na njegovo rame. U tom trenutku, mladić oseti kako se neopisiva milost i blagost šire njegovim telom. Taj osećaj se čudnovato širio oko njega. Osetio ga je i Aleksandar; učinilo mu se da nema čoveka u hramu koji nije doživeo isto iskustvo.

„Dečaće“, blago će Jehošua. „*Ovde sam grešnu decu veri otaca naših da vratim.*“

„Doista, ti jesi Mešijah“, prošaputa Josija.

„Da li je to taj osećaj božanske ljubavi i dobročinstva?“, tiho upita Išmael.

Aleksandar je opčinjeno gledao cara judejskog i svoga prijatelja koji je, omađijan, stajao pred njime. „Amin“, konačno prošaputa Aleksandar i pade ničice pred Jehošuom. Ne razmišljajući, Išmael učini isto.

Sav okupljeni narod je klečao pred Mešijahom.

„Ustani, narode judejski, i sledi me“, reče Jehošua i rukom im dade znak da se podignu.

U Aleksandru više nije bilo nikakve sumnje. Mogao se zakleti da, od tog trenutka, u njegovom životu više ništa neće biti kao što je bilo.

„Govori nam, rabi“, pozva Jehošuu neko iz gomile.

„Govori, govori“, zaori se svetom.

„Govori, bar enasa, govori“, odjekivalo je hramom.

„Hajde, učitelju pravednosti, propovedaj istinu narodu“, obrati mu se zilot koji stajaše kraj njega.

„Učitelju, poduči ih onako kako si i nas podučio“, zamoli ga Juda Iškarriot, jedan od njegovih vernih učenika.

I baš kada Jehošua htjede da progovori, pristupiše mu, probivši se kroz gomilu, prvosveštenici i neki od narodnih prvaka u pratnji fariseja i književnika. Hramovna straža, naoružana tojagama, štitila ih je od uzbuđenog i na kavgu spremnog naroda.

Ugledavši ih, neki ziloti namah priskočiše, spremni da se sukobe s njima.

„Polagano, braćo“, reče im Jehošua mirnim glasom. „U hramu smo Oca moga. Ovde neće biti prolivanja krvi judejske.“ Onda se

lagano okrete ka prvosveštenicima i zagleda se u onog koji stade najbliže njemu.

„Šta hoćeš od mene?“, upita ga.

Sveštenik iskorači, pa se okrete i mirno odmeri prisutni narod, koji se umiri. Potom, poravnavši odoru i popravivši talit, lagano se nakašlja pa upre prst ka Jehošui.

„S kakvom vlašću sve ovo činiš?“, konačno mu se obrati. „I ko ti dade tu vlast?“, dodade osorno i okrete leđa Jehošui, pa se hvalisavo, poput kakvog gizdavca, zagleda u prisutne, koji iščekivahu reči izabranog.

Jehošua ga pogleda i poče da klima glavom. Narod koji ih je opkolio jedva diše. Iščekuje.

Ni Aleksandar ne diše, plaši se da bi mogao koju Mešijahovu reč da propusti. Onda mu se učini da se Mešijahovo lice menja: postade naborano, veđe mu se skupiše, pogled se smrknu, iz očiju mu sevnuše munje. I sam se pred tim uplaši.

„Vidite li ove sveštenike, fariseje i književnike?“, iznenada zagrme Jehošua. „Naravno, vidite ih. Čuvajte se njih, čuvajte ih se jer oni rado idu u lepim haljinama, jer su tašti i vole da im se narod na trgovima klanja. Suetni su pa prva mesta u sinagogama za sebe grabe, gramzivi su pa na gozbama u pročelju sede. Ali znajte: ključevi dveri spoznajete behu im dati, no skriše ih od vas. Kao psi u jaslama leže, a hranu ne uzimaju niti je gladnom blagu daju. Zato dođoh, da vam jevanđelje donesem.“

Onda Jehošua upre prodoran i ljutit pogled u fariseje i isturi bradu i orlovski nos. Prvosveštenik koji mu se obratio ustuknu uplašen. Aleksandar nije mogao da poveruje da iz tako sitnog i neuglednog čoveka može izbiti tolika snaga: doista, to može samo iz izabranog.

Onda Jehošuino lice dobi podrugljiv izraz, pa im on s prezirom reče:

„Ja ću vas nešto upitati, pa ako mi odgovorite, i ja ću vama reći s kakvom vlašću činim ovo.“

Prvosveštenik obori pogled.

„Otkuda beše Jovanovo krštenje? S neba ili od ljudi?“

Svešteniku namah postade jasno: ovaj pobunjenik, samozvanac i lažni prorok pripremio mu je zamku, logičku zamku kakvu samo lukavi jeretički Heleni mogu da smisle. Mogao je i da pretpostavi. Ako kaže „s neba“, upitaće ga zašto mu onda nije poverovao kada je propovedao. A ako kaže „od ljudi“, podmetnuće mu da se naroda plaši, i to ovde, pred ovom ruljom. Zna on dobro da Jovana svi ovi ovde smatraju prorokom: naročito ziloti i eseni, ti ratoborni jeretici i sektaši – pa zar i sam Jovan ne beše zilot?

„Ne znam“, napokon procedi prvosveštenik i obori glavu, svestan da je poražen i unižen od tog Nazarećanina, nadržilekara, vidara i isterivača demonâ.

„Dobro“, uz osmeh mu odgovori Jehošua. „Ni ja tebi neću da kažem kakvom vlašću sve ovo činim. Uostalom, tolika si neznalica da ti ne bi pomoglo ni da ti kažem“, reče, pa mu okrete leđa i ode međ svoje učenike.

Dok se Jehošua udaljavao, ziloti pritrčаше prvosveštenicima i farisejima, galameći i preteći im, i potisnuše ih uz glasno odobravanje prisutnog naroda. U strahu od naroda, sveštenici nisu pružali nikakav otpor niti su se protivili jer su znali da im to ne bi donelo nikakvog dobra, već samo zlo od zavedene i pomahnitale rulje, kako reče jedan

od njih stišavajući negodovanje onih mlađih, ratobornijih i neiskusnijih.

„Hajde da vidimo šta će im uraditi ziloti kad ih izbace iz hrama“, pozva Išmael prijatelje da ga prate.

„Ja ne idem nikud, ostajem ovde“, odgovori mu Aleksandar.

„Ne idi“, dobaci mu Josija, no Išmael, koji se već izgubio u gomili sveta, nije ga više mogao čuti.

Nošen lavinom sveta koju su pokrenuli ziloti proteravši sveštenike, Išmael se ubrzo našao izvan hrama.

I dok su ziloti, podstrekivani prisutnim narodom, gonili sveštenike, prvake i fariseje iz hrama, Jehošui pristupiše slepi i hromi. Ljudi su mu privodili bolesne i donosili kljaste i nepokretne.

„Sine Davidov, molim te, pomiluj me“, vapila je gubava starica vukući ga za skute haljine. „Izleči me.“

„Veruješ li da mogu?“, upita je Jehošua.

„O možeš, možeš ti to, izabrani. Verujem“, odgovori mu starica.

„Onda neka bude po veri tvojoj“, reče joj Jehošua, te stavi ruku svoju na njeno čelo i izleči je.

Pridiže se starica, poljubi mu ruku, pa povika: „Izlečio me je Mešijah.“

Oko njega počеше da se tiskaju bolesni, donosili su mu oduzete i nepokretne, a on je svoju ruku na njih polagao i od njegovog dodira svi su redom ustajali zdravi i zahvaljivali mu slaveći Jahvea na nebesima i Jehošuu, sina Davidova, cara judejskog, na zemlji.

„*Nisam vas ja izlečio, već vera vaša*“, govorio im je Jehošua.

Dok je Jehošua lečio ljude, prvosveštenici i književnici koje su ziloti izgnali

iz hrama, skrivajući se iza debelih hramovnih zidina, savetovali su se šta im je činiti.

„Videste li čuda koja je taj prevarant činio?“, upita prvosveštenik Nason.

„Što je još strašnije, zar je moguće da je sav taj narod tim navodnim čudesima toliko ushićen?“, dodade Vartolomej, najugledniji među prisutnim farisejima.

„I kako mu samo kliče ta rulja! Strašno! Zamislite: *Osana sinu Davidovu*. Svetogrđe! Valja ovo i Irodu javiti“, zaključí starac Joakim, narodni prvak.

„Nego, najbolje bi bilo da se podelimo i da jedna grupa ode Irodu, druga Pontiju Pilatu, a ja ću krenuti da o svemu obavestim Anu i Kajafu“, reče Nason.

„Pametno“, pridruži mu se Joakim. „Ja ću krenuti Irodovom dvoru.“

„Ko će Pontiju Pilatu?“, upita Vartolomej.

„Ti i Jakov, naravno“, spremno mu odgovori stari narodni prvak.

„To je najbolje rešenje“, saglasi se Nason. „Hajde, požurite, pre nego bude kasno, pre nego ova zilotska pobuna uzme maha.“

Skriiven iza velikih kola natovarenih posudama sa uljem, Išmael je posmatrao kako se velikaši udaljavaju brzim korakom.

„Bože mili, ovo može poći po zlu“, sa zebnjom u srcu pomisli Išmael i krete ka hramu.

„Narode Judeje“, razleže se hramom kristalni Jehošuin glas. „Približava se carstvo nebesko, približava se dan oslobođenja Judeje, konačno će se ostvariti sporazum koji je Elohim sa svojim izabranim narodom zaključio.“

„Pokajte se“, povikaše ziloti.

„Amin“, povika Jakov, Jehošuin brat.

„Vi ste svedoci istine koju je Jovan Krstitelj propovedao na Jordanu“, nastavi Jehošua tišim glasom, no ne i manje samouvereno. „Nije li vam Jovan rekao da su se ispunile reči proroka Isaije, nije li njegov pešer potvrda istinitosti Tore i Nevima? Ima li među vama onoga koji ne veruje u njegov midraš i njegova tumačenja?“ On načas zastade i lagano poče da prelazi pogledom po narodu.

U hramu zavlada tajac.

„Emanu Il“, razleže se nečiji grleni glas i prekide tišinu.

„Emanu Il, Emanu Il“, prihvati narod.

„Narode judejski, doista vam kažem, carstvo nebesko se ukazuje plemenu Avramovom. Nije li vas Elohim izbavio iz Misira i doveo u zemlju hanansku?“, upita Jehošua prisutne i začuta dok se rumor ne utiša. „Nije li vas doveo na Sion?“

Prisutni narod je sa odobravanjem potvrđivao svaku njegovu reč.

„Nije li vas izbavio iz vavilonskog ropstva? Zar sve to ne beše zapisano u Tori, zar vam sve to, tokom prošlih vekova, sveštenici nisu predočili svojim tumačenjem reči zapisanih u Nevimu? Jesu“, nastavi Jehošua sve gorljivije. „Eto, to je i veliki mučenik Jovan Krstitelj činio. I njegovo pozivanje na pokajanje beše od ljudi, no krštenje njegovo beše od Elohima. Nije li sada posve jasno da je on onaj glas vapijućeg iz pustinje? Nije li svojim rečima i svojim delom načinio prvi korak i pripremio put gospodnji? Niste li vi, bogobojazni narode judejski, svojim pokajanjem i krštenjem vodom poravnali staze dolasku carstva njegovog?“

„Emanu Il, Emanu Il“, povikaše eseni.

„Sećate se, istinu vam govorim, sećate li se Amiota? Onog Amiota koji ne beše prorok, no koji beše hrabar čovek? Zar ne povede pet stotina ljudi za sobom? Zalud, hohma ne beše s njime. Zato i propade u Judejskoj pustinji.“

Jehošua začuta načas, te stade da promatra narod koji stajaše pred njim i koji ga slušaše. Vide da svaka njegova reč pada kao zrno pšenice na plodno tlo i da će plod dati, pa s više žara nastavi: „Nije li onaj pravedni muž, propovednik zvani Ananije, s Maslinske gore, poveo dve hiljade hrabrih Judejaca na ovu romejsku utvrdu čiji se zidovi uzdižu kraj ovog svetog hrama, na njihova koplja i njihove mačeve? Nije li tada pokolj grozan nastao?“

U hramu vlada tajac. Doista, zar ima nekog ko ne zna za taj ustanak i pokolj koji je usledio? Zar ima nekoga ko ne zna za potonje pogrome pravovernih?

„Jeste. Na tisuće pravednih Judejaca beše raspeto na krstu oko Jerušalema poput najgorih zločinaca. Nisu li danima u mukama strašnim umirali, nisu li im gavranovi oči vadili? Nisu li žene nedeljama kukale i oplakivale mrtve? A zašto? Zašto, pitam vas. Elohim ne beše ni sa Amiotom ni sa Ananijem. No sada je drugačije – Elohim je sa mnom. Otac moj me je poslao k vama da ispunim memru, reč gospodnju koja je zapisana u Tori, koja je zapisana i tumačena, kao pešer, kao živa reč, od proroka Jezekilja i Isaije vama data.“ Onda iznenada zagrme. „I evo, došao sam vama i donosim vam jevanđelje, donosim vam istinu.“

„Amin!“, povikaše učenici njegovi, raštrkani u masi sveta.

„Osana, sine Davidov!“, prihvatiše ziloti.

Masa se iznenada uskomeša, zavladaše žamor i galama – očigledno se zbililo nešto nepredviđeno. Jehošua pokuša da umiri narod.

Zalud, ništa nije mogao da učini. Kraj ulaza, na suprotnom kraju hrama, komešanje se nastavi, kao i galama. Povici ne behu razumljivi. Jehošui se učini da se tamo neko guša. Možda je to Irod poslao oružnike na narod, možda su to Kajafini ljudi? Pomisao da je Pontije Pilat poslao svoje plaćenike preplaši ga. Verovao je da bi se narod bez bojazni sukobio s Kajafinim ljudima, čak i sa Irodovim, no pred romejskim vojnicima svakako bi ustuknuo. Uplašen i u neverici, okrete se ka grupi uglednih esena iz Mesade. Zar tako da se sve okonča, a zapravo ništa još nisu ni započeli? Učenici mu uplašeno priđuše i počеше da zapomažu. Jedan od esena mu dade diskretan znak rukom da se smiri i da nastavi. Ohrabren, Jehošua se iznova okrete ka narodu, pa podiže ruku s namerom da ga umiri i pozva prisutne na mir i tišinu, no jedva da je i sopstveni glas čuo – reči njegove utopiše se u opšti žagor. Samopouzdanje je počelo da ga napušta.

Iz grupe esena koja je stajala na podijumu iza Jehošue izdvoji se krupan i naočit čovek srednjih godina, izuzetno duge crne kose, koja je uokvirivala preplanulo lice oštih crta. On samouvereno iskorači. Načinivši dva-tri koraka, zastade kraj Jehošue i nagnu se k njemu, te mu nešto prošapta. Jehošua klimnu glavom, vidno uznemiren.

„Ko je ovaj?“, upita Aleksandar.

„Zar ne znaš? Jakov, nazirean, Jehošuin mlađi brat“, odgovori mu Josija. „Revnosni poštovalac tradicija. Zovu ga još i Jakov Pravedni.“

„To da je nazirean i sâm sam mogao da pretpostavim, s obzirom na to kolika mu je kosa“, zaključí Aleksandar.

Josija zausti da još nešto kaže prijatelju, no ne stiže jer Jakov progovori.

„Narode Jerušalema, tiše, molim vas...“, pokuša esen da nadjača graju, no i njegove reči se utopiše u opšti metež. „Dozvolite rabiju da govori“, doviknu narodu nakon nekog vremena. Zalud, galama nije jenjavala.

„Ne čini li ti se, Jakove, da gubimo kontrolu nad ljudima?“, doviknu Jehošua bratu koji je nemoćno stajao kraj njega.

„Naprotiv, mislim da je ovo dobar trenutak. Ne smemo da ga propustimo.“

„Kada bi se bar malo umirili.“ Zabrinut, Jehošua počeo da krši ruke. „Kada bih samo znao šta se to tamo dešava.“

„Strpljenja, strpljenja, brate moj“, odgovori mu Jakov, pa dade znak jednom od svojih ljudi, koji mu pritrča hitrim korakom.

„Ehude, povedi trojicu ljudi sa sobom i idi brzo dole pa vidi šta se dešava. Javi mi. I pokušaj, ako je ikako moguće, da ovladaš situacijom i smiriš narod tamo.“

Ne časeći, Ehud krete i u hod u pozva nekolicinu ljudi koji bez reči kretuše za njim. U sledećem trenu, već se probijao kroz gomilu sveta centralnim brodom hrama, gde beše najveća galama.

„Nadam se da ziloti nisu izazvali kakvu kavgu“, reče Jakov. „Ne bi valjalo. Nikako ne bi valjalo.“

Aleksandar primeti kako dve mlade žene priđuše Jehošui; jedna od njih zapodenu razgovor s njim. Nije mu promakao ni Jakovljev srdit pogled. Nazirean očigledno nije odobravao slobodno ponašanje žena u hramu. Demonstrativno se pomerio nekoliko koraka u stranu.

„Ko je ova almaha?“, ponovo upita radoznali Aleksandar, već prilično ljutit na sebe jer, za razliku od Josije, tu očigledno nikog ne

poznaje. Zna da će ga prijatelj, po okončanju avanture, danima zadirkivati da je neznalica.

„Uh, ti baš ništa ne znaš. Ova mladica što s Mešijahom razgovara jeste Marija iz Magdale, učenica njegova, a ova druga mu je najmlađa sestra.“

„Čuo sam za tu Mariju, udovu nekog trgovca iz Kapernauma. Kažu da je obrazovana, da poznaje zakone i predanja proročka i da je pismoznalac.“

„Jeste, čuo sam da joj dozvoljava i da propoveda.“

„Ko? Rabi?!“

„Da!“

„Ženi? Nemoguće!“

„Kad ti kažem, kod njega je sve moguće. Valjda zato što je izabrani, šta ja znam“, zaključí Josija, izražavajući pritom svoje nerazumevanje takvog ponašanja, suprotnog tradíciji kojoj su ga učili.

„Ali to se protivi običajima i zakonima“, s nevericom zaključí Aleksandar.

„Zato i ima mnogo sledbenica – zato što žene muževima ravnim drži.“

Aleksandar htede nešto da izusti, no neko povika i privuče mu pažnju.

„Narode Jerušalema, Judejci, Izraelićani, saslušajte...“, iz sveg glasa povika Jakov okupljenom narodu, ponovo pokušavajući da umiri prisutne. „Hajde, smirite se... bar malo...“

Aleksandar i Josija se usredsrediše na Jakova.

Zalud je Jakov pokušavao da umiri narod. Konačno, začuta i okrete se ka grupi pravovernih koji stajahu sa strane, te raširi ruke izražavajući nemoć.

Jehošua se, obeshrabren, skupi, obori glavu i opusti ruke; oči su mu bile čvrsto zatvorene. Na licu su mu se jedva naslućivali

blagi trzaji, kao da se predao i okružio zidom tišine, odbijajući da prihvati da se oko njega odigrava nešto nepredviđeno. Marija pokuša nešto da mu kaže, no zalud, nije je čuo.

Dok je Marija, živo govoreći, pokušavala da dopre do Jehošuine svesti, Jakov je svoju mlađu sestru oštro prekorio, te se ona povuče i sakri se iza grupe Jehošuinih učenika. Jakov potom priđe i Jehošui i mrkim pogledom prostreli Mariju.

„Nije sada vreme za molitvu, Jehošua, treba delovati“, dobaci mu Jakov kada se uverio da je Marija, makar i ljutita, sišla sa oltarskog podesta. „Ne smeš sada da se obeshrabriš.“

„To mu i ja govorim“, dobaci Marija.

„Kraj sve muke, samo si nam još ti trebala ovde kraj oltara“, nezadovoljno progunda Jakov i okrete se bratu. „Jehošua, nemamo kud nazad, priberi se, idemo dalje...“

Bilo je očigledno da, sve i ako se Jehošua bude predao, Jakov to neće učiniti. Hitro se okrenuo ka maloj grupi nazireana, svojih sledbenika i istomišljenika, koji su stajali postrance kraj visokog stuba, i dao im ugovoreni znak, te se oni raspršiše među narodom.

Jehošua i dalje beše odsutan: nije reagovao na žamor gomile, do njega nisu dopirale Jakovljeve reči; njegove misli behu udaljene eonima.

Jakov se okrete i pozva Šimuna i Josifa, najmlađu braću. Judu već beše otposlao sa ostalim nazireanima, pa se vrati i stade pred Jehošuu. Obema rukama ga dohvati za ramena i prodrma ga. Uto stiže Josif, a za njime i Šimun.

„Ovo su sigurno neki učenici“, zaključí Aleksandar.

„Glupane jedan, pa to su im mlađa braća. Stvarno nemaš pojma“, prebaci mu Josija s detinje naivnim, skoro radosnim prezirom.

Oko Jehošue je gužva. Gužva je i među narodom.

„Čoveče, osvesti se, nemamo vremena za gubljenje“, viče Šimun na brata i drmusa ga.

„Jehošua, moramo brzo reagovati. Sada ili nikada“, viče Josif, unoseći mu se u lice.

Jehošua se lagano vraća, pogled počinje da mu igra: čas promatra ozbiljno Jakovljevo lice, čas uskomešalu gomilu iza njegovih leđa. Onda mu pogled luta od Josifa ka Šimunu. Do njegove svesti dopiru glasovi iz mase. Razaznaje povike, prepoznaje reči, shvata šta mu braća govore. Ustanak. Da li to neko poziva na ustanak? Da, to eseni koje je Jakov poslao u narod iz mase pozivaju na ustanak. Ili mu se to samo pričinjava?

„Jehošua, usredsredi se već jednom. Znaš šta smo se dogovorili“, strelja ga Jakov prodornim pogledom i drmusa ga.

„Hajde već jednom! Šta ti je, čoveče? Nisi se valjda nasmrt prestravio?“, dodaje Šimun.

Jehošua konačno dolazi sebi iz duboke obamrlosti. Kao da je iznenađen i zatečen Jakovljevim drmusanjem, odgurnu ga u stranu i, na uzdignutom podestu, načini nekoliko odlučnih koraka ka prisutnima.

„Narode judejski“, zagrme Jehošua. U njegovom glasu se nije mogao prepoznati malopredašnji očaj – bio je to glas čoveka koji je siguran u sebe, u ono što govori. Beše to glas čoveka koji veruje. „Čujte me, Judejci!“, zaori se hramom. Jehošuin glas je lebdeo nad glavama naroda, dopirao je do njihove svesti, odzvanjao je gromko, odbijao se o kamene zidove hrama

poput jeke i nikome nije dozvoljavao da ga zaboravi.

Svetina se iznenada umiri i nastaje tajac. Sve oči behu uprte u Jehošuu.

„Narode“, nastavi Jehošua, mirnije no ne i tiše. „Ljudi, Judejci, kucnuo je odsudni čas. Probudite se i uspravite. Vostani, Judejo, donosim ti jevanđelje, sledi me na putu slave i konačnog vaspostavljenja žuđenog carstva nebeskog na zemlji. Oslobodimo zajedno Judeju, oslobodimo Galileju, oslobodimo drevni Izrailj. Proterajmo razvratne samozvance, oterajmo bezbožne tuđince.“

Hramom se zaoriše glasni povici. Ljudi su odobravali Jehošui, koji je ponosno stajao, uzdignute glave. Na licu mu se odražavalo očigledno zadovoljstvo, blistao je. Blistao je prvi put nakon mnogo vremena. Čini mu se da je konačno ostvario svoj san. Čini mu se da je napokon dosegao željeni cilj – da pridobije nepoverljivi gradski puk prestonice Judeje. Gde god da je bio, ljudi su mu prilazili, lećio je bolesne i iz zaposednutih isterivao demone, propovedao im je i širio reč Oca svog, otkrivao im je midraš Tore i zakona gospodnjih onako kako ih je sam doživljavao, kao božansko otkrovenje. Verovali su mu u Nazaretu, po svoj Galileji, gde god da je bio, i u Siriji, verovali su mu u Kani, verovali su mu i u Tiru i Sidonu, i u Kapernaumu su prigrlili njegovu reč. Svugde. No znao je da su žitelji Jerušalema drugačiji. Njih, nepoverljive kakvi bejahu, bilo je potrebno pridobiti. Bez njihove podrške nikada neće pridobiti carstvo Davidovo, nikada njegov midraš, njegovo jevanđelje neće postati opšteprihvaćeno, jer veliki hram je simbol vaskolike vasseljene, kroz hram se očituje tvorac, sam Jahve. Sada mu se pak čini da je uspeo. Jerušalem ga je dočekaao sa ushićenjem, klicali

su mu, i sada ga u samom hramu podržavaju. Evo, svi učenici njegovi – i eseni iz Mesade i ziloti iz Kumrana – tu su, i odlučni su više no ikada, baš kao i on sam.

Jakov mu priđe i zagrli ga. Na licu mu se vidi zadovoljstvo, očigledno je manje zabrinut. I u njemu raste nada u konačni uspeh, pomisli Jehošua.

„Sada je pravi trenutak. Samo nastavi tako“, šapuće Jehošui dok ga tapše po ramenu. „Sad ili nikad. Daj im nadu.“ Smeje se i gleda u ljude, odmahuje im. „Vidiš i sam da im je vera u pobedu potrebna. Prosto vape za rečju božjom. Govori im. Idemo do kraja“, već glasno govori, uzdignute pesnice.

„Proslavimo ime gospodnje“, više ohrabreni Jehošua i podiže obe ruke uvis. „Jahve je s nama. Obnovimo carstvo koje nam je dao kad je naše pretke doveo u zemlju hanansku.“

Nasta metež. Nazireani, učenici Jehošuini i Jakovljevi, praćeni grupom esena, podbadahu narod povicima na pobunu i oružje. Ziloti prizivahu carstvo nebesko. Ljudi se ponovo zatalasaše i prizivanje Jahvea unese radost u njih, i nadu, pa ih iznova ponese ushićenje, jednako onom koje iskazaše kad videše naslednika trona Davidova.

Zanos ponese i Aleksandra, pa on stade da drmusa Josiju i da cupka.

„Baš je uzbudljivo!“, dovikuje Josija prijatelju, pokušavajući da nadjača galamu dok poskakuje ne bi li što bolje video šta se događa u hramu.

„Jeste, ovo je doista veliki dan“, odgovara Aleksandar. „I više od toga. Danas se ovde piše istorija. Uh, da je Išmael ovde da ovo vidi... Kada mu budemo pričali, neće verovati.“

„Nadam se da će cela Judeja ustati.“

„Nego šta nego hoće. I Galileja će se dići. Dići će se čak i Samarija, videćeš.“

„Iz tvojih usta u božje uši!“ Josija širi ruke i, uzbuđen, diže pogled ka nebu, kolutajući očima.

„I Jakov Pravedni će govoriti“, upozorava ga Aleksandar.

„Pusti me da ga vidim, pusti me!“, više omaleni Josija. „Ništa ne vidim. Šta se događa?“

Pre nego što se žagor počeo stišavati, Jakov istupi raširenih ruku i pozva narod da sledi Mešijaha, da krene za njim ka dvoru Irodovom.

„Narode, sledi pomazanog, sledi Jehošuu, sledi bar enasu, sledi sina Njegovog. Svrgnimo Iroda, tog samozvanca i tuđina, tog neznabošca. Nikada taj izrod nije bio iz plemena Avramovog, a kamoli iz roda Davidova. Proterajmo tu pogan iz Judeje, narode, osvetlajmo obraz pred ocem Davidom. Proterajmo ne samo onog samozvanca i uzurpatora Iroda već i preljubnicu i bludnicu Irodijadu, ženu koju je od rođenog brata Vartolomeja preteo, i ono njeno kopile, onu bludničaru Salomu, što Jovanovu glavu od Iroda izmoli.“

Aleksandrovu pažnju iznenada privuče naočita figura čoveka u svečanoj i bogatoj odori dostojanstvenika, koji se probijao ka oltaru ispred kojeg su stajali Jehošua i njegova braća, sinovi Josifa, Davidovog potomka. Učini mu se da je ta seda starina Ana, Kajafin tast, no ne beše sasvim siguran.

„Uh, sada će nastati prava zbrka“, primeti Aleksandar.

„Šta je bilo? Šta se dešava?“, upita Josija. Očigledno nije video da Ana stiže.

„Čini mi se da Ana dolazi.“

„Ko? Onaj Ana, sadukej? Misliš li na Kajafinog tasta?“, zaprepašćeno upita Josija. „Gde je?“

„Jeste, baš taj velmoža“, odgovori mu Aleksandar uznemireno. „Eno ga“, dometnu i pokaza rukom iza Josijinih leđa. „U zao čas dolazi.“

Josija se hitro okrete i poskoči ne bi li ugledao Anu.

„Taj baš ima hrabrosti da se pojavi pred narodom“, zaprepasti se Josija i huknu ugledavši ga.

Koliko je Aleksandar mogao da primeti, Anu je pratila povećá grupa sveštenika i, učini mu se, među njima beše i nekoliko uglednih sadukeja koji nisu delovali nimalo uplašeno – naprotiv. Ono što ga je u svemu tome obeshrabrilo beše kukavičluk ljudi koji do maločas gorljivo klicahu ustanku i prizivahu bunu. Sada su se udvorički uklanjali s puta Ani i povlačili se u stranu.

„Ovo me baš i ne ohrabruje“, zaključí Aleksandar.

Larma lagano počé jenjavati. Na licima ljudi Josija je video da baš i ne vole Anu, no bilo je više nego očigledno da ga se pribojavaju. Zazirali su od njega, u najmanju ruku. Ono što je i na Josiju delovalo porazno bilo je to što su skoro svi obarali pogled pred Anom.

„Ovo neće na dobro izaći“, progunda Aleksandar.

„I neće“, potvrdí nepoznati čovek koji je stajao kraj njega. „Neće.“

„I baš je sada morao da dođe taj matori đavo!“, dobaci Josija besno.

Kada stiže pred oltar, Ana lagano iskorači i, očigledno usredsređen, stade pred Jehošuom, uspravi se i pogleda ga pravo u oči.

Gledali su se ćutke.

Narod koji se već umirio pomno je iščekivao da vidi šta će se dogoditi, ko će prvi oboriti pogled. Ni nakon nekog vremena ni jedan ni drugi to ne učiniše. Napetost je rasla. Ljudima se činilo da obojica mogu tako do sudnjeg dana; obojica su bili ubeđeni da su istina i pravda na njihovoj strani.

„Ana, nemaš ti ovde šta da tražiš“, povika Jakov. Morao je da prekine tu neprijatnu situaciju, da istera Anu na čistac, jer ovako, pokazujući svoju čvrstinu, unosi nemir u narod i čini ga nepouzdanim i kolebljivim. Ako se narod slučajno pokoleba, od plana da se podigne pobuna neće biti ništa.

„Narode, ljudi, ne slušajte Anu. On bi samo da vas zbuni i zavede“, priskoči u pomoć Juda, najmlađi Jehošuin brat. „I sami znate da sadukeji vazda s Romejima šuruju. Samo na sebe misle, njih muke običnog sveta ne zanimaju. Oni bi vam, da mogu, i košulju s leđa skinuli.“

„Istinu vam govori Juda. Zar se može verovati čoveku koji se na mucu naroda obogatio, koji je sebi monopol obezbedio i prodajom žrtvenih ptica i lihvarstvom pred hramom grdno zlato zgrnuo?“

Ana se lagano okrete ka narodu i beskrajno sporo podiže ruke uvis. Potom okrete glavu ka Jakovu, upravi kažiprst u njega, te mu odgovori mirno ali odsečno i dovoljno glasno da to čuju svi u hramu.

„Nije tvoje, Jakove, o tome da sudiš.“

„Braćo, Judejci, ne slušajte Anino zmijsko siktanje!“, povika Jakov, iskoračivši bliže narodu koji počeo da se komeša. „I sami znate ko je Ana, znate da intrigama seje nemir i razdor – pa on bi dva oka u glavi zavadio! Taj Judejce potkazuje Romejima ako mu to nalaže

sopstveni interes. Ne slušajte ga, hoće da vas zavede; on samo svoju kesu gleda.“

„Kleveći, Jakove, do mile volje, no ovaj narod istinu zna. I zato ti kažem: bolje začuti i odvedi ovu svoju braću odavde dok ne bude kasno. Dosta ste već zla naneli.“

Onda, kao da ga više nema, Ana načini korak-dva ka utihlom puku, minu kraj Jakova i stade pred narod.

„Ana, idi kući ako nećeš da na svoje potomstvo navučesh bes božji i večno prokletstvo“, upozori ga Jakov.

No Ana se više nije obazirao na Jakova, već se tihim, skoro umornim glasom obratio narodu.

Aleksandru se Anin glas učini toplim i očinskim. Takvim tonom mu se Šimun obraćao kada bi ga korio zbog kakvog nestašluka, kad god bi hteo da ga nagna da sam proceni posledice svojih dela i, što je vazda bivalo najočiglednije, da se postidi svojih postupaka.

„Judejci, klonite se ludosti u koju vas žele uvući ovi neodgovorni pustolovi. Niti je Jakov prorok, niti je ovaj vidar iz Nazareta Mešijah; još manje je potomak loze Davidove. Nikakva proročka kazivanja taj Galilejac neće ispuniti. Ne dozvolite da vas zavedu i odvedu u propast. I sami vidite da ih ni fariseji ne podržavaju. Pogledajte ih: zar doista neko može da poveruje da ova šaćica nepouzdanih i hvalisavih galilejskih lenština može da pobedi romejske legije? S kim bi to oni? Sa sikarijima?! Biće da im je to jedino društvo. Pamet u glavu, Judejci: onaj Jovan što narod zavodiše i vodom na Jordanu, navodno, grehe opraštaše ne beše preteča, ne beše, kao što knjige kažu, ovaploćenje Ilijino, niti je ovaj ovde Mešijah. Budite odgovorni prema potomstvu svome i razidite se u miru dok još ima vremena, dok ne

bude kasno. Plašim se da su Romeji već digli svoju kohortu. Strahujem da njihovi legionari već marširaju ka hramu. Sačuvajte svoje živote. Svojoj deci glave sačuvajte. Ne prolivajte nevinu krv svojih bližnjih.“

Onda namesti molitveni šal i kroči na stepenište, te krete ka izlazu iz hrama. Tišina ga je pratila.

„Nije čas, ubogi moj narode, nije čas“, tiho i više za sebe reče Ana, no te njegove reči ipak su snažno odzvanjale hramom. Onda se obrati Jehošui.

„Hajde, Galilejče, bar ti budi razuman, kad već tvoj brat nije, i reci ovom narodu, koji te je u zabludi sledio, da se učuti i...“

„Odlazi, Ana“, prekide ga Jakov. „Ako oni učute, kamenje će vikati!“

„Ja vam rekoah, a vi činite po svojoj savesti. Samo, ako padne krv, pašće na vašu glavu.“

Izgovorivši to, Ana siđe među narod i krete ka izlazu iz hrama. Dok je koračao uspravne glave, narod mu se u tišini uklanjao s puta.

Hramom je vladala napetost, tišina je pritiskala kao kameni žrvanj. Skoro da se mogao osetiti miris straha u ljudima, straha od romejskih kohorti, od same pomisli na moguće krvave odmazde, na sva raspeća nevinih koja obično uslede nakon krvoprolića.

Jakov se prenu iz omame i povika za Anom.

„Ne slušajte ga. Laže Ana, nema nikakvih legija; pokušava da vas prevari i zaplaši. Čas odluke je došao. Ne dozvolite da vas pokoleba, da u vaše duše ubaci crva sumnje. Vi ste pravednici i istina je na vašoj strani. Narod koji želi svoju slobodu nepobediv je. Vi ste

nepobedivi. Uostalom, Mešijah je uz vas, Jahve je uz vas.“

Jehošua iskorači i ispravi se. Htede da zausti, da pozove narod da ga prati na stazi koju mu je Otac njegov odredio, no više nije imao snage za to; i sam je počeo da sumnja. Doista, možda je Ana u pravu, zar vredi žrtvovati živote ovih ljudi i njihove dece, njihovih bližnjih, zarad prestola Davidova, zarad vlasti? Zar je išta na ovom svetu vredno jedne dečje suze? Žrtvovaće svoj život zarad carstva nebeskog, ali neće dozvoliti da se prolije ni jedna jedina kap krvi nevinog bića.

Jehošua se povuče i okrete se ka Jakovu, koji ga je zapanjeno gledao. Odmah mu postade jasno da se s Jehošuum nešto čudno dešava, ali nije mogao da shvati šta je uzrok tome.

„Jehošua, nemoj, nije sve izgubljeno.“

„Zalud je sve to“, prošaputa Jehošua, lagano mu prilazeći. Sve vreme ga je gledao ravno u oči. Kada stade pred Jakova, zagrlji ga i poljubi u oba obraza, a potom i u usta. „Brate Jakove, gotovo je. Odustani baš kao što sam i ja odustao. Biće da nije tako rečeno, i neka bude volja gospodnja“, prozbori Jehošua tihim glasom, grleći ga.

Jakov pokuša da se otme čvrstom stisku bratovljevom.

„Ništa nije gotovo“, protivio se Jakov jer se sve u njemu protivilo. „Nemaš pravo da se sada povlačiš“, ubeđivao ga je.

„Upravo spoznah da je volja Oca moga drugačija, Jakove“, reče mu Jehošua, pa se okrete i pođe ka malim vratnicama iza oltara. Pre nego što je izašao, okrenu se i dobaci:

„Vidimo se na Maslinskoj gori.“

Žamor iznenađenja prostruja hramom. Među narodom zavlada neverica izazvana naglim obrtom i neočekivanim Jehošuinim

povlačenjem, te ljudi žurno počеше da napuštaju hram kojim je zacarila grobna tišina. Kao da su Anine reči u njih usadile strah od romejskih legija, hitali su svojim kućama, osvrćući se s vremena na vreme ne bi li se uverili da ih Romeji ne sustižu. Kada bi se uverili da ih nema, preplavio bi ih osećaj olakšanja.

„Stranče, odgovori mi: kako to da si se zadesio ovde u pustinji, na ovom suncu, baš kada sam naišao? I ta voda, tako hladna, tako pitka i tako ukusna – voda kakvu u životu nisam okusio – otkuda ona?“

„To što sam se ovde zadesio može biti puka slučajnost“, nasmeja se stranac i odmahnu rukom. Potom ispod oka pogleda Šimuna i odmeri ga; ovaj mu očigledno ne veruje. „Doista“, dodade. „Dobro, možda i nije slučajnost, ukoliko slučajnost uopšte postoji“, reče mu pomirljivo pošto je neko vreme ćutao, zamišljen. „No“, uskliknu s namerom da promeni temu, „zašto zaludni stojimo ovde pod suncem? Budi mi gost pod mojim šakanom.“ Stranac se duboko nakloni. „Lice da umiješ, noge da opereš.“

„Šakan? Kakav šakan?“, upita Šimun i počeo da se osvrće. „Nema ovde nikakvog šatora.“

Zar ga ovaj doista drži za budalu? Sve vreme se osvrtao tražeći kakav znak, no ne vide nikakvo naselje i ne ču ni ljudske glasove ni meket blaga; nije se čuo čak ni lavež pasa. Ničeg ovde nema osim ispucale zemlje i kamena koji se pruža unedogled.

„Ne sumnjaj u moje reči i osvrni se oko sebe“, reče i mahnu rukom. „Pogledaj.“

Šimun se pokrete. Pogledom je pratio lagano kliženje strančeve ruke kroz zrak. Gle,

doista! Zaprepastivši se, preko niskih kamenih gromada, nadohvat ruke, ugleda zapeta, bleštavobela šatorska krila. Pokrov i stranice velikog i očigledno prostranog šatora.

Ne, ovo nije moguće. Maločas na tom mestu nije bilo ničega osim gole i ispucale zemlje. Da je ičega bilo, video bi, a nije video. Pa gledao je u tom pravcu, gledao je u svim pravcima! Nije bilo ničega osim pustinjskog peska, kamenja i gole zemlje pod vrelin suncem i kapom nebeskom. Tamo nije bilo šatora, može se zakleti u to.

„Šimune, zar nije rečeno: ko ima oči, videće?“, obrati mu se stranac uz smeh, gotovo pevajući. Zaputio se ka svom naselju. „Hajde, pridruži mi se.“

Što da čini? Da odbije strančev poziv – nije uljudno; uvrediće ga. Ne odbija se gostoprimstvo. Pristojnost stečena u rodu i kući Harnahovoj nalaže mu da ne treba da odbije poziv. Domaćina treba poštovati. Opet, sve mu je nekako čudno i nestvarno, sve kao da prkosi zdravom razumu.

„Da ti ne budem na smetnji?“

„Na smetnji? O, nikako. Nikako. Naprotiv, očekivao sam te. Kako bi mi ti bio na smetnji, Šimune? Pravednik poput tebe nikada nije na smetnji.“

Šimun krete, prateći stranca koji je hodao tek nekoliko koraka pred njim i u luku zaobilazio kamenu gromadu. Nije ga ispuštao iz vida. Kad je zaobišao ogromnu stenu, pred njim se iznenada prostrla pitomina – ugledao je poljanu obraslu gustom sočnom travom, na kojoj beše razapet veliki beli šator.

Nestvarno. Čudno, doista čudno. Sve je ovo nesuvislo. I sam je sebi neshvatljiv. Onda se seti jada svoga i postide se – kao da je zaboravio na muku svoju, kao da je iz njegovog srca iščileo

sav bol; kao da su strančeve reči potrle sve nakane njegove. Doista, šta se s njime događa?

„Budi moj gost“, prenu ga strančev glas; podiže pogled i vide ga kako pomiče stranicu zastora na ulazu u šator, klanjajući mu se jedva primetno.

„Bože, kao da sam u Edenu“, promuća Šimun, zadivljen prizorom. Zatim uputi molbu k nebu. *O Jahve, grešan sam ti ja, ovako jadan i slab; pomози mi da se oduprem iskušenjima.*

„Možda, jednog dana, no veruj mi na reč: nisi u Edenu, u carstvu nebeskom“, odgovori mu domaćin uz blag, doduše zagonetan osmeh i jedva primetnu senku u očima.

Šimun nije video sjaj u strančevim očima.

„Zasigurno ni u šeolu nisam, a ni u paklu nisam, mada sam koji čas pre našeg susreta mogao da se zakunem da sam tamo“, zaključí Šimun pošto zakorači u šator čiju mu je stranicu domaćin usrdno pridržavao i stade ukopan i bez daha, iznenađen raskošno uređenom unutrašnjošću.

„Nikad se ne zna. Nikad nije onako kako izgleda, niti jeste onako kako želimo da bude“, odgovori mu stranac zagonetno, vodeći ga kroz šator ka svilenim jastucima postavljenim oko niske trpeze.

Da li se to taj čovek šegači s njime? Doduše, moguće je da i njegova opaska ne beše uljudna i umesna. Stranac koji stoji kraj njega ipak ne deluje oholo. Naprotiv, sada kada ga je bolje osmotrio, primećuje da je suzdržanih pokreta i blagog izraza lica.

„Izvini, ne htedoh te uvrediti i tvoj dom nazvati šeolom.“

„Ne opterećuj sebe nepotrebnom grižom savesti“, odgovori domaćin smeštajući se na

jastuke. „Nisam tvoju opasku tako ni primio. Uostalom, ni šeol nije loše mesto.“

„Biće onda da je pakao takav. Zar od njega ima goreg?“

„Znam i za mnogo gora mesta.“

Šta ti znaš o tome?, pomisli Šimun s gorčinom, ali uzdrža se od glasnog izražavanja svoje opaske. Svoju muku je zadržao za sebe.

„Znači, ipak sam umro“, skoro jeknu. „Umro sam, zar ne? Hoćeš reći da sam umro?“ Strah je izbijao iz svake njegove reči.

Šimun odjednom umuče. Ne sme ni da pomisli na ono što mu se vrzmalo po glavi i što je brzo pokušao da skrije u najdublji zaborav, a kamoli da to izgovori.

„Hajde, Šimune, sedi. Smesti se već jednom na jastuke“, pozva ga stranac.

Pakao? Da li sam u paklu?, pita se Šimun i oseća da je u bunilu. Ništa mu nije jasno, ali ipak poslušna domaćina i nesigurno se spusti na jastuke kraj sofre.

Dok je bio među živima, život mu je postao pakao, a i sada, kada je umro, ništa se nije promenilo – ponovo je u paklu. Pakao je bio oko njega, pakao je bio u njemu, baš kao i sada – ne može da se oslobodi pakla u sopstvenim mislima. I sva ta iskušenja! Zar mu je greh toliki? Kako sve to da shvati i da razume? Do pojave ovog čoveka, demona, đavola, sam Jahve zna ko je on, sve je bilo jednostavno, sve je imalo svoje mesto: levo je bilo levo, desno je bilo desno; znao je šta je dan a šta noć, šta je gore a šta dole; dobro je bilo na jednoj strani, zlo na drugoj. Čak je i u pustinji razaznavao stvari i razlikovao ih. Sada se odjednom sve pomešalo i sve ga zbunjuje. Kao da više ne važi ništa od onoga što je nekoć bilo bitno, što je određivalo i njega i svet oko njega. Nadao se da će biti bliže Sari. Nadao se Rebeki.

A sada mu se čini da je sve dalje od njih, da su mu obe nedostižne. Rastaču mu se sva nadanja.

„Da li se ti to plašiš da si dopao pakla ili raja, dragi moj?“

„Kako bih se plašio raja? Zašto? Naprotiv.“

„A šta o raju znaš?“

Doista, šta ja o raju znam?, pita se Šimun, zatečen.

„Zapravo, ništa“, odgovara.

Jednim jednostavnim pitanjem neznanac ga je pokolebao, ne, ne samo pokolebao, i više od toga – porazio ga je. Sva njegova misao zasnivala se na veri, ne i na znanju. Sva svoja nadanja, sve svoje težnje da dosegne Rebekin osmeh, da ponovo oseti Sarin dodir tvorio je na veri koju mu je, eto, ovaj stranac lako poljuljao. Ili je već bila poljuljana, a njemu je tek malo bilo potrebno da ga poremeti i obori na kolena i u prašinu?

„Kako sam dospeo ovamo?“, upita Šimun mucajući. „Da li sam to pod ovim suncem umro? Kada sam umro?“

„Zar doista tako misliš?“

„Ne znam šta da mislim. Ne sećam se. Kada sam... kako sam... to, mislim... umro. Zar sam doista umro?“

„Ako želiš da ti kažem istinu, ma kakva bila, onda ću ti odreći sve te tvoje tlapnje. Ne mogu ti dati potvrđan odgovor na tvoje pitanje, niti ću hraniti tvoj strah. Nisi umro. Hajde, ne žalosti se. Uostalom, rođenjem si dospeo ovamo, kao i mnogi što su. Mada sve to skupa i nije toliko jednostavno.“

„Znači, nisam umro. Ništa ne shvatam. Pa zar nisi rekao...“

„... da si umro? Ne, to ti nisam rekao. Nisam rekao da si u paklu, nisam čak rekao ni da si u raju. Ništa od toga. Sve je to plod tvoje

mašte, tvojih strahova ili tvojih nadanja – tvoje vere i tvoje pogubljenosti. Tvoje neznanje stvara grdne nevolje, i tebi i meni. Očigledno.“

„U pustinji sam, dakle. I živ sam“, skoro razočarano procedi Šimun.

„U pustinji si i živ si.“

„A ja sam mislio...“

„Za nekog smrt jeste rođenje, za drugog je pak rođenje konačna smrt.“

Do Šimuna jedva dopiru strančeve reči, potrebno mu je vreme da shvati o čemu mu govori, i šta mu govori. A kada shvati, teško mu je da razume. Ako nije umro, ako ga ovaj neznanac ne proganja, onda to samo znači da se njegove muke nastavljaju, da im nema kraja. Nije li ponovo na početku? I dokle tako?

„Nejasno govoriš. Ne razumem te“, odsutno odgovori Šimun, počutavši. „O Jahve, pomози mi da razumem šta se ovo sa mnom događa.“

„Blažen je duh koji ne pada u okove tela da bi se očovečio rođenjem. Prosvetljen duh priželjkuje smrt da bi se oslobodio okova, ne bi li ponovo oživeo.“

„Ne mogu da proniknem u smisao tvojih reči.“

„Nije važno.“

„Zašto mi govoriš ako nije važno?“

„Mislio sam da ćeš ipak shvatiti“, odgovori mu stranac pomirljivo.

Pobogu, pomisli Šimun u očajanju, da li će ovo mučenje jednom proći, da li ću se smiriti već jednom i upokojiti? Jahve, ne mogu više ovako, uzmi me k sebi, učini da dosegnem mir u carstvu tvojemu.

„Dakle, nisam umro“, više za sebe promrmlja Šimun. U njegovom glasu nije bilo prizvuka smirenja, tek nešto razočaranja i muke.

„Pa nisi. Svakako nisi umro, Šimune“, smeje se stranac. „Živ si i stvaran si, u sopstvenom si telu bez obzira na to što te žulja.“

„Živ sam“, prošapta Šimun. Ni sam nije siguran šta da misli. Čudna su mu i pomućena osećanja. Živ je. No to ga ne čini srećnim. Čemu? Zašto je živ? To kao kaznu oseća. Srami se svoga života. Kako da živi bez Sare? Pa ceo život je s njom proveo, delili su i dobro i zlo. Voleo ju je, a i ona je njega volela. Sada se oseća kao pritvorica; poželeo je da, ako je već i umro, bar bude u raj, i s njom; prestravio se pri pomisli da je umro, a još više pri pomisli da je pao u ponor i pakao. Mislio je samo o sebi; za sebe je brinuo, za svoju dušu je strepeo; zar je od mogućih patnji u grotlu pakla zazirao? Doista, raj se za sebe nadao. Nadao se da bi tamo Saru susreo. I Rebeku.

„Dakle, ako sam živ i u svetu, onda nisam u paklu, niti sam mrtav“, pokušava da bude razložen. „Jedno s drugim ne može. Ne mogu biti živ i biti u paklu.“

Eto, razložen sam. Kontrolišem se, bodri sebe, potiskuje strah i haos koji damara njegovim mislima i razara mu dušu.

„Može. O, i te kako može, Šimune.“

„Šta to znači? Šta to tajiš? Šta ti zapravo želiš od mene?“

„Ja? Ja od tebe? Ništa. Ti si došao k meni. Zar nije prirodno da se upitaš da li ti od mene nešto išteš?“

To što je stranac upravo izrekao nije toliko besmisleno koliko ti se u prvi mah učinilo, Šimune, govori mu nekakav unutrašnji glas.

Da li je moguće da budem živ i da istovremeno budem u paklu?, pita se, uzrujan. Živ i u paklu?

Da, moguće je, uznemirava ga unutrašnji šapat. Šimune, zar se i sam nisi osvedočio, nisi li stoga i krenuo put pustinje? Nije li ovaj svet zapravo pakao?

Onda nema drugog pakla, odgovara Šimun svom unutrašnjem glasu, koji mu ne da mira.

Tišina. Unutrašnji glas mu ne odgovara.

Nisu li laži sva ona prorokovanja? Zar je to moguće?, nastavlja Šimun. Oseća kako se sve u njemu buni. Sve se u njemu budi. Najedared počinje da shvata. Jeste, sve su ove nedoumice već od onog kobnog trenutka prisutne u njemu; osećao ih je celim svojim bićem, no nije znao niti mogao da ih u misao, u reč uobličī. Suviše je verovao, premalo je znao, zatvarao je svoj um pred očiglednim. Nije razmišljao, ponavljao je što su mu govorili. Verovao je. Kome je verovao? Predanju, mitovima, knjigama, prorocima, književnicima, farisejima, velikim sveštenicima? Jahveu ili ljudima?

Sunce je već uveliko hitalo ka zapadu prosipajući rumenilo po krovovima Jerušalema, dopuštajući izduženim senkama da, praćene prvim večernjim sumrakom, kroče na veliku terasu i rasprostru se pred ulazom u hram svojim rumenim tonovima, kada je Jehošua, praćen vernim učenicima i nekolicinom zilota, izašao iz hrama.

Jehošua krete preko terase ka ogradi. Njegovi učenici, koji su već bili na putu ka stepeništu, zgleđaše se pa se vratiše za njim.

„Hajde, pođite vi samo“, zaustavi ih Jehošua odlučno.

„A ti, učitelju?“, upita ga Marko. „Šta ti nameravaš?“

„Sad ću ja, stići ću vas, samo da se malo nagledam grada“, reče Jehošua i nastavi lagano da hoda prateći ogradu; udaljjavao se od stepeništa i svojih učenika. S velike terase se pružao predivan pogled na gotovo nestvarnu panoramu jerušalemskih krovova koji su, onako obliveni rumenilom pred sam zalazak sunca, odisali savršenim spokojem. „Jerušaleme, ko zna da li ću te ikad više videti okupanog suncem na zalasku“, tiho reče Jehošua, dovoljno se udaljivši kako ga učenici ne bi mogli čuti.

Nekolicina kumranskih zilota ipak krenu za njim.

Jehošua se zaustavi i okrete se k njima, pa im se blago nasmeši. „To i za vas važi. Dajte

mi malo mira. Potrebno mi je da budem sam, bar načas.“

Ziloti mu se pokloniše i vratiše se, pridruživši se učenicima na stepeništu.

Kada ostade sam, Jehošua se osloni na ogradu i, uzdahnuvši, zagleda se u daljinu.

„Jerušaleme“, prošaputa, „doći će dani i na tebe će se veliko zlo obrušiti, okružiće te tvoji neprijatelji, pa će navaliti na tebe sa svih strana, i sravnice te sa zemljom i tvoju decu će rasturiti po svetu...“

Aleksandar je bio među poslednjima koji su napustili hram.

Sav ustreptao, obratio se Josiji: „Ovo je bez sumnje veliki dan, bez obzira na tmuran i neveseo kraj priče.“

„Jeste“, potvrdi Josija.

Načinivši nekoliko koraka, Josija se nakašlja i zastade.

Aleksandar se okrete i pogleda prijatelja. On je stajao zamišljen, praveći bolnu grimasu dok se češkao po potiljku. Dovoljno je dobro poznavao Josiju da u trenutku shvati da se njegovom prijatelju nešto vrlo značajno mota po glavi. Što je najvažnije, teško da je Josija ikad omanuo u svojim sumnjama.

„Šta je sad?“

„Nešto nedostaje.“

„Šta to?“

„Kao da se stvari ne odvijaju onako kako je trebalo.“

„A kako je trebalo da se odvijaju?“

„Kad bih samo znao“, uzdahnu Josija i slegnu ramenima.

„Biće što će biti. Nadajmo se najboljem“, zaključí Aleksandar i krete ka širokim kamenim

stepenicama što s terase ispred ulaza u hram vode u dvorište i dalje, na veliki trg. Načinivši nekoliko koraka, začu svog prijatelja kako ga tiho doziva po imenu.

„Šta je sada?“, obrecnu se Aleksandar i okrenu se ka drugu s namerom da ga prekori.

Josija mu glavom pokaza u stranu. Aleksandar upravi pogled u tom pravcu i ugleda Jehošuu kako zamišljeno stoji kraj ograde i posmatra grad.

Josija krete ka Mešijahu. Aleksandar se nećkao, ali na kraju i on pođe za prijateljem, ubrzavši korak.

Kada su prišli dovoljno blizu, čuli su samo Mešijahove poslednje šaputave reči: „... *neće ostaviti u tebi kamen na kamenu, zato što nisi upoznao vreme kada su te pohodili.*“

Uto Išmael, koji beše ustrčao uza stepenice, pozva prijatelje zadihanim glasom.

Jehošua se okrete i ugleda dvojicu dečaka, koji behu nekoliko koraka udaljeni od mesta na kome je stajao, i nasmeši im se.

„Dečaci, zar ne bi trebalo da ste već kod kuće?“, upita ih brižnim glasom.

„Da, Mešijahu“, odgovori mu Aleksandar oborena pogleda.

„Onda brzo pođite kući i ne zastajkujte, da vam se roditelji ne bi brinuli“, potera ih Jehošua uz očinsku blagost. „Još nešto“, dodade. „Sutra ne dolazite u hram.“

Kad dečaci htedoše da odstupe pokoravajući se Jehošuinoj volji, začuše ženski glas kako zapomaže i, kao po komandi, okretoše se u pravcu iz kojeg je glas dolazio. Beše to glas sitne žene tamne puti; hitrim korakom, skoro trčeći, približavala se Jehošui. Aleksandar je jasno video da je uplakana i, očigledno, zbog nečeg uplašena; očaj se video u njenom pogledu upravljenom ka Mešijahu. Odmah ju je prepoznao – bila je to Hananejka, jedna od

mnogobrojnih neznaboškinja, žena koja je već mnogo godina radila na poljima njegovog oca. Dobro je se seća: bila je radišna i poslušna, otac nikada nije imao nevolja ni s njom ni s njenim mužem.

Išmael primeti kako s Jehošuinog lica nestade onaj blagi izraz kad začu njene još teško razumljive povike i shvati da hita k njemu. Začudi ga ta nagla promena u Mešijahovom ponašanju.

Jehošua uzmače kada žena pade pred njega na kolena, hoteći da mu dotakne skute.

Dečaci, zanemeli pred prizorom, iščekivali su šta će se desiti.

„Gospodine, sine Davidov“, očajnim glasom mu se obrati uplakana žena kad stade pred Jehošuu. „Pomozi, kći mi je opsednuta, demoni su je opseli, i sam Halel je ušao u nju. Samo joj ti, Gospodine, možeš pomoći.“

Aleksandar je netremice posmatrao nestvaran prizor. Ni sam nije znao šta da misli: ipak, ona je neznaboškinja i nečista. Pitao se kako će rabi postupiti.

„Gospodine, molim te, pomoz mi mom detetu“, beše uporna Hananejka.

„Odlazi, neznaboškinjo“, iznenada joj se obrati Jehošua odlučnim i grubim glasom. „Ja sam poslan samo izgubljenim ovcama doma Izrailjeva.“

„Gospodine“, usudi se Aleksandar da progovori. „Znam ovu ženu, kod oca moga radi. Dobra je i poštena. Pomoz joj, molim ti se.“

„Gospodine, molim te, pomoz mi!“, zavapi žena i prostre se ničice, ljubeći noge Jehošui.

Rabi se ponovo izmače.

„Nije dobro uzeti hleb od dece i baciti ga psima“, odsečno odgovori Jehošua Aleksandru.

Išmael, koji im se upravo pridružio, munu Aleksandra u slabine toliko jako da on zastinja.

„Da, Gospodine, ali i psi jedu od mrva što padaju s trpeze gospodara njihovih“, odgovori mu žena, ne odižući čelo od zemlje.

„Odlazi od mene, ženo“, naredi joj Jehošua bez priziva i, okrenuvši se, krete ka stepeništu odlučnim korakom, ostavivši ženu da leži ničice na tlu.

Prijatelji se pokloniše pred rabijem, hitro ga pretekoše i u trku se sjuriše niza stepenice, pa odjuriše na trg i izgubiše se u uzanoj, oblim kamenjem popločanoj ulici koja je vodila ka zapadnom delu grada.

Potom usporiše.

„Zašto li joj Mešijah nije udovoljio?“, izrazi svoje čuđenje Aleksandar.

„I ti si čudan“, prekori ga Išmael, „pa zar nije neznaboškinja i nečista?“

„Dobro, jeste“, pomirljivo će Aleksandar. No nije bio zadovoljan takvim ishodom. „Ali ipak... i moj otac je pravoverni, ali nikada nikome nije odbio molbu da pruži pomoć, ni Judejcima ni Samarićanima – čak ni Hananejcima.“

„Ni neznabošcima?“, zaprepašćeno će Išmael.

Aleksandar začuta, shvativši da je bolje da više ni reč ne izusti. Ko zna, možda će se ova dvojica izlanuti, pa će otac zapasti u nevolje.

I Josiji je, izgleda, bilo jasno da bi valjalo da promene temu, pa se nakašlja i okrete se Išmaelu.

„Kuda si ti lutao sve vreme?“

„Pratio sam sveštenike i fariseje.“

„I?“, upita Aleksandar, zahvalan Josiji na tome što je poveo razgovor u drugom pravcu.

„Ne miriše na dobro.“

„Šta se dogodilo?“, ubaci se Josija.

„Čini mi se da će biti gužve. Čuo sam da su se dogovorili da o svemu izveste Kajafu i

Iroda.“ Išmael stade i iznenada se uozbilji; takvog ga nisu poznavali. „I onom zlotvoru, Pontiju Pilatu, poslali su glasnike. Izdajnici“, prosikta.

„Zato nas je Mešijah upozorio da sutra ne dolazimo“, zaključí Aleksandar.

„Otkud bi on za ovo mogao znati?“, upita Josija.

„Pa zar nije Mešijah? Kakav bi to Mešijah bio kad ne bi znao šta će biti?“, odgovori mu Aleksandar.

„Razumljivo“, zaključí Išmael.

„Onda sutra ne dolazimo?“, upita Josija.

„Ti kako hoćeš, ali ja dolazim“, odlučno mu se suprotstavi Aleksandar.

„I ja ću“, pridruži mu se Išmael nakon kraćeg premišljanja. „Ni romejske legije me neće sprečiti da dođem.“

„Dobro, kako hoćete. Doći ću i ja“, nevoljno i uz tih uzdah zaključí Josija. „Ako budem mogao da se kriomice izvučem iz kuće.“

Neko vreme su hodali uporedo, ćuteći.

Išmael iznenada prekide tišinu.

„A šta ako Irod pošalje vojsku?“

Doista, šta ako Irod pošalje vojsku?, pomisli Aleksandar. *Doduše, pre će onaj omraženi Pilat poslati svoje legije na narod.*

„Najpre će ih Pilat poslati“, zaključí Josija nakon izvesnog vremena. „To mu ne bi bilo prvi put.“

„Baš si mi uzeo reč iz usta“, dobaci Aleksandar.

„Poteći će krv Jerušalemom“, zaključí Išmael drhtavim glasom.

„Zar niste danas u hramu videli zilote iz Mesade i esene iz Kumrana?“, usprotivi se Josija. „Zar doista mislite da će Davidov naslednik doći bez svoje vojske? Kako bi inače mogao da povrati vlast u Judeji?“

„Valjda će mu se i narod pridružiti“,
neubedljivo će Išmael.

Aleksandar iznenada zastade. Josija i Išmael načiniše nekoliko koraka pa se, videvši da im je prijatelj zaostao, osvrnuše i upitno ga pogledaše.

„Šta li mu je sad palo na pamet?“,
zabrinuto prošapta Išmael.

Josija samo slegnu ramenima.

„Zar niste videli Mešijaha kako je poljubio Jakova danas, zar niste čuli šta mu je rekao? Zar vam nije jasno da neće biti nikakvog ustanka? Neće biti ničega.“

„Šta to ovaj govori?“, zaprepašćeno upita Išmael.

Josija zbunjeno slegnu ramenima, pa promuca: „Ne znam.“

Aleksandar poskoči i lupi se po čelu.

„Pa da, kako mi samo ranije to nije palo na pamet“, konačno se oglasi. „Hajdemo k Mešijahu i njegovim učenicima.“

Josija i Išmael se iznenađeno zgledaše, pa upitno upiljiše u Aleksandra.

„Zašto me gledate?“, obrati im se Aleksandar ljutito.

„Ništa te ne razumem“, promuca Josija.

„Kad si već tako pametan, reci mi gde bismo ih našli u ovo doba“, usprotivi mu se Išmael.

„Zar nam nije rekao da pođemo kući?“, upita Josija.

„Vi kako hoćete, ali ja idem k njima.“

Aleksandar je krenuo i više se nije osvrtao. Isprva je hodao brzo, a potom je usporio korak, osluškujući ne bi li čuo bat koraka svojih prijatelja. U prvi mah je vladala tišina. Onda je čuo kloparanje sandala po kamenim kockama i lice mu je ozario osmeh –

ipak nije sam. Njegovi verni prijatelji neće ga napustiti.

Već skoro beše pala noć kada je Aleksandar s prijateljima prešao preko Kedrona i uputio se pod Maslinsku goru. S desne strane puta ostao je vrt Get šemanim. Aleksandru je srce snažno zalupalo dok su prolazili kraj kapija vrta; živo se prisećao rođene sestre i njenog osmeha.

„Vidite, pogledajte gore“, viknu Išmael i svojim glasom ispuni tišinu, pa podiže ruku i prstom pokaza u pravcu svetlucavih žiški. „Tamo su. Ulogorili su se.“

„Znam, to je mesto na kome se rabi redovno sastajao sa svojim učenicima i podučavao ih“, reče Josija, sav važan.

„Otkud ti to znaš?“, upita ga Išmael.

„Otkud? Vidi ti njega. Pa Vartolomej, moj brat od strica, znate ga već, vazda je uz njega, svuda ga revnosno prati i nauk njegov prima.“

„Da, stvarno“, pucnu prstima Aleksandar. „Toga se nisam setio. Nego, da ga potražimo? Šta mislite? Od njega bismo mogli da saznamo šta Mešijah namerava i kada će sestiti na prestolje Davidovo.“

Ubrzo stigoše do prvih vatri, a nedugo zatim pronadoše i Vartolomeja, koji je sedeo s grupom učenika. S njime bejahu Jakov, Levaj i Filip, nekolicina zilota i nekoliko esena iz Mesade.

„Šta ćete vi ovde?“, upita ih Vartolomej kada ih je ugledao.

„Došli smo k tebi“, odgovori mu Josija.

„Bili smo i u hramu“, dobaci Išmael.

Aleksandar se osvrće i gleda po logoru, pogledom traga za Mešijahom. Kad su prelazili Kedron i ugledali vatre, pa čak i dok su se peli uz goru, činilo mu se da je s Mešijahom mnogo više ljudi, nadao se i sanjao je da sa sobom vodi čitavu vojsku kojom će udariti na Irodov dvor i, nakon toga, na Romeje. Hram i trg ispred hrama danas su bili puni sveta. Možda ga je ta slika prevarila, kao i sveštenike i fariseje danas. Možda je ta slika prevarila i građane Jerušalema. Strahuje da će to biti sve od ispunjenja snova, da će se današnjim događajem sve okončati. Aleksandar više nije siguran, no ne dozvoljava da ga očaj ophrva. Onda konačno ugleda Jehošuu kako sedi sa učenicima kraj vatre, jedva tridesetak hvati dalje. Posmatra ga. Čini mu se da je miran, ali ne i samouveren, ili bar ne samouveren kakvim ga je danas video i doživeo u hramu. *Da, tada je izgledao poput pravog i odlučnog vođe*, pomisli Aleksandar i uzdahnu. Možda je samo umoran, možda će se oporaviti i ponovo stati pred narod. Ponada se da će sve ipak ispasti dobro, jer mora biti dobro. Oseća kako mu se zanos polako vraća i zaklinje se da će pratiti Mešijaha do pobeđe, makar morao da ide na kraj sveta. Ne skida pogled s Jehošue.

Nedugo zatim, Jehošua ustaje, a za njime ustaju dvojica učenika. Aleksandar prepoznaje jednog od njih. Čini mu se da ga zovu Kefa. Drugog ranije nije video. Mešijah se laganim korakom kreće među svojim učenicima, obraćajući se svakom – nešto im govori, ali Aleksandar ne zna šta, ne čuje; onda shvata da Jehošua ide k njemu. Sav pretrnu. Zna da će ga prepoznati i prekoriti zbog toga što ga nije poslušao. Kako da se opravda? Naredbu svog cara, cara judejskog, nije poslušao.

Kada je stigao nadomak grupe, Jehošua pozva Jakova. On spremno i poslušno ustade od vatre i priđe učitelju.

Aleksandru se u magnovenju učini da su im se pogledi ukrstili i da mu se Mešijah nakratko nasmešio. *Bože mili, pomisli, car judejski, sin Davidov, Mešijah – udostojio me je svojim osmehom.*

„Jakove“, reče učitelj, „prati me s Kefom i Jovanom. Idemo na Maslinsku goru.“

„Svakako, rabi, evo idem, pratim vas“, odgovori Jakov i hitro ustade, pa se pridruži Kefi i Jovanu.

Pre nego što krenuše, Jehošua zastade i okrete se učenicima koji su sedeli kraj vatri.

„Ostanite ovde“, reče im, „a ja idem na Maslinsku goru da se pomolim. Vi se ovde molite da ne padnete u iskušenje.“ Potom se okrete i odmerenim korakom utonu u pomrčinu. Trojica učenika su ga ćutke pratila u stopu.

Aleksandar sačeka nekoliko trenutaka, pa se lagano uspravi. Josija, koji je sedeo kraj njega, nakrivi se i pogleda ga upitno. Aleksandar mu dade neodređen znak glavom i bez reči krete u stranu i lako uroni u mrak, a onda, načinivši nekoliko koraka, zastade i, pošto je malo oklevao, promeni pravac i brzo se uputi ka stazi koja je vodila uz brdo, kroz terasaste maslinjake, ka blagoj zaravni na samom vrhu Maslinske gore, tamo kuda je, pretpostavio je, krenuo i sam Mešijah sa svojom pratnjom. Hodao je obazrivo, trudeći se da se kreće najtiše što može, da ne remeti tišinu i da ga niko ne čuje. Nedugo zatim, pred sobom je začuo korake i tihe glasove. Nije ih razumeo, ali nije bilo sumnje – bili su to učenici iz pratnje koji su tiho razgovarali o nečemu. Pratio ih je na sigurnom odstojanju, te ih nije mogao videti.

Nije čuo Mešijahov glas, tako da je samo pretpostavio da prednjači ka gori i da je bar koji korak ispred svojih učenika.

Kada se ispeše na goru, konačno začu Jehošuin glas i zastade da bi se pritajio i ostao neprimećen. Sakriven iza starog i kvrgavog stabla masline, sasvim dobro je razaznavao glasove. Mogao je da čuje i razume skoro svaku njihovu reč.

Shvatio je da je Jehošua naložio svojim učenicima da ostanu tu i da bde, te da je odmah potom odstupio od njih i udaljio se. Aleksandra je zanimalo šta će Jehošua učiniti, pa oprezno, pod okriljem dubokih senki krivih stoletnih stabala, napravi luk oko učenika koji su brže-bolje posedali uz stablo masline i zaobiđe ih pazeći da nikako ne izazove njihovu pozornost, a onda se uputi dalje.

Tada iznenada, nedaleko od mesta na kome se našao, jedva koliko se kamenom može dobaciti, ugleda Jehošuu kako kleči na zemlji.

Iako te noći oblaci behu prekrili mesec, Aleksandar je jasno video Jehošuin obris – kao da je bio obavijen nekakvom čudnom, magličastom, treperavom svetlošću. Pažljivo, da ga Mešijah ne čuje, prešao je nekoliko hvati i spustio se među široko korenje prastarog stabla. S tog mesta je mogao neometano da posmatra okolinu, a da ga niko ne primeti. Nije skidao oka s Jehošue.

Vladala je čudna i duboka, skoro nestvarna tišina. Aleksandar je imao utisak da čuje Jehošuinu molitvu. Ne, ne čuje je; shvatio je da je zapravo oseća svim svojim čulima, kao dah, kao toplotu, kao lepotu. Unaokolo vlada nadnaravna, grobna tišina, ne čuje se ni šum lišća, ni zvuk vetra, do njega ne dopiru čak ni udaljeni i jedva čujni glasovi učenika i zilota iz doline.

Nedugo potom, primeti kako oko Jehošue počinju da se oblikuju zmijoliki pramenovi magle, lagano se krećući oko njega, međusobno se preplićući i, učini mu se, nadmećući se među sobom. Aleksandar se uplaši. Prizor koji je video pred sobom beše mu jeziv i izazivao je strah u njemu. Onda huknu blag vetar i razveja maglu. Čulo se samo tiho šištanje koje se gubilo kao da se udaljava.

„Oče, ti kome je sve moguće“, utiskuje se čudesan šapat u Aleksandrovu svest. Reči imaju boju, svetle su i pune, ispunjavaju ne samo njegovo telo već i sve njegovo biće, čini mu se da ispunjavaju i vaskoliki prostor. Čini mu se da i nebo poprima odblesak te svetlosti koju ne vidi, no koju oseća kao da je prvobitna reč gospodnja. Reči se nižu kao misao, kao blaga i prijatna punoća. *„Kada bi hteo da proneseš ovu čašu mimo mene. Ali ne moja volja, tvoja neka bude.“*

Aleksandar je bez daha promatrao Mešijaha, cara Judeje i sina Davidovog, rabija, propovednika i vođu, čoveka koji nije samo donosio novo jevanđelje narodu judejskom već, kako mu se činilo, sam beše jevanđelje.

Vibracije Jehošuine molitve jenjavale su i, raspršujući se, nestajale u prostoru. Aleksandar iznenada oseti nekakvo treperenje u grudima, a potom i bol koji mu se širio telom parališući ga. Sav uzdrhta. Pokuša da se pokrene. Nije mogao, noge mu behu ukočene kao da su skamenjene, kao da su utonule u tlo; mučnina mu se dizala iz utrobe – nešto kao da ga je teralo da povрати utrobu; konačno shvati da se to strahovit smrad širi sa zapada. Onda primeti kako se ni iz čega obrazuju magličasti pramenovi koji se u dugim kaiševima, poput guja, kreću po zemlji, provlačeći se među

kvrjavim korenjem stabala masline. Beše izvesno da se kreću ka Jehošui.

Uplašén, Aleksandar kriknu, no glas ne napusti njegove grudi. Shvati da je oduzet, da ne gospodari svojim telom, no kao kakvim čudom, svest beše bistra u njemu. Već je to video. Malopre nije znao šta bi ti magličasti pramenovi mogli biti, tada nije ni razmišljao o tome, no sada je bio siguran, sada zna – to je sam đavo, samo otelotvoreno zlo.

Šištanje poput zmijskog širilo se prostorom i Aleksandar pretrnu, oseti da mu se hladnoća širi venama; sve teže diše i oseća kako mu se vrat koči, kriveći se ka zemlji. Opire se. Pokušava da pozove u pomoć. Zalud: iz njegovih grudi ne izlazi zvuk, čak ni dah. Krajičkom oka vidi da se pramenovi magle spajaju u senku koja se lelujava izdiže nad Mešijahom. Aleksandar bi da upozori Jehošuu na opasnost koja se nadvila nad njim, no ne uspeva. Oseća vrelinu u grudima, a njegovom svešću se širi bezbojan glas nalik na samu misao.

„Jehošua, vidiš li? Nisi uspeo.“

„Odlazi, Šemhazale.“

„Nisi zadobio carstvo zemaljsko.“

„Moje carstvo je nebesko.“

„Zar ne vidiš, Jehošua? Jahve te je napustio.“

„Taj demijurg, taj Jahve, nije moj Gospod.“

„To znamo ti i ja, ali ne i onaj puk grdni.“

„Ali obznanio sam im radosnu vest o Ocu svome.“

„Mnogo će vode proteći Jordanom pre nego što to shvate oni bezumnici, a do tada će znati samo za Jahvea.“

„Svejedno, doći će carstvo Oca moga.“

„A sutra? Šta će biti sutra?“

„Biće što mora biti, biće volja Njegova.
Ispiću čašu koju mi je namenio.“

„Zar вреди sve to? Zar ona rulja zaslužuje
tvoju žrtvu?“

„Moja žrtva je odraz moje ljubavi i
ljubavi Oca moga prema toj *rulji*, kako ti kažeš,
prema tom narodu siromašnom duhom, prema
tom narodu koji će spoznati konačnu istinu;
moja smrt je njima otkrivenje.“

„Da li će tako biti – to ćeš koliko do zore
spoznati, ali bojim se da će za tebe tada već biti
kasno.“

„Odlazi, Šemhazale. Rešeno je, i sam
znaš, i pre postanja.“

„Osvesti se, Jehošua, i beži, spasavaj se
dok još ima vremena.“

„Odlazi.“

„Samo kaži i ja ću te spasti.“

„Odlazi, Šemhazale.“

„Zar i tebe na zvahu Šemhazal?“

„Odlazi, Halele.“

Aleksandar ništa ne shvata. Ko je
Šemhazal, ko je Halele, ko je Jehošua, ko je bar
enasa? Sve se odjednom pomešalo. Ništa više
ne razume. Da li se to duh pakla pojavio, šta je
ili ko je ovaj privid bića koje se u obliku magle i
smrdljivog dima nadvija nad Mešijahom? I o
kakvom to oni ocu govore? Kako to da Jahve
nije i njegov... valjda Bog, ne otac. I ta priča o
carstvu zemaljskom. Zar je sve vreme bio u
zabludi? Zar Mešijah, sin Davidov, nije došao
da oslobodi Judejce iz ropstva? I o kakvom on
to carstvu govori? Gde je to njegovo carstvo?

„Bog je moj otac.“

„O jadni sine čovečji, za kratko tvoje
bejaše.“

„Varaš se, Halele, moje je carstvo
doveka.“

„I sam znaš da te sutra čeka smrt.“

„Neka je volja božja.“

„Beži, spasi se, Jehošua.“

„Ja jesam spas.“

Aleksandar ne čuje glasove, ali do njega dopiru misli, reči se u njemu i oko njega prepliću.

„Ne zavaravaj se, Jehošua, koga možeš mrtav da spaseš ako samog sebe ne izbaviš od smrti?“

„Pokazaću im put spasenja.“

Aleksandar polako počinje da shvata o čemu oni govore. Zar neće Jehošua sestiti na tron svog pretka, zar neće poneti krunu Davidovu? Zar neće pravda zacariti Judejom? Zar neće Varava biti kažnjen za svoje nedelo?

Aleksandar iznenada oseti blago strujanje vazduha; lišće maslinovo zatreperi i zašumi. Beli golub zaleprša krilima nad Maslinskom gorom, a pramenovi magle koji obujmljivahu Jehošuu počеше da se povlače i nestaju.

Prozbori glas koji zvučaše poput najlepšeg hora.

„Otac te tvoj ljubi. Neka te, sine čovečji, ne plaše iskušenja i muke kroz koje ćeš proći, Otac tvoj je s tobom.“

I mladom Aleksandru postade jasno: to se za Jehošuinu dušu vodila borba između dobra i zla; to se Jehošua usrdno molio svom Ocu nebeskom da bude uz njega u časovima koji predstoje, u časovima koji neće biti laki. Ali zar sve mora da bude tako, pita se Aleksandar, zar će biti izneverene njegove nade da će Varava biti kažnjen, da će se sada i ovde, odmah, ostvariti božji zakoni, da će se za Rebekinu smrt pravda dogoditi?

Onda se sve namah umiri i Jehošua se lagano podiže i okrete se. Neka daleka, nedovoljno snažna no Aleksandrovom oku

jasna svetlost obasja Jehošuaino lice, i on vide da znoj njegov beše sazdan od kapljica krvi, od kaplji koje su natapale posnu judejsku zemlju.

Potom Jehošua ustade i siđe ka svojim učenicima, našavši ih kako spavaju. Saže se k njima i potraži Kefu, no njega ne beše tu, a onda prepoznade usnulog Jovana i blago mu dotače rame. Jovan se probudi i prenu se kad nad sobom ugleda učitelja.

„Zar spavate?“, upita ga Jehošua. „Zar niste mogli bar jedan čas probdeti sa mnom?“

Onda se uspravi i dobaci: „Dosta je bilo. Ustanite, valja krenuti.“

Jovan se razbudi i ugleda učitelja kako se udaljava. Još je noć, pomisli, da li će moći da se odmori bar malo? Dremanje uz stablo baš i ne krepí. Protrlja oči ne bi li se razbudio. Okrete se na stranu. Jakov je spavao na zemlji, a Kefe nigde ne beše. Sigurno ga je učitelj ranije probudio, pa lunja tu, u blizini. Jovan se osvrnu unaokolo, no Kefe ne beše nigde.

„Učitelju, gde je Kefa?“, upita Jovan.

Jehošua samo uzdahnu i odmahnu rukom. Jakovu se učini da učitelj nešto zna, ali da taji to od njega. Da li to ima veze sa onim što je rekao Kefi za vreme pashalne večere?

Jakov, koji se upravo beše probudio, sleže ramenima i upitno pogleda Jovana. I njemu je učiteljevo ponašanje bilo pomalo čudno. Nikada ih nije ostavljao bez odgovora, nikada nije delovao toliko obeshrabreno.

„Šta se dešava?“

„Ne znam“, odgovori mu Jovan. „Hajde, ustani. Idemo.“

„Kucnuo je sudnji čas, evo, predaje se bar enasa u ruke grešnika. Evo, stiže onaj koji će me izdati“, reče Jehošua svojim učenicima jedva čujnim glasom i krete niz goru ne osvrćući

se za njima, kao da mu više i nije važno da li ga prate ili ne.

„Ništa ne razumem“, obrati se Jovan Jakovu. „Sve mi je ovo čudno. Gde se izgubio Kefa? Šta misliš, ima li to ikakve veze sa onim što je učitelj rekao?“

„Ne znam na šta misliš. Mnogo je govorio.“

„Ma znaš, ono o Kefi. Ono da će ga se tri puta odreći. Šta li je time mislio?“

„Ni sam ne znam. Doista ne znam.“

Kako behu prilično zaostali, Jakov reče da požure kako bi sustigli učitelja, koji skoro da beše stigao među učenike i zilote koji su kraj vatri spavali snom pravednih.

Dok su žurili neravnom stazom izbegavajući prepletene žile maslinovih stabala, nisu ni приметili da je dole, kraj prvih vatri, jedna zadihana figura iznenada iskočila iz mraka i stala pred učitelja. Beše to Juda Iškariotski, koji je preprečio put Jehošui. Zaustavio se brzo, onako zadihan, sipljiv, razbarušene kose i sav znojav, kao da ga je sam đavo jurio. Dok su mu se graške znoja kotrljale niz lice, ostavljajući za sobom tamne tragove, Juda se blago pokloni učitelju i celiva ga u ruku pa, boreći se za vazduh, progovori isprekidanim i jedva čujnim glasom.

„Zdravo, učitelju.“ Zatim nepovezano dodade: „Ne valja, ništa ne valja... moraš... samo što nisu... idu... beži, učitelju... evo ih...“

Jovan i Jakov izađoše na čistinu. Zbunjeno su promatrali scenu. Čuli su Judu i njegove reči upozorenja. Shvatili su da se nešto događa, da neka opasnost preti rabiju, no pomelo ih je Jehošuino ponašanje.

Jehošua podozrivo pogleda Judu, pa mu hladno odgovori.

„Prijatelju, na to li si došao?“

Juda je i dalje pokušavao da dođe do daha; stajao je presamićen i podbočen. Nije se osvrtao na učiteljeve reči. Teško da je u njima primetio ikakvu zajedljivost. Moguće je da ga nije ni čuo.

„Učitelju, krivo sudiš... beži... molim te. Spasi se. Ako nećeš sebe radi, učini to bar nas radi.“

U tom času, u logor nahrupi mnoštvo romejskih vojnika. Nosili su bukcinje i svetiljke i bili su do zuba naoružani noževima i kopljima.

Ugledavši vojnike, Jovan se trže i uzmače korak-dva u senku maslina. Povukao je Jakova za sobom.

Aleksandar, koji se tiho spuštao kroz maslinjak, zastade uplašen. Umalo se sudario s Jovanom. *Šta ako sada Romeji načine pokolj?*, zatreperi misao u mladiću. Strahovao je za Mešijaha, mada je ponajviše strahovao za Išmaela i Josiju, koji su dole, kraj vatri, sa ostalim Mešijahovim pratiocima. Zapravo, nije ni znao gde su. Trebalo je da budu tamo negde. Nervozno je krenuo oko čistine, skriven iza stabala, no prijatelje nije video. Ko zna, pomisli, možda su nekud otišli. Važno je da su bezbedni.

Šunjajući se po mraku, poput mačke, mladić vide kako zapovednik istupi i stade ispred svojih vojnika. Plameni oganj koji je dogorevao osvetljavao mu je grubo lice puno ožiljaka. Delovao je krupnije nego što je uistinu bio; bilo kako bilo, Aleksandru se činio opasnim.

Jehošua se ispravi i iskorači, pa stade nekoliko koraka ispred Romeja. Delovao je spokojno. Glas mu je bio miran kao da zna šta će se sve dogoditi.

„Koga tražiš, vojniče?“

„Galilejca, vidara i travara, Jehošuu Nazarećanina.“

„Ja sam Jehošua iz Nazareta galilejskog.“

Kada to ču, Romej ustuknu iznenađen, pa se spotače o jednog još pospanog zilota i pade preko njegovih nogu na zemlju.

„Ja sam taj koga tražiš, vojniče, no nisam ni vidar ni travar“, nastavi Jehošua sasvim mirnim glasom.

„Beži, učitelju“, ponavlja Juda, no kao da ga niko ne čuje.

„Sada ustani“, reče Jehošua prilazeći vojniku, te mu pruži ruku kad se nađe iznad njega.

Vojni starešina ustuknu i povuče se unazad po prašini.

Vojnik koji beše najbliži priskoči da pomogne svom zapovedniku da ustane, a za njime krenuše još neki, nameravajući da Jehošui preseku put.

Vartolomej, koji se upravo beše razbudio, skoči i, goloruk, stade ispred učitelja, spreman da ga brani svojim telom. Krupan zilot razbarušene kose i brade, prenut iz sna, skoči i povika ugledavši romejske vojnike sa isukanim mačevima, pa poteže svoj bodež i udari vojnika koji se beše najviše primakao Jehošui, odsekavši mu desno uho. Vojnik ispusti bolan krik. Rimljani isukaše mačeve, spremni da napadnu.

Tada se Jehošua ispreči.

„Vojnici, vratite mačeve u korice. Znajte: ko se noža lati, od noža će poginuti.“

Potom se okrete ka zilotu i, blago no dovoljno glasno da svi čuju, reče mu: *„Ostavi se toga. Zar misliš da ne mogu od Oca izmoliti dvanaest legija anđela? Onda se ne bi ispunilo pismo da ovako treba da bude; zar da ne pijem čašu koju mi je dao Otac?“*

Potom se Jehošua saže, podiže vojnikovo uho sa zemlje i krete ka vojniku koji je kukao držeći se za ranu. Kada mu priđe sasvim blizu, prestravljeni vojnik ustuknu jauknuvši; krv mu je tekla između prstiju i niz ruku.

„Ne boj se“, reče mu Jehošua tihim glasom, pa prinese odsečeno uho na mesto i, tren kasnije, skloni ruku.

Svi umukoše jer videše da je Jehošua iscelio ranu vojnikovu. Krvi beše, no uho je bilo na svom mestu, kao da nikada i nije bilo odsečeno.

Vojnik se, zapanjen, zagleda u Jehošuu. Ni sam ne mogaše da poveruje šta se dogodilo. Prstima opipava glavu i uho. Ruke mu jesu krvave, i zna da je to njegova krv, no bol je nestao, nema više ni rane, a uho je tu, gde je vazda i bilo. I čuje. Bol i zujanje u uhu nestadoše.

„Ovo je čudo“, povika vojnik i baci se na kolena pred Jehošuom. „Ti jesi Hristos.“

„Ustani, vojniče, i idi“, obrati mu se Jehošua s blagim osmehom.

Na logorištu pod gorom Maslinskom vladala je napeta tišina.

Zapovednik romejski konačno ustade i otrese prašinu sa sebe, pa poče da namešta grudnjak i opremu ne bi li se nekako povratio i smislio šta da čini. Jasno mu je da ima posla sa čudotvorcem i pravednikom, jer to što je taj čovek učinio, ukoliko je doista čovek, graniči se s nemogućim. Zapravo, siguran je, beše to pravo čudo. I kako sada da ga hapsi i da ga Pilatu privodi? Zar on, ovako blag i miran, poput jagnjeta, predstavlja ikakvu pretnju? Zar on može predstavljati pretnju Romejskom carstvu? Namah htjede da odustane i da se vrati

Pilatu neobavljena posla, ali ga Jehošuin glas prekide u razmišljanju.

„Koga tražite i zašto?“

„Jehošuu Nazarećanina tražim da ga pred Pontija Pilata izvedem.“

„Zar ti ne rekoh da sam to ja? Ali zašto tako izadoste, u tolikom mnoštvu i s noževima i kopljima, kao da razbojnice hvatate? Zar vam je doista potrebna čitava stotina da uzaptite jednog vidara? Kao da ne bejah vasceli dan u hramu, kao da ne propovedah tamo. Zar pored Antonije i vaših grdnih straža nisam prošao? Zašto me tada ne uhvatiste, nego ovako, tajno i pritvorički, noću, kao da me se plašite? Zar je strah u vama toliki? I koga se plašite? Naroda ili mene? Možda Oca moga?“

„Ja samo izvršavam naloge koje dobijam od centuriona. Mene ništa ne pitaj.“

„Ako, dakle, mene tražiš, onda bar pusti ove ljude da se u miru razidu.“

„Ne dolazi u obzir, napali su moje ljude.“

„*Pusti ih na pravdi boga*“, zamoli Jehošua.

„Napad na romejskog vojnika je zločin“, neumoljiv je zapovednik. „Jedan od najtežih zločina!“

„*Pusti ih. Neka se ispuni kako je zapisano, neka se ispuni reč Oca moga*“, ponovo mu se obrati Jehošua brižnim i tihim, molećivim glasom.

„Sve i da hoću, ne mogu. Među ovima ovde ima i krivaca“, neumoljivo odgovori zapovednik.

„*Pusti ih da bih znao da nisam upropastio nijednog od onih koje mi je Otac moj dao da se o njima staram.*“

Romej mu ništa ne odgovori. Samo jedva vidno klimnu glavom, a onda se okrete svojim ljudima i odsečno im izdade naređenje da svežu

Jehošuu, vođu pobune, kako u naredbi Pilatovoj stoji.

Pre nego što je vojni dužnosnik izrekao svoju naredbu, pre negoli se vojnici pokrenuše da zaskoče Jehošuu, učenici njegovi ga, u strahu svome, ostaviše samog i razbežaše se po maslinjaku i na sve strane, nalazeći spas u noći, baš kao i ziloti koji s njima bivakovahu pod gorom Maslinskom.

Kada vojnici, uz besne povike, kretoše ka Jehošui, koji je stajao i čekao ih s mirom i spokojem, bivak već beše pust; logorske vatre su sablasno dogorevale i bacale varljive i blede, lelujave senke. Tren kasnije, jedan krupan vojnik sa crvenim ožiljkom preko rošavog lica dograbi Jehošuu, grubo ga baci u prašinu i, stavši mu nogom za vrat, poče da ga vezuje.

„Zar mora tako?“, upita Jehošua.

„Umukni“, obesno dreknu grmalj i još snažnije zateže konop oko vrata.

Vojnik kome je Jehošua spasao uho priskoči i poče da mu vezuje ruke.

„Eh, mučeniče, jadan si ti“, prošaputa dok mu je pletenim kožnim kaišem vezivao ruke.

„Zašto se pravdaš tom razbojniku?“, prezrivo mu prebaci drugi vojnik, pritiskajući kolenima Jehošuinu glavu uz prašnjavo tlo.

„Požurite“, povika zapovednik. „Neću da čekam do sudnjeg dana dok vi brbljate.“

„Hajde, diži se“, dreknu krupni rošavi vojnik sa ožiljkom i snažno povuče slobodni kraj remenika kojim je Jehošua bio vezan.

Jehošua s mukom ustade i zatetura se u stranu.

„Oprosti im jer ne znaju šta rade“, prošaputa vojnik kojem je Jehošua zacelio ranu, pridržavši ga da ponovo ne padne.

„Oprošteno im je“, odgovori mu Jehošua.

Skriven u mraku, među izvijenim i kvrgavim stogodišnjim stablima masline, pripijen uz grubu koru stabla, Aleksandar je drhtao od studeni koja je snažno tresla njegovo srce i njegovu dušu. Strah je ledio njegovu krv, strah od onoga što je video i strah od onoga što će izvesno uslediti, od onoga što, pretpostavio je, može da se dogodi Mešijahu. Imao je utisak da nikada nije bio usamljeniji i nemoćniji. *Gde li su Išmael i Josija?*, pita se u strahu. Vlada sablasna tišina. Remeti je tek pucketanje slabašnih vatri koje lagano dogorevaju. Ne zna šta bi sa sobom, niti kuda bi. Logor mu deluje sablasno. U mrak ne sme, u logor neće – prazan je i nekako tuđ. Samo da su mu tu prijatelji. Napeto posmatra lelujave, umiruće plamenove kako gube snagu i posustaju pred tamom koja nadire. Donedavno je tu bilo mnogo ljudi, i sve ih je doživljavao kao svoje, skoro kao rod. Činilo mu se da ih je sve samo jedna misao okupljala, ona koja mu je bila u glavi, kao i svima njima, verovao je. Bar je on tako doživljavao sve to: jedna misao i jedan cilj – oslobođenje Judeje i ustoličenje Jehošue, Mešijaha, naslednika trona Davidovog; sloboda i pravda, pravda za sve, pravda za Rebeku. A sada od svega toga neće biti ništa. Vreme kao da je stalo – svet kao da se obrušio u bezdno.

Aleksandar više nije znao koliko je vremena proteklo otkako su vojnici na silu odveli svezanog Mešijaha. Izgleda da je jedini svedok Mešijahovog brutalnog hapšenja i, što ga je možda još više pogodilo, svedok je kukavičkog ponašanja njegovih učenika i gorljivih zilota, koji se u odsudnom času razbežaše kao zečevi.

„Eto, a kleli su se u svoju veru. Vera ili smrt, govorili su. Pih, kukavice. Gde im je ta odlučnost i vera u koju su se kleli? Kako su samo podvili rep čim je postalo opasno“, siktao je Aleksandar sebi u bradu. „Bednici.“

Do svesti mu jedva dopire pretpostavka da Varava neće biti kažnjen za gnusno ubistvo Rebeke.

U logorištu su dogorevale vatre. Tanki plamenovi su lizali noć slabašnim žutim trakama, treperavo se uzdižući ka nebu, gde su gubili snagu; senke su titrale, izobličavale se i gubile se u mraku.

Aleksandrovu pažnju iznenada privuče klupko koje se pomače. Strah mu ispuni grudi, strah od nepoznatog. Umiri se, a potom se lagano povuče dublje u senku stabla. Skupivši hrabrost, proviri i bolje osmotri masu koja mu je privukla pažnju i uplašila ga. Tada ugleda sklupčano telo. Neko, izgleda, nepomično leži na zemlji između dve zgasle vatre. Da, to je bez sumnje ljudsko biće.

Aleksandar oprezno izađe iz svog skrovišta i tiho, poput pustinjske lisice, stade da se prikrada vatrama i nepomičnom telu, pazeći da između njega i nepoznatog vazda bude oganj, makar i slabašan; nije skidao oka s tela. Po haljinama je zaključio da je posredi muškarac. Više mu se ne pričinjava – sasvim je siguran da čovek plače. Ramena mu podrhtavaju, a i celo mu se telo blago trese; skoro je siguran da je čuo jecaje.

Kada je prišao dovoljno blizu, čuo je tiho ridanje. *Doista, to ovaj čovek plače*, zaključi. Ali zašto? Možda plače za Mešijahom? Sigurno plače za njim. Možda je to neko od njegovih učenika? Onda se priseti da su se svi kukavički razbežali i izdali sina Davidovog. Možda ipak nisu svi pobjegli? Opet, čudno mu je, zašto

vojnici nisu odveli i ovoga, kao što su to s Jehošuom učinili? Kroz mladićevu glavu vrzmale su se svakakve misli. Možda je ranjen? Možda su vojnici pomislili da je mrtav, pa su ga ostavili? Kada se sasvim približio nepoznatom, još jednom ga je dobro osmotrio. Nije bio naoružan, a na njemu, koliko je mogao da primeti, nije bilo krvi. Ipak, opreznost mu neće škoditi. Čovek nije mrtav, nije čak ni ranjen, a nije ni u nesvesti.

Aleksandar se konačno osmeli da postavi pitanje, trudeći se da mu glas bude siguran.

„Jeste li dobro? Da li ste povređeni?“

Ipak, glas mu beše drhtav. Odavao je sav njegov strah.

Čovek se trže i umiri se na tren, pa veoma lagano podiže glavu i okrenu je u smeru iz kojeg je dolazio glas.

Aleksandar i sam ustuknu. Potom se povrati. Slabašan titrav plamen obližnje vatre načas je jasno osvetlio lik nepoznatog čoveka. Aleksandar je prepoznao to lice. Viđao ga je i ranije. I danas ga je video u hramu, i malopre, koji tren pre nego što su došli vojnici. Beše to Juda, jedan od Mešijahovih učenika. Jedini njegov učenik koji je ostao do kraja i koji nije pobegao.

„Odveli su ga“, reče Aleksandar tihim i drhtavim glasom.

„Nisam ja“, reče očajni Juda.

„Šta nisi ti?“

„Nisam ga ja izdao.“

Izdaja!, odzvanja u Aleksandrovoj glavi.

Izdaja!

Čudno, do tog trenutka nije mu pala na um mogućnost da bi neko izdao sina Davidovog. Zar bi ijedan Judejac izdao bar enasu, dugo i s poverenjem i ljubavlju iščekivanog Mešijaha? Ne, to mu nikako nije

padalo na um, to je do tog trenutka bila nemoguća misao. Onda se priseti da su se sveštenici potajno iskrali iz hrama s nekim književnicima i uglednicima i otišli da dojavе o Jehošuinom ulasku u hram i potonjim događajima.

„Da, sigurno su ga Anini ljudi izdali Pilatu“, zaključи Aleksandar.

„Ugrizla ga je guja iz njegovih nedara. Izdao ga je čovek koga je smatrao svojim učениkom i vernim sledbenikom“, slabašnim glasom progovori čovek. „Nisam stigao na vreme da ga upozorim. Nisam ga spasao. To sebi ne mogu da oprostim.“

„Ko ga je izdao?“, uporan je Aleksandar da sazna istinu.

„Ko ga je izdao?! Ko?! Izdao ga je onaj koji mu je na srcu bio, onaj koji će ga se ove noći tri puta odreći.“

„Aleksandre, bogu hvala, našli smo te“, povika Išmael, stupajući iz mrkline ka prijatelju koji je sam sedeo kraj vatre. „Baš smo se uplašili da su oni zlotvori i tebe odveli.“

„Samo su Mešijaha odveli“, odgovori mu Aleksandar. „Ostali se kukavički razbežaše.“ Onda se priseti da ih nije video dok se krio tokom prepada. „A gde ste vi bili?“

„Uh“, huknu Išmael. „Duga priča. I čudna“, dodade sedajući na kamen kraj vatre.

„Pričaj već jednom“, nestrpljivo mu reče Aleksandar, i dalje stojeći i gledajući čas Išmaela, čas Josiju, koji tek beše pristigao, zadihan.

„Sačekaj da se odmorimo, pa ćeš čuti sve po redu“, promrmlja Josija isprekidanim i

umornim glasom, sedajući uz vatru kraj Išmaela.

„Neko vreme pošto si otišao za rabijem i njegovim učenicima“, počeo Išmael tiho, kao da saopštava krajnje poverljivo obaveštenje koje nije za tuđe uši. Osvrćući se, pogledom pokušava da pronikne u tamu ne bi li se uverio da u okolini nema nikoga ko ne bi trebalo da ga čuje. „Josija je primetio Kefu kako se šunja kroz maslinjak. Išao je u mrak da se isprazni. Isprva nije shvatio da on hoće kradomice da šmugne i da izbegne logorište, ali kako se kretao u širokom luku i poguren, postao mu je sumnjiv.“

„Jeste, baš mi je bio sumnjiv“, potvrdi Josija. „Onda sam se vratio u logor i pozvao Išmaela, pa smo krenuli da ga pratimo.“

„I šta je potom bilo? Kuda se uputio?“

„E pa, to i jeste najzanimljivije“, dodade Išmael.

„I najtragičnije“, povisi glas Josija, podigavši kažiprst.

„Pređite već jednom na stvar, nemam nerava za vaše zagonetke“, nervozno im spočita Aleksandar.

„Dobro de“, odbrusi mu Josija. „Vratio se u grad. I pogodi kuda se uputio?“

„Josija, ne oklevaj više.“

„Otišao je pravo k Rimljanima, u tvrđavu“, odgovori Išmael.

Aleksandar zaprepašćeno pogleda Išmaela.

„Jesi li siguran?“

„Kao što sada tebe gledam“, odgovori mu prijatelj.

„Dakle, Juda beše u pravu.“

„Koji Juda? Iškarriot? U čemu?“, dođe red na Išmaela da zapita.

„Pre nego što su vojnici zaskočili i svezali Mešijaha, pristupio mu je Juda i celivao mu

ruku. Onda mu je Jehošua rekao: 'Prijatelju, na to li si došao?'“ Aleksandar začuta, zagledavši se u tamu i kroz sve slabiji plamen vatre. „Namah mi se učinilo da je Juda doveo vojnike. Sada mi je sve jasno.“

„Šta ti je jasno? Ne razumem te“, prozbori zbunjeno Josija.

„Ti uvek sve poslednji shvatiš“, pecnu ga Aleksandar. „Prilika je iskorišćena i sva krivica će biti svaljena na Judu. Kada su odveli Mešijaha, i pošto se smirilo u logorištu, izašao sam iz maslinjaka, pa sam nabasao na Judu. Jedino on nije pobjegao, a ni Romeji ga nisu povelili sa sobom.“

„Pa da“, pljesnu Išmael rukama. „Naravno. Kefa će na Judu svaliti krivicu za izdaju i hvatanje Mešijaha.“

„Neće mu ni biti teško“, dodade Aleksandar. „Svi su čuli Mešijahove reči i Judino pravdanje, a ni Romeji ga nisu uzaptili. Sve se slaže. Usput, reče mi da je Mešijaha izdao onaj za koga je prorekao da će ga se ove noći tri puta odreći.“

„Hej“, uskliknu Josija. „Išmaele, sećaš li se? Upravo je to Mešijah rekao Kefi.“

„Dobro, i gde je sad Juda?“, upita Išmael.

„Tamo je“, brzo odgovori Aleksandar i okrete se ka mestu gde je do dolaska prijatelja stajao i razgovarao s Judom.

Prijatelji su znatiželjnim pogledom pratili njegovu kretnju, no Judu ne videše. Potom upitno pogledaše u Aleksandra, čiji pogled je šarao po opustelom bivaku.

Aleksandar se trže, a njegovo lice se uozbilji i potamne.

„Eno ga“, muklo reče i pokaza prstom.

Trojica prijatelja videše ljudsku figuru kako se njiše obešena o granu kedra.

U šatoru je vladala prijatna svežina i polutama. Šimunovim umornim očima, izmučenim bleštavilom dnevne svetlosti, trebalo je vremena da se naviknu na blago ozračje. Lagano je klizio pogledom po unutrašnjosti šatora; takvu raskoš nigde nije video. Siguran je da tolikog bogatstva nema ni na Irodovom dvoru. Po podu su bili prostrti teški persijski tepisi, a nameštaj beše lep i izrađen od skupocene ebanovine i libanske kedrovine, ukrašen intarzijama, srmom i sedefom; ni kraljica od Sabe ne bi ga se pred Solomunom postidela. Na trpezi pred sobom primeti raznovrsnu hranu, lepo i ukusno poređanu. Raznog pečenja beše na stolu: jagnječeg i jarećeg, i pilećeg i golubijeg mesa. Primeti obilje pirinča, i razno povrće i hleb nasušni nadohvat ruke; i voća beše svuda. Vina crvenog bilo je u izobilju. Svega tu beše osim slugu. Slugu nigde nije bilo.

Čudna tišina se širila šatorom.

„Zahvaljujem ti na gostoprimstvu“, obrati se Šimun svom domaćinu tihim i nesigurnim glasom. „Ipak, i sam znaš da ne dođoh gozbe radi“, nastavi biranim rečima. „Moj dolazak je posve slučajan i nikoga ne obavezuje – ni tebe, ni mene.“

„O da, svakako, ljubazno zboriš. Ne uzbuđuj se, ne primam to k srcu niti ovim neuobičajenim okolnostima dajem kakav značaj.“ Domaćin odmahnu rukom, očigledno želeći da odagna nelagodu koju je Šimun osećao. „Znam, umoran si, četrdeset dana lutaš pustinjom – nije to malo. Nema potrebe da se toliko pravdaš.“

„Četrdeset dana? Kako znaš?“, promuća Šimun. To ni sam nije znao. Ta naoko uzgred izgovorena tvrdnja izazvala je u njemu nelagodu, krv mu je udarila u lice; oseća se kao

da stoji nag usred gomile sveta, postuđen i nesiguran. Tvrdnja je zvučala ubedljivo, a sagovornik je delovao krajnje sigurno iako je to rekao tek tako, uzgred, očigledno ne želeći da ostavi utisak na njega. Šimun se ipak grozničavo upita da li ga je uhodio.

„Neke stvari ne mogu da prođu neprimećeno“, odgovori domaćin, zagonetno se smeškajući.

Da li se to ovaj poigrava mnome?, pomisli Šimun ljuteći se. Gostoprimstvo mu ipak ne daje za pravo da bude toliko tajnovit, i ta će se igra konačno morati zaustaviti.

„Ko si ti?“, odsečno upita Šimun.

„Sluga“, odgovori stranac.

„Sluga?“

„Da. Šta je tu čudno?“

„Šališ se sa mnom?“

„Nikako, ozbiljan sam.“

„Ne deluješ kao sluga, već kao kakav starešina, kao bogataš.“

„Vidiš li ovde ikoga osim nas?“

„Ne, ne vidim.“

„A ja te služim za ovom trpezom. Dakle, nisam li ja tvoj sluga?“

„Nisi.“

„Ipak ti služim, jer volja je moja da tako bude.“

„Znao si da ću doći?“

„Jesam.“

„Onda znaš i mnogo više.“

„Da, i to.“

„I sve ono što mi je nepoznato.“

„Upravo sam te zbog toga sve vreme čekao.“

„I smisao svega znaš?“

„Od postanja, dragi moj Šimune.“

„Šta tražiš zauzvrat?“

„Ništa.“

„Ništa?“

„Ne, zar bi trebalo?“

„Čudno.“

„Šimune, ti si na tragu, ti postavljaš pitanja, ti išteš odgovore.“

„Dobro, šta ja to tražim?“

„Muka je to, Šimune, zar ne? Ti bi da shvatiš? A jedino pitanje koje neprestano postavljaš jeste: *Zašto?* No valjalo bi prvo sebe spoznati, ko si i šta si. Nakon toga, sve će već ići lakše. No nudim ti sebe, kroz mene možeš sebe otkriti. Dakako, nije nebitno da li me znaš ili ne. To je stvar poverenja, ili vere, kako ti drago. To ćeš morati sam sa sobom da raščistiš. I, veruj mi, kroz mene ćeš stupiti na stazu samospoznaje, i ne samo to – i istinu ćeš konačno spoznati, gledaćeš vaseljenu kroz sebe i videćeš Boga; kroz Boga ćeš spoznati konačnost svoju; kroz sebe ćeš pronaći put ka Sari i Rebeki i put ka Bogu, jer u njemu je život. Ali znaj: put ka Bogu je samo tvoj; svako ima svoj put k njemu. Ne postoje dva ista puta, moj Šimune.“

„Nije li ta tvrdnja odveć nadmena, čak i drska?“

„Nadmena? Drska? Možda jeste, mada sumnjam“, nasmeja se on, porazmislivši. Onda se promeškolji i, kao da je doneo kakvu bitnu odluku, prodorno pogleda u pravcu Šimuna.

„Ipak, biće da nije. Sve to nimalo ne zavisi od mene.“

„Od čega bi zavisilo? Ili od koga?“

„Od tebe zavisi. Tvoja je volja. Ma kakvu odluku doneo, ono što sledi jeste posledica tvog izbora.“

„Šta da radim?“

„Na zatvaraj oči. Otvori ih i gledaj. Ako gledaš, videćeš. Ako vidiš, razumećeš, a tada...“

Zastade i raširi ruke, kao da kaže: *Znaćeš.*
„Tada ćeš morati sam da odlučiš.“

„Vidim da si mudar i učen, da mnogo znaš. Ipak, o mnogo čemu tajnovito govoriš, ne naslućujem tvoje poruke. Ne kušaš li to moje strpljenje, ili možda moju veru? Ne poigravaš li se ti mnome?“

Doista, nijednom rečju nije ni nagovestio ko bi mogao biti. Ničim mu nije olakšao spoznaju; vazda mu je ulivao sumnje o vlastitom biću. To ga izluđuje; čas ga neodoljivo privlači, čas ga od sebe odbija. Namah pomisli da konačno zna ko je, a onda, trenutak kasnije, razveje svaku misao. Nema za šta da se uhvati, ne zna kako da se postavi niti šta da misli. Ne može da mu veruje, niti da mu ne veruje; čas bi da ode, čas bi da ostane. Baš kad oseti da će mu stranac dati odgovore na pitanja koja ga muče, neka izgovorena reč ga obeshrabri. Očajan je i ljut. Ljut je na sebe koliko i na stranca. Razočaran je sobom koliko i strancem. Opet, od stranca nema pravo ništa da očekuje. Stoga i nema pravo da na njega bude ljut; na sebe pak – ima. Stranac ga je uznemirio. Poremetio je njegove misli, otupele od sunčeve jare. Naterao ga je da iznova razmišlja, otvorio mu je živu ranu. Šimun oseća da biva sve uznemireniji. Pa ipak, priseća se, njegove misli su već bile poremećene, zna da su sve sumnje i sva razočaranja već bili u njemu; svestan je da su, nakon Rebekine smrti, njegove predstave o ovom svetu grubo, bestijalno razorene, da više kamen na kamenu nije ostao čitav. Ni u šta više nije siguran, pometene su sve vrednosti u koje se ikada uzdao. Dok je boravio u pustinji, tonući i kopneći, sve se to nekako gubilo i rasplinjavalo pod sunčevim zracima i vrelinom, sve je to postajalo daleko i nestvarno. Onda, iznenada, kada je bilo skoro izvesno da dalje ne može, da

mu se bliži kraj, pojavom tog čoveka sve se uzburkalo u njemu. Pomeo ga je, učinio da više ništa ne zna, da ni na šta više ne može da se usredsredi. Više ne zna ni ono što je nekad znao, niti pak ono što je, činilo mu se, spoznao u pustinji. Više ne veruje u ono u šta je verovao, a počinje da veruje u ono u šta beše prestao da veruje; više nije siguran u ono što je smatrao neporecivim. Sagovornik je siguran u sebe, a on sam, oseća, više nije. Daleko je on od bilo kakve sigurnosti, a od smirenosti je još udaljeniji.

Ne zna više kako da procenjuje tog čoveka. Načas mu se učini da je tašt i nadmen. Onda mu se učini da u njegovom držanju prepoznaje poniznost. Ipak, demon nije – krase ga razložnost i samokontrola. To je skoro izvesno utvrdio. Sumnja i da je arhanđeo; nije ni heruvim. Ništa od toga nije, mada bi i mogao da bude. Osion je, čini se Šimunu, i samodopadan; možda i sujetan. Sumnja u to da bi takav mogao da bude anđeo. Samoljubivost. Da, i samoljubivost prepoznaje u njegovom glasu. Sve to govori da je čovek; u njemu su ljudske osobine. Opet, teško da je čovek. Ne zna zašto, ali snažno oseća da nije čovek, ili bar da nije samo čovek.

Šimun iskosa netremice posmatra sagovornika.

Iznova se u Šimunu javlja sumnja: ne pronalazi li u strancu sopstvene osobine, ne prebacuje li njemu ono što u sebi otkriva i što sebi prebacuje?

„Ko si ti, zapravo?“, iznenada upita Šimun.

„Nemaš mnogo izbora, zar ne, Šimune? Reci.“

Šimun obori pogled i ne odgovori – ćuti. Da li mu to čita misli? Opet je umalo odao svoju sumnju, varljivu i nesigurnu misao, svoju

bojazan i svoju raspolućenost. Teško mu je da prizna, no sve će biti da je i to što naslućuje dovoljno da zna ko stoji pred njime.

Da li taj što pred njime stoji doista s lakoćom odgoneta njegove misli, skrivene u najtamnijim dubinama njegove duše? Ili ga to Jahve zbilja toliko silno kuša? Onaj Jahve koga se odrekao? Onaj koga se plaši? Onaj Jahve koga ne poznaje? Onaj Jahve za koga je doskora verovao da o njemu zna skoro sve? Onaj Jahve koji je stvorio nebo i zemlju, sve vidljivo i nevidljivo, sve ono što mu se, poput peščane kule, rasplinulo pod dejstvom talasa?

Šimune, moraš biti mudar i oprezan, govori sebi.

Da li sam to u opasnosti?, pita se Šimun. Može biti. Ali kakvoj? Telesnoj opasnosti? To ga ne straši. Ali šta je s dušom? Da li njoj preti kakva opasnost? Samo dušu da ne izgubi! Kako bi bez nje, kako bi pred Saru?

Jahve je strog ali pravičan, valjda, bar je u to verovao. S njime se nije igrati, prek je i srdit. Gnev je njegov velik i strašan – teško onome ko je gnev njegov na sebe navukao. Nije li prorok Jezekilj svedočio o veličini i snazi besa Jahveovog spram kneza tirskoga ili cara misirskog? Sve to mora imati na umu dok promišlja o tome koji je pred njime, ili dok s njim razgovara.

„Znam ko si ti“, prošaputa Šimun, odvaživši se.

„Znaš? Konačno“, zapeva stranac veselim glasom, plješčući dlanovima. Onda zastade, iskosi glavu i spusti kanje, te je jedva kroz guste trepavice video Šimuna. „A šta ako sam nehotice u tebi probudio kakve nesuvisle sumnje?“

Šimun namah oseti nesigurnost i krv mu zažari obraze. Možda doista greši. Možda je sve

to zbog vrućine. Možda je pod tim suncem pamet izgubio, pa ne može razložno da misli.

Oprosti mi, Jahve, ako pravednika bez razloga i stvarnog povoda optužujem.

Šimun ćuti, vrti glavom i sleže ramenima.

„Eto, vidiš“, obrati mu se domaćin blagim, skoro očinskim glasom, smeštajući se udobnije među svilene jastuke, koji behu razasuti po purpurnom sagu oko niske sofre. „Teško je breme čovekovo, Šimune.“

Šimun nepoverljivo gleda tajanstvenog stranca. Šta ova iznenadna pomirljivost predstavlja? Šta iza toga stoji? Čime će ga još iznenaditi?

„Hajde, sedi i založi se. Znam da si gladan.“

Šimun oprezno prilazi sofri i seda postrance, naspram stranca. Napet je i spreman da uzvрати na prvi znak kakve opasnosti.

„Šimune, nisam hteo da te uznemirim. Ako i jesam, oprosti mi.“

Šimun oseća da ga napetost ne napušta, no ne bi da brza, primorava sebe da se suzdrži i da se potpuno usredsredi na sagovornika; čeka da vidi šta će se dogoditi. I njemu samom je neprijatno. Ne, nije mu ulio poverenje. I nije on muka koja ga muči. Shvatio je da je nevolja u njemu samom. Doista, zar je u njemu tolika omraza prema ljudskom rodu? Zar je doista toliko omrznuo ljude?

Tišina vlada šatorom. Stranac ćuti, ćuti i Šimun.

„Raznim imenima su me nazivali“, iznenada progovori stranac razgovetnim glasom.

Šimun se trže.

„Navikao sam na to“, tiho i setno nastavi domaćin. Glas mu je odisao razočaranošću i

nekakvom dalekom pomirljivošću. „Jedno od njih beše i Šemhazal“, reče stranac povišenim glasom i poče da jede, stavljajući do znanja Šimunu da je kraj svim tajnama, bar kada je posredi njegovo ime. „Eto, možeš me tako zvati: Šemhazal.“

„Šemhazal. Dobro“, zaključí Šimun kao da time sklapa kakav ugovor sa sagovornikom. „Ja sam Šimun.“

Šemhazal ga pogleda razrogačenih očiju i raširi ruke.

„Da, to si već znao. Pa da, nesuvislo govorim“, pomirljivo promuća Šimun, sležući ramenima i smušeno se osmehujući.

Jedno vreme su sedeli ćutke.

„A da li ti je to pravo ime?“, konačno upita Šimun.

„Ne, nije. Ne rekoh li ti da su me i tako zvali?“

„I kako su te još zvali?“

Šimunov sagovornik razvuče širok osmeh, kao da ne zna šta bi odgovorio. Prošara pogledom po unutrašnjosti šatora, a potom se zagleda u Šimuna.

„Doista, teško je setiti se svih imena. Agriman, Marduk, Ormuzd...“

„A kako glasi tvoje pravo ime?“

„*Bar Enasa*.“

„Bar enasa?! Sin čovekov? To nije ime.“

„Moguće“, setno uzdahnu Šemhazal. „Valjda su me zato i nazivali svakojakim drugim imenima.“

Šimun oseti duboko razočaranje u Šemhazalovom glasu. Da li se Šemhazal to razočarao u njega ili u sebe, možda u ljude, ili u samog Jahvea? Onda mu se učini da počinje da shvata.

„Da li su te to ljudi razočarali?“

Šemhazal promatra Šimuna pomalo odsutno; kao da je mislima nekud odlutao. Šimun čuti i iščekuje.

„Ne, Šimune“, iznenada progovori Šemhazal. „Ne, zar bi mogli? Onda mi ime ne bi bilo Bar Enasa. Ja sam među ljudima kao sluga. Ali to sam ti već rekao, zar ne?“

Šimun se zbuni. Ne, ovaj čovek nije sluga. I ono što je maločas izrekao, i ovo sada, sve to nema smisla, a opet, ne može da mu ne veruje. Nije li to neka metafora, krije li on iza toga neki viši smisao?

Šemhazal iznenada pljesnu rukama i ustade, te priđe Šimunu i maši se za vrč, te ga uli u gral.

„Hajde, založi se, kušaj vino. Tvrdim da je božansko, suvo, oporo i trpko, baš kakvo volim.“

Šimun prihvati sasudu u koju mu je Šemhazal ulio vino, čiji miris oseti. *Zbilja, mora da je lepo*, pomisli. Potom otpi gutljaj; kao krv crvena, mirišljava i reska tečnost razli mu se po ustima. „Da, zaista je odlično.“

„Ne rekoh li ti?“, zadovoljno uskliknu Šemhazal. „Probaj jagnjeće pečenje; znam da ga voliš. Evo, posluži se“, reče, pa dohvati pladanj s kuskusom i ponudi Šimuna. „Odličan je, spravljen pomoću čarobnih začina sa istoka, iz dalekog Pendžaba.“

Šimun se založi ukusnim kuskusom. „Da, ovo je predivno“, zadivljeno reče. „Kakav je ovo začim?“

„Kažu da se zove kari.“

„Tako, znači. Kari“, više za sebe promrmlja Šimun.

Dok se nije založio prvim zalogajem, nije snažno osećao glad, no njegova glad je svakim zalogajem sve jača i sve ga više zaokuplja. Stidi se svoje gladi pred Šemhazalom. Stoga i ne

podigne pogled, gleda u pladanj koji je na sofri i pred njim. Strahuje šta će samo pomisliti Šem hazal o njemu, šta će reći. S mukom kontroliše pokrete, usporava ih, lagano ali spretno sakuplja pirinčana zrna praveći kuglicu u šaci; otkida komadiće mesa; sporo žvaće i odmereno ispija vino.

Sin Čovekov ga sažaljivo promatra. Prestao je da jede, prestao je da pije i svoje omiljeno crno vino. Iščekuje nešto, da li da Šimun završi obed ili kakav pogodan trenutak, svejedno – Šimun ne obraća pažnju na njega i lakše mu je zbog toga; ne mora se pretvarati.

Nedugo potom, *Sin Čovekov* primeti da je Šimun utolio glad; sve manje jede i sve više ispija vino iz staklene posude.

„Hoćeš li da pričaš o Rebeki?“, iznenada progovori *Sin Čovekov* jednoličnim i tihim glasom.

Okružen oružnicima, Jehošua korača utabanim putem koji se spušta ka gradu. Bos je, a ruke su mu vezane na leđima. Kožni upleteni kaiš useca mu se u kožu, rana na zglavcima krvari, oseća bol, tup bol. Omča koju su mu namakli oko vrata steže ga, teško diše. Usta su mu suva. Oseća sitan pesak pod zubima i ukus zemlje na jeziku. Žedan je.

Romejski vojnik koji hoda ispred njega, obmotavši slobodan kraj omče oko zgloba šake, vodi ga kao psa, osvrće se i nešto mu govori. Jedino što vidi jeste izobličeno neobrijano lice. Oseća neprijatan zadah iz vojnikovih usta, zadah truleži, prepoznaje vonj ljudskog znoja pomešan s mirisom svinjske masti i jeftinog vina. Ne razume ga, vojnik ne govori aramejski niti koine – čak se ni iskvaranim latinskim jezikom ne služi. Kako je čudan taj jezik! Grlen je, te mu se čini da vojnik frkće. Šta li mu to govori?

Iznenada oseti snažan trzaj. Konopac oko njegovog vrata se zateže i on se zatetura u stranu. Pokuša da ostane na nogama i oseti kako mu se sitno i oštro kamenje utiskuje u tabane. Mora da su mu usput sandale spale s nogu, ili još gore – u bivaku na Maslinskoj gori, kada su ga oborili i svezali. Ne seća se. No sada to više nije važno, bos je i kamenje ga ozleđuje. Iznenada udari u nešto ramenom. Nije to stablo

– osetio je da se to pomerilo. To je sigurno neki od romejskih vojnika. Uto ga preseče snažan udarac u glavu, potom još jedan, po ustima. Usnica mu puče; oseti ukus krvi. Čuje glasove, čuje dreku, glasne povike, a potom ga sustiže još jedan udarac. Oseti oštar bol u predelu stomaka, presamiti se i osta tako zgrčen, bez daha. Konopac se zateže – to ga vojnik cima. Ponovo gubi ravnotežu i ovog puta pada, iskreće se, te se svaljuje na stranu. Pokušava da ustane, no ne može da se uspravi, težište mu je iskošeno. Izvija se i nekako se podupire laktovima ne bi li se uspravio; konopac mu se oko vrata zateže, te gubi dah, ali to mu pomaže da se osloni na kolena, a potom i da ustane. Ne stiže da se uspravi, nečije ruke ga guraju, ćuščaju, udaraju. Trči. Kolena mu klecaju, a oštar šljunak mu ranjava noge. Ponovo gubi ravnotežu. Čudno, nije to njegova volja. Oseća kako mu se telo okreće, kako mu se tlo izmiče pod nogama – pašće, da, pašće. Ali zar zaista to toliko dugo traje, taj pad? Više ni bol ne oseća dok se valja po prašini, ili se pak kotrlja? Čini mu se da je naleteo na prepreku. Previše ih je, svuda su oko njega – kao da se kreću, kao da ga presreću. Ne daju mu da udahne, niti da izdahne; oseća ih na rukama, na leđima, na bedrima, na glavi, na grudima, a opet, čudno je što ne oseća bol, a trebalo bi.

„Diži se, pseto judejsko“, nečiji glas dopire do njegove svesti. To razume.

Mora da sam pao, pomisli Jehošua. Sigurno sam pao.

„Nisam pseto“, pokušava da odgovori, no glas ga izdaje, ne izlazi mu iz guše. Krklja. Usta su mu puna nečega. Krvi? Prašine? Kamenja? Konopac mu se steže oko grla.

Pokušava da ustane, upinje se, no bol ga sprečava. Oseća bol u leđima, kao da se valja po

žaru; shvata da leži na leđima, i na zemlji. Omča je i dalje zategnuta, vilica mu puca, u ustima oseća ukus zemlje pomešane s krvlju. Pokušava da se odupre o tlo rukom. Bol ga parališe pri svakom pokretu: boli ga podlaktica, boli ga nadlanica, pri svakom udisaju oseća bol u grudima. Stenje. Možda mu je rebro polomljeno. Bole ga i udovi.

Neko ga grubo hvata za mišicu i podiže ga. Pokuša da pogleda u stranu, da vidi ko mu pomaže da ustane. Vid mu je zamućen. Treptanjem želi da ukloni prašinu iz očiju. Ne uspeva. Oseća samo bol i shvata da mu je oko zatvoreno, da mu je kanja podlivena. Sigurno se udario pri padu. Ili ga je neko udario.

Konačno staje na drhtave noge.

„Kreni, ništarijo buntovna“, čuje grubi muški glas.

„Kuda me vodite?“

Vazduh zapara fijuk korbača. Jehošua oseti oštar bol. Potom oseti kako mu se vreline širi telom, kako mu obujmljuje grudi kao plahta kojom ga je majka, kada je bio mali, obavijala nakon kupanja. *Kakva mi se to toplota širi niz leđa?*, pita se. Potom do njegove svesti dopre bol koji se poče brzo širiti njegovim telom. Vilica mu se grči, ždrelo mu je poput kamena, teško diše, guši se, a telo mu se grči i izvija.

„Da te krunišemo“, čuje onaj isti glas, ili mu se tako čini. Čuje i smeh, ali ne razaznaje odakle dolazi. Čini mu se da smeh dolazi sa svih strana, da mu se ceo svet smeje, da mu se kreature unose u lice smejući se, da oseća njihov sumporast dah i miris njihovih tela. Truležnih tela koja se raspadaju.

„Tamo te vodimo“, odzvanja mu u ušima drugi, kreštav glas.

„Oče naš, koji si na nebesima, da se sveti ime tvoje...“

Iznenadan snažan udarac odbaci ga napred, te Jehošua prekide molitvu. Učini mu se da mu kičma puca. Vrat ga zabole dok se omča oko njega zatezala. Trenutak potom, oseti kako snažno udara o tlo, o kamenito tlo, prvo kolenom, a potom bedrom. Nešto oštro mu se zari u mišicu, a bol mu prikova ruku. Konačno udari potiljkom o nešto tvrdo, možda o kamen; pred očima mu svici i srebrnastoplave munje. Čuje snažno zujanje. Povraća mu se.

Neko se smeje.

Jehošuina leđa se utiskuju u prašinu i ostavljaju krvav trag. Glava mu odskače. U trenu uspeva da otvori oči; čini mu se da ipak nije sam. Da li on to doista vidi zabrinuto Kefino lice?

Oče moj na nebesima, ja sam se ogrešio o Kefu.

Ne rekoh li mu: noćas, pre nego što petao zapeva, tri puta ćeš me se odreći? A on me se nije odrekao, eto ga, sledi me i u zlu. Nije me se odrekao. Grešan sam prema njemu, pomisli Jehošua.

Kefa, koji se kretao postrance, na bezbednoj udaljenosti od stražara koji su sprovodili učitelja, ukrstio je na tren pogled s Jehošuinim. Ni na trenutak nije posumnjao – učitelj ga je video, i prepoznao ga je. Prepoznao ga je.

„Video me je“, prošaputa Kefa prvosvešteniku s kojim je pratio povorku i pokuša da se sakrije iza njega.

„Ne budali. Kako može da te vidi u mrkloj noći i pod ovolikim batinama?“, prebaci mu sveštenik.

„Jeste, video me je. On to može, znam, dugo bejah uz njega. Znam šta sve može. Po vodi je hodao – šta je za njega da me prepozna, pa makar bila i mrkla noć?“

„Savest ti nije čista, Kefo“, podrugljivo će sveštenik. „Nego, hajdemo mi Irodu, zar ne zaslužismo i od njega nagradu? Pa zar mu, Kefo, nisi sačuvao prestolje od ovog samozvanca?“, iskezi se prvosveštenik i povuče za sobom Kefu, koji je izgledao uplašeno i bivao sve nesigurniji; kao da beše počeo da sumnja u ispravnost onoga što je te noći učinio.

„Trebalo je ranije da odem, da ne gledam ovo“, mumla Kefa i okreće glavu na drugu stranu.

Nedugo zatim, dođoše pred Irodov dvor i prvosveštenik oštro zakuca na kapiju. Kefa ostade skrajnut kraj dveri i povuče se u duboku senku.

Sveštenik se ispravi kada ču korake kako se približavaju i popravi svoje haljine otresajući prašinu s njih.

Kapija se konačno otvori i pojavi se bunovan vratar, krupan čovek čupave i neuredne brade. Kada je ugledao prvosveštenika, pokušao je da koliko-toliko uredi kosu i bradu, pa širom otvori kapiju kako bi ga propustio. Očigledno ga je poznavao, možda ga je čak i očekivao, budući da ga ne priupita kojim razlogom u to doba dolazi pred carsku kapiju.

Sveštenik nešto reče stražaru, a on samo klimnu i pogleda u Kefu.

Konačno, sveštenik se okrete ka Kefi i pozva ga da uđe. Kefa se nakratko premišljaše, kao da ne beše siguran šta mu je činiti. Možda mu je bilo neprijatno, možda se plašio da će ga neko videti kako ide Irodu na noge kao kakav uhoda. A i plašio se – šta ako je to zamka?

„Kefo, kreni već jednom, neću da te čekam celu noć“, doviknu mu sveštenik.

Kefa se odvoji od zida i izađe iz senke; nije mu trebalo više od nekoliko koraka da

priđe kapiji i uđe u dvorište. Sveštenik obgrli Kefu, pa ga povede stazom ka osvetljenim raskošnim dvorima.

„Zašto si se snuždio?“, pita ga sveštenik, prijateljski ga drmusajući. „Kajafa ti je zahvalan, to valjda znaš i sam. Grad si od romejskog pogroma spasao.“

Kefa ćuti. Neprijatno mu je, ne bi želeo da se o tome što je uradio trubi po Jerušalemu. Glasovi se brzo šire, zapao bi u nevolje i tu i kod kuće, u Galileji.

„Molim te“, tiho se obrati prvosvešteniku, „ne govori toliko glasno. Ne bih voleo da se zbog svega ovoga diže prašina. Nek bude kako smo se dogovorili.“

„Kajafa drži reč, to i sam znaš. Biće kako je dogovoreno, ali izvedi ostale njegove učenike iz grada koliko noćas i ne vraćajte se ovamo bar dok se prašina ne slegne. Kontroliši ih i sve će biti u redu.“

Prolazeći stazom kroz vrt, Kefa primeti da im u susret dolazi mlada žena s krčagom u rukama, te se povuče u stranu i obori glavu. Nije želeo da mu služavka vidi lice, no ona ga već beše dobro osmotrila, pa mu se obrati.

„Da ti nisi jedan od učenika onoga čoveka što se za cara judejskog izdaje?“

„Nisam“, odgovori Kefa. „Pogrešila si, ženo“, dometnu i brzo pođe za prvosveštenikom.

Žena zastade i okrete se da bi pronicljivim pogledom ispratila Kefu, koji se brzo udaljavo.

„Jesi, jesi“, promrmlja služavka. „Znam te ja, i ti si Galilejac.“

No Kefa već beše odmakao, te nije čuo poslednje služavkine reči.

Kada su ušli u Irodovu palatu, Kefa pred njenim sjajem brzo zaboravi susret sa služavkom.

Opulije Katulijan, zapovednik straže, odsečno zalupa otvorenom šakom po vratima ličnih odaja Pontija Pilata. Jeka se sablasno širila hodnicima Herodove palate utonulim u tamu. Opulije oseti nelagodu. Imao je utisak da će buka razbuditi ceo garnizon. U drugačijim okolnostima, ne bi mu palo na um da uradi takvo što, no ovo je doista iznimna prilika koja ne trpi nikakvo odlaganje. Uostalom, sam Pontije mu je naložio da ga probudi čim dovedu tog samozvanca, esena, zilotskog buntovnika, bog će znati ko je i šta je. Sve će biti da je taj čovek vrlo opasan čim mu je naređeno da Pilata iz istih stopa obavesti o dovođenju zatvorenika. I sam je već čuo svašta o tom buntovniku; razne glasine su se širile. Sve su se, izgleda, svodile na jedno: u hramu je bunio narod i pozivao na ustanak protiv carstva, a to je već ozbiljan zločin, *crimen laesae maiestatis*, a za to druge kazne osim smrtne nije bilo. Pitanje je bilo samo kako će se presuda izvršiti: odsecanjem glave ili raspinjanjem na krst.

Kada začu korake s druge strane vrata, Opulije malo uzmače i ispravi se.

„Kaži“, začu se pospan muški glas kroz odškrinuta vrata.

„Upravo su doveli onog vođu pobune.“

„Dobro, dobro. A da li dole Ana čeka?“

„Tu je, gospodine, već vas neko vreme strpljivo čeka. Dole je, u hodniku, ispred vaše kancelarije.“

„Dobro, dobro“, mrmlja Pilat sebi u bradu i smejulji se. „Neka čeka varvarin.“

„Šta da radim sa zatvorenikom?“

„Baci ga u tamnicu. Šta bi drugo?“, odgovori mu Pontije Pilat i poče da zatvara vrata, pa se najedared predomisli i pozva zapovednika straže. „Čekaj, Opulije, čekaj.“

Kada se Opulije vrati, Pilat mu reče:

„Vodi ga Kajafi, i neka ga tamo dobro paze da slučajno ne bi pobegao. Najbolje će biti da se sa svojim ljudima držiš po strani, no svakako u blizini, za svaki slučaj. Samo se ne izlaži previše njihovim pogledima. Jasno?“

„Jasno!“

„Odlično!“, zaključio Pontije Pilat i hitro zatvori vrata.

Opulije Katulijan osta da zuri u masivna drvena vrata Pilatove ložnice, a onda se nakašlja i sleže ramenima, te konačno krenu niz hodnik. Kretao se tromo, nogu pred nogu. Nikuda nije žurio.

„Kako ti kažeš, Pontije, ti si vlast.“

Reči čudno odzvanjaju hodnikom, nestaju u mraku i mešaju se sa zvucima njegovih koraka.

Hoće li već jednom proći ovi judejski praznici i ova prokleta noć, pa da se odmorim kao čovek?, pomisli Opulije silazeći niz kamenito stepenište u predvorje palate.

„Ana, ne rekoh li ti da držiš pod kontrolom te vaše židovske sekte?“, zasikta Pilat na Anu čim ga je primetio kako ga čeka pred kancelarijom.

„Ja sam sve preduzeo da...“, pokuša Ana da se opravda, ali Pontije mu grubo upade u reč.

„Ne prekidaj me.“

Ana začuta.

„Ti si preduzeo! Vidim ja šta si preduzeo!“, nastavi Pontije prolazeći kraj Ane. Nije ga ni pogledao. „Buntovnici ti pred tu vašu Pashu divljaju po gradu, podbunjuju narod i hodočasnike, ispred nosa ti slave dolazak Mesije; tvom zetu vršljaju po hramu. Misliš da ne znam šta se dešava? A vas nigde nema, kao da ste u zemlju propali. Još samo da sikariji počnu da mi ubijaju stražare po gradu.“ Onda zastade za trenutak, nestrpljivo čekajući da mu sluge širom otvore vrata kancelarije. Ulazeći u veliku salu, u čijem je središtu stajao masivni sto od crne ebanovine, Pontije nastavi. „Ako ti, najuticajniji Judejac u Jerusalimu, i onaj tvoj zet, kao pontifeks maksimus, niste kadri da kontrolišete te divljake, ja ću lako i brzo rešiti taj problem. I sam znaš da mogu. Uostalom, neće mi biti ni prvi ni poslednji put. Nemoj posle da bude da ti nisam skrenuo pažnju. I da znaš, ponovi li se ovo još jednom, smeniću tvog zeta, ali ni ti, veruj mi, nećeš bolje proći“, siktao je Pontije Pilat na Anu, koji ga je pratio pognute glave i kršio prste. „Bude li me Vitalije pozvao u Damask zbog ovih nemira, pre nego što odem, prvo ću vas dvojicu proterati i, tako mi Mitre, svu ću vam imovinu konfiskovati.“

Dok je Pilat obilazio oko stola, Ana je ćutke stajao pred njime. Tek kada je hitrim i uvežbanim pokretom pomerio svoju omiljenu stolicu s visokim i izrezbarenim naslonom i, ne bi li se udobnije smestio, primakao je bliže velikom kaminu u kome je pucketala prijatna vatra, Ana se osmeli i obrati mu se.

„Sve se desilo neočekivano, i mojim uhodama su promakli. Ništa nije najavilo njegov dolazak.“

„Zar ja da radim tvoj posao, Ana?“, prezrivo ga prekinu Pontije.

„Ipak, reagovao sam lično. Kunem ti se da sam im osujetio planove. Narod se ubrzo razišao i...“

„I tebi je to dovoljno?“, viknu Pilat.

„Ne, ali...“

„Nema nikakvog 'ali' – hoću njegovu glavu. I ti ćeš mi je dati! Jasno?“

„Jeste, jasno mi je“, nevoljno procedi Ana i učuta.

Pilatu beše potrebno vreme da stiša svoju srdžbu. Nedugo potom, već je normalno disao. Tada pribrano podiže pogled i upravi ga ka Ani, da bi koji tren kasnije preteći podigao prst i sporo ga upravio, ciljajući mu u glavu.

„Ovo si ti zakuvao svojom nesposobnošću i sada ćeš sam pokusati tu čorbu, ali onako kako ti ja zapovedim. Da li ti je to jasno?“

„Jeste, Vaša svetlosti“, odgovori mu on servilno.

„Sada me dobro slušaj. Osnovno je da ni senka ne sme da padne na moje ime. Da li ti je to jasno?“, započe Pontije Pilat, dobujući prstima leve ruke po sjajnoj površini stola. Palac desne ruke beše zadenuo za srebrni pojas o kojem je visio kratak dvosekli bodež sa srebrnim štitnikom i rukohvatom od slonovače.

„Biće kako ti kažeš. Sve ću učiniti po tvojoj volji, plemeniti Pontije“, udvorički reče Ana.

„Dobro, dobro, polako, to ćemo još videti. Dakle, ovako ćeš...“, i ne gledajući u Judejca, poče da ga podučava.

Kajafa je stajao u dnu dvorane i nervozno kovrdžao bradu. Odavno je poslao slugu, a gospoda velikaši, evo, tek sada pristizu. A

poručio im je da bez odlaganja dođu u Sinedrion i naročito je skrenuo pažnju slugama da im prenesu Anine pozdrave i da se glavom ne šale pa da se ne pojave. Koliko li će još čekati da se skupe? Lakše mu je bilo sa sveštenicima, mada su gundali zbog priprema za veliku svetkovinu i svečani zajednički pashalni obrok. Sveštenici zavise od njegove naklonosti, a prvaci i članovi visokog saveta ne zavise od nje – njihovo bogatstvo i moć daju im za pravo da se bahato ophode prema njemu, ali zapamtiće im on to, sve u svoje vreme. Zapravo, sa običnim svetom bilo mu je najlakše, a sa sirotinjom još lakše – nekoliko srebrnjaka je sve rešavalo.

Doduše, pokušao je i s Jehošuom da razgovara kada su ga vojnici doveli u Sinedrion. Zalud. Taj tvrdoglavi i buntovni Galilejac beše tvrd orah. Odbio je da se pokori njegovom autoritetu i da se odrekne svog suludog plana. Zapravo, nije ni hteo da razgovara s njim. Pokušao je laskanjem, pokušao je upozorenjem, pa i pretnjama, govorio mu je razložno o mogućim posledicama, i sve beše zalud. S pretnjama je bilo još gore. Jedino što je uspeo da iščupa iz tog vidara koji je umislio ne samo da je rabi već da je sam Mešijah, i koji se lažno predstavlja kao sin Davidov glavom i bradom, beše tvrdoglava tvrdnja da je narodu govorio javno, da je vazda istinu propovedao u sinagogama širom Galileje i Judeje, i u Jerušalemskom hramu, gde se skupljaju svi Judejci, i da ništa nije ni učinio ni izgovorio tajno. Čak mu je drsko odgovorio da, ako ga nešto zanima, ne treba da pita njega, već one koji su čuli šta im je govorio, jer oni znaju da je uvek samo istinitu reč gospodnju izgovarao, da su njegove mikre i njegovi midraši bogougodni i istiniti.

Kajafu to beše grdno razljutilo; ne seća se da ga je iko toliko uzrujao. Pao mu je mrak na oči i jednostavno više nije mogao da se savladava, pa je namah snažno ošamario Jehošuu. Tek ga je bol u šaci povratio. I umesto da učuti i uvidi svoju oholost, Jehošua se ispravi i gordo mu se usprotivi, bezbožnički gordo, tvrdeći da, ako je šta rđavo rekao, on – Kajafa – treba to da mu dokaže, pa ga upita zašto ga je udario kao kakvog neznabožačkog psa ako je istinito govorio. Još se i drznuo da mu prebaci da se nimalo ne razlikuje od Romeja.

Kajafa je mislio da će se sve to jednostavnije i brže okončati, ali prevario se. Sve se grdno zapetljalo. Vreme mu je isticalo. Morao je brzo i odlučno da deluje, inače bi situacija mogla izmaći kontroli. U pravu je Ana: Pilat im zbog tog bezumnika može grdno napakostiti. Taj Jehošua mora biti ubijen, to im je zajednički interes, ali Pontije bi da se elegantno izvuče, da na sebe ne navuče omrazu naroda i da izbegne pobunu – Vitalije, namesnik Sirije, već je kivan na njega zbog preke prirode i grdnih krvoprolića koja je činio.

Kajafa je postajao sve nervozniji. Morao je brzo delovati jer Pilatove pretnje mogu postati izvesne; već je video sebe izgnanog, poniženog i razvlašćenog i, što je najgore, izvrnutog sramoti i podsmehu građana. Ne, ne zavarava se on, zna da ga se narod boji i da ga ne voli, zna on da bi se mnogi zlurado radovali njegovoj nesreći. Svestan je da je njegova i Anina sudbina povezana i s Pilatovom. Ipak, sve to ni pô jada, ali mogao bi imetak i privilegije izgubiti, što bi bilo mnogo gore. Svestan je da mora što pre i što odlučnije da deluje, mora da razvodni gnev naroda, da sludi i zbuni taj neuki puk, da ga obezglavi i smiri. Mora da nahuška

narod i njegove prvake protiv onih verskih zanesenjaka, onih fanatika, kako ih nazva Pilat. Doista, oni su prava pošast za Judeju. Pa zar taj narod ne može da upamti pouke iz prošlosti? Suviše je Judeja slaba da bi se suprotstavila carstvu. Zar da pustolovi poput tog nesrećnog Jehošue povedu sav narod u propast, zar da zbog njegovog ludila o sopstvenoj veličini romejski car po treći put razveje Judejce po svetu? Izraelićani još imahu sreće, Tiglat-Pileser, kralj Asira, razorio je Samariju i raselio po Asiru i Vavilonu plemstvo, velmože, sveštenstvo i narodne tribune, a narod je obezglavio. Zar nisu tada u Judeju pohrlile grdne izbeglice sa severa? Tada je kralj Judeje mudro postupio. Tako će, zarad Jahvea, koji mu dade mudrost, postupiti i on sam, mudri i veliki prvosveštenik, on – Kajafa. Spašće i državu i narod od propasti, makar i po cenu nečije žrtve – država i narod Judeje ipak su iznad svega. A onda će i Ana shvatiti da mu je neophodan, ta već vidi kako oni njegovi sinovi, Jonatan i Teofil, kao kopci merkaju svaku njegovu grešku ne bi li se domogli njegovog položaja vrhovnog sveštenika.

Da, vreme ističe, nema ga napretek, ne može više da čeka. Kucnuo je čas. Kajafa izađe iz skrovite niše i kroz masu okupljenog sveta krete ka podijumu. Stupivši na njega, podiže ruke uvis i pozva prisutne da obrate pažnju na njega.

Kada se okupljeni konačno umiriše, on im se obrati.

„Poštovani savetnici, članovi Sinedriona Jude, uvaženi sveštenici, prvaci narodni, štovani građani Jerušalema, evo, odmah ću vam reći zašto ste u ovo gluvo doba noći pozvani ovamo. Vi ste cvet ovog grada i ove države, vi ste najboljši izdanak Jude, no na vama je i velika

odgovornost – na svima nama – odgovornost za opstanak Jude.“

Isprva nastupi tajac, a potom se Sinedrionom razleže žamor.

„Da, gospodo. Da! Da, dragi moji prijatelji. Grdna pošast se širi Judom. Lažni proroci, lažni propovednici, lažni pomazanici razmileše se Judom, pa zbunjuju i raspomamljuju narod i bune ga, državu u propast teraju. I vi sami, baš koliko i ja, možete da svedočite o istinitosti ovih reči. Nije li to činio onaj zilot Jovan, što na reci Jordanu krštavaše vodom, pa evo i ovaj njegov rođak, Jehošua, sin nekog Nazarećanina, blaženopočivšeg Josifa, drvodeljca, što se lažno kao sin Davidov predstavlja. I to nije sve. Bogohuli i narod buni, naopako Toru i zakone tumači, predanja predačkih se ne drži i, što je najgore, na pobunu narod poziva.“

„Gde je taj buntovnik da mu sudimo?“, povika neko.

„Nećemo mi naprečac, prvo se moramo uveriti da su sve optužbe na njegov račun istinite. Tek ćemo ga tad optužiti. Zar krv pravednika na naše glave da padne?“

„Gde je taj samozvani Mešijah?“, dobaci neko od većnika Sinedriona.

„Daj nam ga“, dovikuje jedan sveštenik.

„Tu je. Sada ću ga pred vas izvesti, a vi istinu tražite. Verujem da ćete je naći i da ćete mudročću svojom iznedriti najbolje rešenje po narod i državu.“ Rekavši to, dade znak svojim slugama, te oni hitro otrčaše niz hodnik.

Galama u Sinedrionu se ne stišava. Kajafa je zadovoljan. Upravo je takvo ponašanje i očekivao od većnika i sveštenika. Koliko vidi, njegovi ljudi posve uspešno podbunjuju i one nepoverljive i sumnjičave.

Konačno, Kajafine sluge dovedoše svezanog Jehošuu i postaviše ga u središte dvorane. Namah zavlada tajac, ali uto nastade neopisiva galama. Svi se sjatiše i opkoliše ga.

„Evo vam ga“, povika Kajafa uzbuđenim glasom. „Predajem ga Sinedrionu. Predajem ga vašoj pravdi jer ste po njoj poznati širom carstva. Sudite mu bez mržnje i naklonosti.“

Kad je Jezdra, najugledniji član Sinedriona, istupio i pozvao prisutne da se povuku i umire, da naprave mesta kako bi suđenje moglo da otpočne, Ana pride Kajafi i obrati mu se pazeći da ga niko ne čuje.

„Kajafa, hodaš po oštrici. Šta ako se ispostavi da je pravednik?“

„Sve i da jeste, pobrinuo sam se da ispadne drugačije.“

„Njegova krv mora na njihovu glavu.“

„Zar mu ja sudim?“

„Kajafa, ne igraj se svima nama, veliki je to ulog.“

Kajafa se prezrivo nasmeja i raširi ruke pokazujući na prisutne.

Ana klimnu glavom i zausti nešto da kaže, pa začkilji i ispod oka pogleda u Kajafu. Bilo je očigledno da se premišlja; uostalom, svestan je da Kajafa nije glup – štiteći svoj interes, i njegov interes štiti. Strese nevidljivu prašinu sa svoje bogate odore, pa se okrete i brzim korakom napusti veliku salu Sinedriona.

Kada se gomila konačno umirila, Jezdra pozva sve koji imaju nešto da kažu o, kako reče, *ovom čoveku*, da istupe i posvedoče o onome što su svojim očima videli da je učinio ili svojim ušima čuli da je rekao.

„U Kani, na jednoj svadbi, pretvorio je vodu u crno vino“, reče jedan čovek.

„Jeste“, istupi drugi. „Sâm sam ga pio. Mogu vam reći da je bilo izvanredno. Takvo vino nikada više nisam okusio.“

Onda istupi farisej i obrati se okupljenima.

„Svojim sam ušima čuo kako je svojim učenicima rekao da jesti neumivenim rukama ne pogani čoveka.“

„A ja sam ga čuo gde govori da će razvaliti Jerušalemski hram, koji je rukama sagrađen, i da će sam za tri dana sagrađiti drugi, koji neće biti sagrađen rukama“, dobaci jedan od lihvara koji je u hramu novce menjao.

„Nije to ništa“, upade jedan sadukej. „Čuo sam da je govorio: 'Ako hoće ko za mnom ići, neka se odrekne sebe i uzme krst svoj i za mnom ide, jer ko hoće život svoj da sačuva, izgubiće ga; a ko izgubi život svoj mene radi, naći će život večni.'“

„Svetogrđe“, povika neko.

„Istinu govoriš, pravo svetogrđe“, pridružiše mu se drugi.

Tada istupi Tobija, jedan od prvosveštenika, i stade nasred sale, pred Jehošuu, i pogledavši ga pravo u oči, upita ga: „Zar ne odgovaraš kad ovi protiv tebe svedoče?“

Jehošua mu ne odgovori.

„Jesi li ti doista spasitelj, sin blagoslovenog?“, upita ga ponovo Tobija.

„Jesam“, odgovori mu Jehošua. „Jesam, i videćete bar enasu kako sedi s desne strane Oca nebeskog.“

„Čuste li vi ovo, časni ljudi? Čuste li vi ovo bogohuljenje?“, povika Tobija okrećući se prisutnima i razdera svoje sveštениčke haljine.

Iz okupljenog naroda istupi jedan sveštenik, te stade između prvosveštenikâ i

Jehošue raširenih ruku i pokuša da umiri razularenu svetinu.

„Ezra, šta sad ti hoćeš?“, povika Tobija na pridošlog rabija. „Zar nije sve jasno? Šta još hoćeš?“

„Hoću da saznam da li je ovaj čovek zločin počinio ili ga krivo na pravdi boga optužujete“, odgovori mu Ezra hladno.

„Zar ti nije dovoljno ovo što si čuo, nazireane?“, besno se obrecnu Tobija.

No Ezra ne htjede više da sluša prvosveštenika, već se okrete Jehošui i obrati mu se.

„Odgovori mi: da li je istina u onome što protiv tebe ovde iznesoše?“

Jehošua ga blago pogleda i oči im se ukrstiše; stajahu tako neko vreme, posmatrajući jedan drugog, dok se oko njih galama stišavala. Kad zavlada tajac i kad svi upreše oči u njih, Jehošua se pokrete i uspravi se.

„Ako jezike čovečje i anđeoske govorite, a istine u vama nema, onda ste kao zvono koje ječi; ako mislite da imate dara da predviđate i verujete da znate sve tajne i da imate sva znanja, a istine u vama nema – niste ništa; ako oko sebe i okupite mase koje vas slušaju i prate, a u vama istine nema, nimalo vam to ne koristi.“

Ezra obori pogled. U Sinedrionu zavlada tajac.

„Ne činite što ne pristoji“, zagrme Jehošua, „ne tražite tuđe, ne mislite o zlu, ne radujte se nepravdi, jer u tome istine nema. Sve što beše, sve što jeste, sve što će doći – nestaće. Jezici će zamuknuti, ono što se zna zaboraviće se – sve će to istina preteći, a istina je u meni i ja sam istina.“

„Ovo je bogohuljenje“, povika prvosveštenik. „Meni je ovo dovoljno. Šta će

nam više svedoka? Čuste ga, huli na Boga. Šta mislite?“

„Smrt, smrt“, povikaše mnogi.

„Ubiti bogohulnika“, dobacivahu drugi.

„Ljudi, stanite“, pokuša Ezra da umiri prisutne koji povicima osudiše Jehošuu.

Njihovi povici da je zaslužio smrt nadjačaše sve Ezrine pozive na razum. Neki Kajafini ljudi iskoristiše gužvu i grubo izguraše Ezru iz Sinedriona, ne dozvolivši mu da ponovo progovori.

Kada se uverio da je vreme da se umeša, Kajafa siđe među prvosveštenike i stade tako da ga svi dobro vide.

„Šta je Sinedrion uradio?“, upita kao da je tek stupio među njih. Onda se okrete k Jezdri i bezizražajno ga pogleda. „Jezdra, jeste li završili sa suđenjem?“

Izgleda da ga nije čuo niko osim možda Jezdre, budući da mu niko ne odgovori. Jezdra je pak, zatečen i u čudu, stajao navrh stepeništa dvorane, nemoćno mlatarajući rukama, i uzaludno pokušavao da prizove većnike i ostale uglednike i građane Jerušalema miru i uljudnosti. Bespomoćno je gledao kako svetina opkoljava Jehošuu i počinje da ga pljuje i udara.

„O milostivi Jahve, smiluj se i umiri ove ljude“, vapije Jezdra.

Kajafa mu priđe i, nagnuvši se k njemu, glasno reče: „Plemeniti, kao knjigoznalcu i čoveku od zakona, vrsnom poznavaoču božjih i ljudskih zakona, jasno vam je da je ovaj čovek što pred svima vama stoji bogohulnik, zlotvor i prevarant, ali i samozvanac, a danas se u hramu pokazalo i da je pobunjenik. Sam Jahve je danas sprečio pobunu i nesreću koja se nad Jerušalemom nadvila. Časni Sinedrion je to nesumnjivo utvrdio.“

„Kajafa“, zamuca Jezdra, „ne možemo ga osuditi za te prestupe – to i sam znaš.“

„O, da. Možemo, svakako“, odgovori mu Kajafa i nasmeši se lukavo. „Naravno da znam. Biće dovoljno da samo utvrdite da je kriv. Potom ćemo ga predati Romejima – to je valjda jasno. Oni će obaviti ostatak posla, pa mi nećemo biti krivi. Toliko valjda znaš.“

Neko iz razjarene gomile prebaci plahu preko svezanog Jehošue, pa nastaviše da ga besomučno udaraju šakama i pesnicama. Tada ga neko od obesnih snažno udari u glavu i zaurla: „Hajde, prorokuj, ko te je udario?“

Kajafa je s pritajenim zadovoljstvom posmatrao kako se većina izivljava nad bespomoćnim i sputanim čovekom. Znao je da će im njihova obest zamagliti razum; moć koju u ovom trenutku imaju nad nemoćnim daje im snagu i sigurnost zveri. To je ono što mu je potrebno. Iskoristiće ih za svoj naum.

„Stanite, časni ljudi Jerušalema“, povika Kajafa i umeša se među pomahnitale nasilnike. „Stanite i saslušajte cenjenog i uvaženog Jezdru, svog plemenitog prvaka. Saopštiće vam nešto veoma važno.“

Svetina se ubrzo stiša.

„Mili moji sunarodnici, građani Jerušalema“, otpoče Jezdra drhtavim glasom. „Evo, jutro će. Znam, učiniste po svojoj savesti i svom znanju sve što beše u vašoj moći da spoznate istinu i sada je vreme da večate, svi vi, i prvosveštenici i starešine narodne, te da presudu ovom ubogom Jehošui donesete. Potrebno je da ustanovite da li je kriv ili nije. No znajte, ako ga pustimo, on će nastaviti da buni narod i svi će poverovati u ono što propoveda, i narod će se dići u bunu, pa će onda romejske kohorte doći te nam po treći put uništiti hram i narod sav razvejati. Ipak,

podsećam vas da ga pogubiti može samo Pontije Pilat. I ja sada...”

No ne stiže da dovrši govor jer svetina zaurla: „Kriv je, kriv je!”

„Bolje da jedan čovek strada nego da sav narod zbog njega propadne“, doviknu neko od velikodostojnika.

„Šta da činimo s njime, narode?“, upita Kajafa slomljenim glasom.

„Pilatu da ga predamo, on da mu presudi“, uglas zaurlaše većnici Sinedriona.

„Ako je tako“, progovori Kajafa kršeci ruke i kriveći lice u bolnu grimasu, „nemam kud, iako znate da nerado predajem život Judejca u ruke Romejaca. Ali očigledno ste tako rešili i ja samo mogu da vam se povinujem.“

Onda se okrete oružnicima koji, pripravnici, stajahu u senci velikog stuba i dade im ugovoreni znak, te oni, zveckajući oružjem, pritrčase i zgrabiše svezanog Jehošuu i povedoše ga u Herodov dvor, u prokuratorovu rezidenciju, da ga predaju Pilatu, romejskom upravniku u Judeji, a gomila krete za njima galameći, pljujući i udarajući sužnja.

Kajafa je na odstojanju pratio razjarenu rulju, dogovarajući se sa svojim ljudima i prvosveštenicima šta im je činiti kada pristupe Pilatu.

Izlazeći iz Sinedriona, primetio je Anu u senci velike bočne niše.

Kada stigoše pred upravnikovu rezidenciju, ljudi stadoše. Ne htedoše da uđu u zdanje u kome prebiva Romej, u dom neznabošca i nečistog, da ne bi i oni postali nečisti i da bi mogli da jedu pashu. Stoga ostadoše u atrijumu pod stepeništem, pod

vedrim nebom. Kajafa priđe stražarima koji stajahu na ulazu i reče im da pozovu svog zapovednika jer ima nešto važno i neizostavno da mu saopšti. Nedugo potom, pojavi se stotnik, kome Kajafa potihom objasni razlog njihovog naizgled neočekivanog i iznenadnog dolaska pred Pilatovu palatu u nevreme, rano izjutra. Kada mu pritom reče da je taj dolazak zapravo dogovoren između Pontija i Ane, te da ga on očekuje, zapovednik straže prestade da se mršti, te se okrete i bez ijedne reči uđe u zdanje. Brzim koracima, skoro trčeći, zapovednik straže ode do Opulija Katulijana i obavesti ga o pridošlicama.

Nedugo potom, Opulije Katulijan je po drugi put tog jutra stajao pred ložnicom Pontija Pilata. Ovog puta nije osećao nelagodu kada je snažno zalupao po vratima.

Ne prođe mnogo, a Pilat iziđe u svečanoj i bogato ukrašenoj odori romejskog velikodostojnika. Preko nje beše obukao sudijsku togu.

Kada su sišli u predvorje, dočekaše ih vojnici naoružani do zuba, koji stajahu spremni da postupe po Opulijevoj odluci. Iza njih su se tiskali pisari i mnogobrojna radoznala posluga.

Pilat prođe pored njih, iziđe iz zgrade i stade na vrh stepeništa, iznad atrijuma ispunjenog Judejcima.

„S čime izlazite pred prokuratora?“, progovori službenik koji je već stajao tu.

Među okupljenim Judejcima nastaje žamor, no niko mu ne odgovori.

Kajafa, koji sve vreme stajaše pored Jezdre, munu ga laktom u rebra.

„Hajde, istupi. Zar nisi ti glava Sinedriona? Zar niste vi odlučili da dođemo ovamo?“

Nemajući kud, Jezdra nesigurno istupi, pa se osvrte ka Kajafi, očigledno tražeći podršku, no on mu samo dade znak rukom da nastavi i da govori.

„Časni prokurore velikog Romejskog carstva, pravedni i milostivi vrhovni sudijo“, započe Jezdra nesigurnim glasom, „dovedosmo ti ovog zločinca da mu sudiš.“

„Kakvu tužbu podnosite protiv ovoga čoveka?“, upita Pilat.

„Kad on ne bi bio zločinac, ne bismo ga predali tebi.“

„Da li je zločinac ili nije, presudiću sam, nego reci mi, starče, zašto ga meni dovodite, zar ne mogaste sami da mu sudite, po svojim zakonima?“

„Mi ne smemo nikoga da ubijemo.“

„Tako, dakle. Ti to misliš da je zaslužio smrt?“ Pilat zaklima glavom, pa poče da se šeta levo-desno po podestu. „Dobro“, promrmlja zamišljeno, više za sebe. Nakon izvesnog vremena, prenu se iz razmišljanja, pa se obrati Jezdri. „Nego, odgovori mi, starino: kakve to optužbe Sinedrion ima protiv njega?“

„Na Boga je hulio“, reče Jezdra ne oklevajući.

„Na kojeg boga?“

„Na Jahvea“, odlučno potvrdiše mnogi.

„Po zakonima Romejskog carstva, to i nije neki prekršaj, a naročito ne zaslužuje toliko strogu kaznu.“

„Taj samozvanac je prvosveštenike iz hrama izgonio, stolove prevrtao i narod na pobunu protiv Rima navodio“, dodade jedan od prisutnih sveštenika.

„Da“, klima glavom Pontije. „To baš i nije za zanemarivanje.“

„Lažno se predstavljao“, dodade Jezdra.

„Zanimljivo. Doduše, ni to nije za tako tešku kaznu. No hajde da čujem: kako se to predstavljao?“

„Tvrдио je da je sin Davidov i da je on car judejski.“

„Da, to su već ozbiljne optužbe. Imate li dokaza za to?“

„Sinedrion je celu noć zasedao i njegovu krivicu utvrđivao. Bez ikakve sumnje, kriv je.“

„Imate li svedoke za te ozbiljne optužbe?“

„Evo svedoka“, odgovori mu Jezdra, pokazujući rukom na okupljeni narod.

Zatim Pilat uđe u veliku salu pretorijuma i sede na sudijski stolac, te posla svoje službenike po Jehošuu.

Lukav je Ana, a ni ovaj Kajafa ne zaostaje, zaključí Pilat. Lukave su te judejske psine, no ne znaju oni još ko je Pontije Pilat. Zar ta matora luda i taj njegov zet, taj žrec, doista misle da jednom romejskom zvaničniku, čoveku od carskog poverenja, upravniku pokrajine, tek tako mogu tutnuti u ruke vruć kamen? Šta oni misle – da se izmaknu a ja da izazovem pobunu protiv carstva pogubljenjem ovog fanatika, koga celi Jerušalem smatra Mesijom? A ne, namestiću ja tebi, Kajafa, namestiću ti tako da će te pokolenja zapamtiti kao krivca za smrt ovog fanatika.

„E, videće on. Neće moći da sačuva svoj vrat da bi pod nož poturio moj“, procedi Pilat sebi u bradu. „Samo da se ovo završi, a onda ćeš mi platiti, Kajafa, i to sa interesom.“

Nedugo potom, stražari dovedoše Jehošuu i postaviše ga pred Pilata.

Jehošua stoji pred upravnikom, koji ga ispitivački posmatra. Čudno, zar je ovo taj čuveni Jehošua, sin tamo nekog, sada već upokojenog Josifa drvodeljca, propovednik,

vidar i bundžija, čovek koji je bog zna zašto i kako gajio pretenzije da zasedne na tron Judeje? Sin drvodeljca da vlada romejskom pokrajinom, pa čak i da protera romejske legije i da oslobodi Judeju? Pa to samo ludaci mogu da uvrte u glavu. Možda je ovaj Jehošua samo marioneta onih zilota? Ta pogan zapravo jedina ugrožava romejsku vladavinu ovom pokrajinom, jedino su oni dovoljno ljudi da podignu bunu, a takva pobuna bi njega samog koštala ne samo položaja već i glave. E to već sebi neće dozvoliti. Glavom Pontija Pilata niko se neće igrati, a pogotovo ne ovi ovde, bilo da su Judejci, Izraelićani ili Galilejci.

„Jesi li ti car judejski?“, konačno upita Pilat.

„Govoriš li to sam od sebe, ili ti drugi rekoše za mene?“, odgovori mu Jehošua mirnim i pribranim glasom.

„Pazi kako sa mnom razgovaraš!“, podviknu Pilat. „Pitam te poslednji put: jesi li ti car Judeje?“

„Ti reče“, odgovori Jehošua sasvim mirno.

Gledajući svog svezanog i, očigledno, prilično pretučenog sagovornika, Pilat se začudio njegovom samosvesnom držanju. Zaintrigiralo ga je saznanje da se taj Jehošua njega nimalo ne pribojava. Iako ga ne poznaje, jasno mu je da je pred njime mudar čovek, neko ko je svestan ko je i šta je, neko ko je svestan i sopstvenog položaja i neizvesne budućnosti. Uprkos stvarnoj opasnosti koja mu preti, staložena pogleda promatra svog mogućeg dželata.

Pilat ustade i siđe niz nekoliko stepenika, pa poče lagano da kruži oko Jehošue. Kad napravi krug i ponovo stade ispred njega, obrati mu se.

„Zar ne čuješ koliko protivu tebe svedoče?“, podrugljivo upita Pilat i unese mu se u lice. „Pogledaj ih“, reče i upre prstom prema vratima, ka gomili koja se napolju, pod stepeništem, tiskala u atrijumu. „Da li su to tvoji podanici, Jehošua, care judejski?“

Jehošua je ćutao i gledao Pontija ravno u oči. Nije ni trepnuo, nijedan mišić ne zaigra na njegovom licu. Bio je savršeno miran.

„A ti bi malo i protiv Tiberija, cara romejskog? Ti bi da dižeš pobune u Judeji, da mi praviš neprilike?“

Jehošua i dalje ćuti; miran je i pribran.

Čudno, pomisli Pilat, u njegovim očima nema nimalo mržnje, čak ni ljutnje. Da ne zna šta se dešava, pomislio bi da se u očima tog čoveka očituje ljubav.

„Tvoj narod, njegovi prvaci i, kako mi se čini, vrli prvosveštenici predadoše te meni. Dakle, da čujem: kakav si naum imao, šta si im to našao učinio?“

Jehošua je i dalje spokojno stajao i ćutao, nepomičan, kao da ga se sve to nimalo ne tiče, kao da nije prisutan, kao da nije svestan šta mu se dešava. No Pilat odbaci pomisao na to da čovek koji pred njim stoji nije svestan svog položaja i opasnosti koja mu pretila. Ne, on zasigurno nije lud. Na kraju krajeva, to bi bio najjednostavniji, mada i najpogrešniji odgovor, a najverovatnije i izgovor. Odbija tu mogućnost, ali istovremeno i dalje ne razume tog čoveka. Verovatno ga nikada i neće razumeti.

„Tebe ništa od ovoga, izgleda, ne dotiče. Ti kao da nisi sa ovog sveta“, zaključio Pilat zadivljeno.

„U pravu si, moje carstvo i nije od ovog sveta. Kad bi moje carstvo bilo od ovog sveta, moji vojnici bi se borili da ne budem predan; ovako, moje carstvo nije ovdašnje.“

„Dakle, ipak si nekakav car. A i nekakvu vojsku imaš. Da li ti to meni pretiš?“

„Ti kažeš da sam car. Ja sam se rodio i došao na ovaj svet da posvedočim istinu. Svako kome je do istine sluša moj glas.“

„A šta je s vojskom? Gde ti je vojska?“

„Druge vojske osim istine nemam“, odgovori Jehošua spokojno.

„Šta je istina i koliko uopšte ima istina? Uostalom, za tebe će odsad postojati samo jedna istina: na krstu ćeš biti razapet.“

Rekavši to, Pilat odmahnu glavom, te ponovo iziđe na terasu k Judejcima, koji u međuvremenu još više ispuniše atrijum. Pilat stade pred njih, posmatrajući ih odozgo – puk prost, masa bezoblična. Prelazi pogledom preko njihovih glava, zagleda se u njihova lica. Vidi ružna lica, iskrivljena mržnjom, željna krvi, tuđe nesreće, sitne, makar i bezvredne koristi. Stoka grdna. I svugde je isto. Nije ni u Galiji drugačije, ni u Aleksandriji, čak ni u Romi. A ovaj Jehošua za njih ima razumevanja, oseća ljubav prema njima. Čudno. Neverovatno.

Opet, šta se to mene tiče?, pomisli Pilat. Zaštiticu svoj interes, a ostalo me ne zanima.

Onda se pokrete i žustro pozva svetinu da se umiri, pa joj se obrati s lukavim osmehom u uglu usana.

„Ispitivah tog Jehošuu i ne nađoh nikakve krivice na njemu. Imate li vi kakve dokaze protiv njega?“

„Kriv je, kriv“, povikaše svi uglas. „Nađosmo ga kako narodu zabranjuje da daje danak romejskom cezaru, govoreći da je on Mešijah i car nad svih dvanaest plemena Avramovih.“

Onda istupi jedan prvosveštenik i povika: „Istina je što zборе, on buni narod učeći po svoj Judi, od Galileje pa dovde.“

„Kažete, dakle, da tvrdi da je Mešijah, a pritom je iz Galileje?“

„Jeste, istina je“, odgovori mu prvosveštenik. „Galilejac je.“

„Pa zašto ga meni dovedoste? Vodite ga Irodu, njegovu krunu hoće. To je vaš, jevrejski problem. Sami ga rešite.“

Pilat se obradova. Pa ovaj je obrt nadmašio njegova najsmelija očekivanja. Irod će toj protuvi doći glave i njegove će ruke biti čiste, a gnev naroda, ako ga ikako bude, neće biti upravljen prema njemu i Romejskom carstvu, zaključí konačno.

Prvosveštenici se pobuniše, narod zagraja. Nasta neopisiva galama.

Pilat krajičkom oka ugleda Kajafu. Izgledao je uznemireno. *Ipak ćeš, žreče, sam kusati svoju čorbu*, pomisli Pilat i nasmeja se, no uto se namršti i izdade bespogovorán nalog svojim oružnicima.

„Vodite ga Irodu iz ovih stopa“, naredi Pilat starešini svoje garde i pođe da se povuče u svoje odaje, no vrati se pa dodade: „Opulije, izveštavaj me o svemu što se bude događalo u Irodovoj palati. I upamti: hoću da znam sve.“

„Šta je bilo?“, upita Klaudija, Pilatova žena, kada on uđe u ložnicu. „Da li si osudio ili si otpustio onog pravednika i čudotvorca?“

„Poslah ga Irodu“, odgovori joj Pilat preko volje. „Odakle tebi uopšte ideja da je on pravednik?“

„Čula sam.“

„A odakle ti ideja da je čudotvorac?“

„Takve vesti se brzo šire.“

„Ženska prazna naklapanja“, jetko će Pilat.

„Dobro je što svoje ruke nisi uprljao njegovom krvlju“, reče mu Klaudija blagim glasom. „Ipak, bilo bi bolje da si oslobodio tog čudotvorca i božjeg čoveka.“

„Klaudija, ćuti i ne mešaj se u ono što te se ne tiče“, grubo je prekide Pilat.

„Tiče me se da kletva ne padne na tvoju glavu i našu decu“, odgovori ona.

„Hajde, ćuti i spavaj.“

„U redu, samo pazi što ti reko“, pomirljivo mu odgovori Klaudija i okrete se na drugu stranu.

Pilat se oslobodi grudnjaka i opasača pa, raskomoćen, htede da se ispruži po krevetu, no odustade. Ionako je bilo vreme za ustajanje, uveliko se razdanilo.

Samo ovaj dan da prođe, pomisli Pilat. Pasha je, sveti dan ovih judejskih varvara. Čudni običaji čudnog naroda. Nikada se na njihovu reč Romejska imperija nije mogla osloniti, kao što, uostalom, nisu mogli ni Asirci. Samo se nada da će ovog puta uspeti da izbegne još jednu pobunu. Rim na to ne bi gledao blagonaklono. Čini mu se da je glavna opasnost minula. Samo još da i Irod obavi ono što bi bilo očekivano i eseni će se valjda na neko vreme smiriti. Uostalom, zar taj Jehošua nije pretendent na Irodov presto?

Pontije Pilat još ne beše završio doručak kada se na vratima pojavi Opulije Katulijan, starešina straže, i kruto salutira.

Pilat podiže desnu obrvu i značajno pogleda svog vernog poslušnika.

„I?“

„Dovedoh nazad zarobljenika.“

„Kako? Šta se dogodilo kod Iroda?“

„Kako mi se učini kad mu ga dovedoh, Irod se obradova susretu s tim drvodeljcem. Reče da je odavna želeo da ga vidi pošto je mnogo lepog slušao o njemu. Tražio je da mu on izvodi neka svoja čudesa po kojima je navodno poznat“, nastavi zapovednik straže ravnomernim tonom.

„Neverovatno!“, uzviknu Pilat lupivši rukom o sto. „Pa taj Irod je lud! Ma svi su oni ljudi!“

„Da me pitate ko je tamo od koga luđi, ne bih znao da vam kažem.“

Pontije ustade i ushoda se. Opulije ga je netremice posmatrao, čekajući znak da nastavi.

„Hajde, nastavi“, konačno se oglasi Pontije.

„Pa, pošto je Jehošua tvrdoglavo ćutao i ni na jedno postavljeno Irodovo pitanje nije odgovorio, unatoč svim optužbama književnika i prvosveštenika, fariseja – ma, ko bi znao ko je sve tamo bio od tih varvara – Irod se razljuti i pred svima mu se naruga i ponizi ga, obukavši mu belu haljinu. To uopšte nisam razumeo, ali takav zaključak sam stekao na osnovu reakcije svih prisutnih. Kažem vam, lud neki narod.“

„Znači, tako“, s mukom zaključí Pilat, ljutito odgurnu tanjir s hranom i obrisa ruke, pa ustade od stola i krete ka preturi.

Komandir straže ga je sledio.

Dok su išli hodnikom, Pilat izdade naredbu da neizostavno dovedu pred njega sve prvosveštenike i narodne prvake, većnike Sinedriona naročito, i narod, te da ih skupe u što većem broju u atrijumu pretorijuma, makar i na silu morali ih da dovlače.

Opulije Katulijan bez pogovora pohita da izvrši upravnikovu naredbu.

Kada je stigao u preturu, Pilat je kroz otvorena vrata koja su vodila na terasu čuo

galamu naroda sakupljenog u atrijumu. Na terasi je već stajalo mnogo sudskih činovnika i vojnika.

Kada se pojavio, galama se utiša.

Pilat priđe ogradi i podboči se. Nije gledao ni u koga, gledao je ponad njihovih glava. Mnoge podidoše žmarci: svako je, prestravljen, pomislio da se upravnikov ljutit pogled zaustavio baš na njemu.

Pontije Pilat konačno progovori.

„Dovedoste mi čoveka kao da on podbunjuje narod i, eto, ja ga pred vama ispitah, i ne nađoh na njemu nijedne krivice od onih za koje ga vi optužujete; ni Irod je ne nađe jer vam ga natrag posla. Dakle, nije učinio ništa što bi zasluživalo smrt.“

Kroz prisutan puk prostruja huk nezadovoljstva i neverice. Začu se tek pokoji glasni uzvik.

„Da ga, dakle, kaznim ili pustim?“

„Razapni ga“, povika neko i svi prihvatiše.

„Razapni ga, razapni ga“, urlala je masa.

Kada se larma malo utišala, Pontije Pilat se iznova obrati okupljenom narodu.

„U vas je običaj da vam o Pashi oslobodim jednoga osuđenika. Hoćete li, dakle, da oslobodim Jehošuu ili Varavu?“

Namah nastaja tajac. Neko povika da pusti Jehošuu. Potom se oglasi još jedan glas, ženski glas, koji isto zahtevaše. Zatim se i drugi oglasiše.

Kajafa se uplaši da će se gomila oteti kontroli, te naredi da se prvosveštenici i starešine koji stajahu kraj njega razmile među ljude i da ih stanu nagovarati da ištu Varavu i da traže Jehošuino pogubljenje.

Uto se neko oglasi.

„Mi imamo zakon koji nalaže da Jehošua mora da umre zato što se sam proglasio za sina božjeg.“

„Pusti nam Varavu“, povika neko iz dna aatrijuma.

„Varavu pusti“, prihvatiše mnogi.

Od prizivanja Varavinog imena više se ne čuše povici koji su zahtevali Jehošuino oslobađanje.

„Ako oslobodiš ovoga lažnog Mešijaha, nisi carev prijatelj. Zar i sam ne znaš da se onaj koji se izdaje za cara protivi caru?“, izdvoji se nečiji glas dok su povici jenjavali.

Čuvši te reči, Pilat odluči da što pre okonča tu zbrku, pa podiže ruku i naredi narodu da se umiri.

Kad oceni da ga svi mogu dobro čuti i još bolje razumeti, konačno se oglasi.

„Dobro, ako je takva vaša odluka“, reče, pa se okrete tamničaru. „Dovedi im Varavu.“

Gomila ushićeno zaurla.

„A šta da činim s Jehošuom, nazvanim Mesija?“

„Razapni ga, razapni!“, ponovo zaurla masa.

Pilat dade znak robinji i ona priđe noseći ubrus i bokal s vodom, pa poli upravniku ruke. Dok je prao ruke, Pilat glasno progovori da bi ga svi dobro čuli.

„Da razapnem vašega cara?“, podrugljivo upita.

„Mi nemamo drugog cara osim Tiberija, cara romejskog“, glasno mu odvrati jedan prvosveštenik, a gomila ga podrža glasnim odobravanjem.

„Dobro, kako vi kažete, no znajte da sam ja nevin u krvi ovog pravednika.“

„Krv njegov na nas i decu našu“, povika prvosveštenik.

„Neka bude vaša volja“, ravnodušno zaključi Pilat, pa se obrati tamničaru i naredi mu da preuzme Jehošuu i da mu udari pedeset udaraca bičem.

Kada to izreče, okrete se i uđe u preturu, u deo koje se zove litostrotos, pa sede na svoju sudijsku stolicu.

„Presudio si, Pilate“, prekori sebe, „presudio si prema sopstvenom interesu.“ Potom odgovori sebi: „Pa zar pravo nije interes? I ko je ikada tvrdio da su pravo i pravda jedno isto?“

„Hoćeš li da pričaš o Rebeki?“, upita Bar Enasa tihim glasom.

Šimun se trže.

„Šta ti znaš o Rebeki?“

„Znam. Sve znam. Samo to ipak jedva da je vredno jedne tvoje misli o njoj, ili jednog tvog trenutka provedenog s njom.“

Da, očigledno zna. Naravno da zna, pomisli Šimun, skoro se i ne iznenadivši Šemhazalovim rečima. *Poznato mu je moje ime, pa zašto ne bi znao i njeno?*, zaključio rezignirano. Konačno, više nije ni bitno ko je taj Šemhazal i šta je. Da je i sam đavo, Šimunu je svejedno. Da je i sam Jahve, zar bi to išta promenilo?

„Zašto bih pričao o njoj ako sve znaš?“

„Ili o Sari.“

Šimun uzdrhta i obori glavu pokušavajući da prikrije sećanja koja navališe na njega.

„Oslobodi se tuge, Šimune, one su na boljem mestu. A tebi je potrebna snaga. Ti moraš sebi snagu da skrbiš, ti si ovde, ti moraš da hodaš stazom.“

„Zar mogu?“

„Možda. Ne znam, ali tako bi mogao da upoznaš sebe.“

„Čemu?“

„Ko sebe samog ne pozna, taj sve promaši.“

„Het?“

„Da, het. Ne greh, već promašaj!“

„Šta time hoćeš da mi kažeš?“

„Sve istine su u tebi, sve spoznaje su u tebi, kao i svi odgovori. Ne rekoh li ti: ako spoznaš sebe, spoznao si vasseljenu? Ako spoznaš vasseljenu, spoznao si i ovaj svet i spoznao si telo; ako si otkrio duh u telu svome, svet tvari te nije dostojan.“

„Zbunjuješ me.“

„Otvori se i spoznaj samog sebe. Ne dozvoli da neznanje ovlada dušom tvojom i da strah zagospodari njome, jer tada ćeš satrti duh svoj. Teško duhu koji ovisi o slabom i propadljivom telu.“ Zastade i pogleda Šimuna koji je, oborena pogleda, sedeo kraj trpeze. Onda podiže veđe pa dodade: „Eto, vidiš. Došao si k meni jer ti je put određen i staza poravnata. Došao si da ti dam vodu života, da spoznaš sebe. Znaj: put nikuda ne vodi ukoliko ga ne vidi tvoj duh, koji u sebi moraš otkriti. Nikada nećeš pronaći Saru niti Rebeku ne nađeš li pre toga sebe.“

Da li on to vidi moju dušu? Jasnim rečima govori o nedokučivom. Kako zna šta mi je potrebno? Kako može da zna koja me misao muči, o čemu sam mislio?, upita se Šimun. Kako to ovaj čovek može da mi čita misli? Ko je on doista? Onda njegove pređašnje sumnje počеше da se roje i on s jezom shvati da je na korak od mogućeg odgovora, od zastrašujuće istine, istovremeno otkrivši u sebi nelagodu besomučnog upinjanja da od te moguće istine pobegne, da je od sebe sakrije, ne bi li od samog sebe vlastito biće skrio. I da je onaj u koga sumnjam, sve će biti da doista govori istinu.

Da, možda je u pravu. Moguće je da je istina to što tvrdi da ko samoga sebe ne spozna, sve promaši, da ono što loše čini na loše izađe.

A on kao da je izbegavao sebe da spozna i kao da je sve promašio. Nije znao šta mu je činiti, niko ga nije poučio tome. Tek sada, nakon što se sva ona nesreća dogodila, shvatio je da je sve promašio. Ceo njegov život i sve u šta je verovao rastočili su se. Pita se da li je greh njegov. Da, nevolja jeste u njemu samom. Neće moći dalje ukoliko sebe ne spozna, a kako da spozna sebe? Nije to lako. A i čemu, nakon svega? Da je ranije pokušao sebe da razume, možda bi sve nekako krenulo drugim putem, možda bi Rebeka sada bila živa. Čemu sada da traga za sobom, sad kad je i Saru izgubio?

„Čemu sve to?“, pita Šimun, više sebe no Šemhazala. Pita sebe jer je umoran; izgovara se pred sobom jer je malodušan.

„Put ka smirenju da pronadeš“, prekide ga Bar Enasa blago. „Zar to nije ono čemu žudiš? Zar to nije vredno bilo kakvog napora? Da dosegneš Rebeku. Da dosegneš Saru. Da dosegneš Boga. I sebe, pre svih, da dosegneš.“

„Doista, jeste. K njima želim.“

Ko je ovaj?, upita se Šimun, prestravljen. *Da li je Šemhazal onaj pali, prokleti, prognani? Onaj obmanjivač, kako ga je prorok Mojsije nazvao – onaj koji iskušava?*, muči sebe pitanjima na koja ne zna odgovore. Zapravo, i ne želi odgovore: plaše ga; plaše ga sopstvene zablude, sopstveni strahovi, sopstveno neznanje. Veliko je njegovo neznanje. Kada bi znao, možda bi se još više strašio? *Da, iskušava ga, šta drugo?* Strese se pokušavajući da odagna remetilačku misao. Ne želi da njegova sumnja bude istinita. Ne prihvata tu mogućnost. Neće to sebi da prizna. Ne može. Zar je moguće da je Šemhazal onaj koji se u pakao svrže?

„Ti to mene kušaš, želiš da me baciš u greh i iskušenje, da se Jahve na mene rasrdi i da me baci u pakleni oganj.“

„Otvori oči i pogledaj duboko u dušu svoju, tamo je sve zapisano. Neću te ja kušati, sam to činiš mislima svojim. Ne pada mi na um da te iskušavam. Čemu? Zašto? Naprotiv, otkriću ti put spasenja ili, bolje rečeno, navešću te da ga sam pronadeš, da spoznaš sebe i otkriješ put svoj. Blagovesti su u tebi, jer u tebi je i logos, u tebi je vaskolika istina.“

„Zar put k njima vodi kroz spoznaju sebe?“

„Postoji li drugi put?“

Šimun začuta. Teško mu je da prihvati reči koje je upravo čuo. Iščekuje da stranac nastavi. Stranac? Šemhazal? Sin čovekov? Jasno mu je da je taj što pred njime stoji sve samo ne stranac, no lakše mu je da to prećuti, sebi da prećuti, da se pretvara da ne zna ko je on. Ili je to strah usled neznanja? Doista, mali je on, a svet je velik. Uistinu, možda i ne zna ko je taj Šemhazal. Opet, na trenutak posumnja, pomisli da zna, mada ne želi da zna. Ne želi sebi da prizna da zna ko je on, a i ime mu zna, ono drugo ime, i ko je i šta je. Uto izgubi pređašnju sigurnost. Priznade sebi da je možda pogrešio i kaje se zbog toga što je bio nepravedan. Da, ovaj bi mogao biti Jahveov istočnik, čak i sama Reč božja. Veruje da mu je ćutanje spas, premda ne i rešenje. Bolje ne zna. Čini mu se da će svojom ćutnjom poništiti sve svoje sumnje, sve svoje strahove, sve svoje nedoumice. Kada bi mogao, i Šemhazala bi svojim ćutanjem najradije poništio. I sebe bi ćutanjem poništio da može.

Šta to govori? Šta time hoće da kaže? Buni se sve u Šimunu, buni se i odbacuje svaku misao koja bi bila potvrda Šemhazalovih reči. Ne želi da poveruje u njegove priče.

Zar ga je doista Sveti duh četrdeset dana kroz pustinju vodio da bi ga doveo pred ovog... ovog čije se ime ne izgovara? Zar ga je Sveti duh mučio žeđu i glađu, vrelin danima i hladnim noćima, kušajući mu volju sve to vreme? Čemu? Ali sve to skupa nema smisla. Kakav je to greh počinio, koje su to sile njime ovladale da bi ga Jahve poslao u ovo iskušenje? Zar njegova muka i njegov jad i bez toga nisu dovoljno veliki?

„Da li si ti doista onaj koji se suprotstavlja Bogu?“

„Halel? Misliš da sam Halel? Stvarno to misliš? Doista misliš da sam ja onaj koji donosi zlo?“

„Halel“, jedva čujno prošaputa Šimun. „Da li si ti Halel?“

Umah prestravljen, Šimun iščekuje šta će se dogoditi. Ime je izgovoreno. Ime onog čije se ime ne govori. Ime najvećeg Jahveova neprijatelja. Ime onog koji donosi smrtni greh dahom svojim.

Ništa se ne događa. Nebesa miruju, tišina vlada. Nema ni daška vetra. Nije se smrklo, gromovi ne paraju nebo, olujni vetar ne diže pesak do neba; nebesa se nisu pocepala, gromovi nisu udarili. Nema božjeg gneva. Jahve čuti.

Šta se to dešava? Gde su te silne vojske nebeske da me spasu od ovog đavola ili da me u pakao bace? Zašto nema gneva Jahveovog?

„Sumnjaš. Odlično napredujemo. Nekako smo prebrodili prvu lekciju.“

„Ne razumem. Više ništa ne razumem.“

„Dobro. Šimune, sumnjaj u sve, sumnjaj i u sebe – zašto da ne? Sumnjaj i u mene, mada ti stojim dobar da nisam Halel. S obzirom na to što si proživio, imaš razloga da sumnjaš. A i

čovjek si. Sve ti se ovo čini čudnim i nepojmljivim, zar ne?“

„Više ništa ne razumem“, ponavlja Šimun.

„Nije sve uvek onakvo kakvim nam se čini, Šimune, pogotovo ne onakvo kakvom nas uče. Uostalom, zar sve to nisu večna pitanja koja postavljamo otkad je sveta i veka?“

Sve se u Šimunu buni; hteo bi da protivreči Šem hazalu, no ne nalazi dovoljno snage u sebi.

„Potrebna mi je vera“, šapuće Šimun nesigurno, ne verujući u sopstvene reči.

„Zar nisi prokleo Jahvea u vrtu Get šemanim, nad Rebekinim beživotnim telom? Zar ponovo nisi posumnjao u njegovu pravednost onda kada si digao glas na sudu? Zar nisi sumnjao i kasnije, dok si ležao u prašini nasred ulice? Zar nisi sumnjao dok si nosio krst pravednikov? Šimune, dokle da nabrajam sve tvoje sumnje?“

„Više ništa ne razumem. Pomozi mi, potrebna mi je vera.“

„Potrebno ti je znanje, put ka Bogu da pronađeš.“

„Da, i put ka Bogu da pronađem.“

„Hajde, priđi. Dođi i sedi kraj mene“, nežno mu reče Bar Enasa.

Šimun je, kao što je to činio svakog jutra, bio na Rebekinom grobu. Od ukopa nije propustio nijedno jutro da ne ode svom detetu; uglavnom je išao sam. Ipak, sada ga je pratio Ruf. U tišini su se vraćali s groblja. Šimun je koračao pognute glave, zadubljen u misli. Nije čuo larmu koja je dopirala iz trgovačke ulice, niti je primetio neuobičajeno komešanje ljudi s kojima se mimoilazio. Odsutno je gledao u uglačano kamenje kojim je ulica bila popločana iako ga uistinu nije video, kao što ništa što se oko njega događalo nije primećivao; bio je pritisnut bolom koji je do maločas osećao na Rebekinom grobu. I sada, dok se vraćao svom domu, u sećanju su mu iskršavali događaji njihovog zajedničkog života, svi oni trenuci kojima nije pridavao nikakav značaj jer behu tako obični. Kada bi mogao da vrati to vreme, slavio bi ih, ma kako beznačajni bili. Sada, kada je nema, učinio bi da svaki tren bude praznik, samo da može da oživi njihove zajedničke trenutke.

Ruf ga iznenada povuče za rukav.

„Kakva je to gužva, oče?“, upita ga s dečjom znatiželjom.

Zatečen, Šimun se osvrnu oko sebe i tek tada primeti da se nešto dešava. Nije mu trebalo mnogo da bi opazio da se neuobičajena napetost očituje na licima ljudi kraj kojih je prolazio. Čudno su se ponašali – žurno su hrlili

ulicom sapetom zbijenim zgradama, koja je izazivala teskobu. Na trenutak zastade i pogleda naviše, uz ulicu; tek tada primeti da gore, u velikoj poprečnoj ulici, u kojoj behu smeštene mnoge trgovačke radnje, teče reka uzbuđenog naroda.

Da bi stigli do svoje kuće, morali su da pređu veliku i prometnu trgovačku ulicu koja od pretorijuma, prolazeći pored velikog hrama, vodi kroz centar grada, nastavljajući ka južnoj kapiji i prema Gulgulti.

U ovo vreme obično nije gužva, pogotovo ne uoči praznika kakav je Pasha, priseti se, zapitavši se šta bi to moglo da izazove toliko uzbuđenje naroda.

„Ne znam“, odgovori namah nezainteresovano, pa se trže jer oseti nekakvu neprijatnost. Želeo je da izbegnu gužvu, šta god se događalo, i da bez poteškoća stignu do kuće. Gužve nikada nije voleo, a sada, u stanju u kakvom je bio, užasavale su ga. Osećao je nekakvu odurnost prema svetini, a sećanje na Rebeku je pojačavalo taj utisak.

„Da nije posredi pobuna esena?“, više za sebe promrmlja Ruf.

Šimun se trže i ljutito pogleda sina. Znao je da je Aleksandar mladalački buntovan i to ga je brinulo, no nije razmišljao o tome da bi i njegov mlađi sin mogao da se ugleda na starijeg brata i, kao i on, postane pristalica esena i buntovnik. Nakon Rebekine smrti, njihov bes i nezadovoljstvo zasigurno behu razumljivi. No pored toga što se plaši za starijeg sina, izgleda da mu predstoji i briga za mlađeg. U ovim teškim i zlim vremenima, glava se lako i uludo gubi. Dosta mu je nesreće s Rebeकिनom smrću, nikako ne bi želeo da još neko svoje dete izgubi. Sam bi sebi tada presudio; toliku tragediju ne bi

mogao da preživi. Za Saru je siguran – srce bi joj prepuklo.

„Rufe, sine, i ne pomišljaj na takvo što.“

„Na šta da ne pomišljam?“, znatiželjno upita Ruf.

„Znaš ti“, kratko mu odgovori Šimun i nastavi da hoda uz strmu ulicu, ubrzavši korak.

„Hajde, požuri“, doviknu primetivši da zaostaje.

„Na šta to da ne pomišljam, aba?“, ponovi Ruf vukući ga za rukav.

„O buntovništvu i esenima ti govorim. Počinješ da se ponašaš kao tvoj stariji brat. Baš lepo utiče na tebe. Uostalom, o tome ćemo kod kuće, a sada požuri da bismo izbegli gužvu“, ljutito procedi Šimun i povuče ruku k sebi, pa nastavi da hoda pognute glave.

Ruf je trčkarao za Šimunom ne shvatajući zbog čega se to otac toliko ljuti na njega, ni zašto odjednom tako govori, a donedavno je sasvim drugačije pričao. Ti odrasli stvarno znaju biti zagonetni. Rebeka je ubijena, a na sudu mu nisu dali ni reč da progovori. Prebili su ga i izbacili ga na ulicu kao pseto. Onaj sudija, uobraženo neznabožačko romejsko kopile, sprdao se s Rebekinim poštenjem, a ubicu jedva da je kaznio. Da je onaj zlotvor, umesto Rebeke, ubio kakvo romejsko goveče, bio bi teže i okrutnije kažnjen. Zar zakon ne kaže: oko za oko? I posle neka neko kaže da eseni nemaju pravo što se bune i što spremaju pobunu. Samo da je stariji – i on bi im se, poput Aleksandra, pridružio. I kada će taj Mešijah izbaviti ovaj narod iz ropstva onako kako je to Mojsije učinio?

„A da to narod ne sledi onog proroka koga zovu Jehošua, o kome mi je pričao Aleksandar?“

„Šta ti je Aleksandar pričao?“

„Da ga je narod jerušalemski s palminim granama u rukama dočekivao, kličući 'Osana, budi blagosloven ti koji dolaziš u ime gospodnje', i da su pred njega po putu haljine svoje prostirali“, odvrati Ruf.

„Otkud Aleksandar to zna?“

„Rekli su mu drugovi.“

„Ne veruj svemu što čuješ“, odgovori mu Šimun. „Smutna su ovo vremena, sine moj.“

„Nisu to samo priče, oče. Pred Pashu se skupiše kod Kajafe prvosveštenici i druge starešine narodne i viđene glave judejske, sve zbog velikog straha koji u njima izazva taj čovek. A ako je tako kako sam čuo, njega eseni podržavaju.“

„I to si čuo od Aleksandra?“

„Nisam.“

„Otkuda onda sve to znaš?“

„Čuo sam.“

„Nije valjda! A gde to?“

„Moji drugovi pričaju.“

„Tvoji drugovi pričaju. Mnogo ti iz kuće izbivaš. Da si više učenjem ili kakvim kućnim poslom zaokupljen, manje bi slušao sve te priče i izmišljotine.“

„Čuo sam i da je u veliki hram ušao i izgonio iz njega sve one koji prodavahu i kupovahu. Kažu da je prevrtao stolove onima koji menjaju novac, i stolice onima koji prodaju golubove. Kažu da im je rekao da su od doma njegovog razbojničku pećinu napravili. I još sam čuo...“, gorljivo nastavi Ruf.

„To si čuo od drugova?“

„Ne, od Aleksandra!“

„Teško meni“, zajauka Šimun. „Neće to na dobro izaći, to ti svojom glavom jamčim“, promumla vrteći glavom, više za sebe. „A ti – reći ću to i onom tvom starijem bratu kad ga budem video – izbegavaj gužve i sklanjaj se u

stranu. Nemoj ludo izgubiti glavu. Zar ne vide kako vam sestra postrada na pravdi boga? Još da nekog od vas izgubim, pa da se ubijem. Ništa mi drugo ne bi preostalo.“

Uto stigoše do trgovačke ulice, no silni narod im zapreči put.

Šimun primeti napetost među okupljenima. Nešto su iščekivali – po svoj prilici, nešto rđavo. Niže niz ulicu začu se jauk, a potom i vriska žena. Zapomaganje i lelek širili su se poput požara. Žamor i šapat su nadirali u talasima.

Bilo mu je jasno da se tu ne sme dugo zadržati – ako ne sebe radi, ono deteta radi. Mora ga skloniti. To što se zbiva, po svemu sudeći, neće na dobro izaći.

„Doista, šta se to događa?“, upita Šimun čoveka koji stajaše ispred njega, stešnjen uza zid.

„Zlo. Zlo se događa, eto šta je“, odgovori mu čovek ljutito.

Šimun se ne naljuti zbog tona kojim mu je odgovorio.

„Kakvo zlo? O čemu to govoriš, dobri čoveče?“, upita ga pomirljivo.

„Osudiše pravednika.“

Šimun uzdahnu. Rebekin lik mu je pred očima. *U ovoj zemlji samo pravednici i stradaju*, pomisli.

„Vazda pravednici stradaju. Ništa novo pod kapom nebeskom, prijatelju moj“, odgovori Šimun.

„Jehošuu Nazarećanina nepravedno i u strahu svom i na sramotu svoju optužiše Ana i Kajafa, a Pilat ga osudi.“

„Ima li kraja stradanju roda Avramovog?“, ljutito prosikta Ruf.

„Hajde, sine, idemo“, reče Šimun s tugom u glasu, te uhvati sina za ruku u povuče

ga. „Nepoznati su putevi gospodnji. Nadajmo se i verujmo da Jahve nije zaboravio narod svoj, decu svoju.“

„Dokle, oče? Vazda se mirimo s nepravdom koju nam čine“, usprotivi mu se Ruf. „Neće nam ni Bog pomoći ako sebi ne pomognemo.“

Šimuna uplaši to što ču iz sinovljevih usta. No ovde na ulici nije ni mesto ni vreme za raspravu o toj temi; kada stignu kući, popričaće s njim i posavetovaće ga. Stoga samo reče: „Hajde, sine, idemo. Hajde da muke sina čovekovog ne gledamo.“ Zatim se s teškom mukom progura kroz okupljeni narod i izbi na ulicu, pazeći više na Rufa nego na ono što se dešavalo na ulici i oko njega.

Kada je na jedvite jade zakoračio preko ulice, Šimun je shvatio da mu se grupa romejskih vojnika opasno približila, te je požurio da bi što pre prešli na suprotnu stranu, zamakli u prvu poprečnu uličicu i izgubili se iz domašaja vojnika. Želeo je da poštedi mlađeg sina mogućih mučnih scena. Već je to doživeo i zna da to nikako nije dobar primer za mladića poput Rufa.

Ova ulica je, izgleda, postala put suza; toliko je nevinih i pravednih Judejaca njome pronelo svoj krst da bi na Gulgulti bili raspeti i umoreni u najstrašnijim mukama. Prizori koje je viđao behu obespokojavajući. Ne, nije želeo da njegov sin to vidi, dovoljna je strahota što je izgubio sestru. Da, gubitak sestre za dečake beše snažan udarac, zaključí Šimun s dubokim bolom.

„Sine, požuri i ne osvrći se“, potera ga Šimun na drugu stranu, već uplašen.

Kada je progurao malenog i vižljastog Rufa, pa se i sam, poput klina, zabio između ljudi ne bi li se probio u malu sporednu ulicu,

Šimun oseti snažan stisak nečije ruke na sopstvenom ramenu – i pretrnu.

Nije morao da se okrene – znao je da se to na njegovo rame spustila šaka romejskog vojnika.

„Hej ti, dođi ovamo“, osorno mu se obrati vojnik hrapavim i grlenim glasom, govoreći iskvareni koine.

„Oprostite, gospodine“, reče mu Šimun na aramejskom, pokušavajući da se izmigolji iz snažnog stiska.

„Kud si to krenuo? Dolazi ovamo“, viknu vojnik. To što je Judejac pokušao da mu se izmigolji i da se napravi nevešt, pravdajući se nepoznavanjem koinea, nije ga uznemiravalo. Osorno je povlačio Šimuna i unosio mu se u lice. „Pomozi svom voljenom caru krst da nosi, izgleda da mu je težak“, reče i grohotom se nasmeja svojoj, verovao je, uspešnoj šali.

Šimunu se krv ledila u žilama. Teško će izbeći sve što ga bude snašlo. Samo da Ruf ne vidi sva poniženja kojima će biti izložen.

„Šta je, varvarine, zar nećeš dobrovoljno da pomogneš svom caru? Ili misliš da mi treba da te podsećamo na tvoju dužnost prema prestolonasledniku, sinu Davidovom? Zar niste željno iščekivali dolazak vašeg mesije, cara samozvanca i spasitelja?“, reče i prsnu u grohotan smeh.

„Dobro si mu rekao, Jonuse“, kroz smeh dobaci drugi vojnik. „Samo kaži i ja ću ga sa zadovoljstvom podsetiti kako se služi caru“, dodade i zlokobno zavitla bičem iznad glava prisutnih, koji namah umukoše.

„Miči se“, povika Jonus, ohrabren podbadanjem svojih drugova. Šimun uzdrhta i pomirljivo se pokrenu. Nemajući kud, nevoljno pođe, praćen vojnikom koji se igrao kožnim korbačem; osećao je Jonusovo dahtanje za

vratom i vonj njegovog znoja; bio je spreman da, pored poniženja, primi i udarac biča.

Romejski vojnici koji su se kretali pred njim i zaklanjali mu pogled na osuđenika pomakoše se u stranu da ga propuste, te Šimun ugleda čoveka koji je stenjao i jedva se micao pod teretom drvenog krsta. Klečao je na prašnjavom putu, oslonjen o zemlju levom rukom. Desnom rukom je pridržavao krst. Jedan krak krsta je stremio ka nebu, a drugi beše polegao po zemlji, pritiskajući čoveka.

Bože moj, šta su mu to uradili?, pomisli Šimun, užasnut. Jeza ga podiđe. Prizor čoveka pod krstom, lica obliivenog krvlju, podsetio ga je na ono kada su ga Romeji krvnički pretukli pred sudnicom. Ali tek kada je priskočio da pridrži kraj krsta koji je umalo prikovao jadnika za tlo, Šimun je ugledao njegova leđa; naglo je ustuknuo, preneražen prizorom.

Bože mili, pomisli stresavši se, mene nisu tukli ovako krvnički. Ovako se ni zver ne šiba, a kamoli čovek.

Šimun oseti mučninu; sve mu se u stomaku preturi. Brzo okrenu glavu u stranu da ne gleda stravičan prizor. Dok su njega tukli, prođe mu kroz glavu, bio je uveren da niko ni pre ni posle njega nije prošao toliko rđavo. Ipak, prizor koji je ugledao potresao ga je i zgrozilo. Beše mu neshvatljiv: zar ljudi doista jedan drugom mogu da učine takvo što? Na glavu su mu natakli trnov venac čiji su se šiljci duboko zarivali pod njegovu kožu; krv mu je tekla niz čelo i obraze, a njegova duga kosa beše sva krvava i ulepljena. Usne mu behu rasečene i izobličene od podlivâ, iz nosa mu je kapala krv. Začudo, Šimun je ispod veđa i oteklih kanja ugledao neizmerno blage oči. Čovek ga je gledao s beskrajnim mirom i poverenjem, s verom i blagošću. Šimun ne mogaše da poveruje svojim

očima. Da li je doista prepoznao ljubav u pogledu tog mučenika? To ne može biti istina. Zar da i posle svega u njemu nema ničega osim bezmerne blagosti i nerazumne ljubavi?

„O Jahve, smiluj se pravedniku, ne dozvoli da ovoliko pati“, pomoli se Šimun i, ne razmišljajući više o sebi i ne strahujući od romejskog korbača, odgurnu jednog vojnika, a zatim prihvati krak krsta koji se beše nakrivio preteći da će pasti i povući izmučenog čoveka u prašinu. Osećao je samo potrebu da pravednom bar malo olakša muku i bol.

„Žao mi je, stvarno mi je žao“, jedva promuća Šimun, ne uspevajući da zadrži suze.

„Oprosti im, Šimune, jer ne znaju šta čine“, odgovori mu Jehošua jedva čujnim glasom. „Ja sam im već oprostio.“

Šimun podiže krst i pruži ruku tom čoveku, koji je i dalje klečao oslanjajući se rukom o tlo. Tek tada opazi da za mučenicom, u uličnoj prašini, ostaju krvavi tragovi. Šimun podiže krst i oslobodi izmučeno telo kažnjenika, pa mu pruži ruku ne bi li mu pomogao da se podigne, da nastavi svoj put patnje i bola. Poželeo je da mu bude potpora kad mu je najteže. Više od toga ne može, sve i da hoće. Dok se Jehošua upinjao da se uspravi oslanjajući se na Šimunovu ruku, Šimun je podmetnuo leđa pod okrvavljeni krst. Prišao mu je dovoljno blizu da bi na njegovim leđima spazio duboke krvave brazgotine, žive rane od bičevanja. Kaiševi iskidane kože visili su mu s leđa, a ispod njih se videlo krvavo, modro i iskidano meso i, ovde-onde, pljosnate kosti rebara.

„O Bože, zašto ovo dozvoljavaš?“, jauknu Šimun i trže ruku. Zgrožen onim što je video, načini korak-dva ne ispuštajući krst, pa zastade i pokleknu, i uto povrati žuč.

„Diži se, Judejče“, zagalami na Šimuna vojnik koji se tu zadesio. „Vidi ti njega“, isceri se i namignu ostalim vojnicima, „smučilo mu se kao da je video svog cara.“

Šimun se zapita šta da čini. Očajan, posmatra okupljene ljude. Vidi neme žene kako kleče kraj puta, muškarce koji od srama obaraju pogled i okreću glavu, romejske legionare kako se smeju. Čuje plač, no ne može da odredi odakle dolazi. Neko priziva Jahvea. U magnovenju primećuje i Kajafine slugu. Tu su i hramovni stražari – i njima su lica iskežena i izobličena od mržnje.

Jedan prvosveštenik prilazi mučeniku i unosi mu se u lice.

„Ako si ti car judejski, zašto samog sebe ne spaseš?“, krešti prvosveštenik. Onda se uspravi, okrete se ka narodu i isprsi se. „Evo vam vašeg spasitelja“, reče, pa se okrete i pljunu osuđenom mučeniku u lice.

Šimun se povrati i grubo odgurnu prvosveštenika, koji se zatetura i umalo pade. Onda podiže krst, priđe nemoćnom, koji je jedva stajao na nogama, i povede ga put Gulgulte.

„Hajde, brže. Nemamo vremena da čekamo ceo dan dok vi lenstvujete“, dreknu jedan stražar.

Simun ču fijuk biča.

„Ne boj se, Šimune, nije to ništa. Otac moj je s nama, on mi daje snagu“, jedva čujno izgovori mučenik.

„Kako se zoveš?“, upita Šimun.

„Jehošua.“

„Grozno je to što su ti učinili, Jehošua. To nisu ljudi“, besno ali tiho procedi Šimun dok je, noseći krst na leđima, pridržavao Jehošuu da ne padne.

„Nije groznije od onoga što su učinili Rebeki.“

„Sve ih treba pobiti.“

„Izgoni iz sebe taj gnev, Šimune. U ljubavi je put spasenja, a ne u mržnji.“

„Kako možeš tako da govoriš nakon što su te ovako išibali?“

„Šimune, zaista ti kažem: to je čaša koju je Gospod Bog meni namenio.“

„Kakav je to Bog?“

„Ne sudi Gospodu Bogu i veruj u njega jer je ljubav njegova beskrajna.“

„Kada bih samo mogao nekako da ti pomognem!“, zavapi Šimun.

„Uzmi krst na sebe i nosi ga kako ti rekoh, jer ja sam krotak i smiren srcem. Samo ćeš tako naći spokoj duši svojoj u mucu i pod teretom koji ti je na plećima“, odgovori mu Jehošua.

I ponese Šimun krst pravednog Jehošue kao svoj i odnese ga na Gulgultu.

Veče se spušta nad gradom. U kući je tišina. Šimun sedi za stolom i iščekuje Aleksandrov i Rufov dolazak. Umoran je. Glavu pridržava rukama. Uznemiren je iako pokušava da se usredsredi i opusti. Nepobitno, današnji događaj ga je dotukao, teško mu je i napet je. Osluškuje ne bi li nekako dočekao njihov dolazak.

Ono što je danas doživeo ne da mu mira. Kada su ga romejski vojnici konačno otpustili, očajnički je pokušavao da pronađe Rufa. Zalud je lutao ulicama, nigde ga nije bilo. Svakim trenom je postajao sve očajniji. Ne pronađe li ga, spreman je sebi da presudi. Onda je slučajno naleteo na Avrama. Od njega je saznao da mu je

sin zdrav i da je dobro. Umirujući ga, Avram mu je ispričao da se s Mirijam slučajno zadesio u blizini, te da su i oni, iz znatiželje, privučeni galamom, prišli da vide šta se to događa i zašto se tolika svetina okupila. Tada je Mirijam ugledala Rufa, a potom je sam, malo dalje, video Aleksandra kako, poput stolpnika, pokušava da nadvisi ostale verući se uz potporni stub koji je pridržavao nadstrešnicu jedne trgovine. Održavajući ravnotežu, gledao je niz ulicu, odakle je povorka pristizala. Bio je u grupi besnih i ratobornih mladih ljudi, očigledno zilota. Ruf je pak bio prestravljen i unezveren. Drhtao je od straha. Kada ga je Mirijam pronašla, jedva je uspeo da joj objasni šta se dogodilo.

Onda ga je Avram umirio rekavši mu da mu je obojicu sinova otpremio svojoj kući s Mirijam, a da je sam pošao njega da pronađe, ali tek kada se uverio da će ga Aleksandar poslušati i da će krenuti s Mirijam. Kada se konačno uspeo na Gulgultu, tamo ga više nije bilo. Čuo je od nekih žena da je već otišao.

Konačno, Avram obeća Šimunu da će mu dovesti sinove žive i zdrave, te ga uputi da s mirom krene svojoj kući.

Otkako je stigao u svoj dom, vazda mu pred očima titra od udaraca izobličeno lice mučenika čiji je krst nosio i njegova krvava leđa. Ni njegova nerazumljiva blagost nije mu izlazila iz glave.

Oseća mučninu i beskrajnu tugu. Nije siguran čiji je krst nosio – krst onog pravednika ili sopstveni. U čemu je razlika? Muka i bol, i onog mučenika i njegovi, skoro su jednaki, uprkos tome što su toliko različiti. Učini mu se da u nekom trenutku, kada bol dovede do pročišćenja, povod i uzrok gube značaj; ostaje samo otkrivenje.

Nije znao čime je onaj čovek zaslužio sve one muke. Da mu nije video oči i nežan pogled u njima, da nije čuo onih nekoliko izgovorenih reči, mogao bi pomisliti da je možda kriv za nešto. Nakon tih neverovatnih trenutaka koji su se mogli meriti treptajima iako su se činili kao sama večnost, siguran je da je bio pravednik. I baš stoga oseća da je njihov bol zajednički. Učini mu se da je tog jutra imao neodoljiv osećaj da taj ubogi i izmrcvareni pravednik učestvuje u njegovom bolu, kao da zanemaruje sopstveni, ili kao da i njegov bol na sebe preuzima. Tada je to prevideo, no sada, kako mu se um bistri i sećanje vraća, sve je sigurniji u to. I sve mu se to čini neverovatnim, poput čuda, možda i samog otkrivenja nečeg novog, iako ne može da dokuči čega to.

Sve je u vezi s tim mučenikom nekako drugačije no inače. Toliko ljudi je od strane romejskih vlasti osuđeno na smrt raspećem na krstu, toliko ljudi je prevalilo taj put od pretorijuma do Gulgulte, no nikada toliko sveta ne beše, nikada toliko suza ne beše pušteno, nikada toliko plača i žalosti.

Iznenada se začu daleka tutnjava. Šimun se trže i podiže glavu.

Šta li se to događa?, pomisli iznenađeno.

Zemlja poče da podrhtava.

„Šimune“, bez daha povika Sara utrčavajući u kuću, „šta se ovo događa?“

Šimun skoči od stola i pođe ženi u susret. Tlo mu se pod nogama micalo. Kad joj priđe, privuče je sebi da bi je zaštitio i oboje se prihvatiše dovratka. Preko Sarine glave, Šimun upravi pogled k nebu i ugleda crne oblake kako se komešaju i spuštaju ka zemlji i zapanji se; takvo što za svog života nije video. U strahu da je došao sudnji čas, čvršće privuče Saru k sebi i natkrili je svojim telom, pa zatvorenih očiju

poče da se moli Gospodu da mu bar sinove poštedi, ako već neće njih dvoje.

„Bože, gde li su Aleksandar i Ruf? Zašto ih Avram već nije doveo?“, zajeca Sara.

„Ne plači, ženo, neće Jahve udariti na njih.“

„Bojim se, Šimune“, kroz plač šapuće Sara, tresući se i privijajući se uz njegove grudi.

Onda se, iznenada, sve umiri.

Nekoliko trenutaka su stajali nepomični. Šimun se odvaži i pogleda u nebo. Bilo je mirno i vedro. Zemlja je prestala da podrhtava.

„Eto, prošlo je“, reče Šimun i poljubi Saru u čelo.

„Šta je to bilo?“, upita ga Sara, otirući uplakane oči dlanom.

„Ne znam. Doista ne znam“, odgovori joj Šimun, gledajući u nebo koje beše počelo da tamni. Već su se pojavljivale zvezde.

Nije hteo da govori Sari o tome, ali bio je uveren da je onaj pravednik, Jehošua, ispustio svoju plemenitu dušu.

Jedva čujno, šaputao je molitvu za spokoj njegove namučene duše. Verovao je da je taj mučenik, Jehošua, sada već tamo gde je i Rebeka.

Šimun je stajao na tremu kuće, oslonjen na potporni stub iznad stepenica koje su vodile u dvorište i popločanom stazom dalje, ka ulaznim vratnicama i velikoj staroj smokvi kraj paviljona u kojem je nekoć provodio lepe trenutke sa Sarom.

Noć je nadirala sa istoka potiskujući dnevne zvuke. Tišina je vladala svuda unaokolo. Sara se povukla u kuću. Avram još nije doveo Rufa i Aleksandra. Brine za njih. Nedostaju mu.

Nedostaje mu porodica. Oseća neopisivu žalost jer je nikada više neće imati onakvu kakva je bila. Sve je drugačije, sve je prazno bez Rebeke; i sebe doživljava drugačijim – praznim.

I pre no što je začuo lupu na kapiji, Šimun je s druge strane visokog zida razabrao Aleksandrov glas.

„Bogu hvala, stižu“, promrmlja Šimun silazeći u dvorište.

Dok je išao ka kapiji, začuo je brzo dobovanje po debelim vratnicama.

„Stižem“, doviknuo je.

Širom otvorivši dveri, ugledao je zabrinuta lica svojih sinova. Iza njih se pojavilo široko Avramovo lice, uokvireno čekinjastom bradom i dugom talasastom kosom. Pomerio se u stranu i propustio ih da uđu. Idući za trojicom muškaraca, u dvorište je naposljetku ušla i Mirijam. Preko glave je prebacila crno ozarje.

„Brinuo sam za vas“, reče Šimun sinovima navlačeći prečagu na kapiju.

Kada se okrenuo, dečaci i Mirijam već behu na stepeništu. Avram ga je sačekao. Kada mu je Šimun prišao, položio mu je ruku na rame i obratio mu se.

„Šimune, moramo da porazgovaramo, samo da deca ne čuju.“

„Pođimo u paviljon, ili pod smokvu. O čemu je reč?“

„O Varavi.“

Šimun preblede. Nastavio je da korača prema paviljonu, ali korak mu postade nesiguran. Dogodilo se nekakvo zlo. Plašio se onoga što će mu Avram kazati.

Kada su seli na klupu, Avram pročisti grlo. Taj razgovor mu je očigledno neprijatan. Ne toliko zbog toga što će Šimun saznati šta se dogodilo tog jutra, koliko zato što mu je teško da mu, posle svega, on to saopšti.

„Hajde, reci mi. Šta se to desilo? Ne drži me u neizvesnosti. Gora je od ma kakve loše vesti.“

„Varava je oslobođen, Pilat ga je oslobodio“, u jednom dahu izusti Avram.

„Ne može biti. To ne može biti istina“, promuca Šimun, zapanjen. „Kako?“

„Kajafa je pred Sinedrionom optužio onog rabija, Jehošuu, da je bogohulnik i tražili su njegovu smrt. Kako sami nisu mogli da ga osude, odvedoše ga pred Pilata i on ga, nemajući kud, osudi da bude raspet na krstu. No kako posumnja u njegovu krivicu, Pilat ponudi okupljenom narodu da sam odluči koga da oslobodi po pravu koje je imao: Jehošuu ili Varavu. I narod odluči. Varavu je pustio, a Jehošua je raspet na pravdi boga.“

„Tako, dakle“, procedi Šimun. „Baš sam tom pravedniku nosio krst na Gulgultu.“

„Žao mi je, Šimune.“

Šimun tek tada shvati smisao osećaja koji je imao dok je nosio krst. Nije nosio samo Jehošuin krst, već i svoj. Nije li mu to Jehošua poručio šta da čini? Sigurno jeste. Ali i Jahve mu je, čini mu se, poručio da ispuni njegov zakon: oko za oko, zub za zub.

„Moja će mu ruka presuditi.“

„Šimune, pamet u glavu, razmisli. Misli na decu.“

Jedva da je čuo šta mu je Avram govorio; gotovo ništa nije razumeo.

„Moja će mu ruka presuditi.“

Dok promatra kuću, pita se da li mu je to Avram spominjao decu. Da, deca. Vidi ih. Vidi ih kroz širom otvorena ulazna vrata, s Mirijam sede za stolom u velikoj sobi; vidi njihove senke kako lelujaju po zidovima. Njegova deca. Mirijam im nešto govori, a oni je slušaju. Sara

prilazi stolu i seda kraj dece, privija se uza njih, ljubi ih.

Šimun ustaje i kreće ka kući.

„Moja će mu ruka presuditi.“

„Nemoj, Šimune“, moli ga Avram.

„Sačekaj, ima vremena. Neće taj nikud. Neka se stvari malo slegnu. Sačekaj koji dan, nedelju možda, ili čak mesec. Nemoj sad.“

Prilazi stepeništu. Čuje Mirijamin glas, razaznaje reči. Umorno, korak po korak, teško dišući, uspinje se uza stepenice i stupa na natkriljeni trem. Htede da uđe u osvetljenu sobu, no predomisli se. Kako deci da kaže ono što mu je Avram upravo rekao? Kako da im saopšti svoj naum? Povlači se u senku stuba i posmatra ih kroz prozor. Promatra Aleksandra: pravi je momak, skoro stasao za ženidbu. Sara. Sara, njegova ljubljena žena – zar nisu podelili toliko dobrog tokom svih ovih godina, a sada dele ovo zlo? Vidi da joj je teško, možda teže nego što je njemu. Konačno, tu je i Ruf. Ruf je još dete, a bio je silno vezan za Rebeku.

„Zašto je Rebeka morala da umre?“

„Nije morala, Šimune“, odgovori mu Bar Enasa.

„Ali ubijena je.“

„Jeste, i žao mi je zbog toga. Zlo je nad njom počinjeno. To je bio čin čoveka.“

„I Sara je ubijena.“

„Jeste, i ona, Šimune.“

„Bog je to dopustio.“

„Ne, nije. Suviše je teško to sve objasniti, a shvatiti još teže. Tvrdnja da je Bog dao ljudima mogućnost izbora i da je upravo njegova delatna volja u njegovom savršenstvu uzrok svih posledica koje se ispoljavaju i zala koja se dešavaju ipak je tek delić, i to ne sasvim tačan, prave suštine.“

„Da li je time skinuo odgovornost sa sebe?“

„O ljudskog li licemerja! Krajnje ljudski. To kaže onaj koji, i pored očiju, ništa ne vidi. Tvrdnja skučenog ljudskog poimanja reda stvari. Ima li slobode ako je tvorac može menjati kako mu drago? Odgovornost je na čoveku. Harmoniju kosmosa čovek remeti.“

„Kako bilo, dopustio je zlu da deluje.“

„U meri u kojoj je to omogućio i dobru. Zar ima zla bez dobra? Ne čini li ti se da bi i ovo bilo krajnje ljudsko promišljanje?“

„Sve će biti da Bog nije savršen.“

„Uh, Šimune, bar da je sve toliko jednostavno. A nije, veruj mi.“

„Ili jeste ili nije. Šta je u tome komplikovano?“

„Bezumno meriti, bezvremeno oročavati, beskrajno omeđavati. Ne čini li ti se to uzaludnim poslom? Zar doista misliš da čovek ima moć da spozna sve? Misliš li da će ikada moći sve da sazna?“

„Da li mi to predlažeš da ti verujem na reč? Kome sve da verujem? Muka mi je od toga da verujem.“

„Pogledaj u nebo, Šimune“, reče Bar Enasa i podiže prst. „Šta vidiš?“

„Ha, šatorsko nebo!“, htjede da se naruga Šimun i podiže pogled prateći Šemhazalov prst. Zaprepastio se jer je, umesto zategnutog vunenog krila šakana, ugledao široko i duboko, tamno nebo, i na njemu nebrojene magline neverovatnih boja, milijarde sunaca i neuporedivo više nepojmljivo dalekih zvezda. Glas mu zastade u grlu. Nikada ranije nebo nije bilo lepše, prostor nikada ne beše tamniji, zvezde ne behu jasnije.

Šimun se trže i pogledom potraži Šemhazala na svilenim jastucima kraj trpeze, no više ne beše ni trpeze ni svilenih jastuka, ne beše ni prekrasnih sagova niti rezbarenih škrinja, ne beše šatora, ne beše čak ni pustinjskog peska niti stenja. Pod njima je nestalo tlo; oko njega se unedogled širio nepregledan prostor. Šimun se osvrte ne bi li shvatio šta se zbiva. Nije imao vremena ni da se uplaši. Osetivši olakšanje, ugleda Šemhazala. Bio je tik kraj njega i smešio mu se blago, zaštitnički. Behu u auri koja je zračila fluidnom tirkiznom svetlošću. Učini mu se da lebde, jer pod njima je zjapio beskrajn taman prostor,

ispunjen nebrojenim treperavim žiškama u neprestanom kretanju.

„Pogledaj to čudo, Šimune“, reče mu Bar Enasa nežnim glasom. „Ne plaši se, dato ti je da vidiš tvorevinu Njegovu na način na koji je nijedan čovek još nije video.“

Nije znao šta pre da gleda; zaboravio je da diše. Ono što je video prevazilazilo je sve njegove spoznaje, svako nadanje koja se ikada u njemu rodilo, sve njegove snove. Zaboravio je da bi trebalo da bude dan, smetnuo je s uma da je tek koji tren ranije bio pod Šemhazalovim šakanom; očaravale su ga boje i neprekidno kretanje beskonačnosti, milijardi sunaca, galaksija, maglina i čega sve ne. Upijao je predivne harmonije kosmičkih zvukova koji su do njega stizali iz najudaljenijih delova beskrajnog kaleidoskopa treperavih boja, u kovitlacu pokreta. Srce mu beše isuviše malo da bi moglo da primi svu milotu koja ga je oblivala, duša mu beše premala da upije sav spokoj koji ga je zapljuskivao. Ostade bez daha, zadivljen. Promatrao je prizor sa osećajem da je deo, beskrajno malen deo te beskrajne lepote. Učini mu se da svaki delić njegovog tela upija čudnu, nepojamnu energiju koja struji kroz vaseljenu, da ga ispunjavaju boje i zvuci, menjajući ga. Sebe oseća drugačijim, kao da je ispunjen beskrajnom radošću. Onda se strese.

„Da li je ovo opsena?“, upita.

„Ah, vi, ljudi!“, razočarano mu odgovori Bar Enasa. „Zar u sve morate da sumnjate? Svoje neznanje kao štit pred sebe isturate. Ne prihvatate ni očigledno.“

„Suviše je lepo da bi bilo istinito“, nekako postićeno odgovori Šimun.

„Možeš li pojmiti veličanstvenost ovoga što gledaš?“

„Pa, uzbuđen sam.“

„Hoćeš li da zaplovimo svemirom?“

„Ne smem.“

„Zar nemaš poverenja u mene?“

„Plašim se.“

„Da, pretpostavio sam da će tako biti.“

„Znaš, bilo bi mi draže da su Rebeka i Sara kraj mene, žive.“

„Znam, Šimune, s tvog gledišta – svakako.“

„Da li postoji koje drugo?“

„Da, bezbroj.“

„Da li je ovo opsenarstvo jedno od njih?“

„Opet ta tvoja ljudska priroda. Ne, nije, uopšte nije, to što vidiš nije opsena, to je... pa, prema ljudskim merilima, moglo bi se nazvati čudom. To je najlepša tvorevina, najdivnija, neizrecivo skladno i večno delo Svemogućeg.“

„Zašto ne beše čuda kada sam nudio sebe zarad Rebečinog spasenja?“

„Beše ga, ali ti ga nisi prepoznao. Sada se upravo čudo događa. Zar ovo otkrivenje nije čudo? Šimune, život je čudo, sve što si ikada video čudo je; sve što si pomislio beše čudo. Zar to što vidiš nije čudo? Zar ti je potreban drugi dokaz?“

Šimun ne može da odvoji pogled od čarobnog prizora. Čuje da mu Šemhazal govori, no treba mu vremena da se sabere i shvati šta mu to on priča.

„Doista“, promuća Šimun. Kao omađijan, zuri u nebo razrogačenih očiju i bez daha. „Doista“, potvrdi. „Nisam video. Ali da li sam mogao da ga vidim?“

„Eto, shvataš. Zapravo, nisi ni mogao da vidiš jer je to čudo i u tebi, a u sebe nisi gledao. Da jesi, video bi u sebi vascelu lepotu. Da, čoveče, sebe si oslepio. Da si gledao, video bi u sebi delo tvorca. Odvrćao si pogled, gledao si na drugu stranu i video si privid. Kao u

nemirnom snu, u tebi behu pometnja, nesvesnost, sumnja i odvojenost. I strah je bio u tebi. Zazirao si od svega i svakog. Sve dok se iz te pometnje ne probudiš, ne možeš ništa da vidiš. Nudim ti mogućnost da sve to odbaciš i da se povratiš, da otvoriš oči i spoznaš istinu. Tvorevine koje si gledao do buđenja prestaće da budu stvarnost i postaće ono što uistinu jesu: košmarni snovi u mrkloj noći. I onda ćeš zahvaliti jer si video svetlost i napokon došao sebi i probudio se. Tada ćeš istinski vaskrsnuti. Sve će na koncu doći na svoje.“

„Kako da vidim? Gde je istina, i kakvo je to vaskrsnuće o kojem govoriš? Vaskrsnuće iz mrtvih? Da li sam ja to mrtav?“

„Šimune, vaskrsnuće je zapravo oslobođenje od svih ograničenja telesnosti.“

„Kako to da shvatim? Zar nema telesnog uskrsnuća?“

„Nema, Šimune, nema telesnog uskrsnuća.“

„Kako onda, čemu su me učili...“

„Zaboravi sve to, Šimune, i pogledaj stvari drugačijim očima. Možeš li odrediti veličinu vaseljene? Ne zovu li je Romeji *univerzumom*? Ne zovu je tako bez razloga: ona doista jeste opšta, ukupna, sveobuhvatna. Univerzum je svemu zajednički, bez izuzetka – i ovom, tebi poznatom svetu. Ne zove li se istovremeno i *svemir*? Da, i *svemir*, da – *beskrajni mir*, i opet s razlogom. U toj predivnoj i čudesnoj vasioni, u tom istinskom i jedinstvenom, neponovljivom bogatstvu, jeste i svet koji je tebi znan, samo jedan od bezbroj raznolikih i samosvojnih svetova. I znaj: čovek i njegov svet nisu centar tog bogatstva. Beskrajno je sićušan taj svet, nije ni koliko kap vode u okeanu, čak ni koliko zrno peska u beskrajnoj pustinji.“

„Zar tvorac ne stvori vasceli svet čoveka radi, zar nije rečeno da je stvorio čoveka po obličju svojemu? Zar Knjiga postanja ne otkriva istinu? Zar čoveku Bog nije odredio posebno mesto, zar ga nije blagoslovio? Ne reče li im da se množe i da ispune svu zemlju i da njome vladaju?“

„I stvori Bog čoveka po obličju svojemu“, nasmeja se Bar Enasa. „Znam tu priču.“

„Zar tu istinu Bog nije otkrio kroz proroke?“, upita Šimun.

„Možda ta proročka istina glasi: *i stvori čovek Boga po obličju svojemu.*“

„Ne razumem te. Zar nisu proroci širili reč božju?“

„Da barem jesu.“

„Da li ti to osporavaš Nevim? Preispituješ li Tanah?“

„Nauk – čiji nauk? Reč – čiju reč? Učenje – čije učenje? Zakone, posebno njih – čije zakone? Put – čiji i kakav? Kuda vodi taj put?“

„Ne razumem te, doista.“

„Kula vavilonska nije samo mit, dragi moj Šimune. Isuviše je duboko usađena u svesti i duši čovekovojoj.“

„Zar Jahve...“

„Da, Jahve“, blago ga prekide Bar Enasa. „I onda se u plemenu Izraelićana ni iz čega pojavi taj tvoj prgavi i jarnosni Jahve. Eto zbira napora svih tih tvojih proroka i njihovih proročanstava.“

„Zar doista bejasmo u zabludi?“

„Da. Tako je.“

„I ne spoznasmo istinu?“

„Ne spoznaste je! Zapravo, udaljavali ste se od nje.“

Šimun ustade i poče nervozno da se osvrće. Ponovo je pod šatorom. Vaseljena koju je upijao pogledom nestala je a da to nije ni

primetio. Šta mu je to Šemhazal učinio, da li ga je začarao?

Sve je to previše za njega; nervozan je i pometen, mesto ga ne drži. Šta sada? Nadao se da će dosegnuti carstvo nebesko, da će tamo, u Edenu, pronaći Saru i Rebeku. I šta sada? Sva njegova nadanja se obrušise u mračni ponor.

Bolje da nije sreo ovog Šemhazala, kako li se već zove. Kamo sreće da nije prihvatio bocu žive vode! Da je bar nastavio svojim putem, da nije skrenuo pod ovaj prostran i raskošno opremljen šakan. Da bar nije... Ipak, jeste. I šta sada? Ima li nade za njega? Nazad više ne može, kao što ne može ni da zaboravi sve što je video.

Baš kad namisli da se obrati Šemhazalu i da ga prokune jer mu je urušio i ono malo nade što je još gajio, primeti da je sam pod šatorom. Od Šemhazala ne beše ni traga ni glasa.

Zar nije tek koji tren ranije bio pred njegovim očima? Možda je iskoristio trenutak njegove nepažnje i iskrao se. Ipak, nije mu jasno zašto je nestao.

Šimun požele da se i sam iskrade i ode u pustinju. No zar ne bi trebalo da dozna tu istinu o kojoj mu Šemhazal govori? Odluči da ostane. Jasno mu je da više ništa nije kao što je bilo. Šta će i kako će s tolikom neizvesnošću, kuda bi sa saznanjem da svoj život okončava u zabludi i lažnim nadanjima? Ni u smrt takav ne može.

Pred njim je sofru, a na njoj ima svega, urmi i narandži, smokava i banana, grožđa u izobilju, jabuka krupnih i krušaka sitnih i slatkih, bresaka sočnih, crveno-žutih. I pečenja raznog tu ima, kozjeg i jagnječeg, i pilećeg. Miriše hleb od mlevena žita, tek iz pećnice izvađen. Sve ga to mami.

Oseća glad; bio je gladan i kada je prvi put ušao pod Šemhazalov šakan. Ipak, četrdeset

dana hranu nije okusio. Poriv da jede je jak, obilje hrane ga privlači – kao da ga to đavo mami da je proba. Pita se da li hrana ima isti ukus kao kada ju je uz Šemhazala kušao. I vino želi da pije.

Opet, nešto mu govori da se tome odupre.

„Bežite od mene, grešne misli“, mrmlja i okreće leđa sofri, a potom odlazi u najudaljeniji deo šatora. Spušta se uz ćilim okačen na zid i seda na asuru. Zgrčen je i napet. Zna da će se nešto dogoditi, oseća to, no ne može da dokuči šta bi to moglo da bude; to je van njegovog iskustva, van njegove spoznaje.

Ne uspeva da ne misli o trpezi i hrani. Oseća glad. S vremena na vreme, baca pogled ka izobilju koje ga mami. Da li je i to iskušenje? Ali zašto da se ne založi? Nema odgovora, no čini mu se da mora da savlada sopstvenu potrebu za hranom. Vodom ga je Šemhazal prevario, hranom ga pak neće prevariti. Tada nije znao s kim ima posla, ali sada zna. Bar misli da zna.

Oseća narastanje plime u sebi. Plime čega? Ne zna. Nervozan je zbog toga. Iščekivanje ga muči. Mišlju o hrani odagnava napetost. Odoleti telesnoj potrebi, odoleti neizvesnosti, odoleti strahu, odoleti neznanju.

„Neka se dogodi to što mora“, zavapi očajno, šireći ruke i upirući pogled uvis.

Pogled iznenada počinje da mu se muti; iz daljine dopiru zvuci – čudna muzika, kakvu nikada nije čuo. I boje su drugačije: jasnije, punije, lepše; mešaju se i preplavljaju horizont uzdižući se k nebu vrtložnom kretnjom. Čini mu se da nebo gori. Ne, nije to pakao – suviše je lepo da bi bilo pakao. Vrti mu se u glavi, sve se oko njega okreće: boje, zvuci, predmeti. Čini mu se da gubi tlo pod sobom, kao da lebdi, kao da

ga je vrtlog uzdigao. Više ne oseća glad. Vreme kao da je stalo, prostor kao da se iskrivio i izdužio – i on s njime. Oseća predivne mirise.

Bože moj, šta se ovo događa? Da li me je to Šemhazal nečim opio?

Pokušava da opipa svoje telo. Ne polazi mu za rukom, ne oseća da ga dodiruje. Oseća samo da je prisutan i da je tu negde jer ne zna šta je taj prostor, to vreme, to što vidi – ukoliko nešto i jeste. Možda sanja? Možda? Da li je išta izvesno?

Pokušava da zatvori oči, da se usredsredi na sopstvenu misao, da se smiri, kako bi potom otvori oči ne bi li ugledao pređašnju sliku unutrašnjosti šatora, onakvu kakvom je pamti.

Ne uspeva. Ne može da zatvori oči. Otvoren je za sve osete, on sam jeste čulo: vidi i oseća boju, čuje i oseća zvuk, oseća prostor, oseća miris, oseća ukus, oseća treperenje vazduha, kretanje oblaka, oseća strujanje vode, reke, morskih talasa, oseća i prati vreme, pulsira s njime – ili je to sve samo njegova misao, možda njegov duh? Sve se oko njega kreće – to je duh, učini mu se, ili je to on sam. Kretanje se ubrzava, skladno i neodređeno, mada pravilno; skoro da oseća tu pravilnost. Čini mu se da je to normalno, da tako treba, da – sve brže i brže, on sam se kreće, on sam jeste kretanje, kretanje u ritmu njegovog srca, njegovog daha, njegove misli, njegove potrebe, njegove želje, njegove žeđi. On sam postaje deo tog delatnog čuda, tog kretanja. Sve se kreće. Kretanje. Kretanje mu se čini normalnim i bitnim.

Ne beše li od postanja kretanje?, pita se.

Čini mu se da je pitanje izlišno. Jeste, izlišno je. Ima osećaj poznatog. Seća li se on toga, da li i sam potiče iz večnosti, od pre nastanka, ili pak neki delić njegovog uma,

možda svesti – ima li u njemu čestice te večnosti? Da li je trenutak postanja ostavio trag u njemu? Možda je u njega od rođenja, pre svih vekova, usađena kretanja. Da li i promena? Prihvata i mogućnost da je kretanje neizostavno, nužno, nezamenljivo. Možda je kretanje put ka suštini, ka njemu kao suštini, ili je možda povratak suštini. Shvata. Da, za ishođenje iz tvorca potrebna je kretanja. Koliko je samo ishođenja? Koliko je toga u neomeđenoj večnosti? Koliko malo zna, koliko je tvorca nepojaman; koliko je on sam mali, koliko je tvorca bezmeran.

Boje, zvuci, vreme, prostor, mirisi, dah, treptaj oka, smeh, vibracija – sve to utiče u njegove grudi, sve se kreće i menja se. Srce mu raste. Oseća da se cela vasseljena kreće; otvoren je za nedokučivu milotu koja ga preplavljuje.

„Oh“, jeknu, „kakva me to lepota ispunjava? Da li se ja to menjam?“

Uto svega nestade i Šimun pade na veliki asirski crveni tepih, među svilene jastuke. Ležao je nepomičan i bez svesti. Blaga i nežna srebrnastoplava svetlost je titrala nad njime tvoreći auru oko njega.

Kada je došao k sebi, obazreo se oko sebe; ležao je nasred šatora. Nije znao koliko dugo je bio bez svesti. U prvi mah nije znao ni šta se dogodilo. Sećao se samo da mu se zavrtelo u glavi, da se sve zamutilo i da je utonuo u nekakav čudan vrtlog, u večiti pokret, bez početka i kraja. Onda sećanje poče da mu se vraća. Da, Šemhazal mu je pokazao vasseljenu. Vasseljenu u pokretu, vasseljenu koja se širi. Zatim se prisetio svih onih divnih boja i zvukova, a potom i svih neobičnih osećaja.

A sada ničega nema. Sam je u šatoru, obujmljen tišinom. Telo mu treperi. Svaki udah mu treperi sećanjem na vizije. Pred njime se

odvijaju slike od kojih mu zastaje dah. Upija ih; čini mu se da je to što vidi i što oseća više od slike, više od pokreta, više od boje, više od zvuka.

Pribojava se da će vizije iščileti iz njega. Želi da ih zadrži u sebi, stvarne kakvim ih je i doživeo.

Osvrće se, dobro zagledajući svaku pojedinost. Seća se svega, sve je isto kao što je bilo pre čudnovate vizije i mističnog, posve neočekivanog iskustva; sve je isto osim njega – on je drugačiji.

Šimun se s mukom pridiže i ispravlja. Ima osećaj da mu se nešto bitno dogodilo, čini mu se da je njegovo telo nekako drugačije. Posmatra svoje ruke, okreće dlanove, zagleda ih; njegove su to ruke, iste one grube i čvornovate ruke kojima je mukotrpno obrađivao svoja polja, milovao Saru, ljuljao Rebekinu kolevku. Ipak, čini mu se da su drugačije. Sve je na njemu, izgleda, drugačije.

Iznenada začu nekakav prigušen zvuk, te zaboravi na hranu i, poput zveri, povuče se u kraj šakana i stade napeto da osluškuje. Da, to se koraci čuju, zaključi i nastavi da prati kretanje zvuka. To pesak škripi pod težinom nekoga ko se kreće kraj šatora.

Zašto je toliko napet, zašto osluškuje? Zašto to čini kada zna čiji su koraci? Skoro je siguran da zna ko se to kreće oko šatora. Još jedna navika iz predašnjeg života, zaključi postidjen. Da li će ubuduće moći da potisne stare navike, da više ne čini sve što je nekada radio, što su i drugi činili? Doista, ni po čemu se nije razlikovao od ostalih Judejaca. Da li se po tim osobinama razlikovao od neznabožaca? I to ga pitanje uznemirava jer mu se čini da mu je odgovor poznat i da mu se baš i ne sviđa. Opet, čini mu se da se njegov zemaljski život

nepovratno menja, neočekivano i dramatično. Zapravo, pita se postoji li išta zajedničko između njegovog predašnjeg, sadašnjeg i budućeg života. Čini mu se da nikada više neće i ne može biti kao što je bilo.

Osluškujе korake, čuje šapat. Osvrće se. Nema nikog. Ko šapuće, i šta šapuće? Napreže se ne bi li čuo šapat.

Spušteno, teško šatorsko krilo se pomeri i Šemhazal stupi unutra.

Sakrivši mač u nabore haljine ispod talita, Šimun se tiho iskrao iz kuće. Nikoga nije želeo da uznemiri svojim odlaskom. Nikome ništa nije rekao, čak ni Sari. Nadao se da do jutra niko neće primetiti njegovo izbivanje iz kuće. Kretao se obazrivo i tiho, poput mačke. Krijući se u senkama, trudio se da ne načini nikakav šum. Pazio je da nekog ne probudi, čuvare i stražare da ne uzbuni.

Noć je bila tiha, a nebo tamno. Učini mu se da nikada nije bilo tamnije i da zvezde nikada ne behu sjajnije. Mlad mesec je sijao iskosa, bacajući duge senke.

Išao je ka centru grada i ka romejskom garnizonu, ka utvrđi oko koje behu načičkane krčme i mesta na kojima se, pored romejskih legionara i vojnika, skupljao polusvet i ološ. Šimun se nadao da će tamo pronaći Varavu. To što beše noć nije ga brinulo. Noć je doba koje pripada kurvama, secikesama, ubicama i razbojnicima, a Varava je razbojnik i ubica. I više od toga: on je ubica njegovog deteta, ubica kojeg je vlast pomilovala i oslobodila odgovornosti za počinjeni zločin.

Ako ga je romejski sud oslobodio, ako su mu Kajafa, sveštenstvo, velikodostojnici Judeje i Jerušalema oprostili – on nije. Zato traga za njim, i baš zato će ga pronaći i kazniti. Ako ne ove, onda sledeće noći. Ako ga ni sledeće noći ne pronađe, nastaviće da traga za njime sve dok

ga ne bude sreo i izvršio Jahveov zakon: oko za oko, zub za zub.

Kada je stigao do prve krčme, Šimun se ogrnuo plaštom i pokušao da se ušunja u nju i da je, stojeći postrance, pretraži pogledom. Nije video ni Varavu, ni ikog poznatog. Nije video nikoga čijeg bi se lika setio. Beše to drugi svet, njemu potpuno stran; pred njime se odvijao nekakav čudan život za koji nije ni pretpostavljao da postoji, bar ne ovakav kakvog ga je upravo gledao.

Brzo je naučio da se kreće kao senka. Obilazio je jednu kafanu za drugom, jednu kuću sablazni za drugom, jednu kockarnicu za drugom.

Zalud. Varava kao da je u zemlju propao. Potom se osmelio i počeo da se raspituje o njemu. Isprva je izazivao podozrenje, a potom, kako je uspevao da oponaša govor i navike ljudi koje je sretao na tim mestima, ulivao je više poverenja. Na kraju je lako zapodevao razgovor s lopužama, secikesama, lopovima i svodnicima; s prodavačicama ljubavi bilo je najlakše otpočeti priču.

Čudno kako čovek lako može da se privikne na ovaj ljudski, moralni i svakoliki talog i da se utopi u njega, zaključi Šimun. Mnogo je teže doseći moralne i duhovne visine – pad kao da je čoveku prirodniji od uznošenja. Možda je zato Jahve toliko srdit i prek prema ljudima.

No pred zoru, onako umoran, bio je spreman da za tu noć odustane od potrage. Neuspeh ga nije obeshrabrio: ima još noći, a on je strpljiv i odlučan u nameri da pronade i kazni zlotvora.

Kada je već rešio da krene kući, do njega je iz bočne i uske, jedva uočljive uličice doprla galama i pesma. Pretpostavio je da su tamo

legionari, plaćenici, budući da su pevači pevali na nekom stranom, njemu nepoznatom jeziku. Nije previše razmišljao. Skrenuo je u uličicu i pošto je, po mrkloj tami, oprezno prešao nekoliko desetina metara, našao se kraj ulaza u krčmu. Bila je to zapravo pivnica, vinarija u katakombi, u koju se silazilo niz uske kamene stepenice.

Kada je, spustivši se stepeništem savijene glave, prošao ispod niskog dovratka i ušao u krčmu, zastao je na trenutak da bi mu se oči privikle na svetlost čkiljavih uljanih svetiljki i na lelujavu senku jedne zapaljene baklje. Pivnica beše prilično posećena, te je morao da se napregne kako bi odmerio prisutne. Uto mu srce zaigra, krv mu udari u glavu. U dnu prostorije, primetio je Varavinu veliku razbarušenu glavu i široka pleća. Nepogrešivo bi ga prepoznao među hiljadu sličnih.

Bio je siguran. Nije mogao da pogreši. To je bio Varava. Tu kosu i tu glavu, ta udesno povijena leđa dobro je zapamtio iz preture sudije Silvija Taverija.

Šimun osmotri goste koji su sedeli s Varavom za grubo istesanim stolom od kedrovine. S njim beše nekoliko Judejaca – bar mu se tako učinilo – i dvojica romejskih vojnika. Svi su bili prilično bučni i pripiti.

Šimun zavuče ruku u nabore haljine i napipa korice mača, čvrsto ih stegavši, a drugom rukom poteže za drškom i, u trenutku kada je stao dva koraka iza Varave, poteže mač.

„Varava, osuđujem te na smrt bez priziva“, izgovorio je neočekivano mirnim glasom dok je podizao mač.

Varava se lenjo okrete, i dalje sedeći, i podiže pogled ka licu čoveka koji je izgovorio tu glupost, no jedino što je stigao da uoči beše

oštrica mača koja se velikom brzinom spuštala prema njegovom licu.

Kada je sečivo mača zaseklo čelo, lobanju i lice morskog zločinca, Šimun je osetio snažan trzaj, a potom ga neočekivan mlaz tople i lepljive krvi popraska po licu i plaštu.

Bio je siguran da nije promašio. Znao je da je dobro zasekao Varavu, znao je da ga je ubio. Beše to prvi put da je potegao mač, i prvi put da je nekoga ubio.

„Okolo oko, zub za zub“, reče i pokrete se. Prisutni behu zatečeni; niko se nije pomerio, niko nije ni glasa pustio. Čak su i romejski vojnici sedeli nemi i nepomični, tupo zureći u Šimunovo lice isprskano krvlju.

Varavino telo se zaljulja, lagano se stropošta na pod i ostade da nepomično leži.

U sledećem trenutku, Šimun je već bio na ulici. Trčao je najbrže što je mogao. Bio je svestan jedino potrebe da se što pre i što dalje udalji. Nagonski se kretao poznatim ulicama.

Kada se iskrao iz doma i krenuo s namerom da pronađe Varavu i da se osveti za Rebekinu smrt, nije smislio šta će učiniti ako ga pronađe i pošto ostvari svoj naum. Tada njegova razmišljanja nisu sezala do svih mogućih posledica koje su mu sada, dok je trčao, iskrsavale pred očima i vrzmale mu se po glavi.

Zapita se da li ga je neko prepoznao. Moguće je, vrlo je moguće. Sve i da nije, izvesno je da će ga neko sasvim dobro opisati. Bilo je mnogo ljudi tamo, i nisu svi bili pijani. Možda oni Rimljani? Ko zna? Čak i da se ne desi ništa od toga, zar je teško pretpostaviti ko bi poželeo ili ko bi sve mogao da ubije Varavu? Siguran je da bi upravo on bio na vrhu takvog spiska. Da li će ga vlasti proganjati? Da, veruje da hoće. Dok trči mračnim ulicama Jerušalema, razmišlja šta

mu je sada činiti. Mora dobro da razmisli, ali ne može sada, u trku. O tome mora da promisli trezveno, mirne glave. Moraće da se pritaji; mora da se sakrije, što pre i što bolje. Da, i to tako da niko ne zna gde je, kako ga niko ne bi mogao odati, makar i nehotice. Otići će nekud i pritajiće se. Onda, kada se prašina malo slegne, kada prođe neko vreme, kada budu digli ruke od potrage – u potaji će doći kući.

Trčao je ne osvrćući se. Znao je da ga niko ne goni, ali možda će, kada svane, neko krenuti u poteru za njime – možda romejski vojnici, možda Kajafini oružnici, ko zna. Do tada će steći dobru prednost. Iznenada shvati da beži ka sopstvenom domu – zaustavio se pred kapijom svoje kuće. Stade i oslušnu. Nije čuo ništa osim sopstvenog dahtanja, lupanja vlastitog srca i uobičajenog laveža udaljenih pasa. Još se ni prvi petlovi ne behu oglasili, a kuća beše utonula u mrak i tišinu.

Šimun se osvrnu. Uverivši se da ga niko ne prati, lagano otvori kapiju, ušunja se u sopstveno dvorište poput lopova i krenu ka kući.

Nije načinio ni nekoliko koraka kada začu prigušen ženski glas i sopstveno ime. U magnovenju se trgao i preplašio; sekund kasnije, nivo adrenalina je opao, prepoznao je glas, a onda se ispravio i opustio. Nije bilo sumnje – to ga je Sara oslovila. Budna je. Mora biti da je probdela čitavu noć iščekujući njegov povratak. Lagano se okrenuo ka Sari. Sedela je na klupi uza zid ograde, oslonjena o stablo urme.

„Gde si do sada, Šimune? Brinula sam.“

„Imao sam neke neodložne poslove.“

„Kakve si to poslove imao, Šimune? Noć je. Šta si učinio?“

Bilo mu je jasno da naslućuje.

„Kakvo se zlo zbilo?“

Nije vredelo da krije od Sare. Uostalom, saznala bi vrlo brzo. Stoga se uputi k njoj. Kad je stao pred ženu, primetio je zapanjenost i strah u njenim očima; shvatio je da usplahireno gleda u njegove grudi. Spustio je pogled i na beloj odori ugledao mrlje od krvi. Bio je poprskan Varavinom krvlju.

„Ne boj se, nije to moja krv.“

„Čija je?“

„Varavina.“

„Šta učini, Šimune?“

„Ubih skota.“

„Okrvavio si ruke, Šimune. Ko se mača lati, od mača će stradati. Zar ne znaš to?“

„Zar se nije on prvi mača latio? Zar ne ubi naše dete? Zar da ne osvetim Rebeku?“

„Šimune, šta će biti s našim sinovima? Šta će biti s našom kućom? Šta će biti s tobom, s nama? Da li si o tome razmišljao?“

Šta da joj kaže? Da je razmišljao – pa naravno, razmišljao je, kako drugačije? Uostalom, tipično žensko razmišljanje. Zar ne shvata da je morao tako da postupi? Kako bi inače sebi pogledao u oči? Zar bi jutrom mogao da ustane i da, pre nego što se umije, mirne duše pogleda svoj odraz u mirnoj površini vode? Morao je to da učini.

„Učinio sam ono što sam morao.“

„Šta ćemo sada?“, upita ga očajna Sara, sa suzama u očima.

„Vi nećete ništa. Ponašajte se kao da se ništa nije dogodilo, kao da sam na putu. A ja moram da odem“, odgovori joj neubedljivo. „Na neko vreme.“

„Bežiš? Kuda bežiš, Šimune?“

„Ženo, bolje je da ne znaš kamo ću krenuti“, s mukom odvraća Šimun, odmahujući glavom. Doista, bolje je da ne zna; bolje je da

niko ne zna. Uostalom, šta da joj kaže kada ni sam ne zna kuda će? „Spremi mi nešto preobuke, malo hrane i mešinu vode. Valja mi poći.“

„Ostavljaš nas? Šta ćemo bez tebe?“

„Brini o kući. Aleksandar je već stasao, može da brine o kući – uskoro će postati muž. Avram će vam biti od pomoći. Ako Jahve ushtedne da preživim sve ovo, eto mene za neko vreme.“

„Kukavna ja!“, zavapi Sara i krete ka kući, pa zastade i okrete se ka mužu, koji je i dalje stajao nepokretan, zureći u zid pred sobom. „Sedi, Šimune, uzrujan si i umoran, sav drhtiš.“

Šimun joj ne odgovori. Samo se stropošta na klupu i nastavi da bludi pogledom uprazno.

„Jesi li gladan?“, upita ga. „Sigurno jesi. Sačekaj, doneću ti nešto da pojedеш dok ti budem pripremala stvari.“

Nije bila sigurna da su njene reči doprle do Šimuna. Pogledala ga je krajnje zabrinuto i zavrtela glavom. „Jadna ja“, zavapila je dok se okretala ka kući. Znajući da nema mnogo vremena, pohitala je.

Iznenadna i snažna lupa po drvenim vratnicama ulaza namah razbudi iscrpljenog Šimuna, koji je zadremao sedeći na klupi kraj zida. Isprva nije znao gde se nalazi niti šta se događa; nije znao ko lupa niti gde lupa. Čuo je glasove muškaraca, nervozne i grube, viku i dozivanje, naredbe da otvori dveri.

Šimun skoči i pritom obori pliticu s hranom. Svladan umorom, nije stigao ništa da okusi, već je utonuo u plitak i nemiran san.

Hrana se rasu, a pladanj zazveča pri dodiru s kamenim tlom.

Nije bilo sumnje: ko god da je napolju, u poteri je za njim. Onako bunovan, nije znao šta da radi. Lupnjava se pojačavala. Činilo mu se da progonioci spolja pokušavaju da provale u dvor, da razvale vratnice. Koliko će samo izdržati šarke na vratima? Imao je utisak da je u klopci. Nagonski se maši za pojas, no tu ne pronade ono što je tražio, pa se osvrnu. Onda se priseti: odložio je bodež na klupu kraj sebe kada je seo da se odmori. Hitro priskoči klupi i zgrabi svoj kratki mač. Već u sledećem trenutku, našao se na korak-dva od kapije koja se tresla pod navalom onih koji su hteli da provale.

„Samo dođite, psine“, prosikta Šimun. „Čekam vas.“

Sara je, prestravljena, trčala preko dvorišta ka Šimunu; privukla ju je iznenadna ulična larva i lupnjava po kapiji dok je u kući spremala muževljeve stvari.

„Šimune, šta to radiš?“, procedi kroz zube prilazeći mu.

„Skupo prodajem svoju kožu“, odgovori joj Šimun.

„Beži, čoveče, spasavaj živu glavu!“ Sara poče da ga drmusa.

Raskrečenih nogu, Šimun stoji naspram kapije. U ruci drži mač, spreman da ga ponovo upotrebi. Jednom ga je već okrvavio; sada će to mnogo lakše i hladnokrvnije učiniti, samo neka navale.

„Čuješ li ti mene, Šimune?“, i dalje ga drmusa Sara, pokušavajući da ga pogleda u oči.

„Kako? Kuda?“, trže se Šimun kao iz bunila.

Na tremu kuće pojavio se Aleksandar i Ruf u spavaćicama, no Šimun ih nije video. Ništa više nije primećivao. Čekao je trenutak

kada će vojnici provaliti u dvorište i kada će nagrnuti k njemu. Želeo je da bude spreman za čas u kome će se svim svojim besom baciti na njih i poseći bar nekog.

Ruf zajauka.

Sara primeti decu i povika na njih da se sklone.

Aleksandar se sjuri u dvorište ka roditeljima. Sara ga dočeka, pa mu naredi da se vrati u kuću i da se negde sakrije s bratom.

„Oče, beži!“, doviknu Aleksandar.

„Kuda? Kako? Zar ne vidite da više nemam kud?“

„Uvek ima kud“, preseče ga Sara. „Kroz vrt, pa kroz baštu“, reče mu otresito.

„Nema tamo kud“, odgovori joj Šimun već očajnim glasom.

„Kroz susedovo dvorište, Šimune, pobogu!“, viknu Sara na njega i poče da ga vuče ka vrtu.

„A vi? Šta će biti s tobom? Šta će biti s decom?“

„Već ću se snaći. Spasavaj glavu, čoveče“, odgovori mu Sara nestrpljivo, posmatrajući ga kako zamiče kroz baštu i preskače visok zid koji ih je delio od susedovog imanja.

Kada se uverila da je Šimun izmakao, Sara se vratila u dvorište i krenula ka ulaznim vratnicama da bi umirila nestrpljive i nezvane goste.

„Evo, idem“, povika najglasnije što je mogla, hitajući ka kapiji. „Da li to negde nešto gori pa ste tako navrli?“

„Otvoraj!“

„Ko je to? Šta hoćete? Zna li da još nije ni zora? Još se ni prvi petlovi nisu oglasili“, odgovori Sara kupujući Šimunu vreme.

„Ne odugovlači, nego otvaraj“, nestrpljivo će onaj isti muški hrapavi glas.

„Ko je to?“, ponovi Sara, već stojeći kraj kapije.

„Nije tvoje, ženo, da pitaš, nego da poslušáš naređenje!“

„Primam naređenja samo od svog gospodara, a ti nisi moj gospodar“, prkosno mu odgovori ona. „I ne otvaram dok ne kažeš ko si i šta hoćeš“, dodade.

Šimun je dosad sigurno prilično odmakao, pomislila je. Činilo joj se da vreme proketo sporo prolazi. Znala je da neće moći još dugo da odugovlači.

„Gradska straža – eto ko je“, besno joj odgovori glas sa ulice. „A sada, veštice, otvaraj.“

Nemajući više izgovora da odlaže trenutak u kome će morati da otvori vrata i pusti oružnike u kuću, Sara poče da posluje oko oslobađanja prečke iz ležišta.

Lupa po grubo tesanim vratnicama nije prestajala.

Kada je konačno oslobodila prečku i izvadila je iz ležišta, na vratnicu nalete nekoliko vojnika. Vrata se snažno otvoriše i udariše Saru, koja polete u stranu i udari potiljkom o ivicu klupe.

Uz strahovit krik, Aleksandar se sjuri ka majci, koja je nepomično ležala na tlu. U trku nalete na vojnika koji mu se ispreči, snažno ga odgurnu i projuri ka majci. Iznenađen mladićevom žestinom, vojnik se zatetura i umalo pade. Za Aleksandrom protrča Ruf, izbegavajući razjarene oružnike koji se razleteše po dvorima Šimunove kuće.

Dok vojnici preturahu i prevrtahu stvari, razbacujući ih po kući i dvorištu, Aleksandar prigrli majčino opušteno telo.

Na tlu kraj klupe, na kome je do malopre ležala Sarina glava, širila se mrkocrvena mrlja. Zemlja je žedno upijala Sarinu krv.

Aleksandru zastade dah, očaj zavlada njegovom dušom. U rukama je držao mrtvu majku.

Ruf je klečao kraj brata dok su vojnici divljali i razbacivali stvari po kući u potrazi za Šimunom.

Šimun se nervozno šetka po maloj, skromno opremljenoj ali urednoj gostinskoj sobi u Avramovom domu. Nakon bega, nakratko se sklonio kod pašenoga. Nije mogao da napusti Jerušalem a da ne sazna šta se po njegovom odlasku zbivalo u kući. Stoga je nestrpljivo iščekivao Avramov povratak.

Čini mu se da vreme stoji. Odavno je otišao. Već bi trebalo da se vrati. Što duže čeka, sve je nervozniji, sve ga više zlokobne misli pritiskaju: šta ako se deci nešto desilo, šta ako se Aleksandar, u svom prkosu, zaslepljen mržnjom, suprotstavio vojnicima, šta ako se Sari nešto dogodilo?

Ne mogavši da izdrži neizvesnost, pritisnut brigom i strahom, Šimun žurno izađe iz svog skrovišta i pohita kroz hodnik ka dugačkom i uzanom izlazu iz kuće. Spolja dopiru uobičajeni dnevni zvuci: vika dece, dozivanje žena, pesma devojačka, glasno nuđenje svakovrsne robe nekog prodavca-torbara, lavež pasa, njištanje mula, njakanje magaraca, blejanje ovaca. Čuje i cvrkut ptica iz vrta.

Mirijam ga presrete kod vrata.

„Kuda, Šimune?“, pita ga zabrinuto i s pronicljivom nevericom u pogledu.

„Ne mogu više da čekam. Moram da saznam šta se dogodilo u kući.“

„Ako baš moraš da znaš šta se tamo odigralo, zašto nisi ostao?“, jetko će Mirijam. „Pošto si ovde, smiri se i sačekaj da mi se čovek vrati. Od njega ćeš sve saznati. Misliš li ti, Šimune, da ja ne brinem? E pa, varaš se. Sara je moja sestra, a ne zaboravi da su tvoja deca odrasla pored mene. Zato sedi s mirom i strpi se!“

Šimun se postide i obori glavu, pa se sruči uza zid na hladne kamene ploče hodnika.

Mirijam shvati da je bila previše gruba i zajedljiva prema Šimunu, da ga je možda i nepravedno okrivila, pa se sažali i spusti se kraj njega na pod, zagrlivši ga.

„Daće dobri Jahve da ipak sve bude kako valja“, prošaputa.

Šimun ne odgovori. Samo je tupo gledao preda se.

Sedeli su tako i ćutali.

Prenu ih škripa šarki na vratnicama, te oboje istrčaše na trem.

Avram je smrknuto pošao k njima, odvrćući pogled. Šimun je na pašenogovom licu uočio zlokobnu senku i odmah mu je bilo jasno da se dogodilo nešto loše.

Onda se na vratima pojavi Ruf, a za njime i Aleksandar. Lica mladića behu smrknuta. Hodali su oborenog pogleda.

Mirijam je zastala i rukama prekrila usta da ne krikne.

Kad Šimun stade pred Avrama i upitno se zagleda u njega, on ga samo zagrl i jedva čujno progovori.

„Žao mi je, Šimune, strašno mi je žao zbog Sare.“

Spušteno teško šatorsko krilo se pomeri i Šemhazal stupi u šator. Jedva da se osvrnuo. Šimuna nije ni pogledao, već je laganim i odmerenim korakom prišao sofri. Nije bilo sumnje – znao je da ga Šimun sve vreme nepoverljivo gleda ispod oka, da prati svaki njegov pokret, čak i dok se lenjo spuštao na mekane jastuke kraj sofre tražeći najudobniji položaj. Verovao je da ga se Šimun više ne plaši, mada mu je bilo jasno da se u njegovom prisustvu još ne oseća sigurnim i opuštenim. Šimun se doista nije osećao lagodno kraj Šemhazala, a to ga je ljutilo jer to naprosto nije mogao da sakrije. Evo i sada, potpuno nagoniski, povlači se po asuri u kut šatora poput uplašene zveri, što dalje od njega.

Bar Enasa nije reagovao na to. Blago se nasmešio, više da bi okuražio Šimuna nego da bi mu pokazao da je primetio to njegovo nepoverenje. Smestivši se, glasno se nakašlja i odmerenim pokretom uze komad jagnječeg pečenja pa, kidajući prstima male komade, poče da jede.

Šimun ćuti. I dalje napet, ispod oka prati svaki Šemhazalov pokret. Pita se da li će se dogoditi nešto neočekivano.

Ništa se ne dešava. Spokojni Šemhazal mirno i sporo jede, očigledno uživajući u obedu.

Tišina vlada pod šatorom, vreme sporo protiče. Nešto pritiska Šimuna.

Onda Šemhazal podiže glavu i pogleda Šimuna kao da mu kaže: *Eto, vidi me, uveri se i sam – ništa od tebe ne krijem.*

„Ti ne jedeš?“

„Ne“, odgovori Šimun glasnije nego što je hteo.

„Dobro“, zaključio Šemhazal pomirljivo. „Kako hoćeš. Samo da znaš, meso je izvrsno.“

„Vidim“, odgovori Šimun nervozno.

„Zašto onda ne jedeš? Malopre si tek zalogaj uzeo.“

„Nisam gladan“, uporan je Šimun.

„Nisi gladan? Dobro“, promrmlja Šemhazal više za sebe, ali dovoljno glasno i razgovetno da ga i Šimun čuje tamo, u uglu šatora.

Onda opet zavlada duga i za Šimuna teška tišina.

„Eh, ta tvoja ljudska priroda“, iznenada prošapta Šemhazal između dva zalogaja, gledajući preda se.

Šimun se trže.

„Molim?“

„Kažem: ljudska priroda!“, nezainteresovano odgovori Bar Enasa kao da nije primetio nesigurnost u Šimunovom glasu, kao da govori o najjednostavnijoj temi o kojoj se može govoriti.

„Ne razumem.“

„I dalje si nepoverljiv, kao da ništa nisi shvatio.“

Šimun ćuti. Da, i dalje je nepoverljiv iako mu se čini da ne bi trebalo da bude, no to kao da je jače od njega. Da, shvata on o čemu mu Šemhazal govori. Odmah je shvatio. Ipak, ljutila ga je njegova mirnoća, a i ta njegova sposobnost da sve primeti razdraživala ga je, mada ga je sopstvena nesposobnost da prikrije misli i osećanja činila još bešnjim. Šemhazal kao da je unapred znao svaku njegovu misao.

„Da, nepoverljiv sam“, provali iz Šimuna. *Pa šta!*, htjede da doda, ali uzdrža se. „I ljut sam i besan“, prosikta, skaćući na noge. „Ljut sam na sebe, ljut sam na tebe, ljut sam na Boga, ljut sam na tvorca, ljut sam na sve i na svakog. Ljut sam s pravom, ljut sam jer sam povređen, jer

mi je dom razoren, jer mi je sve što sam voleo oduzeto.“

„Da, razumem te, Šimune“, tiho odgovara Bar Enasa klimajući glavom. Među prstima prevrće komade pečenja i tek s vremena na vreme, ovlaš i naizgled nezainteresovano, baci pogled na Šimuna. „Razumem te.“

„Šta da radim s tvojim razumevanjem?“, zaurla Šimun, derući košulju na grudima. „Šta da radim, kaži mi!“

„Nastavi da hodaš“, odgovori mu Bar Enasa.

„Da nastavim da hodam?“

„Da, nastavi da živiš!“

„Kako da živim? Čemu da se nadam?“

„Očajan si jer si ostao bez uporišta, vera ti je raspršena“, dodaje Šemhazal i nagingje se preko niskog stola preturajući po pladnju. „I ja bih bio očajan da sam na tvom mestu“, dometnu nakon što je odabrao komad pečenja.

„Hoćeš li prestati da me sažaljevaš?“, povika Šimun, a Šemhazal se trže i naizgled začuđeno, širom otvorenih očiju, pogleda svog sagovornika.

„Kako ti kažeš“, mirno mu odgovori Bar Enasa i udobno se namesti među svilene jastuke. „Doduše, ne sažaljevam te“, dodade malo kasnije pomirljivim glasom.

„Nisam ja ljut zbog poljuljane vere. Ko kaže da mi je vera poljuljana? A i šta će mi? Kakvu sam korist od nje imao?“, gundā Šimun, ushodavši se. „Odrekao sam je se! Ma odreći ću se svega, i Jahvea, tog demijurga, i tvorca! Svih!“

Šimun začuta i pod šatorom zavlada muk. Čuli su se samo njegovi nervozni koraci.

Bar Enasa sedi zavaljen u jastuke. Prestao je da jede, te pogledom prati Šimunovo

kretanje. Primećuje da mu krv vri, da mu se mišići grče, da mu se vilice stežu. Samo čeka trenutak u kojem će sva nagomilana muka provaliti iz njega.

„Tvoja me trpeljivost nervira“, ponovo prasnu Šimun.

Bar Enasa nakrivi glavu i podiže veđe, a onda raširi ruke kao da se predaje. Potom obrisa ruke i odbaci ubrus na sto, pa slegnu ramenima i tiho progovori, više za sebe.

„Žao mi je.“

Šimun je bio previše zaokupljen sopstvenom mukom da bi čuo Bar Enasu, da bi primetio iskrenost u njegovom glasu, da bi video svu tugu u njegovim očima.

„Jesam, ljut sam, i besan sam“, povika Šimun, nervozno koračajući po asuri postavljenoj celom dužinom sofre i iznova tonući u očaj. „Kako ne bih bio besan? Ubili su mi dete, ubili su mi ženu, ponižavali su me i tukli, ubicu su od mene napravili, porodica mi je uništena...“, prodahta mlatarajući rukama. „Lutam ovom prokletom pustinjom. I umesto da skončam, pojavljuješ se ti i vraćaš me u život da bi mi rekao da nema raja, da nikada neću otići u carstvo nebesko, da se nikada neću sresti s Rebekom i sa Sarom. I šta očekuješ, da budem srećan, da budem zahvalan?“

„Žao mi je ako si me tako shvatio, Šimune.“

„Je li? A kako je trebalo da te shvatim? Ništa nisam tražio od tebe. Zašto me nisi pustio da skončam u pustinji, makar i sa sopstvenim zabludama? Zašto si me uopšte presreo?“

„Tebe radi, istine radi, zbog ljubavi koju sam u tebi video.“

„Zbog ljubavi koju si u meni video? Mene radi? Istine radi? Koje istine? Tvoje istine? Čije istine? Kome je tvoja istina potrebna? Šta ona

sada znači Rebeki, šta s njom može Sara? Šta ću ja s njom? Šta ću s tolikom ljubavlju, sve i ako je vidiš, sve i ako je sam tvorac vidi?“

„Da živiš.“

„Da živim? Misliš li doista da mi je, nakon svega kroz šta sam prošao, stalo do života?“

„To što ja mislim nije važno. Doduše, priznaću ti, nije naročito važno ni to da li ti to želiš. Jednostavno, vasseljena ima sopstveno odmereno kretanje u opštem poretku stvari i sve prati taj tok.“

„Držaćeš me u ovom paklu zarad tog kosmičkog sklada?“

„Pakao? U redu, shvatam; razumem te. Ali Šimune, ne znaš ti još šta je pakao.“

„A šta je ovo ako nije pakao?“

„Ovo si ti u pustinji. To je jedan mali svet među mnogim svetovima. To je život koji teče sa ove strane vidljive stvarnosti – ništa više i ništa manje od toga. Vasseljena se kreće i sve u njoj ima svoj smisao – svaka stvar, svako biće, sve vidljivo, ali i sve nevidljivo. Hteo ti to ili ne, znao ti to ili ne, i ti imaš svoju svrhu i deo si univerzalnog smisla, kao i ja, kao bilo ko, kao i bilo šta. Ako ti to predstavlja utehu, i Rebeka i Sara su imale svoj put, svoj izvor i svoj uvir, svoja ishodišta. I dalje ih imaju. Ne sumnjaj u to.“

„Zar to išta menja? Ipak bejah u pravu kad rekoh da sam dopao pakla.“

„Šimune, pakao je u tebi koliko i carstvo nebesko, baš kao što i Kulu vavilonsku u svojoj duši i svom umu gradiš.“

„A šta je ono što si mi pokazao ako nije carstvo nebesko?“

„Pokazao sam ti toliko malo da bih mirne duše mogao da ustvrdim da ti ništa nisam pokazao. Pokazao sam ti jednu od bezbroj

vaseljena, ovu u kojoj jesi, u kojoj smo sada, vaseljenu sastavljenu od tvari. Ne možeš ni pojmiti koliko ih je tamo, nepojmljivo daleko, ali i upravo ovde, sada i ovde, među nama, u tebi, u meni. Pokazao sam ti vidljivo, ali ipak daleko i nedokučivo i nepojmljivo.“

„Šta time dobijam?“

„Zar se uvek mora nešto dobiti?“

„Izvini“, postide se Šimun.

„No hajde, možda ćeš nakon svega što si video lakše sebi meru odrediti, možda ćeš odustati od namere da dosegneš Boga, *Gospoda svega stvorenog*, kojeg si po obličju svome stvorio.“

„Da li to znači da nema carstva nebeskog? Da li to znači da više nikada neću moći da vidim, da dodirnem, da osetim Saru i Rebeku?“

„Ne, to ne znači to!“

„Šta znači, onda?“

„Sagledajmo problem drugačije. Kako je sve što je stvoreno nastalo? *Ko je stvorio zemlju i rodio vodu? Ko je taj što nebo i zemlju drži tu gde jesu? Preko koga sunce prosipa svoju svetlost? Da li je i šta je postojalo pre Bića i Nebića, i da li je išta postojalo pre nego što je bilo smrti ili besmrtnosti, pre nego što je dan od noći razdeljen, a tama od svetlosti? Ko to može ovde obznaniti? To zna samo jedan, a možda ni on ne zna.*“

„Ne razumem te.“

„Ti želiš sve to kao stvarnost da dodirneš, da osetiš i kušaš, da saznaš? Ipak bi nauk da čuješ i znanje da dosegneš, i sva istina da ti se obznani“, zavrte glavom Bar Enasa. „Nepojamno je istodobno i nesaznatljivo. Ne teži tome jer ga nećeš dosegnuti, kao što niko nije. Što više težiš konačnom odgovoru, sve se više od njega udaljavaš.“

„Čemu onda sve ovo?“

„Ne slušaš me, Šimune. Govorim ti samo ono što može biti otkriveno čoveku. Pokazao sam ti tek stazu ne bi li na nju stupio. Ostalo ovisi o tebi. Priseti se, ne rekoh li ti da su stvari propadljive i truležne? I telo tvoje jeste tvar, i duša tvoja o toj stvari ovisi. Zar ti nije jasno da je telo tvoje duši izvorište? Ne rekoh li ti da je jadna duša koja o telu truležnom ovisi? Sećaš li se?“

„Da, sećam se.“

„Šimune, ništa na svet čovek nije doneo, niti će išta s njega poneti. Ne rekoh li ti: odreci se života i zanemari telo svoje, oslobodi dušu i dosegni sopstveni božanski duh svoj, ono što uistinu jesi, česticu koja te od postanja vazda i iznova obožuje ili, ako ti je draže – koja te čini božjom ikonom; tako ćeš duhom svojim večni i nepokretni mir dosegnuti, utopićeš se u nepojamnom i nedokučivom.“

„Kako?“

„Sam pronadi svoj put, ja te spasti ne mogu i ne mogu te obožiti, kao što ni het tvoj na sebe ne mogu preuzeti.“

„Ako me ne možeš spasti, zašto si mi dao vodu i vratio me u život?“

„Da sa smrću tvog tela ne bi umrla i tvoja duša, da česticu svetla, duh svoj, tu ikonu tvorčevu, da nepojamnog Njega, koga mudri ljudi raznim imenima nazivahu, u sebi ne utrneš i sebe ne potreš.“

„I živeću dokle god ne pronađem put spasenja.“

„Da, otprilike.“

„Osuđuješ me na večni život ovde, u pustinji?“

„Ne osuđujem te ja. Tako je od postanja.“

„To nije pravedno!“

„Ovaj kamen je tu od postanka sveta i biće tu dok je sveta i veka, pa ipak ne kaže da je to nepravedno. Za razliku od tebe, kamen nema mogućnost izbora. Zar ti je potrebno išta više od tvorca?“

„I šta da radim?“

„Odrekni se svega i kreni novim putem, pronadi mir duši svojoj i oslobodi duh svoj propadljivosti i truleži tvarnosti.“

Iznenadan prasak se razleže i Šimun oseti snažan vazdušni udar; prašina se uskovitla i vazduh ispuni ljut miris sumpora. Šimun se nagonski baci na pod, zgrči se i sklupča, želudac mu se prevrnu i on poče da bljuje žuč dok su se kreštave senke divlje kovitlale nad njim, a vreli dah ispunjen strahovitim smradom ispunjavao unutrašnjost šatora; strah mu prekri lice. U magnovenju pogleda ka ulazu i vide kako se zastori i zategnute stranice šatora tresu, kako pucaju i u vreлом plamenu nestaju; ču tutnjavu grdnu kako se približava, oseti da zemlja pod njime podrhtava; pomisli da se to nebo u plamenu svom žestinom na šator obrušilo ili da se daleko kameno gorje u armiju golema pretvorilo i sa svih strana na šakan i njega u njemu okomilo, da sve pred sobom ruši i uništava. Pregaziće ga golemi, ubiće ga! Krik se razleže? Ko to vrišti? Možda Šemhazal? Gde je sada Šemhazal? Bar Enasa, ha! Gde mu je put spasenja?

„Sad da ga vidim“, isceri se Šimun ljudski iskreno, iz dna duše, pakosno.

Onda shvati da to sopstveni glas čuje, da se to njegov krik užasa i straha prolomio. Vrelina ga prekri, stranice šatora planuše i nestadoše, a drvene pritke uz škripu i ciku popucaše i ispariše pred njime; nad glavom mu se plameni oblak kao testo valja, sumpor i grdan smrad počeše da ga guše. Šimun se guši,

kašlje, peku ga razrogačene oči, vrti mu se u glavi, oseća da će izgubiti svest.

Iznenada se sve umiri i nastupi tišina.

Uplašen, Šimun leži na tlu i iščekuje. Ne usuđuje se ni glavu da pomeri ni oči da otvori. Diše oprezno i plitko, jedva uzima vazduh. Čini mu se da vreme sporo protiče. Napetost u mišićima popušta, oseća bol u rukama i butinama, no ne pomiče se – ne sme. Osluškujе. Prvo uočava da nema onog nepodnošljivog smrada; ni sumpornog mirisa više nema, ljuta para mu više ne peče oči. Sačeka nekoliko trenutaka i oprezno podiže glavu. Potom se i obazre unaokolo, pa ispruži noge. Na zemlji, u prašini leži. Nema asura niti tepiha, nema ni šatora, nema nameštaja. Obazire se unaokolo: sve je mirno, ne vidi ostatke svih onih stvari. Ništa. Nema ni Šemhazala. Gde li je nestao?

„Možda ga nije ni bilo, možda nije ni postojao“, odgovara na sopstveno neizgovoreno pitanje. „Možda je sve ovo tek plod mog bunila, ili sam ga samo sanjao.“

Ustaje i osvrće se, pogledom pretražuje okolinu i, u čudu, shvata da malopredašnjem logorištu nema ni traga, kao da ga nikada nije ni bilo.

Epilog

Šimun stoji među gromadnim stenama, u sipkavoj prašini koju kovitla vetar. Pustinja je svuda unaokolo, dokle mu pogled dopire; sunce stoji visoko, u zenitu je, razlilo se po nebu i blešti. Šimunu se učini da je ceo nebeski svod jedna titrava užarena masa koja ga pritiska, kao da hoće da ga sprži nemilosrdnim žeženim zracima baš kao što prži ispucalu i posnu zemlju. Osluškuje. Čini mu se da čuje kako pustinja stenje i pulsira kao da stene oko njega lebde, kao da se udaljene planine tope i vitopere nestajući dok on počinje da oseća sebe. Odvaja se od sopstvene telesnosti i na dahu blagog vetra plovi niz vrelinu u beskraj. Skoro je siguran da je vreme stalo.

Ipak, učini mu se da se nešto čudno zbiva, ali ne može da odgonetne šta je posredi i u čemu se to čudo ogleda.

Ne zna odakle mu to saznanje, ali siguran je da ne sanja i da je živ – toliko živ da to počinje da ga plaši.

U pustinji je. Oko njega vlada paklena vrućina, no njemu nije vruće; trebalo bi da bude žedan, no nije žedan; trebalo bi da bude gladan, no nije ni gladan. Nije čak ni umoran. Ništa ga ne boli, nije mu muka.

Planine u daljini više mu ne deluju onoliko nedostižno, no zna da neće krenuti k njima.

Okreće se, upirući pogled u pravcu u kom, zna to nekako, vodi put za Jerušalem. Ni u tom pravcu neće krenuti.

Ovde si živ, Šimune, govori mu muški melodičan glas, jasan i razgovetan. Zaista, kažem ti, nećeš umreti dok ne vidiš sina čovekovog gde dolazi sa svojom kraljevskom vlašću.

To je Šemhazal, zatreperi misao u njemu. Brzo se okrete, no iza njega ne beše nikog. Šimun poče da se osvrće, čas na jednu čas na drugu stranu, no nikoga nema. Odakle li samo dopire taj glas, gde se sakrio?

Možda iza onih stena?

Šimun juri od stene do stene, pokušava da iznenadi Šemhazala, no ne uspeva. Nema ga, ne nalazi ga, čak ni njegove tragove ne vidi – ne vidi ništa osim otisaka sopstvenih stopala u prašini.

Konačno odustade od potrage i vrati se u središte zaravni uokvirene kamenim gromadama, pa se umorno stropošta na kamen i zari glavu u ruke.

„Šemhazale, zašto si me tako jezivo kaznio? Zar je doista pustinja moja ljudska sudbina?“

Rečnik manje poznatih reči i pojmova

- almaha (aram.)– mlada žena, devojka, devica
aba (aram.)–otac
bar enasa (aram.)–doslovno: sin čovečji; inače označava izabranog sveopšteg spasitelja, idealizovanog naslednika loze Davidove
Beit Lehem– Betlehem, Vitlejem, mesto navodnog rođenja Isusa Hrista
Elohim (hebr.)–drugi naziv za Boga, Jahvea
Gulgulta–Golgota, Kalvarija, brdo u obliku lobanje kraj Jerusalima
het (hebr.)– starozavetni pojam za greh, ali i za promašaj
hohma (hebr.)– mudrost, znanje, svest, pandan hrišćanskom pojmu *sophia*
Jahve (YHWH) (hebr.)–jevrejski Bog, koga gnostici označavaju kao Demijurga
Jehošua (aram.)–izvorno ime Isusa Hrista
Jerušalem–Jerusalim
kanje (arh.)–očni kapci
koine–dijalekat grčkog jezika kojim su govorili helenizovani narodi Bliskog istoka
Mešijah (hebr.) –mesija, pomazanik, spasitelj, hristos (grč.)
memra (hebr.)– reč gospodnja
midraš (hebr.)–egzegeza, tumačenje verskog spisa
mikra (hebr.)–živi glas, verski poziv proistekao na osnovu egzegeze
nazirean (hebr.)–onaj koji daje zavet nazireata, revnosne vernosti tradiciji, kasnije izvedena sekta nazarena
Nevim–deo jevrejskog Svetog pisma
rabi (hebr.)–učitelj
pešer (hebr.)–oblik tumačenja Svetog pisma kao šifre, ocena
Halel–visokorangirani pali anđeo – Lucifer, svetlonoša, Sotona
sikariji (lat.)–bodežari, verski fanatici koji su bodežima u potaji ubijali svoje političke protivnike pogradovima Judeje
Sion–brdo u Jerusalimu na kojem je podignut hram
šakan (hebr.)–razapet šator
šeol (hebr.)–opšti grob čovečanstva, ekvivalent hada iz grčke mitologije, uslovno i delimično označava i pakao
talit (hebr.)–molitveni šal
Tora–deo jevrejskog Svetog pisma

CIP – Каталогизacija y publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

821-163.41-31

IVKOVIĆ, Živojin

Pustinja : roman / Živojin Ivković – Beograd : UNPS
2018 (Beograd). – 296 str. : 24 cm

ISBN 978-86-7702-238-9

COBISS.SR-ID 191908364